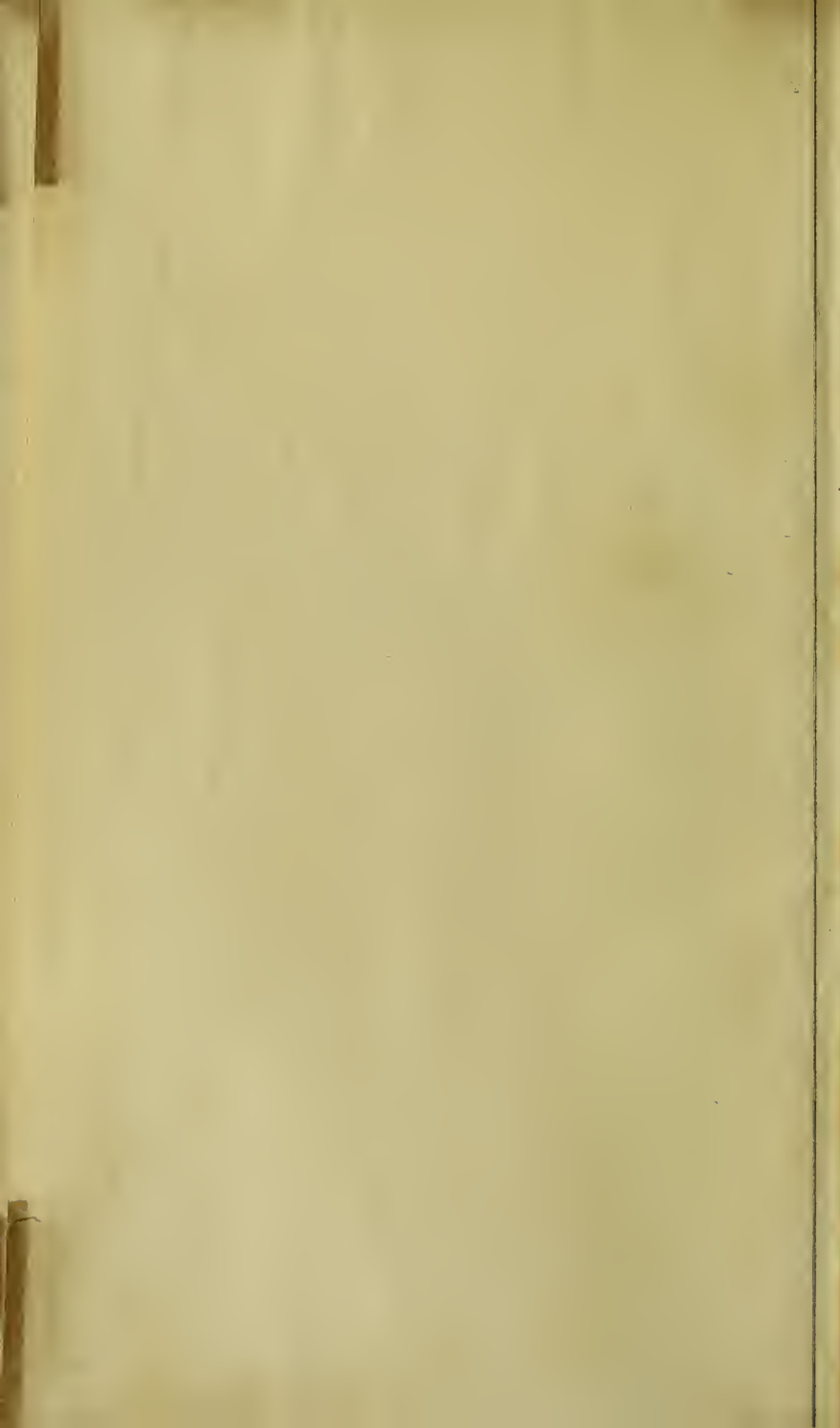

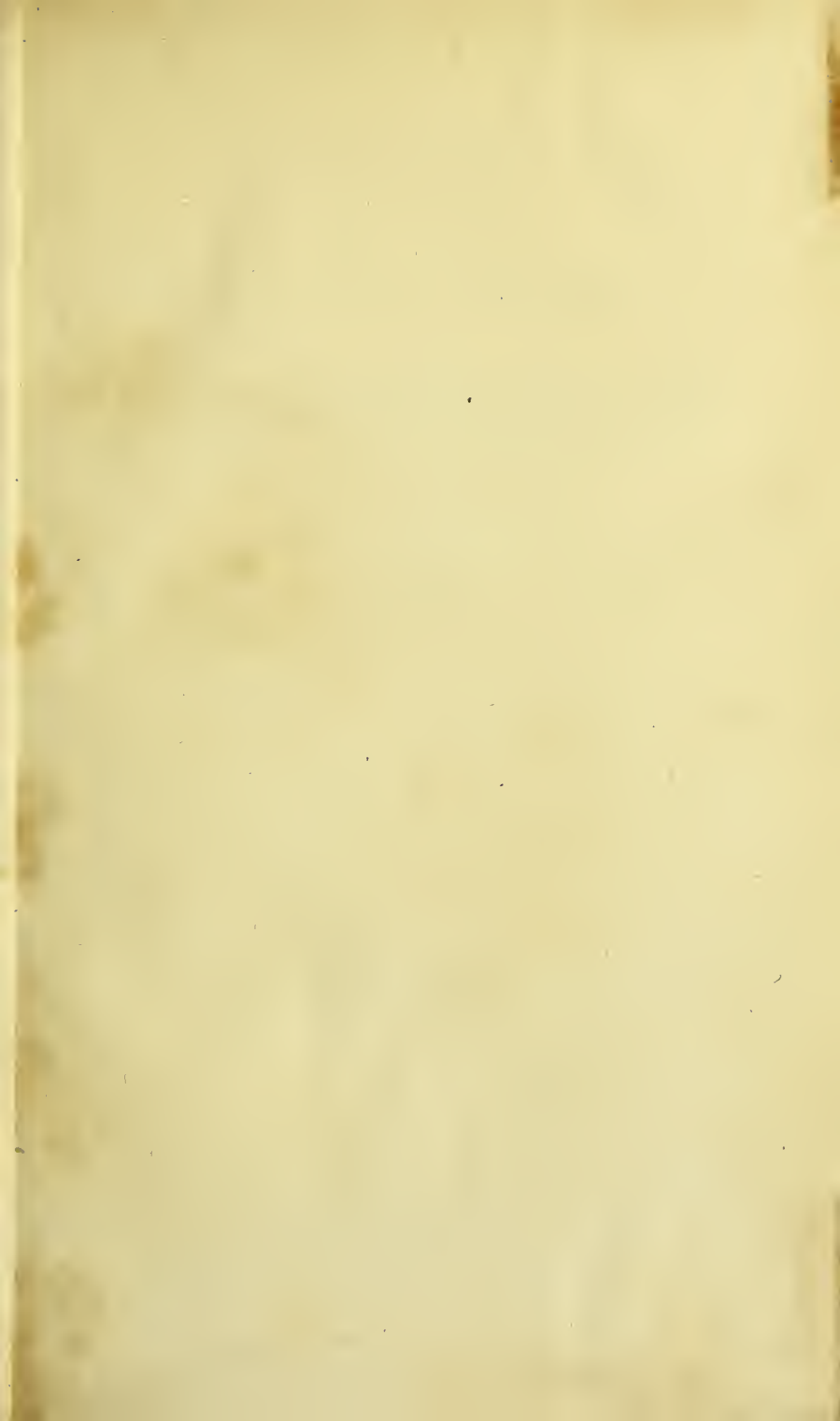

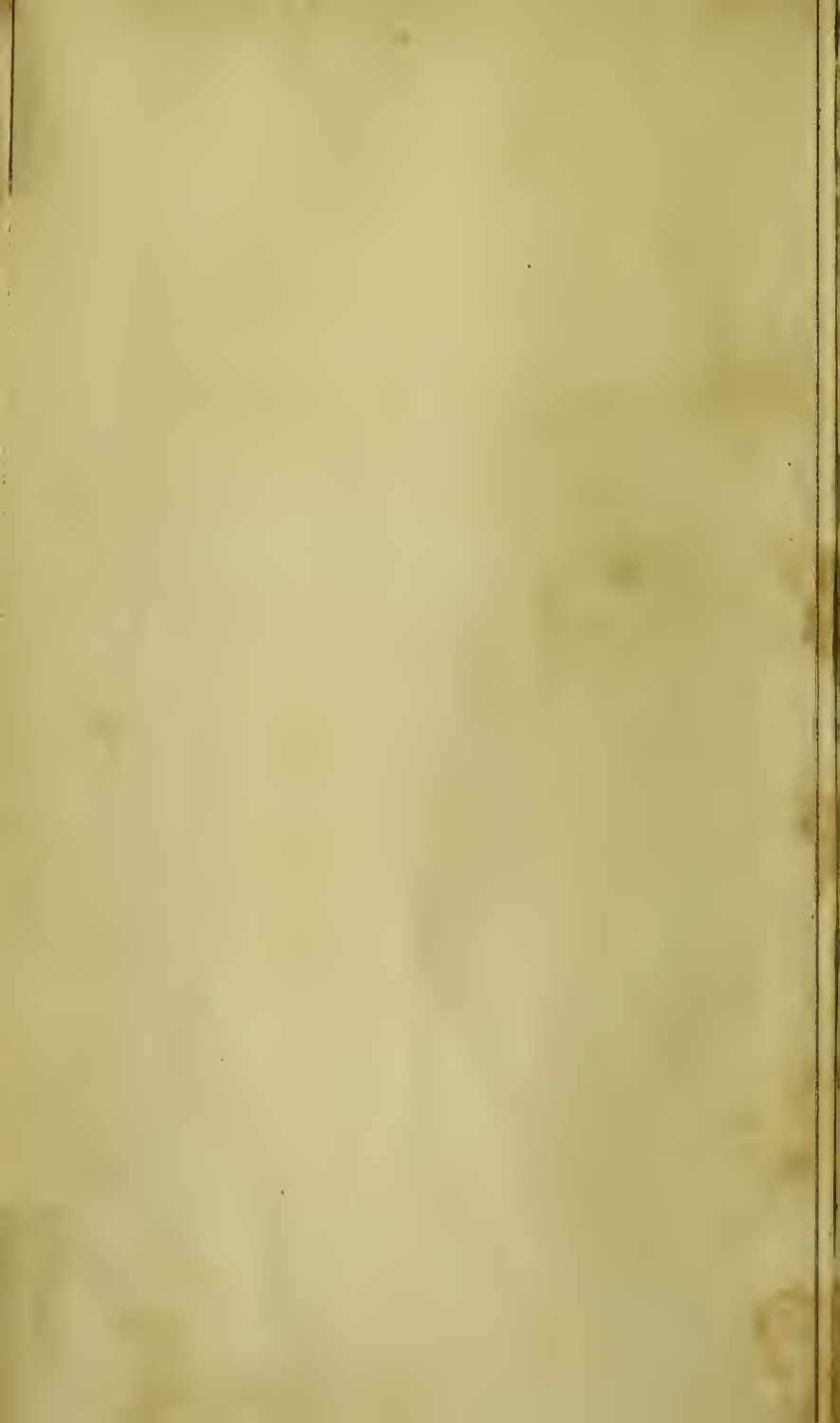
Bb 3. 17

R53991

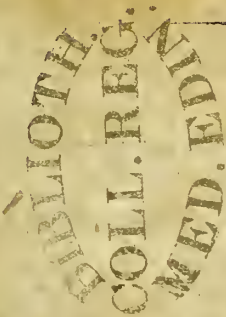

CURTII SPRENGEL

HISTORIA
REI HERBARIÆ

T O M U S I.

AMSTELDAMI

SUNTIBUS TABERNÆ LIBRARIÆ ET ARTIUM.

1807.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON

V I R O

CUM MUNERIS SPLENDORE TUM ANIMI VIRTUTIBUS

E X I M I O,

CAROLO FRIDER. BEYMIO,

REGIS OPTIMI AMICO,

BONARUM ARTIUM PATRONO,

VENERATIONIS ET GRATITUDINIS

MONUMENTUM HOCCE

PIA MENTE

POKIT

A U C T O R.

Rei herbariae fata conscribere adgredior, impeditum opus et facundiae minimè capax: praesertim cum me natura in mediocribus esse voluit hominibus, quibus facultates largita est colligendi, observandi; inveniendi vero fere negavit. Intempestivae tamen modestiae notam subirem, si nequaquam me idoneum iudicarem, qui haec studia tractem: ad quae natura ipsa et voluntate ferri me ab ineunte adolescentia sensi, in quibus etiam vitae tabernacula ponere decrevi, ut, praesentis aevi pertaesus, in antiquo mundo vivere possèm. Ex quo enim iuvenis esse coepi, aestates fere omnes in investiganda plantarum natura, hyemum otia in tractandis me-

ditate cogitateque veterum scriptis consumpsi. Quo interius hanc doctrinae partem historicam cognovi, quo magis auctae sunt eorum, quae collegeram, explicaveram, notaveram, divitiae, eo magis sensi, opus mihi esse otio diuturno et vacuo, ut digererem collecta, excerpta iudicarem, tractata retractarem, eoque modo princeps meum ac palmarium opus mihi proponerem, quo nomini meo commendationem et apud exteros quaererem, quodque meae aetati ita probarem, ut ne serae quidem posteritatis iudicium extimescerem. Otium id ab omni interpellatione vacuum, quod liberam animi cogitationem et diligentiam cogitandi efficcret, concessit tandem belli sors et gratia victoris. Itaque Chaerephontis Socratici illius, σφοδρῶν ἐφ' ὃ, τι ὀρμήσειε, similem me videri studui, omnesque intendi nervos, ut dignum opus ederem et probabiliter fungerer hac scriptione.

Qualem autem tractandi scribendique rationem sequutus fuerim, brevibus indicare

libet. Facile intellexi, prouti scriptores, qui post Ciceronem aut Hippocratem fuerunt, nemo intelligere potest; nisi qui veteres illos in numero habeat, ita omnem plantarum, a scriptoribus feriorum saeculorum memoratarum, cognitionem a Theophrasto et Dioscoride proficisci debere. Itaque acriori indies Theophrasti studio incitabar; ut eum per duas fere hyemes de manibus non deponerem. Conferendae etiam erant Theophrasti et Dioscoridis plantae cum ferioribus omnibus, ut appareret, quis alterum sequutus sit, quid ab eo habeat ac retinuerit, sive omiserit, sive addiderit, quomodo alter ex altero supplendus, interpretandus, corrigendus sit. Id adsiduū studium eo valuit, ut tandem clariora multa maioribus meis viderem, melius veterum plantas explicarem, vestigia prima plurimarum detegerem, loca obscura multa dilucidarem idque praestarem, quod ab auctore probabiliter in his studiis versato posci posset. Summum etiam in synonymis dili-

gentissime tractandis studium collocavi, quod ut prospere cefferit atque in utilitatem rei herbariae, magnopere cupio.

Luxum literarium, quem iuvenis amavi, iam sperno: loreolam enim nolo in mustaceo quaerere: memoravi sola scriptorum loca, quae fere classica sunt. Namque alioquin voluminum plurimum seriem edere debuissem, lectoribusque farraginem molestam obtulissem. Id maxime in historia plantarum biblica vitare studui, utpote quae tot tamque variis modis tractata fuit, ut bibliothecam fere integram libri de ea conscripti constituent.

Plantae a scriptoribus classicis, Herodoto, Diodoro, Strabone, Theocrito, memoratae passim memorantur. Neque enim hi scriptores propria sibi capita postulare poterant, nisi plantarum adeo insignem copiam tractassent, ac e. g. Virgilius.

Sibthorpii floram graecam, tamdiu expectatam, tandem accepi, in ususque huius

libri converti, quotquot in primo fasciculo continentur plantarum illustrationes. Neque tamen omnem eo labore tolli difficultatem intellexi: plures enim plantas cum veteribus absque ulla ratione componit, alias valde dubias, oppositis temere synonymis, haudquaquam indubias linquit: ut σισυργίου, λογχίτιδος exempla docent. Interea haud inficior, plurimis plantis lucem foenerari insignem, insigniorem etiam exspectari posse, si totius operis pretiosissimi ambitus in lucem prodierit.

Arabum flora novam lucem ex itinere accipiet, quod in transoxanam et bactrianam provinciam Ruthenorum imperatoris iussu suscipitur.

Cum typis hic liber exprimeretur, equidem, cui rerum publicarum cura demandata erat, iter suscipere debui, quod, quominus ipse impressioni invigilarem, impedivit. Unde sphalmata plura superfuerunt, quae ad calcem operis indicavi.

Gratias ago sincerrimas iis omnibus, quæ me in hac historia conscribenda adiuvarunt; maxime vero amico venerabili LEYSSERO; collegis amicissimis, SCHRADERO Göttingensi, SCHWÄGRICHENIO Lipsiensi, WEIGELIO Dresdensi, SCHRANKIO Landshutensi, VOGELIO Altorfino, BONATO Patavino; bibliothecariis denique meritissimis, BIESTERO Berolinensi et REUSSIO Göttingensi. Qui viri, ut officia sua et studia non male collocata existiment, magnopere cupio ac opto.

* * *

Non desunt plantae, quarum prima vestigia sero inveni. Vulgares autem in iis adiungam.

Apud HERMOLAUM BARBARUM prima fit mentio Crucialis, quae Valantia est Cruciatata.

Apud BRUNFELSIUM obveniunt: Salvia pratensis (agrestis): officinalis (maior). . . Scabiosa Succisa (Morsus diaboli). . . Galium

Mollugo . . *Plantago lanceolata*. . . *Mespilus germanica*. . . *Potentilla Anserina*. . . *Anemone Hepatica*. . . *Nepeta Cataria* (*Mentha non odorifera*). . . *Melampyrum arvense* (*Trifolium maius*). . . *Scrofularia nodosa* . . *Spartium scoparium* (*Genista*).

Apud TRAGUM: *Circaea lutetiana* (*Lappa sylv.*). . . *Campanula Trachelium* (*Uvularia maior*). . . *Lonicera Xylosteum* (*Halimus*). *Phyteuma spicatum* (*Rapunculum sylvestre*). . . *Rhamnus catharticus*. . . *Chenopodium rubrum* (*Blitum IV.*). *Chen. olidum* (*Atriplex canina*). *Chen. polyspermum* (*Blitum III.*). . . *Phellandrium aquaticum* (*Ligisticum sylvestre*). *Angelica sylvestris*. *Rumex aquaticus* (*palustris*). . . *Acer campestre*. . . *Vaccinium Vitis idaea* (*Myrtillus exiguus*). . . *Erica vulgaris*. . . *Daphne Mezereum* (*Daphnoides*). . . *Sedum acre* (*Portulaca tertia*). . . *Potentilla rupestris* (*Fragaria IV.*), *argentea* (*Pentaphyllum exiguum*), *verna* (*Quinquefolium I.*). . . *Ranunculus*

aquatilis (Alga prima). . . *Stachys sylvatica* (Heraclea). . . *Helleborus foetidus* (Pedicularia foetida III.). . . *Melampyrum nemorosum* (Parietaria Lipsensium). . . *Genista germanica* (Genistella). . . *Ervum hirsutum* (Vicia minima). . . *Sonchus arvensis* (Intybus sylvestris II.). . . *Tragopogon pratensis* (Barbula hirci). . . *Bidens tripartita* (Verbena supina).

Apud MATTHIOLUM: *Campanula perficifolia* (Phyteuma 827.). . . *Rhamnus Frangula* (875.). . . *Chenopodium glaucum* (Atriplex sylv. II. 362.). . . *Statice Limonium* (696.). . . *Vaccinium Myrtillus* (196.).

Apud Valer. CORDUM: *Rumex sanguineus, obtusifolius*. . . *Polygonum amphibium* (Phyllitis lacustris.). . . *Ranunculus repens* (VIII.).

Apud THALIAM: *Rumex crispus* (minor 102.). . . *Ranunculus Lingua* (πλατύφυλλος 100.), *fluviatilis* (Myriophylli spec. coliculis fluitantibus.). . . *Lamium amplexicaule*

(Marrubium χαμαίπετες 76.). . . *Galeopsis Ladanum* (Sideriti I. congener II. 103.). . . *Melampyrum sylvaticum* (79. ore hiante.). . . *Turritis glabra* (*Brassica sylvestris longifolia* 16.). . . *Genista pilosa* (minoris species 55.). . . *Lathyrus pratensis* (*sylvestris floribus luteis* 74.).

Apud DODONAEUM: Salicornia herbacea (82.). . . *Campanula rapunculoides* (*Cervicaria* IV. 163.). . . *Iasione montana* (*Scabiosa minor* 122.). . . *Chenopodium maritimum* (*Kali album* 81.). . . *Spergula arvensis* (537.). *Thalictrum flavum* (*inaius* III. 58.), *aquilegifolium* (IV. ib.). . . *Helleborus hyemalis* (*Aconitum luteum minus* 440.). . . *Hieracium umbellatum* (I. 638.). . . *Veratrum nigrum* (383.).

Apud LOBELIUM: Agrostis Spica venti (ic. 1, 3.). *Polypodium lycopodioides* (*Viscum indicum adv.* 452.).

Apud CLUSIUM: Melica nutans (hist. II. 219.). . . *Rumex alpinus* (*Lapathum foliis am-*

plis 2, 69.). . . *Limofella aquatica* (*Plantago aquatica minima* 2, 110.). . . *Vicia Cracca* (sylv. II. 2, 235.).

Apud COLUMNAM: *Iungermannia epiphylla* et *Targionia hypophylla* (ecphr. I. 332. 333.).

Apud Io. BAUHINUM: *Scirpus lacustris* (*Iuncus maximus holoschoenus* hist. 2, 522.), *maritimus* (*Gramen cyperoides* 2, 495.), *sylvaticus* (*Cyperus gramineus* 2, 504.). . . *Holosteum umbellatum* (*Caryophyllus arvensis* 3, 364.). . . *Galium uliginosum* (*Rubia quaedam minor* 3, 716.). . . *Plantago serpentina Vill.* (*Coronopus Massiliotum* 3, 510.). . . *Aiuga genevensis* (*Consolida media* 3, 432.), *alpina* (*Consolida alpina* ib.).

C O N S P E C T U S .

LIBER I. Prima rei herbariae rudimenta.

CAP. 1. Flora biblica	p. 6— 19
2. — HomERICA	19— 29
3. Monumenta artis antiquae et mythi de plantis	29— 75
4. Flora Hippocratica	35— 49
5. Priscorum philofophorum res herbaria	49— 55
6. Aristoteles	55— 62
7. Rhizotomi	62— 66

LIBER II. Rei herbariae incrementa.

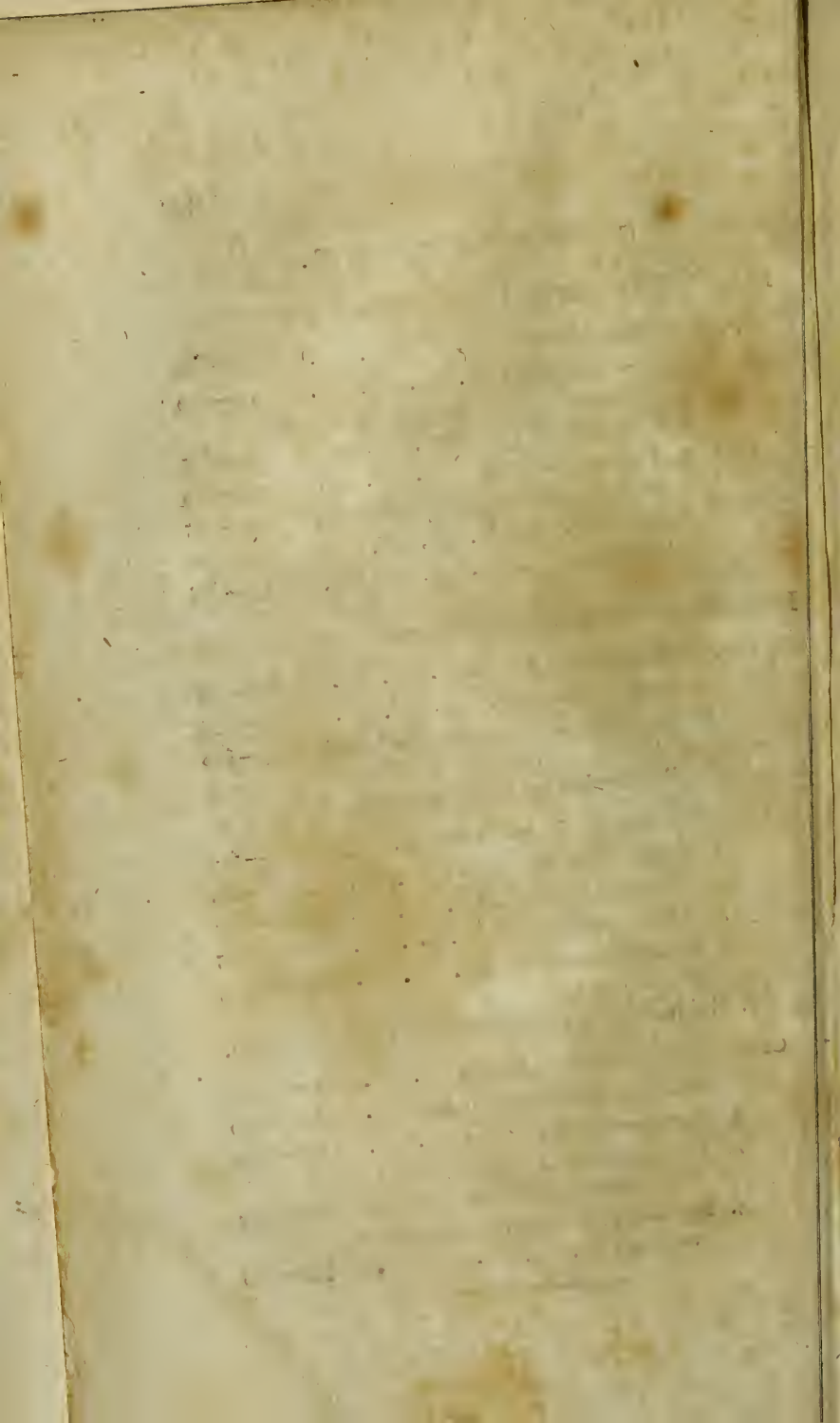
CAP. 1. Theophrastus Eresius	66— 119
2. Schola Alexandrina	119— 134
3. Res herbaria sub Romanorum imperio	134— 210

LIBER III. Rei herbariae decrementum.

CAP. 1. Romana ac Graeca barbaries	211— 218
2. Caroli Magni capitularia	219— 222
3. Moneffica res herbaria	222— 228
4. Arabum res herbaria	229— 273
5. Latinobarbara aetas	274— 299

LIB. IV. Rei herbariae post renatas literas instaurationio.

CAP. 1. Veterum fontium examen	300— 310
2. Patriarum herbarum examen	310— 359
3. Hortorum cultura	359— 364
4. Peregrinationes et itinera, quae rei herbariae amplificandae infervierunt	365— 387
5. Instaurationio, collectio et dispositio in- ventorum	388— 466

REI HERBARIAE
HISTORIA.

REVISED EDITION

HISTORICAL

L I B E R I.

PRIMA

REI HERBARIAE RUDIMENTA.

In duas naturaliter disciplinas rei herbariae scientia diducitur: quarum altera complectitur formarum variarum differentias, specierum generumque distributionem systematisque cognitionem, altera vero versatur in plantarum fabrica exponenda partiumque usu investigando. Illa, historiae naturalis pars; haec potissimum ad physiologiam refertur.

Quodsi in utriusque disciplinae historiam inquirimus, aetate prior physiologia plantarum necessario esse debet. Pristinum enim hominum genus vel patriae terrae hactenus adhaesit, ut remotarum regionum natura ac corpora naturalia eos plane laterent; vel, dum pervagarentur etiam alias terras, vitae tamen sustentandae ac quotidianorum solummodo emolumentorum curam habuerunt. Gentes eae *αὐτόχθονες* fructus sine dubio horaeos sylvarum camporumque pascuorum gramina cognoverunt, quum victum praeberent quotidianum. Ea vero cognitio; e solo adpectu proficiscens, notas haudquaquam characteristicas complectebatur, neque unquam disciplina tradi poterat.

Communis ea intelligentia ad solum usum quotidianum intenta ad scientiae dignitatem evehi nequaquam poterat, nisi liberalior naturae adpectus meditationi animum praeberet. Quod nostris demum temporibus factum est, quum rei herbariae disciplina, a vili illo quotidiani usus respectu libera, maiori studio agitari coepit et nobiliori.

Neque reticenda est alia causa impediti apud praefatas gentes huius studii, mirabilium nimirum amor, quo irretitos videmus homines literarum rudes atque ab animi cultu alienos. Capitur omnis infantia generis humani adeo miraculorum studio, ut nusquam causas naturales, sed divinam ubique efficaciam, nexum nusquam naturae operam, sed mira ubique quaerat ac incredibilia. Mutationes specierum, ortus plantarum ex animalibus, animalis ipsa vegetabilium indoles infantili humani generis aetate creduntur et defenduntur.

Historicam plantarum cognitionem aetate antecellere physiologia necessario debet. Protinus enim ut in causas rerum naturalium inquiri coepisset, plantarum etiam, hominibus quotidie obviarum, ortus hominum mentes excitavit. Ortum autem vegetabilium earumque naturam infantilis illa aetas, comparatis semper animalibus, ex iisdem fere fontibus deduxit. Inertia enim humano generi eo carior, quo rarius est: inexplicabilia fugit, faciliorem ubique expositionem in viribus divinis

et animatis petit, quas mythologia iam suppeditat; abhorret autem ab operosa illa et difficillima singularum rerum inquisitione, e qua veram proficiscitur ratiocinium. Inde exponendus est arctissimus ille nexus mythicae theogoniae et physiologiae, quam priscum philosophorum genus protulit.

Ante autem, quam haec ulterius peruestigamus, necessarium arbitramur in antiquissimis literarum et artium monumentis plantarum vestigia persequi, ut eo melius pateat, quantus fuerit antiquarum cognitionum ambitus, ac quales imprimis plantae ab antiquitate fuerint aestimatae. Omne quidem id disputationis genus difficultates plurimas habet, tum quod remotissima illa tempora sunt, tum quod regiones eae, quas prisca mortalium gens incolebat, haud satis etiamnum peruestigatae sunt, tum denique, quod plantae ab auctoribus antiquissimis obiter duntaxat et quasi aliud agatur, nominari solent. Regiones orientales, quas generis humani vocaveris incunabula, a *Rauwolfio*, *Belonio*, *Buxbaumio*, *Tournefortio*, *Hasselquistio*, *Forskoleo*, *Billardero* et *Sibthorpio* peragratae, plantarum feracissimae, plurimum videntur saeculorum labores requirere, priusquam tota antiquitas sufficienter illustrata fuerit.

Ol. Celsii et *Claud. Salmasii* studia, dignissima quidem, non possunt tamen non desiderium excitare ulteriorum inquisitionum.

CAP. I.

FLORA BIBLICA.

Tum *Wettii* tum *Vateri* nuperrimis disputationibus antiquissima aetas variorum capitum biblicorum tantum abest ut penitus negetur, ut potius adfirmari etiamnum debeat, Mosaicorum librorum nonnulla loca aetate omnino priora ceteris omnibus humani generis monumentis esse: licet adspersa sint plurima e seriore, praesertim regum Israeliticorum aetate.

Gens, cuius antiquissima literarum monumenta hic percontamur, e Perfide orientali, s. Arachofia. (quae ab oriente Candaharam contingit, septentrionali sui parte Bactrianae contermina) aut Caschmirae vallibus, ut *Herdero* placuit et *Hartmanno*, in Mesopotamiam, dein in Palaestinam migravit, unde in Aegyptum ducta, saeculis quinque elapsis demum Palaestinam iterum habitavit. Sub potentissimo eius gentis rege, Salomone, vicinae Tyri exemplo incitatum commerciorum et navigationum studium effloruit, ut naves Salomonis cum tyricis oras maris rubri et perfici sinus ipsasque maris indici insulas appellarent. Ex eo inde tempore plantarum et aromatum, quae in India orientali proveniunt, cognitio ad eam gentem transivit. Quum tandem fato acciderit, ut regnum Israeliticum a Mediae, Babyloniae et Affy-

riae regibus everteretur, captivaeque tribus in contumelioso exilio per ducentos fere annos degere deberent, divitiarum, quas India fert et Persia, cognitionem haurire facile potuerunt.

Sequentem libet indicem plantarum biblicarum exhibere, qui, systema Linnaeanum sequens, probabilibus ut plurimum coniecturis nititur.

Olea europaea (תַּיִת) ex antiquissimis est, quae in diluvio Noae iam memoratur (*Genes.* 8, 11.) Eius feracitas ac optimus proventus in terra promissionis maxime celebratur (*Deut.* 6, 11. 28, 40.). Id *Theophrasti* (*hist.* 1, 18.) testimonio confirmatur, qui oleam maxime syriacam praedicat.

Crocus sativus (קַרְכּוֹם) per totum Orientem sponte crescens, ob odorem (*Cant.* 4, 14.) suavem laudatur, sicut et Homeridae eum (*hymn. in Pan.* 25.) cum hyacintho simul nominant.

Cyperus Papyrus (פַּפִּירוס) in limo Nili et Euphratis proveniens, saepius laudatur in pristinis iis libris. Bildadus apud Iobem (8, 11.) quaerit, possitne Papyrus crescere absque limo? Et obscuro illo loco (*Eesai.* 18, 2.) navigia e papyro fabricata citantur, quorum antiqui omnes, maxime *Theophrastus* (*hist.* 4, 9.) meminerunt.

Arundo vulgaris, modo אֲרֻנְדָּה modo פַּפִּירוס dicta, haud facile determinatur. Complectitur autem gramina et cyperoideas, quae in Nilo, mari rubro et Syriae fluminibus crescunt: nimirum *Cyperum*

niloticum, longum et fastigiatum; Scirpum articulatum et maritimum; Arundinem Donacem; Saccharum cylindricum Vahl., biflorum Forsk., Andropogonem arundinaceum Schrad., annulatum Forsk.

Andropogon Nardus (נָרְדוּס) gramen radice fragrantissima, cuius solummodo *Cant.* 1, 14. 4, 13. mentio fit. *Ionesius* quidem (*Transact. of the Soc. of Bengal*, 2. p. 405.) probare studet, *Valerianae Spicae Vahl.* radicem Nardum veterum exhibere. Perperam autem id fieri, patet e *Dioscoridis* (1, 6.) *Avicennae* (lib. 2, 225.) maxime vero ex *Abu'l Fadli* (*Cels. hierob.* 2, 3.) descriptione, qui gramen esse Nardum, diserte aiunt. Copiosissime autem provenit ea planta in Gedrosiae provincia, hodie Mekran dicta, quae indico oceano contermina, a septentrione Turan contingit: ubi Alexandri exercitus tanta abundantia eam deprehendi, ut pedibus calcata aërem fragrantia impleret (*Arrian. exped. Alex.* 6, 22.). Naves punicae, *Arriano* eodem teste, inde Nardum advehebant, quo factum est, ut et Salomonis tempore gens Israëlitica eam obtineret.

Frumentorum species, in s. scriptis obvia, sunt *Hordeum vulgare* (חֶמְדָּה), antiquissimum frumentum (*Plin.* 18, 7.), quod sponte sua crescere ad flumen Araxen (Kur) in Phaetacaria (Georgiae parte orientali) testatur *Moses Cho-*

renensis (geogr. p. 560.) Hordeum nudum sponte nasci in Balascham, provincia Indiae maxime boreali *Marcus Paulus* saec. XIII. vidit. (*Ramusio viaggi* 2. f. 10. a.)

Triticum aestivum f. *hybernum*, (חֶמֶת) quod laetissime et abundantissime in terra promissionis (*Deuter.* 8, 8.) proveniebat. Id sine dubio ex India pristini Ebraei. In Musicani enim regione sponte sua crescere testatur *Strabo* (15. p. 1017.). *Andreas Michaux* Triticum Speltam spontaneum invenit anno 1782 in Persiae provincia Hamadan (*Lamarck. encyclopéd. méth.* 2, 560.).

Triticum Spelta (סֶפֶלְתָּא), quod ferotinum frumentum (*Exod.* 9, 52.) vocatur et *Sorghum vulgare* *Perf.* (סֹרְגְוּ), quod peculiarem *Forskoleus* speciem credidit, *Holcus Dochna* dictam. Et nostrorum temporum Arabes سخن *Sorghum* appellant (*Cels.* 1, 455.).

Ficus Carica (תְּמָרָה) ex vulgaribus arboribus fructiferis earum terrarum, quas gens Israëlitica incoluit.

Ficus Sycomorus (שִׁקְמוֹרָה) in Aegypti et Palaestinae convallibus et pascuis frequentissima. Cedrorum (אֲרְזִים) tantam copiam procreasse Salomo dicitur (2 *Reg.* 10, 27.) quanta Sycomorum fit in convallibus. Tanquam materiem viliosam ligno cedrino *Esaias* (9, 10.) Sycomoros memorat: unde, quanto in errore versatur *Sick-*

Ierus (*Gesch. der Obstcultur*, 117.) Moros habens eos Sycomoros, patet. De Sycomoro vid. *Warnekrofii collectanea in Repertor. für bibl. Lit.* 11, 7. 12, 3.

Solanum insanum (סִלְוָן) citatur *Mich.* 7, 4. et *Proverb.* 15, 19., quod spinis horridum sit. Vocatur autem pari nomine arabico (حدق) frutex, in Phoenicia abundans, qui Melongenae fatis similis sit (*Abu'l Fadli* apud *Cels.* 2. p. 41. 42.).

Zizyphus vulgaris (זִיזְפִּי) per totam Syriam abundans, velut vulgaris vepres Pinui Cembrae opponitur (*Es.* 55, 13.).

Zizyphus Paliurus (הַרְרִיל) in arvis sterilibus crescens, (*Prov.* 24, 31.) unde et *Theophrastus* (*hist.* 3, 17.) cum Rubo componit, et *Virgilius* (*eccl.* 5, 38.) dicit:

Pro molli viola, pro purpurea narcisso
Carduus et spinis surgit paliurus acutis.

Vitis vinifera (וִיטִי) sponte in Armenia et Georgia crescens, ubi *Chardinus*, *Tournefortius* et *Güldenstädtius* colles prope modum omnes ea obfitos invenerunt. (*Cf. Annales horticulturnae, quas sub titulo Gartenzeitung edidi, vol. 3. p. 191.*) Ibi et coluit Noa primus: provenit etiam per Syriam et Aegyptum inferiorem.

Nerium Oleandrum esse arborem illam, de

qua *David* (*ps.* 1, 3.) canit, ad rivos plantatam semper virere, arbitratur *Hasselquistius* (*it. Palaest.* 226.) qui frequentissimam eam invenit.

Bubongummiferum exhibet Galbanum, (חלבנה) quod (*Exod.* 30, 34.) inter suffimenta citatur. Ex Abyssinia, ubi sponte provenit planta, Gummi-resina haec Nilo provehitur.

Cuminum Cyminum (צמין) in Palaestina cultum (*Es.* 28, 25.).

Coriandrum fativum (כוריא) cuius semina rotunda cum Manna comparantur (*Exod.* 16, 31.). Optimum ex Aegypto venire *Plinius* (20, 20.) testatur: ubi et hodiernum colitur. (*Forsk. flor. aegypt.* p. LXIV.)

Linum usitatissimum (לשפה) ex antiquissimis inde temporibus in Aegypto colebatur (*Exod.* 9, 31.).

Lilium candidum (שושנה) sunt amoeni convallium flores (*Cant.* 2, 1.). *Plinius* (21, 5.) Palaestinae vallem, Phaselida nominat, tanquam liliorum feracissimam. Artifex tyrius, quem Salomo iussit templum exstruere, columnarum templi apicibus formam liliorum dedit.

Narcissus orientalis *f. calathinus* *f. Ionquilla* (תבצלה) intelliguntur (*Cant.* 2, 1.) iuxta sententiam interpretum antiquorum Chaldaici et Arabici. Abundavit autem iis floribus Palaestina.

Acorus Calamus, var. indica est קנה ויטוב

(*Ierem.* 6, 20.), quam e remotissimis regionibus apportabant. In Guzurate et Goa provenire et coli, auctor est *Garcias* (*arom. c.* 32., apud *Clus. exot. p.* 200.).

Allium ascalonicum (שומים) }
 — *Cepa* (בצלים) } *Num.* 11, 12.
 — *Porrum* (תציר) }

Diospyros Ebenum (הבנים). Inter mercimonia, tyriis navigiis apportata ex insulis (*Ezech.* 27, 15.) lignum ebeni citatur. Crescit autem ea arbor in Ceylonae sylvis: quam insulam tyriae naves attigerunt.

Amyris gileadenfis (בכא 2 *Sam.* 5, 23.) ad explicationem saltem, quam *Abu'l Fadli* (*Cels.* 1, p. 339.) exhibet. Balsamum ipsum, ex hoc frutice stillans בשם dicitur (*Exod.* 30, 23.).

Amyris Kafal (*Forsk.* p. 80.) est arbor turifera, quae לבנה largitur. Crescit in Arabia. Exhibuit iconem mancam *I. Bauh. hist.* 1, 303. Exemplar arboris turiferae, quod *Adansonius* apportavit, examinatum fuit a *Lamarkio* (*encycl.* 2, 626.).

Lawsonia inermis (כפר). Flores racemosi fragrantés *Cant.* 1, 14. laudantur. Est κάρπος *Diosc.* 1, 125. Cf. *Belon. obs.* 2, 74.

Laurus Cassia (קדה et קציעה *Exod.* 30, 24. *Pf.* 45, 9.) ob suavitatem odoris celebratur. Ar-

bor in Ceylona crescens corticem largitur, quam tyriae naves advehebant.

Laurus Cinnamomum (קַיְמֹם *Exod.* 30, 23.). De Cassia et Cinnamomo antiquissima relatio apud *Herodot.* 3, 110. 111. Ibi avium ope femina propagari refertur, quod egregie confirmat nuperimus testis *Thunbergius* (*resa* 4, 185.).

Fagonia arabica (תְּרִיבִּילִי *Genes.* 3, 18.). Est tribulus ille, quibus ager, cui Iehova maledicebat, abundare debebat. *Forskoleo* teste (*flor. ar.* p. 88.) spinas fert longissimas verticillatas.

Amygdalus communis (אֲמִגְדָּלָה *per totum Orientem vulgaris*, saepius citatur in libris veteris testamenti. Quin et virgae, quas Iacobus ex arbore תְּרִיבִּילִי resecut, ad antiquissimorum interpretum sententiam, ad amygdalum referuntur (*Genes.* 30, 37.).

Pyrus Cydonia (תְּפֵיחַ) et *Cant.* 2, 3, 5, 7, 8. et aliis locis ob fragrantiam laudantur. In Palaestina sat frequens arbor.

Punica Granatum (תְּנָאֵר) in Palaestina (*Deut.* 8, 8.) et Aegypto (*Num.* 20, 5.) vulgaris, fructus fert colore pulcherrimos, quibuscum genae amasiae componuntur (*Cant.* 4, 3.) et e quibus vinum ipsum conficitur (*Cant.* 8, 2.). Labitur opinione *Sicklerus* (*l. c.* p. 119.) dum malum punicum pro persico malo habet. Iucundissimos eerte fructus punicae esse, patet e testimoniis, quae

Bergius (von Leckereyen, me interprete, tom. 1, p. 255.) congeffit. Perfica mala multo ferius e Persia in Asiam minorem et Aegyptum migrarunt. Fallitur insuper *Sicklerus*, dum eadem mala cum fructibus Cordiae Myxae s. *περσαιάς* Aegyptiorum commutat.

Myrtus communis (הָדָס).

Rubus sanctus (סִבְהָ Deut. 33, 16.), quem *Tournefortius* in Oriente invenit, in Arabiae monte Sinai ea copia crescit, ut inde is nomen acquisiverit.

Capparis spinosa (אֵיִן Ef. 44, 14.). Est saltem insignis inter hebraicum nomen et vocem arabicam *أقرا* consensus, quam posteriorem *Abu'l Fadli* (*Cels.* 1, p. 192.) ita exponit; ut ad nullam aliam facile plantam respicere possis.

Cistus creticus largitur Ladanum, (לֵט) quod Ismaelitae et Gilead cum balsamo provehebant (*Genes.* 37, 25.). De ladano hircorum id depascentium barbibus inhaerente *Herodot.* 3, 112. *Plin.* 12, 17.

Corchorus olitorius (מִלֵּוּחַ *Iob.* 30, 4.) olus Arabum satis commune. Cf. *Abdollatif mem. Aegypt.* p. 8. *Alpin. de plant. Aeg.* f. 39. 40.

Nigella sativa. (קִצְחָ Ef. 28, 25.) Rabbini eam vocem sic explicant, et hodiernum Nigellae femina in Oriente pro condimentis ciborum habent.

Thymbra spicata sine dubio Hyssopus est Salomo-

nis. Namque Arabs Isaac ebnen Amram **לזו** suum ad Hierosolymas frequentissimum ita describit, ut de hac specie dubitationi fere nullus superfit locus (*Bochart. hieroz.* 1, 674. ed. *Rosenmüller.*). *Hasselquistius* existimavit, *Gymnostomum truncatum* fuisse, quod is muscus muros et rudera Hierosolymitana habitat.

Bombax gossypinum et *Gossypium arboreum*, ex antiquis inde temporibus in Aegypto culta, lanam xylinam largiuntur, e qua pretiosam byssum Aegyptii texuerunt (*Cf. Forsterum de bysso veterum, Lond.* 1776. 8.). Duplici nomine, **בב** antiquo copiose, **בב** recentiori semel *Paral.* 15, 23. ea byssus citatur. Byssum Ebraeorum flavam fuisse, testatur *Pausanias* (5, 5.), *Herodotus* (3, 106.) easdem arbores describit. Male fabulosus *Philostratus* (*vit. Apollon.* 2, 20.) folia falicis similia facit.

Pterocarpus santalinus exhibet lignum depraedicatum fantalinum, (**אֶלְגִּמִּים**) quod tyriae naves e Ceylona apportabant. Nec postmodum id lignum in Palaestina unquam occurrebat (*1 Reg.* 10, 11.). *Koenigius* eam arborem primus in Ceylona et Indiae montibus detexit (*Linn. suppl.* p. 318. 319.).

Cicer Lens (**עֲדָשִׁים**).

Vicia Faba (**פֶּבֶל**).

Hedysarum Allagi (**קִימוֹשׁ, קִמְשׁוֹן**). Pro-

verb. 24, 31. *Celsius*, auctoritate R. Melech fretus (*hierob.* 2, 207.) Urticam habet. Sed Rabbini *Petachia*, ubi de montibus Ararat loquitur, hoc nomine manifesto Hedyfarum Alhagi describit (*itiner. ed. Wagenfeil. p. 191. 192.*).

Artemisia iudaica s. *Abrotanum* (אֲרֵמִיָּהוּ *Ierem.* 9, 15.).

Pinus Cedrus sine dubio אֲרֵזִים est, cedrus Dei, altissima arbor, quam Ebraei cognoscunt, materies optima. Regerit quidem *Celsius*, Salomonis iussu (2 *Paral.* 2, 18.) 80,000 hominum in montes abiisse ut ligna haec succiderent; nostris vero temporibus paucissimas cedros in Libano fuisse. At infirmatur ea obiectio, si observamus, *Vateri* et *Wettii* inquisitionibus auctoritatem librorum Paralipomenorum satis labefactatam esse, neque numeros in iisdem obvios ad amissim intelligendos esse. Dein etiam fieri facile potuit, ut ante hos 3000 annos sylvae cedrorum montes obtegerent, dum hodie paucae supersunt.

Pinus Cembra (צִמְרִי) ab *Esaia* cum cedro ob venustatem et altitudinem semper nominatur. Etiamnum frequens in Libano est.

Pinus Picea dicitur אֲרֵזִים עֵץ הַשֶּׁמֶן ob terebinthinae copiam, quae inde elicitur.

Fagus Castanea forte אֲרֵזִים וְאֲרֵזִים et *Buxus sempervirens* אֲרֵזִים אֲרֵזִים est, quas *Esaia*s (41, 19.) inter elegantes numerat arbores.

Juglans regia semel (*Cant.* 6, 10.) nomine
אֶגְמוֹ citatur.

Quercus Ilex (תִּרְזָה *Ef.* 44, 14.).

Quercus Esculus (אֶלֹן *Ezech.* 44, 6.) in Ba-
fanitica regione frequens, ad navigiorum materiem
adhibita.

Cupressus sempervirens dicitur גִּפְרִי fuisse, quo
Noa ad arcam construendam usus fuit. Creditur
ob levitatem commodissimam materiem fuisse.

Platanus orientalis intelligitur ab antiquissimis
interpretibus sub עֶרְמוֹן, quae *Ezech.* 31, 8. ob
frondes venustas laudatur.

Ricinus communis sine dubio est קִיקְיוֹן, sub
cuius umbra cubavit Ionas.

Cucumis Dudaim ob fragrantiam et bellam for-
mam esse דִּדַיִם Leae (*Genes.* 30.) videtur. Rab-
bini quidem cum scriptoribus medii aevi plerisque
Atropam Mandragoram esse arbitratur. Quo-
rum sententias exposuit *Hieron. Tragus* p. 891.
892. Neque tamen de hac radice dici potest, vel
fragrantem esse vel esui gratam.

Cucumeres Melones et *Chate* (אֲבִטְרוֹת et
קִשְׂאִים) anxie desiderarunt Israelitae in deserto
(*Num.* 11, 5.). Utraque species, *Forskoleo*
et *Denonio* testibus etiamnum frequenter in Ae-
gypto colitur.

Cucumis prophetarum פִּקְעִית (*2 Reg.* 4, 39.)

esse videntur: namque Colocynthides in Palaestina haudquaquam proveniunt.

Pistacia vera, cuius fructus **בִּטְנִים** nomine (*Genes.* 43.) tanquam Palaestinae peculiare Iacobus iubet in Aegyptum avari.

Pistacia Terebinthus nominibus **אל**, **אלה** et **אלון** frequenter occurrit.

Pistacia Lentiscus mastichen largitur, quae **צִרִי** dicta, cum pistaciis et balsamo nominatur.

Excoecaria Agallocha lignum aloës est, quod **אֶהֱלִים** (*Num.* 24, 6.) dictum ob odoris suavitatem laudatur.

Salix babylonica f. *aegyptiaca* (**עֵרְבִים**).

Borassus flabelliformis f. *Lontarus domestica* Gärtn. largitur, teste Herberto de Lager apud *Kämpfer amoen. exot.* 668. **בְּרִלָה** (*Genes.* 2, 13. *Num.* 11, 7.), quod in Paradiso terrestri fuit. Crescere autem hanc palmam in Arabia felici et Persiae litoribus australibus testatur praeter Kämpferum *Forskoleus flor. arab.* p. CXXXVI.

Iuniperus Oxycedrus (**רְתֵב** *Ioh.* 30, 4. 1 *Reg.* 19, 5.). Sed *Forskoleus* (*flor. arab.* 214.) huc trahit Genistae speciem, quam *Raetam* dicit, *Spartium* forte *angulatum*. Neque tamen altitudo ea est, ut sub umbra federe quis possit.

Populus alba (**לְבָנָה**)

Acacia vera f. *arabica* *Willd.* (**שִׁטָּה**) ob

materiem praestantissimam et olim et nunc etiam celebrata, nostris temporibus simili nomine *دب* Arabibus dicitur.

Phoenix dactylifera (🔊).

En floram biblicam, quatenus coniectura probabili plantarum nomina consequi possumus. Dittior omnino est Homericâ, haec tamen maiore certitudine definiri potest.

CAP. II.

FLORA HOMERICA.

Olea europaea. Binae varietates occurrunt: oleaster (*Φυλίη*) et olea culta (*ἐλαιά* *Od.* 5, 477.). In hortis Laërtis et Alcinoi haec laudatur. Euphorbum, Panthei filium formosum componit poeta cum olea, in agris humidis crescente et floribus albis onusta (*Il.* 17, 55.). Ad finem Phorcyos Ithacensem olea erat umbrosa sacra (*Od.* 13, 102. 122.). Ulyssis thorus coniugalis e trunco oleae umbrosae constructus erat (*Od.* 23, 190.). Varia instrumenta ex oleae ligno fabrefacta erant: clava Cyclopi (*Od.* 9, 320.), trabes, qua Ulysses monstro oculum extorsit (*Od.* 9, 378.), securium denique manubria (*Od.* 5, 236. *Il.* 13, 612.).

Fraxinus excelsior (*μελίσα*) et nemoribus montosis provenit (*Il.* 16, 767. 13, 178.). E ligno lanceae et iacula sculpebantur (*Il.* 2, 543. 5, 666.),

quae ideo saepius τὰ μείλινα aut μελίαι appellantur: unde et bellicosi viri et fortes vocantur εὐμμελίαι (Il. 4, 47.).

Crocus sativus cum hyacintho et loto inter fragantes flores numeratur, quibus Iupiter tellurem ornaverit (Il. 14, 347.). *Gladiolus communis* est is hyacinthus.

Scirporum species variae sub σχοίνω intelliguntur, qui fluviorum ripas vestit (Od. 5, 463.).

Cyperus forte *mucronatus* aut *longus*, in Italia et Graecia frequentes sunt κύπειρον Homericum, quod perperam a *Vossio* ad Galangam refertur.

Cyperus Papyrus funes largiebatur, qui τῶν βυβλίνων nomine, ad portas ocludendas adhibebantur (Od. 21, 391.). Cf. *Theophr. hist.* 4, 9.

Arundo Donax, δόνακος nomine obvenit. E culmibus eius graminis heroës Homericici sagittas parant (Il. 11, 584.) quemadmodum nostrae aetatis Itali fistulas inde aliaque conficiunt utensilia.

Fueritne *Arundo* an *Eriophori* quaedam species, qua *Achillis* tentorium tectum erat, ambigo. E paludibus autem λαχνήεντά illum ὄροφον collegerunt (Il. 24, 450.).

Framenti species ab *Homeridis* memoratae sunt praeprimis *Triticum hybernum* s. *aestivum* (πυρός), quod cum *Hordeo vulgari* (κριθῆ) ut plurimum coniungitur (Od. 4, 604. 9, 110.).

Penelopes anferes tritico faginantur (*Od.* 19, 536.).
 Ipſos Hector equos tritico paſcit, vino ſimul pro-
 pinato (*Il.* 8, 188.). *Galenus* arbitrans, non
 ſine noxa equos tritico veſci, μικροῦς πυροῦς i. e.
 τριφῆν ſ. *Secale* intelligit (*ſacult. alim.* 1, 313.).
 Varias regiones, ut Bupraſion (*Il.* 11, 755.), Ar-
 gos (*Il.* 15, 372.), Dulichion (*Od.* 14, 335.) et
 Syriae inſula (*Od.* 15, 405.) ob tritici praefan-
 tiam celebrantur. Hordeum inſuper, κριθῆν in κριθῆ
 contracto, hac voce appellatur, additis epithetis
 λευκοῦ et εὐρυφροῦς (*Od.* 4, 41. 604. *Il.* 5, 196.).

Triticum Spelta aut *Zea* Hoff. vocantur ἄλυσ-
 γα et ζεία. Utraque pro pabulo equis datur (*Il.* 5,
 196. 8, 560. *Od.* 4, 41.). Hinc *Herodo-*
tus de Aegyptiis refert, animalium more veſci
 ἐλύργα, quam alii ζείαν appellant (2, 34.) *Ga-*
lenus (*expoſ. voc. Hipp.* p. 478.) utrumque
 idem habet, ut et *Dioſcorides* (2, 113.),
Plinius fere ſolus (18, 8.) discrimen agnoſcit
 inter utramque ſpeciem, quod, ſi *Hoſtium*
 (*gram. auſtr.* 3. t. 29, 30.) ſequimur, defendi
 poteſt. *Triticum* enim *Spelta* habet internodia
 ſpiculas aequantia margine glabra; *Tr. Zea* vero in-
 ternodia ſpiculis longiora margine piloſa.

Ficus Carica (ἐρινεὸς) ſaepius occurrit. *Ly-*
caon, Priami filius, ipſe in patris horto putaffe fi-
 cus dicitur.

Cornus maſcula (κραινέη) Fructus Circe Ulyſ-

fis comitibus, velut fuillum pabulum, exhibuit (*Od.* 10, 242.). Sylvarum dicitur arbor, τανύ-Φλοιος (*cortice protenso*) *Il.* 16, 767.

Viola odorata et *Apium graveolens* (σέλινον) prata Calypfus nymphae adeo ornabant, ut Hermes ipse mirabundus pedem figeret (*Od.* 5, 72.). *Apium* vocatur paludosum (ἐλεόθρεπτον *Il.* 2, 776.). Diis infernis sacrum, in isthmicis ludis ad conficienda victorum ferta adhibebatur (*Pindar. isthm.* 2, 23. 8, 137.).

Tamarix gallica (μυρίκη) frutex humilior, trunco tamen fatis valido, appellatur (*Il.* 6, 59. 21, 18.).

Zizyphus Lotus (λωτός), cuius ἄνθινον εἶδος (fructum florentem) Ulyffis comites hactenus ceperunt, ut ipforum patriae oblivifcerentur (*Od.* 9, 83.), eadem arbor est, cuius fructus in Barbaria *Fontanefius* nostris temporibus gustavit (Cf. *antiqu. bot.* p. 51.).

Vitis cultura Homeridarum tempore latiffime vigebat per Afiam minorem et aegaei maris infulas. In hortis Alcinoi infulae Scheriae uvae folis calore torrefactae largiebantur dulce vinum (*Od.* 7, 121. Cf. *Seumii ambulationem ad Syracufas*, 2, p. 236.). Pramnium vinum dulce etiam fuiffe videtur, nomen merito derivatur a monte Carico, Pramne (*Villoifon fchol. ad Il.* 11, 638. Cf. *historiam meam medic.* 1. p. 162.). In Laërtis

hortis vineae adeo feraces erant, ut Ulyssi, infanti, a patre quinquaginta vites promitti potuerint (*Od.* 24, 542.). Achillis clypeus vindemiae iconem referebat (*Il.* 18, 561.).

Ulmus campestris (*πελάσα*) in Iliade bis occurrit (6, 419. 21, 242.). Nymphae monticolae eas arbores sepulcro Eetionis circumponunt.

Moly, quod Hermes Ulyssi, velut antidotum ebrietatis commendat (*Od.* 10, 305.) in maximam iamdudum contentionem venit, varietate expositum fuit. Nigram ipsi poeta tribuit radicem, lacteam florem, effossu difficile habet. *Theophrastus* (*hist.* 9, 15.) paullo curatius hanc plantam definiens, radicem contendit esse rotundam, cepearum more, folia scillae similia, neque effodi adeo aegre, ac Homerus perhibeat. Optimum provenire apud Phencum Arcadiae et Cyllenen: praestans esse antidotum. Unde efficitur, Allii speciem esse. Simili plane ratione *Moly* suum describit *Dioscorides* (3, 54.) flore albedo, foliis angustis et radice exigua. Quibus *Plinius* (25, 4.) addit, Graecos auctores florem flavum pingere, quum Homerus album pronunciet. Incertum tamen est, quosnam auctores Graecos *Plinius* subintelligat. Hunc vero sequens *Car. Clusius*, ineunte saeculo XVII., Allii speciem quamdam *Moly* declaravit, quod folia radicalia lanceolata et flavum florem habebat (*App. alt. ad stirp. rar. in*

Exot.) Clusii auctoritate nifus *Io. Bauhinus* (*hist. plant. 2, p. 562.*) Allium id, e pyrenaeis montibus acceptum, verum Moly veterum pronuntiavit: cuius vestigiis adhaesit *Linnaeus*, dum Allium id nomine triviali *Moly* insigniret.

Nihilominus verum Homericum Moly ab ipso *Clusio* (*stirp. hist. 2, 57. p. 191.*) optime indicatur, quem sequitur *Io. Raius* (*hist. 2, p. 1122.*). Plantam hanc Clusianam cum plurimis aliis neglexit *Linnaeus*, sed eadem est omnino cum ipse *Allio nigro* et *A. monspessulano Gouani* (*illustr. t. 16.*). Omnes enim a veteribus, excepto uno Plinio, indicatae notae ad hanc speciem iure referuntur: radix nigra, folia latiuscula radicalia, flos lacteus: quid, quod ipsae radices, dum exaruit planta, aegerrime effodiuntur. Crescit autem per totam Europam australem et in ipsis balearicis insulis, quarum una sine dubio Acaea, Circes domicilium, fuit.

Asphodelus in Odyffea, ut planta infernorum occurrit. Haud procul a rupe leucadica (Gibraltar hodie) ad Oceani undas et portas Solis, regio infomniorum incipit, ubi homines beate vivunt ad instar Decrum, ubi et prata florent asphodelorum (*Od. 11, 559. 24, 13. 14.*). Per australem autem Hispaniam, *Clusio* (*hist. 2, 59. p. 196.*) et *Löflingio* (*span. Länder, p. 25.*) testibus, vasti campi *Asphodelo ramoso* confiti, observantur.

Tubera radicis a prisca Graecorum gente comedebantur (*Hesiod. op. et dies, 40.*) et *Porphyrus* meminit (*vit. Pythag. p. 195.*), Pythagoram etiam hoc cibo vesci solere. Sacer itaque aphodelus is apud Graecos veteres existimabatur, unde et ad tumulos plantari consuevit (*Porphyr. apud Eustath. ad Od. 10, 573.*).

Lauri nemuscula memorantur in Sicilia (*Od. 9, 183.*)

Arbores fructiferae in hortis Alcinoi et Laërtis sunt *Pyri*, quae ὄγγνας, *Mali*, quae μήλα et *Punicae*, quae ῥοιὰς ferunt. *Pyra* eo nomine appellari, ob adstringentem indolem (διὰ τὸ ἀγγχεῖν), *Eustathii* est sententia, nimis artificiosa, et non satis plaufibus digna (*Eust. ad Od. 7, 120.*).

Crataegi probabiliter species, quae forte *Azarolus* fuit, semel nomine ἀχέρδου (*Od. 14, 10.*) occurrit, quum arbuscula spinosa facile manus laedat (ἀχερος, ἧς οὐχ ἀψασθαί ἐστι χειρὶ. *Eustath. ad h. l.*).

Rubi forte species βάτος est (*Od. 24, 230.*), sed potest etiam quivis frutex spinosus intelligi.

Papaver somniferum (μήκων) in hortis colebatur (*Il. 8, 306.*). In Aegypto a pristinis inde temporibus caulis largiebatur succum, opium nostrum, quod νηπενθές dictum, Helena a Polydamna accepit (*Od. 4, 220.*).

Pisum sativum (ἐρέβινθοι) et *Vicia Faba* (κύναι)

μοι μελανόχρους) ferebantur Homeridarum aevo (Il. 13, 589.).

Trifolii species, quaenam sit, quam λωτοῦ nomine (Il. 2, 778. Od. 12, 283.) pabulum equorum fuit, in contentione est.

Citrorum ligna, *θύου* nomine in Odyfsea (5, 60.) invenire voluerunt nonnulli: ipse quoque *Vossius* ita interpretatur. Vox illa tus etiam significat, atque a *Dionysio Periegete* (v. 937.) eodem sensu usurpatur. *Theophrastus* quoque sub nomine *θύας* feu *θύιας* (hist. 5, 5.) arborem describit, quae est *Thuia articulata*. *Citrum medicam* alio longe loco (4, 4.) *Mali medicae* nomine describit. Iure etiam ambigendum est, cognoverint Graeci *Citrum medicam* ante *Alexandri ἀγίαβασιν*. Namque ipse *Athenaeus* (*deipn.* 3, 8.) licet fabulae malorum hesperiorum ab *Hercule* apportatorum meminerit, primum tamen citrorum vestigium eum locum habet *Theophrasti*. *Plinius* autem (13, 16.), in lectica fomniabundus forte, quae in Graecis auctoribus male legerat, nepoti dictans, omnia confundit. Locum eum Odyfseae citros indicare perhibet, quod nonnisi ligna iunctim nominentur, cedri ac laricis. Laricem autem nequaquam reperimus eo loco: ipseque *Plinius* opinione labitur, dum de *Circe* narrat, quae *Calypsum* respiciunt. Id bene iam animadvertit *Anguillara* (p. 48.).

Alnus oblongata Willd. (κλήθρη *Od.* 5, 64. 259.) axillis venarum in facie foliorum infera nudis a boreali *Alno glutinosa* differt: illa in australi Europa obvia.

Quercus Homericae ad duas potissimum species reducuntur: *Qu. Plex*, cuius fructus ἀκνλα, et *Qu. Esculus*, cuius βάλανοι nominantur. Primus fere *Valer. Cordus* (annot. in *Diosc.* 1, 144.) monuit, Φηγὸν Graecorum quercum potius esse orientalem, quam fagum nostram sylvaticam. Esculus enim, non fagus, Iovi sacra fuit (*Il.* 5, 695.). Δρυὶς vero ut plurimum ilicem signat: maxime ubi nigra materiei medulla (τὸ μέλαν δρυὸς) memoratur (*Od.* 14, 12.).

Platanus orientalis semel voce πλατανιστοῦ (*Il.* 2, 307.) laudatur. Qui acera intelligunt, ad verba: ὄθην ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ, et ad laticis aquosi ex acerum alburno stillantis indolem consilium transtulisse videntur. Neque tamen iure, quum ὄθην non ad arborem, sed ad solum umbrosum referendum sit: sic enim *Cicero* vertit:

„Sub platano umbrifera, fons unde emanat aquai.“

Aceris nomen insuper longe aliud apud Graecos, σφένδαμνος nimirum.

Caricis species quaedam θρίον est, quae cum σχοίνω ad fluminum ripas provenit (*Il.* 21, 351.).

Pinus Picea aut alia forte species, quod uberius in flora *Theophrasti* diiudicabitur, est πέν-

κη. Materies (Il. 23, 328.) laudatur, quod pluvia nunquam putrescat.

Pinus Larix (πίτυς). Excelsa (βλωθρή) dicitur (Il. 13, 390. 16, 483.), quam in montium cacuminibus succidant ad trabes navigiorum.

Pinus Abies (ἐλάτη). Excelsa est (Il. 5, 560.). Idam habitat (Il. 14, 287.): materiem largitur levem, ad trabes et repagula commodam (Il. 24, 450.). Ex ea etiam rami politi et ipsi mali navium construebantur (Il. 7, 5. Od. 2, 424.). *Theophrastus* (hist. 3, 10.) masculam et femininam distinguit. Cf. etiam hist. 1, 13. Prior potest etiam ad *Pinum Pinastrum* referri, cuius folia cum cristis galearum comparat boeoticarum.

Cupressus sempervirens semel (κνπάριττος εὐώδης Od. 5, 64.) memoratur. Lignum est suaevolens.

Salices (ἰτέαι) vocantur ὠλεσίκαρποι (Od. 10, 510, quod femina comata facillime delabantur, masculae etiam arbores amenta tota citissime amittant (Cf. *Theophr.* hist. 3. 2.).

Populus alba, ad scholiastarum sententiam est Ἀχερωίς, quod Hercules, ad infernos descendens, ex Acheronte eam secum adduxerit (Il. 13, 389. 16, 482.).

Populus nigra est αἰγισίος. Aquam amat (Od. 17, 208.) et aetherea vocatur (Od. 7, 106.) ubi perperam *Vossius* populum albam habet.

Certissime autem nostram speciem intelligi manifesto e *Dioscoride* (1, 113.) elucet, qui resinæ fragrantis meminit, e gemmis arboris elicite, quæ ob flavidum colorem cum electro commutaretur.

Buxi sempervirentis lignum ad iuga armentorum adhibebatur (Il. 24, 268.).

Phoenix dactylifera semel tantum (Od. 6, 163.) in Delo infula memoratur.

Phucagrostis maior Caulin. aut *Zostera marina*, utraque maris mediterranei incola, Φύκου nomine insignitur (Il. 9, 5.). Litus vocatur Φυκίον (Il. 23, 693.). Seriore aevo Fucorum species intelligebantur, qui partim a *Dioscoride* (4, 100.) et *Theophrasto* (4, 7.) notantur.

CAP. III.

MONUMENTA ARTIS ANTIQUAE.

Pauculae sunt plantae in artis antiquae reliquiis delineatae; eae autem nonnunquam tam negligenter sculptae aut exaratae aut pictae, ut coniectura tantum consequi, haud certo scire possumus, ad quamnam pertineant speciem.

I. AEGYPTIORUM.

Aegyptiorum monumenta *lotum* mythicam frequentissime habnet. Est ea *Nelumbium speciosum*

Willd. f. *Cyamus Smith.*, sacra Aegyptiis planta, quod elegantissima foliorum rotundorum forma, pulcherrimus flos et mysticus ortus quotidianus e Nili undis ad divinam naturam spectare videretur. Isis ipsa loti folio coronata conspicitur (*Pococks Reise*, 1. tab. 60. 61.). E loto Osiris ortus, in foliis loti tanquam in navigiis natate dii veteres dicebantur. Harpocrates loto infidebat: in ipsis numismatibus Ptolemaeorum ea planta occurrit (Cf. *antiqu. meas bot.* p. 56.). Fructus edebantur (*κύαμος αἰγύπτιος*), sed, sacerdotibus et Pythagoricis, eorum aemulis, interdictum putabatur, ne fabis his vescerentur (*Cic. divin.* 1, 30. Cf. *Smith's exot. bot.* n. 7. tab. 31. 32.).

Persea arboris, etiam et *Papyri* partes exhibent monumenta Aegyptia. Illa Isidi sacra (*Plutarch. Is. et Osir.* p. 378.) huius iconibus statuisque et ipsarum mumiarum integumentis appingitur. Arbor ea cum primis Aegypti incolis ex Aethiopia advenerat (*Diodor. Sicul.* 1, 34. *Schol. Nicandr. ther.* 764. p. 51.), ob cordatam foliorum formam et gratum fructuum saporem praesertim grata. Est autem *Cordia Myxa*, quod *Schreberus* eruditissime probavit (*Usteri's Magaz.* 5, 14.). Fructus *μυξάρια* sunt (*Diodor. l. c. Hesych. μυοξία*), in quibus interpretes tantopere defudarunt.

Scilla maritima, *κρομμύου* nomine, Aegyp-

tiis carissimum et antiquissimum remedium contra Typhonis pestem, aërem paludosum, Pelusii grassantem, et hydropes inde ortos exhibuit. Hinc Pelusii templum *νεομμύου* fuit (*Lucian. Iupit. trag. p. 152. Sext. Empir. 3, 224.*). Typhonis oculus ipse bulbus allegorice ab Aegyptiis nominabatur. Eo hieratico sermone conscriptos plures de historia naturali libros semet vidisse testatur *Heliodorus (aethiop. 4, 142.)*, *Plutarchus* etiam et *Iamblichus (myster. Aegypt. 7, 150.)* haud paucas eiusmodi appellationes evulgarunt.

Sycomorus in antiquo opere caelato, quod *Nordenius (voy. en Egypt. 1. t. 58.)* exhibet, unica fere est.

II. GRAECORUM.

Incredibilis ac paene divina illa Graecorum vis in arte sculpendi, caelandi et pingendi solas fere deorum imagines aut historiae patriae capita aut etiam animalium icones complectebatur, plantas autem fere neglexit. Neque tamen desunt, utut pauca, plantarum vestigia.

De antiquissimo Achillei clypei artificio, in *Iliade* descripto iam sermo fuit. Similia fere scutum *Herculis Hesiodeum* continet. *Λάγναξ* quoque *Cypseli*, in templo *Iunonis Olympiae* servatus, caelata opera plurima habebat, inter quae *Atlas*

conspiciebatur, Hesperidum mala portans: Bacchus etiam in antro cubans, quod circumsteterunt vites et mali et punicae (*Pausan.* 5, 18. 19.).

Sacrae Diis arbores et herbae cum eorum finulacris plerumque simul fingebantur. Apollini laurus sacra; Bacchus pampinis, Ceres spicis frumenti, Pan pinuum ramis coronati. Iovi esculus (*Virgil. georg.* 2, 15.): Diti cupressus (*Plin.* 16, 33.): Veneri myrtus: Cybeli pinea arbor: Ofiri hedera (*Diod. Sic.* 1, 17.): Apollini tamarix (*Nicandr. theriac.* v. 615. *schol.*): Hermeti populus nigra sacrae.

„Populus Alcidae gratissima, vitis Iaccho,

„Formosae myrtus Veneri, sua laurea Phoebo.“

(*Virg. ecl.* 7, 61.).

Ipsum plantarum ortum poëtae et Graeci et Romani Diis tribuerunt. Earum celeberrima exempla haec sunt:

Hyacinthi Spartani formosissimi mors Apollini amoris furore agitato adscribitur. Ortus ex eo flos VV feu AIAI inscriptas literas habuit, quod tum in Delphinium Aiakis, tum in Gladiolum communem quadrat (*Ovid. metam.* 10, 212. f.).

„Flos oritur, formamque capit, quam lilia; si non

„purpureus color hic, argenteus esset in illis.

„Non satis hoc Phoebo est, is enim fuit auctor honoris.

„Ipse suos gemitus foliis inscribit, et ai ai

„flos habet inscriptum, funestaque litera ducta est.“

Similiter fabulam narrant *Apollodorus* (3, 10. 3.) et *Lucianus* (*dial. deor.* 14.). Ex Ai

cis autem Telamonii cruore natum esse florem, cum *Nicandro* (*Athen.* 15, p. 683.) alii fabulantur.

Narcissus, sui ipsius amore flagrans, in florem cognominem mutatus est (*Pausan.* 9, 51. *Ovid. met.* 3, 510.). Esse vero Narcissum poëticum, patet ex *Ovidii* versibus:

„Croceum pro corpore florem

„inveniunt, foliis medium cingentibus albis.“

Lauri ortus e *Daphnes* mutatione ab *Apollo*-*nio* (*argon.* 1, 12.) et ab aliis (*Eustath. ad Homer. Il.* 1, 14. *Geopon.* 11, 2.) et in ipsis gemmis (*Maffei* 2, t. 44.) celebratur.

Heliadum, Solis filiarum, mutatio in populos nigras, quae electrum exsudent, satis nota est (*Virgil. aen.* 10, 190. *Diodor. Sic.* 5, 25. *Ovid. metam.* 2, 340.). Alii volunt, alnos inde ortas fuisse (*Strabo* 5, 329.).

Hamadryadum fabula, a *Pindaro* primo excogitata (*Schol. Apollon. argon.* 4, 479.), cuique arbori suam tribuebat nympham, cuius vita *ισόδεδος* fit. Inde cognomen id in Orphico hymno (1, 13.) iuniorem prodit originem. *Virgilius* tamen (*ecl.* 10, 62.) eas cognoscit.

Dryadum nomen et *Epimelidum* ab *Arcadibus* primis *Naiadibus* tributum fuit (*Pausan.* 8, 4.).

Mintham pellicem in *Mentham* mutatam esse

a Plutone, cecinit *Oppianus* (*halieut.* 3, 386.)
Cf. et *Strab.* 8, 530.

Cupressus e Cyparisso, Apollinis amasio, nimis lugente (*Ovid. met.* 10, 136.). Plures Cupressi aliis Eteoclis filiae dicuntur (*Geopon.* 11, 4.).

Pinus puella fuit a Borea et Pane pariter adamata, ab illo vero trucidata (*Long. pastor.* 2, p. 57. *Geop.* 11, 10.).

Violam primam ortam fuisse, cum Iona, Xuthi filium, Nymphae essent coronaturae, *Nicander* fabulatur (*Athen.* 15. p. 683.).

Rosa vel e Veneris fauciae vel ex Adonis cruore (*Bion.* 1, 66. *Geop.* 11, 17.).

Anemonen e lacrimis Veneris (*Bion.* 1, 66.).

Αἶμα ῥόδου τίκτει, τὰ δὲ δάκρυα τῶν Ἀνεμώνων.

Adonin ipsam aestivalem e cruore Adonis, quem Venus deperibat, *Ovidius* canit (*metam.* 10, 725.).

Myrrha, Cinyrae filia, in patrem amore furens, mutata fuit in cognominem arbusculam (*Id.* 10, 490.).

Clytie nympa in florem versa, quem Hesperin habeo matronalem (*Id.* 4, 267.).

Leucothoë virgo, ab Apolline adamata, in arborem turiferam mutata (*Id.* 4, 250.).

Myrtus e Myrsine puella occisa (*Geop.* 11, 6.).

Tandem *Pherenicum*, poetam Heracleoten

epicum celeberrimum fuisse his metamorphoseon fabulis ferunt. Oxylum, Hamadryadis fororis concubitu genuisse cecinit Ficum, Cornum, Fagum, Populum, Ulmum, Vitim, et omnes has arbores Hamadryadas vocari: unde *Hipponactem* dixisse aiunt, ficum esse vitis forem (*Athen.* 3, 5.).

In operibus ipsis antiquorum variae plantae ob formarum elegantiam aut ob usum praestantem figurantur. *Acanthum mollem*, quem *Vitruvius* casu sculptoribus innotuisse refert, et poculis et columnis et aliis instrumentis caelatum addebant (*Virgil. ecl.* 3, 45.). *Ferula tingitana*, cuius succum pretiosum, Silphii nomine, maximi aestimabant, Cyrenes incolae in numis ipsorum cum Batti antistitis imagine figurare consueverunt (*Schol. Aristoph. plut.* 218.).

CAP. IV.

FLORA HIPPOCRATICA.

Post Herodotum primus fere profaicus auctor, cui supereft, Hippocrates Cous putatur. Librorum tamen ipfius nomine circumlatorum collectio ariis omnino auctoribus remotiorum temporum describenda est. Etenim ex Asclepiadum familia, qui templo Coo praefecti erant, septem fere Hippocratis nomini appellantur: eorum primus, Gno-

fidici filius, Miltiadi tempore aequalis, 'ultimi autem, Thymbraei et Praxianactis filii, Ptolemaei Philadelphi tempore vixerunt. Per totum id ducentorum quinquaginta annorum spatium compositi sunt libri illi, qui unius Hippocratis, Heraclidis filii nomen gerunt (Cf. *hist. meam med.* 1, p. 366 f.).

Univerſa plantarum cognitio his medicis auctoribus ſolummodo valet ad medicamenta inde petenda. Nusquam deſcriptio occurrit, qualem noſtra tempora eam volunt. Nomina nonnunquam omituntur ipſa, e. g.: „Planta, cuius folium Aro ſimile eſt, ſed album et lanugiſoſum, atque hederac folium magnitudine aequat“ (*ulc.* p. 878.).

Alibi (*morb. mul.* 1. 626.) „dulcis ὀλοκωνίτις“ citatur. *Galenus* (*expoſ. voc. Hipp.* 534.) aliter eam vocem explicare nequit, quam per oleris cuiuſdam ſylveſtris ſpeciem. Hanc plantam *Melch. Guilandinus* arbitratur (*ad Conr. Geſner. inter Matthiol. epiſt.* 2, 85.), *Cyperum eſculentum* eſſe. Ipſi etiam *Conr. Geſnerus* adſtipulans, *Moly* omnino *Dioſcoridis* adiungit (*ib.* p. 92.). Sed refutat uberrimè et ſufficienter *Matthiolus* (*ib.* p. 96.). Sic bis (*morb. mul.* 2, 644. *epid.* 5, 1151.) „radix“ κατ' ἐξοχήν laudatur. *Galenus* (*l. c.* 554.) arbitratur, plantam intelligi ſine caule, flore ac fructu, cuius terna folia duos digitos lata humi procumbant. E qua quidem explicatione nemo poterit plantarum ſpeciem deter-

minare: itaque summa florum Hippocraticae difficultas inde patet.

Neque tamen eo minus experiamur, quid, *Ero- tiano*, *Galeno*, *Theophrasto* et *Dioscoride* adiuvantibus, in his obstaculis praestare possimus.

Blitum capitatum (βλίτον, affect. 526.) ole- ribus adnumeratur, quae alvum ducant: confirma- tur id *Dioscoridis* testimonio (2, 143.).

Amomum Cardamomum (καρδάμωμον, morb. mul. 1, 603.) ante Alexandri ἀνάβασιν Graecis ignotum fuisse videtur. Libri etiam, in quibus memoratur, Ptolemaeorum aevum sapiunt.

Amomum Zingiber, *Menestheo* et *Xenocrati* dicitur Ἰνδικὸν Φάρμακον (morb. mul. 2, 666.). Alii vero perhibuerunt, plantam esse Piperi simi- lem, cuius fructus μυρτιδανὸς audiat.

Piper nigrum (πέπερι, vict. acut. 401. morb. 3, 494.).

Olea europaea. Κοτινάς (morb. 3, 495.) vi- detur fructus oleastri esse (*Galenu. expos. voc. Hipp.* 506.).

Salvia officinalis, *cretica* et *triloba*. Tres hae species ἐλελίσφακον videntur significare, quod saepius occurrit.

Iris florentina (ἴρις, morb. mul. 2, 673.).

Cyperus longus (κυπείρον, vict. acut. 409.).

Eius radices odoratae officinales.

Andropogon Nardus (σχοῖνος εὖσμος, morb. mul. 2, 673.).

Panicum italicum (κέγχρον, morb. mul. 1, 619.).

Hordeum vulgare. Varietas eius, κριθή Ἀχιλλεύου (morb. 3, 496.), laudatur. Distinguit eam *Theophrastus* (hist. 8, 4.) spicis ipsi folio infidentibus et granis satis ponderosis.

Rubia tinctorum (έρυθρόδανος, vict. acut. 407.).

Convolvulus Scammonia (σκαμμωνίον, morb. mul. 1, 597.).

Hyoxyamus albus (ύοσκόαμος).

Atropa Mandragora (μανδραγόρα, fistul. 890.).

Anchusa officinalis (ἀγχουσα, ulc. 879.).

Anagallis arvensis (ἀνάγαλλις ib.).

Solanum nigrum (στερύχνον, ulc. 875.).

Cyclamen europaeum (κυκλάμινος morb. mul. 1, 612.). Drafficum succum exhibebant.

Verbascum Boerhaavii (Φλόμος ib.).

Viola odorata (λευκόστον τὸ μέλαν, nat. mul. 570. Cf. antiqu. meas bot. p. 4, 5.).

Zizyphus vulgaris (ζάμνος, affect. 525. Cf. Dioscor. 1, 119.).

Bupleurum rotundifolium dicitur quibusdam βούπηστίς (morb. mul. 1, 619.) esse. *Theophrastus* (hist. 7, 8.), *Plinius* (22, 22.)

et Galenus (l. c. 450.) olus sylvestre habent
βούπρηστιν.

Tordylium officinale s. *Ligusticum pelopon-
nense* complectitur σέσελι, (vict. acut. 387. fistul.
884.). Illud dicitur *Dioscoridi* (3, 63.) cre-
ticum, hoc (3, 62.) Sefeli peloponnesiacum.

Peucedanum officinale (πενκεδανόν).

Conium maculatum (κόνειον).

Athamanta cretensis (δαῦκος) cuius semina ro-
borantia dicuntur et calefacientia.

Athamanta Meum nonnullis videtur μόδου ῥίζη
esse (vict. acut. 408.). Sed *Caelius Aure-
lianus* (acut. 3, 8.) interpretatur bryoniam.

Cuminum Cyminum (κύνιον αἰθιοπικόν, morb.
mul. 1, 603.).

Cachrys cretica (κάχρυς, nat. mul. 578.).

Cachrys ficula (ἵππομάραθρον, nat. mul. 572.).

Critillum maritimum (κρηθμον, morb. mul.
1, 591.).

Smyrniium Olyis atrum (ἵπποσέλινον, morb.
mul. 1, 603.).

Anethum Foeniculum (μάραθρον, morb. mul.
1, 597.).

Ferula tingitana (σίλφιον), cuius semen φύλ-
λον, vel λιβυκόν vel αἰθιοπικόν dicitur (morb. mul.
2, 626. 651. 670. nat. mul. 578.). Optimum
Silphium erat Cyrenaicum (Cf. *annales meos hist.
med.* 1.). Multo serius innotuit ὅπως Μήδικος, e

Ferula Afa foetida, cuius meminerunt *Strabo* (11. p. 797.) et *Eustath.* ad *Dionys. Perieget.* v. 1017.

Bubon Galbanum (χαλβάνη vict. acut. 402.).

Thapsia Asclepium. Acris et causticus succus, θάψος drafticum purgans constituit, saepius obvium.

Apium Petroselinum (σέλινον, praesertim ἡμερον.).

Apium graveolens (σέλινον ἔλειον, affect. 529. vel σίον.). Cf. *Anguillara* p. 122.

Pimpinella Anisum (άννησον, morb. 3, 490.).

Pastinaca Oporanax (πάνακες, vict. acut. 406.). Seniores addito Ἡρακλείω id distinxerunt ab Ἀσκληπίω (*Laserpitio hirsuto*) et χειρωνίω (*Laserpitio Chironio*). Sed L. Chironium L. valde dubium est. *Gouanus* enim (*illustr.* p. 20.) contendit, idem esse cum *Pastinaca Oporanace*. Addit etiam se ex hac planta nullum principium resinofum elicere potuisse. Quod conceditur, quum clima monspeliacum a graeco longe differat (Cf. *Savigny in Encycl.* 4, 719. 720.).

Atriplex hortensis (άνδράφαξις l. άτράφαξις, morb. mul. 1, 597.).

Beta vulgaris (σεῦτλον, vict. acut. 404. Τεῦτλον morb. mul. 1, 609.). Utraque planta olerum ad instar edebatur.

Sambucus Ebulus (ἀκτῆ, *morb.* 2, 468.).

Folia alvum laxare dicebantur.

Rhus coriaria (ῥοῦς ἐρυθρῆ, *nat. mul.* 572.).

Tamarix gallica (μυρίκη, *haemorrh.* 894.).

Scilla maritima (σκίλλη, vel etiam σχίνος, *morb. mul.* 2, 670. Cf. *Plutarch. Pericl.* 153, *Galen. l. c.* 576.).

Asphodelus ramosus (ἀσφόδελος, *ulc.* 882.).

Narcissus poëticus (νάρκισσος). Bulbi officinales erant (*Diosc.* 4, 162.).

Acorus Calamus var. *indica* (κάλαμος μυρσικος *morb. mul.* 2, 651). Quae in Guzurate sponte crescit, post Alexandri demum expeditionem Graeciam adlata fuit.

Daphne Cneorum (κνήστρον) *Galenus* sic explicante.

Daphne Gnidium. Semina (κέκκοι Κνιδίοι) draftica.

Erica arborea f. *scoparia* (ἐρίκη, *nat. mul.* 572.).

Polygonum Persicaria πολύκαρπον (*morb. mul.* 1, 615.) esse videtur, quum *Galenus* cognomen illi κραταιόγονον putat. Hoc autem *Dioscorides* (3, 138.), *Plinius* (27, 8.) et *Galenus* (*fac. simpl.* 7, 94.) ita exponunt, ut manifesta sit Linnaeana species.

Laurus Cinnamomum et *Cassia*, κινναμόμου et

κασσίης nomine femel occurrunt (*morb. mul. 1, 609.*).

Ruta graveolens (πήγανον).

Saxifraga Cotyledon (κοτυληδών).

Gypsophila Struthium (στρουθίον, *nat. mul. 571.*). In Andro infula litus habitare.

Sedum Anacampseros (τηλέφιον, *nat. mul. 573.*).

Cf. *Dioscor. 2, 217.* I. *Bauh. hist. 2, 682.*

Sedum album s. *acre* (επίπετρον, *ulc. 875.*).

Euphorbia Characias (τιθύμαλος).

Euphorbia Apios et *Peplis* videntur succum acrem praebuisse, qui πέπλου et πεπλίου nomine toties occurrit. Similem substantiam, μηκώνιον s. μήκωνα λευκήν largiebatur forte *Euphorbia Paralias* (Cf. *Föëf. oecon. Hipp. p. 249.*).

Sempervivum tectorum (κρωάνθεμον, τὸ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν Φυόμενον, *nat. mul. 570.*).

Myrtus communis (μυρσίνη, *morb. mul. 1, 599.*) cuius baccae adhibebantur.

Punica Granatum. Fructuum cortex adstringens σίδειον dicitur, grana vero κόκκωνες (*morb. mul. 1, 606.*).

Crataegus Azarolus forte est ἀμμηλῆς (*morb. mul. 1, 607.* Fructus cum melle componitur.

Athenaeo teste (14, 570.) est dulcis et ἀπυρηνός: arbor cum malis simul floret. *Galeno* haud facile adfentiri licet, dum (*facult. simpl. 6, 83.*) ἀμαμηλίδα eandem habet ac ἐπιμηλίδα et

Arbutum Unedonem. Haec enim autumnō floret, nec cum malis componi potest.

Sorbus domestica, cuius fructus οὔα appellantur (*vict. acut.* 405.).

Rosa canina (κυνόςβατος *ulc.* 875.).

Potentilla argentea est πεντάφυλλον illud, quod albidum et tomentosum Tormentillam altitudine superat (*ulc.* 880. Cf. *Grimmi* interpretat. germanicam.).

Tormentilla erecta (πεντάφυλλον μέλαν.).

Capparis spinosa. Foliis et radicis cortice causticis utebantur externe (*fist.* 890. *Diosc.* 2, 167. *Galen. fac. simpl.* 7, 88.).

Cistus creticus (κισθός, *morb. mul.* 1, 614.).

Delphinium Staphis agria (σταφίς ἀγρία, *nat. mul.* 584.).

Nigella fativa (μελάνθιον, *steril.* 675. Cf. *Diosc.* 3, 93.).

Paeonia officinalis (γλυκυσίδη χηραμῖς et μέλαινα, *morb. mul.* 1, 611.).

Anemone coronaria (ἀνεμώνη, *morb. mul.* 1, 598.).

Aconitum Cammarum (κάμμαρον, *loc. in hom.* 411.). *Dioscorides* saltem Hippocratis κάμμαρον idem existimavit ac ἀκόνιτον (*Erotian. gloss.* 214.). Hecates Aetiae filiae inventum aconitum (*Diodor. Sic.* 4, 45.).

Nelumbium speciosum (νάμος αἰγύπτιος.).

Ranunculum creticum et *grandiflorum* complectitur βατράχιον, quod (*nat. mul.* 570.) ob acrem indolem commendatur.

Helleborus orientalis est celeberrimus ille ἐλλέβορος μέλας, qui optime provenisse in infula Anticyra, haud procul ab Euboea, et in Olympo Asiae minoris dicitur. Ibidem et *Tournefortius* nostram speciem observavit, quae a viridi foliis subtus pilosis, caule ramofo et floribus subrubicundis differt (*Lamarck. encycl.* 3, 93. *Hayne offic. Gewächse, t. 2.*). Melampodium dicebatur, quod vatem illum antiquum Melampum Proeti filiabus huius radice ope medicinam fecisse ferebant (*Diosc.* 4, 151.). Quid, quod *Pausaniae* (10, 57.) testimonio, Amphictyones, Solonis tempore Cirrham obsidione tenentes, fontem fluminis Plisti ea radice venenarunt.

Teucrium Scordium (σκόρδιον.).

Teucrium Pseudhyssopus (ὑσσωπος, *morb.* 3, 490.)

Teucrium Polium (πόλιον.).

Mentha Pulegium (γλήχων, *morb. mul.* 1, 606. et χλωρή dicta, *affect.* 525.).

Mentha sativa (μίνθος, *affect.* 529.) et ἡδύσμον (*nat. mul.* 570.).

Organum creticum (ὀρέγανον, *morb. mul.* 1, 609.).

Origanum Dictamnus (δίκταμνος κρητικὸς. Cf. *Diosc.* 3, 37.).

Marrubium Pseudo Dictamnus (δίκταμνος.).

Marrubium creticum s. *peregrinum* (πράσιον, *ulc.* 878.)

Satureia capitata (θύμος).

Thymbra spicata (θύμβρα).

Ocimum Basilicum (ώκιμον, *affect.* 529.).

Sesamum orientale (σήσαμον).

Vitex Agnus (άγνός).

Lepidium latifolium (κάρδαμον, *morb. mul.* 1, 495.) et *καρδαμίσ* (*ulc.* 876.), quod, *Galeno* auctore, idem est ac *σκυρίδιον*.

Isatis tinctoria. Folia epithematibus inferiebant.

Erysimum officinale (έρύσιμον).

Cheiranthus Cheiri (λευκοίον. Cf. *antiqu. meas bot.* p. 10.).

Sinapis nigra (νάπυ).

Malva rotundifolia (μαλάχη) *Olus vesicum*, cum *Mercuriali* et *Blitō* componitur (Cf. *Hesiod. op. et dies*, 40.).

Genista aspalathoides Lam. (μέλαινα ρίζα, *morb. mul.* 2, 660.) *Galenus* (*l. c.* 520.) άσπάλαθον άρωματικόν explicat: hic autem, nisi fuerit *Genista canariensis* (quod negat *Valer. Cordus annot.* 1, 6.) est saltem haec species a *Poireto* in *Barbaria* inventa.

Anthyllis cretica (ἑβένος, *vict. acut.* 407. Cf. *Diosc.* 1, 129.).

Cicer lens (Φακός).

Pisum sativum (ἑρέβινθος). *Dioscorides* (2, 126.) disertis verbis κριόν (*Cicer arietinum*) ab ἑρέβινθῳ distinguit.

Vicia Faba (κωμὸς ἑλληνικός, *morb. mul.* 1, 608.).

Pisoraia bituminosa (τρίφυλλον, cf. *Diosc.* 3, 125.).

Lupinus albus (Φερμὸς).

Trifolium arvense forte λαγώπυρος ille est (*ulc.* 878.) quem λαγώπους legeris; folium, addit auctor, oleae simile sed minus.

Trigonella Foenum graecum (Βουκέραις, *morb. mul.* 1, 617.) *Galenus* (l. α. 414.) idem putat ac αἰγούκραις et τηλίδαι.

Hypericum Coris (ὑπερικόν, *morb. mul.* 1, 610.) si faltem idem est ac *Dioscoridis* planta (3, 171.).

Carthamus tinctorius (κνηκός).

Artemisia Apsynthium (ἀψύνθειον).

Artemisia chamaemelifolia (ἀρτεμισία).

Gnaphalium sanguineum (βάκχαρις, *vict. acut.* 401.). Cf. *Diosc.* 5, 51.).

Inula viscosa (κονίζα, *morb. mul.* 2, 650.) Sed sequitur corruptus locus: ἑμοιον δὲ ἐστὶ σελί-
νῳ οὐλῶ. Namque nullius Inulae aut Conyzae cum

Apio similitudo adest. Corrigit *Bodaëus* a *Stapel* τῷ ἐλενίῳ, quod melius. Invenisse se hanc plantam in Dalmatia et prope Riminum testatur *Anguillara* p. 215.

Inula Helenium (ἐλένιον, *nat. mul.* 572.).

Tussilago Farfara (βηχίον). Cf. *Diosc.* 3, 17.

Matricaria Parthenium (παρθένιον).

Matricaria Chamomilla (εὐάνθεμον, *morb. mul.* 1, 625.) *Galenus* idem putat ac χαμαιμήλον: alio loco (*nat. mul.* 570.) ἀνθεμον χλωρόν aut ἡράνθεμον dicitur.

Anthemis Cotula. (παρθένιον τὸ μικρόφυλλον, *ulc.* 877.).

Centaurea Centaurium (κενταύριον).

Brotera corymbosa *Willd.* (χαμαιλέων μέλας, *ulc.* 879.). *Acris fuccus officinalis* erat. Speciosa planta Thraciae incola, apud *Morisonum* (*hist.* 5. *sect.* 7. *t.* 33. *f.* 17.) icone conspicitur.

Aristolochia cretica (ἀριστολοχία).

Cytinus Hypocistis (ὑποκίστις, *nat. mul.* 572.).

Arum maculatum (ἄρον μέγα, *morb.* 5, 493.).

Arum Dracunculus (δρακοντίον, *intern. adsect.* 552.). Radix ῥίζα λευκή.

Corylus Avellana: thasiae nuces (*morb.* 5, 490.).

Urtica dioica (ἀκαλύφη et κνίδη).

Xanthium orientale (ξανθίον, *morb. mul.* 2.

673.). Nonne tamen melius cum *Calvo* legeris:
διὰ τοῦ ἀσπαλάθου ξανθοῦς ῥίζης?

Pinus Pinea: fructus κοκκαλοί, vict. acut.
409. Cf. *Athen.* 2, 16. p. 57.

Cucumis sativus (κολοκύνθις). Cf. *Aristot.*
probl. 20, 14.

Cucumis prophetarum (σικύη), quam *Galenus*
et βουβάλλον dici ait.

Cucumis Melo (σικύος πέπων, adfect. 529.
Cf. *Athen.* 2, 27.

Cucurbita Citrullus (ἄτερος πέπων *ib.*).

Ricinus communis (κρότων *morb. mul.* 2,
649.). Idem docet esse *Galenus* ac κίκι. *He-*
rodotus (2, 94.) τὰ σιλλικύπρια vocat, quae
Aegypti nomenclent κίκι.

Hippophaë rhamnoides (ἵπποφαές).

Populus graeca (αἰγίερος κρητική *nat. mul.*
571.). Commendantur gemmae resinosae fragran-
tes κόκκων nomine (Cf. *Stapel. ad Theophr.*
3, 14. p. 218.).

Mercurialis annua (λινοζώστις). *Olus vesicum.*

Pistacia Terebinthus (τέρμινθος, *fistul.* 888.).

Tamus communis (ἀμπελος ἀγρία, ἢ ἔνιοι
καλοῦσι ψιλώθριον, *fistul.* 889. Cf. *Diosc.* 4,
163. Μόδον vict. acut. 403. *Caëlius Aure-*
lianus (acut. 5, 7.) *Bryoniam* interpretatur.

Ruscus aculeatus (μυρξίνη ἀγρία, *ulc.* 880.
Cf. *Diosc.* 4, 129.).

Celtis australis (λωτός. Cf. *antiqu. meas bot.*
p. 49.)

Veratrum album (ἐλλέβορος λευκός.).

Acacia vera Willd. (ἀκανθός αἰγυπτίη, *morb.*
mul. 1, 614.)

Adiantum Capillus (ἀδίαντον, *fistul.* 888.).

Zostera marina (βρύον θαλάσσιον, *nat. mul.*
570.).

CAP. V.

PRISCORUM PHILOSOPHORUM
RES HERBARIA.

Quum Asiae minoris incolae, libertate, victus copia et commercio navigationis gaudentes, primum philosophari coepissent, Deorum natura et mundi ortus et generatio hominum, animalium et plantarum, eos praecipua admiratione adfecerunt. Coeperunt enim, ut cum *Aristotele* (*metaph.* 1, 2.) loquar, ab admiratione omnes, prisci que philosophi *Φιλέμυθοι* fuerunt, quod *μύθοι* eum animi adfectum producant, deductis effectibus, quae sub sensus cadunt, e divinis, quae haud observantur, caussis. Paullatim fere, si ad verum res exigatur, mythologia Homeridarum et Hesiodi abiit in cosmogoniam Ionicorum: de iisdem rebus et eodem fere modo ac poëtae, philosophabantur sapientiae antistites.

Prius autem physicam plantarum doctrinam, quam historiam earum naturalem coluerunt. Variarum, quas monstrant corpora naturalia, formarum cognitione destituti, alieni a specierum et generum informatione et a constructione systematum, multo faciliorem et generis humani infantiae magis congruam inceserunt viam, qua ortum et generationem crediderunt poëticae explicare. Quum instrumenta et encheireses eos laterent, quibus fabrica plantarum interna detegitur, substituerunt fere in comparandis animalibus, quae ipsis propiora videbantur, cum plantis, et in revelandis legibus, quas sequuntur divinae naturae et animalia et plantas regentes. Prior itaque physiologia plantarum poëticae potius philosophicae pars fuit, quam ratiociniorum concentus, quae ex observationibus proficiscerentur.

Sapientiae omnis antistes THALES Milefius, in universo corporum ambitu, quae viribus internis moventur, nil nisi animas, daemones et divinas naturas invenit. (*Aristot. de anim.* 1, 2. 5.). Ut in Iliade (14, 200.) Oceanus Deorum pater Dearumque omnium, materque fertur Tethys, ita ex aqua Thales omnium rerum ortum deduxit. Arbitratur autem Aristoteles, nutrimentorum humidam naturam et feminum omnium ortum e guttula liquida ii opinioni ansam praebuisse (*metaph.* 1, 3.).

Primum omnium, quos memoria novit, ORPHEUM de herbis curiosius aliqua prodidisse, *Plinius* (25, 2.) testatur. Neque tamen thracico illi hierophanti, Oeagri filio, adscribere poteris, quae impostorum caterva, divo illius nomine abutens, multo serius confarcinavit. (Cf. *hist. meam medic.* 1, p. 116.).

PYTHAGORAS Samius, clarus sapientia, primus volumen de herbarum effectibus composuisse, Apollini Aesculapioque et in totum Diis immortalibus inventionem et originem assignata, *Plinio* dicitur (*l. c.*) A Persidis Aegyptique Magis eos effectus accepisse, adeoque ad hos attonita antiquitas fuisse fertur, ut adfirmaret etiam dictu incredibilia. Sic aquam congelari docuit Pythagoras plantis, quas *Cocraceam* et *Calliciam* appellavit, dubio in his et ipso *Plinio* (24, 17.). Ex Aegypti sacerdotibus hausit Pythagoras cum *Epimenide* Cnossio Scillae maritimae usum, quem in sua ipsius vita protrahenda, aceto condito bulbo, praestantissimum invenisse dicitur: aceto enim scillitico ad centesimum et decimum septimum usque annum vitam prolongasse (*Pseudo - Galen. de euporist.* 465.) Brassicae quoque laudes non parcius ab ipso celebrabantur (*Plin.* 20, 9.). Laudatissimum ipsi et anisum, maxime adversus scorpiones vino bibitum (*Plin.* 20, 17.). Sinapi principatum habere ex his, quorum sublime vis feratur, iudicavit, quoniam non

aliud magis in nares et cerebrum penetret (*Plin.* 20, 22.).

EMPEDOCLES Agrigentinus, e Pythagorae quidem schola profectus, peculiarem tamen elementorum quatuor doctrinam poëmatibus prodidit. E terra et igne potissimum plantas oriri, sursum per ignem, deorsum in terram crescere (*Arist. de anim.* 2, 4.). Id quod *Theophrastus* ita exponit (*causs.* 1, 13.): aethera diffundi per ramos, terram per radices. Ea autem elementaris theoria esotericis maxime tradebatur, qui, iam initiati, materialismum haud amplius respuebant.

Exoterici vero nil nisi priscam poëticam philosophiam, quae populo placeret, ab ipso hauserunt. Animatas esse plantas, quin animalia statuebat, quod nutent et ramos habeant directos, qui inflexi si remittantur, ilico repetant locum suum ac rectitudinem (*Plutarch. physic. phil. decret.* 5, 26.). Priores etiam ortu animalibus esse plantas, μηδαμῶς enim ἐλακλήρους et αἰσυμφυέσι τοῖς μέρσις διεζευγμένας esse, quum in animalibus partes iam coalitae, vitaeque eiusmodi propria cuiusvis partis in animalibus desit (*Ib.* 5, 19.). Hinc etiam recte dicere potuit: se quondam fruticem, avem et piscein fuisse (*Diogen. Laërt.* 8, 77. *Clem. Alexandr. Strom.* 6, 627. *Athen.* 8, 17. p. 365.), quod cum Pythagorae metempsychosi congruit. Eam autem doctrinam imbibisse, et inde patet, quod

laurum putaverit dignissimam arborem, in quam homo transiturus sit (*Aelian. hist. anim.* 12, 7. *Plutarchi sympos.* 3, 1, 2.). Esse vero sexum utrumque mixtum in plantis et unitum, secedere tandem, dum e plantis animalia fiant (*Arist. gener. anim.* 1, 23. ad quem locum explicandum cf. *Philopon. h. l.* et *Sturzii Empedocl. p.* 357.). Ceteroquin animam inesse plantis suam, quae intelligentia et γνώσει, appetitu et sensatione polleat (*Ib.* 1, 1.). Ipsa ratione frui, *Sextus Empiricus* (*adv. Mathem.* 8, 286.) adducto Empedoclis ipso versu, testatur. Hinc etiam ὄστροκείν, ova parere more animalium, dixit, et folia cum capillis bestiarum et piscium squamis congruere (*Arist. meteor.* 4, 9. *gener. anim.* 1, 23. *Theophr. causs.* 1, 16.). Radicem vicem capitis et oris gerere, cum nutrimenta accipiat (*Themist. ad Arist. de anim.* 2, 4) quae Aristoteles fere repetit.

Similia fere tradidit ANAXAGORAS Clazomenius, Hippocrati Heraclidis filio tempore aequalis. Terram esse matrem, patrem plantarum vero solem. Animalia esse plantas, intelligentia et γνώσει praedita. Ipsum quoque ducere spiritum, quem ex aëre foliis absorbeant iterumque exhalent (*Pseudarist. de plant.* 1, 1. 2.).

DEMOCRITUS quoque Abderites, peragratis ab ineunte adolescentia Perside et Aegypto, Magos confectatus, mirabiles et magicas herbarum virtu-

tes celebrasse dicitur (*Plin.* 24, 17.). Compositum etiam librum, in quo incognitas illas et mirabiles tradidit vires. Esse e. g. herbam, cuius contactu illatae ab ave quadam exiliret cuneus a pastoribus arbori adactus: quae, etiamsi fide carent, admiratione tamen implent, coguntque confiteri, inultum esse, quod vero supersit (*Plin.* 25, 2.). Neque abest ab his Democriteis suspicio ferioris, Alexandrinae forte, originis, quum *Φυσικὰ καὶ μυστικὰ*, quae ipsius nomen ferunt (*ed. Pizimentii Patav.* 1573. 8.), Saporem, Persarum regem, e quarto saeculo, nominent. Exstasse tamen praeterea et physiologiam plantarum Democriteam *Theophrasti* et *Diogenis* temporibus, inde patet, quod ille (*causs.* 2, 16.) opinionem Democriti adleget: plantas rectas aut strictas vita breviorē gaudere et maturius florere: Diogenes autem disertis verbis eos libros nominet (9, 47.).

Fuisse hos eosdem libros, quos *M. Varro* legit (*de re rust.* 1, 1.) quosque excerptos habemus in *Geoponicis*, credibile est. Democriti *Geonica* citat *Columella* (11, 3.). Senioris tamen multo aetatis esse hos libros, patet e loco *Geopon.* 10, 73. ubi pruna armeniaca *βερίκοκκα, τέρμινθον τερέβινθον* vocat, ac si Latinus fuerit saeculorum primorum aerae nostrae.

E Democriti adfectis *Apollodorus* plantam sensitivam, Aegyptiam aut Arabicam, observavit, quae

tactum fugeret, collabentibus foliis (*Plin.* 24, 17.).
Averrhoa fit *Carambola* five *Mimosa polyacantha*,
 ambigitur.

 CAP. VI.

ARISTOTELES.

Summus ille Graecorum philosophus, totam rerum naturam amplexus, a sepiarum et nauilorum aliorumque ostracodermatum structura et generatione, ad elephantum usque et dipodes et canes aureos immenso ingenio ac sagacitate incredibili omnia percontatus, ad conspectum totius naturae et adfinitatum obviarum ea applicavit. Tantum abest ut plantas neglexerit, ut potius duos integros libros de iisdem conscripserit ipse fateatur. Theoriam vegetabilium vocat hos libros (*hist. anim.* 5, 1.) et alio loco (*de brevit. vit.* c. 6.) uberius ea semet explicaturum esse in libris de vegetabilibus pollicetur. Citant eos libros *Diogenes Laërtius* (5, 25.) *Athenaeus* (14, 18. p. 652.) et scholiastes *Nicandri* (v. 645. p. 42.).

Neque tamen genuini illi libri etiamnum existant, neque cum gravitate, dignitate et eruditione Aristotelis vilis illa compilatio congruit, quam *de plantis* vulgo inter Aristotelicos libros reperimus, quod mox uberius probabitur.

Aristoteles ipse, antequam Platonis schola aperta esset, eorum temporum more, radices et herbas quaesivisse et officinam instituisse fertur, unde Epicuro *Φαρμακοπώλης* audiit (*Athen.* 8, 13. p. 354.). Nec negari potest, et in genuinis ipsius scriptis experientiam rei herbariae apparere haud vulgarem, maxime vero ratiocinia speciosa de natura plantarum ac consensu cum animalibus aut differentia ab iisdem. Incredibili ingenii vi ac solida subactaque doctrina inquisivit tum in gradus et adfinitates organismorum, tum in functiones plantarum et phaenomena singularia, quae ex ipsius systemate philosophico exponere satagebat.

Intimo animo Aristoteles ingentem illam ideam conceperat de serie continua organismorum, quae sensim perfectiores abeunt in minus perfecta. „Natura,“ inquit, „continuo progreditur ab inanimatorum ad animalia, per viva quidem, quae tamen haud animalia sunt, ut satis exigua supersit differentia vicinorum satis sibi corporum. Inter marina animalia plura sunt, quorum membra soluta vitam protrahunt, sicut *ἐπίπετρον* dictum (*Sedum acre*) clavis appensum diu vitam protrahere potest. Talia marina corpora quorsum pertineant, ambigitur“ (*part. anim.* 4, 5.). Et alio loco (*hist.* 8, 1.) eadem repetit, addita *ὄσπραικοδεσμύτων* cum plantis comparatione. Esse eadem omnino plantas, respectu animalium reliquorum gradantium

nuncupanda. Sensum etiam alia marina corpora minime, alia perobscurè manifestare. Tertio loco (*generat. anim.* 5, 11.) plantas considerat velut *ὄστρακοδέρματα* terrestria, haec vero velut plantas marinas. Quanto *ζωτικότερον* fit aqua terrâ, tanto vivaciora etiam esse ostracodermata plantis. Cum infectis etiam plantas comparat, quod illorum membra seiuncta pariter ac plantarum partes possint vitam protrahere. Apparere id praecipuis in *ἀποφυτεία* vegetabilium: eas enim partes omnes vivere, quae *ἀρχὴν τῆ δυνάμει ἐνοῦσαν* in se contineant (*de brev. vit.* c. 6.).

Insignem credit differentiam utriusque regni statui posse, quod plantae nullis excrementis (*περιπτώμασι*) gaudeant; unde et radicem attrahere nonnisi praeparata iam nutrimenta: terra enim, et calore eius uti velut ventriculo (*part. anim.* 2, 5.). Exiguum *περίπτωμα*, quo plantae gaudent, suavem producere ipsi videtur odorem, quem in plantis pluribus, in animalibus vero perpauca animadverteris. Calida enim et sicca est plantarum natura, sicut *Anaxagoras* iam monuerit, terram matrem, solem vero plantarum patrem esse. Unde exponenda ipsi videtur fragrantia frequentior herbarum, fructuum et succorum, quae sub ferventiori Iove et in terra aridiore gignuntur (*problem.* 13, 4.).

Unicum agnoscit *Aristoteles* totius vegetationis

finem, fructuum generationem. Hinc etiam, quo imperfectiora animalia, eo magis plantis hoc respectu similia ipsi videntur (*hist. anim.* 8, 1.). Omnis nutritio, omneque plantarum incrementum ad fructificationem tendere ipsi videtur (*gener.* 1, 8.). Semen quoque plantarum hactenus differre a feminibus animalium, quod illa non ex omnibus partibus proveniant, sed quod per se subsistant et in aliud abeant individuum (*gener. anim.* 1, 18.).

Radicem plantarum et oris et capitis vicem gerere, si aliena liceat componere organa, si iisdem gaudeant functionibus (*de anim.* 2, 4.). Sensum in attractione nutrimentorum et in nutritione ipsa negandum plane non esse, hinc etiam *vivere* plantas (*de anim.* 2, 2.).

Sexus differentiam in plantis nullam agnovit *Aristoteles*, ut gradus iterum ad minus perfecta animalia statuatur: namque et in his iam connubium sexus utriusque in eodem individuo observatur (*gener. anim.* 1, 25.). Mixtio haec utriusque sexus ab *Empedocle* iam adsumpta, axiomatis loco ab *Aristotele* collocatur (*gener. anim.* 3, 10.).

Sed liceat ad singulas transire observationes. Eminent autem ea praecipue de feminibus vetustioribus, facilius germinantibus quam recentiora, quod haec contineant *περίπτωση* et debiliora sint (*probl.* 20, 17.). Quae de olerum feminibus hic intelli-

git, nos praeprimis de cucumerum aliorumque pinguibus feminibus experti sumus. Radiculas (ῥαφανίδες) eo acriores esse, quo tenuiores sint (*probl. 20, 11. Cf. Athen. 9, 2.*). . Si quis σέλινον radice tenuis circumfoderit et καχεύδια circumposuerit, multo maiores et crassiores fieri radices. Ea καχεύδια vertunt Geoponici (12, 25.) in ἄχυρα, ut vel paleae sint vel hordeum tostum (*problem. 20, 8.*). . Quae florent, fructu nonnunquam carere videntur, ut σίκνος (*Cucumis Melo*) et κολοκύνθης (*Cucumis sativus*) et ῥέα (nonne ῥοῦς *Cotinus?*) seu forba ἀκαρπα, sed his tamen fructum esse: pericarpium esse florem in Cucumere Melone (*probl. 20, 5.*). Rosas umbilico aspero (*germine hispido*) instructae (nonne *R. muscosa aut moschata*) suavius olere quam quibus germen laeve sit (*probl. 12, 8.*). Inquirat etiam in rationem, cur ἰπποσέλινον (*Smyrniū Olus atrum*) bienne sit? (*probl. 20, 7.*)

Non desunt tamen exempla, ubi genio aevi fui et mirabilium amor indulget. Sic rutam pulcherrimam et plurimam enasci arbitratur, si ficui inferatur, quod fide omnino vacat (*probl. 20, 18.*).

PSEUDO-ARISTOTELES DE PLANTIS.

Haud necessarium arbitror, quod *Iul. Caes. Scaliger* immensam eruditionis suppellectilem, integrique voluminis laborem in eo collocaverit, ut

supposititios esse hos libros multoque iunioris aetatis, doceret. Namque cuius, qui vel primis tantummodo labris linguae graecae rudimenta gustaverit, vel paucissimos Stagiritae genuinos libros legerit, luce meridiana clarius apparere necesse est, *tum* summe indignam esse tanto philosopho ratiocinatorum (*si quae sunt*) et ipsius orationis rationem, *tum* nec Graece primitus scriptos esse hos libros, sed e, nescio quo medii aevi, scholastico libello versos tandem in Graecam linguam. Fuerit is interpretis ineptus aut impostor, *Maximus Planudes* (*ut Scaligero*) aut *Theodorus Metochita* (*ut mihi*) aut *Gennadius*, aut alius quispiam Gracculus saeculorum XIV et XV, perinde esse videtur.

Ineptum voco interpretem, aut, si mavis, auctorem, quod nullibi „lucidi ordinis“ amor, nullibi subacta doctrina, nusquam demum gravitas sermonis ac orationis dignitas apparet.

Nugis scholasticis de anima vegetabilium incipit, iisdem paullo intermissis dein pergit, iisdem denique finem orationi imponit. Nullum apparet argumentum cuiusvis capitis, nullus finis totius orationis, nulla cognitio plantarum. Ubi enim, ut paucula exempla absurditatis adferam, de plantis vel annuis vel perennibus negatur, abrupta protinus oratione, addit: „Neque possumus haec „omnia scire, nisi per syllogismos.“ Et paullo

post: „Non debemus perscrutari definitiones per „singulas.“ Sermo barbarus: Φιτρὸν ponit pro καυλῶ. De antiquorum rei herbariae scriptorum libris loquens, barbare fati adiungit: πῶς ἂν ἐπιμελῶς σκοπήσωμεν τὰς βίβλους αὐτῶν, ἃς ἔγραψαν, καὶ δυνηθεῖμεν διερευνησαι τοῦτον τὸν μυελὸν ἐρεῦνη συνοπτικῆ. En ridiculam dictionem, quae Aristotelica esse debebat! Idiota de limpido vitis latice loquens cum pice eum comparat: in quibusdam plantis esse humorem ἀρχέγονον, sicut in Origano et planta, quae dicatur ὀπιγαίς. Quot verba, tot ineptiae! Ὀπεγαίς certe corrupta ex Arabibus mutuo accepta vox!

Genicula seu nodos graminum sua potius lingua quam graece nominat δεσμούς, eosque (*quidne absurdius fingi potest!*) cum nervis animalium componit. Aristoteles, ut memoravimus, sexum utrumque haudquaquam distinctum esse in plantis contenderat: noster Pseudaristoteles omnino distinctum sexum tradit. Masculas plantas enim semper esse asperiores et duriores et horridiores, femininas debiliores et magis fructiferas. Vitam plantarum nullam esse, sensus enim caussam vitae esse. (*En philosophum!*) Quae ἀψυχα sint, ψυχὴν οὐκ ἔχειν: ζῶν ἐστὶ τὸ μέσον, et quae sunt reliquae eiusmodi barbarae nugae.

Piget fere ac taedet adiungere, quae Oedipum poscunt, ut exponantur: βελένιον τὸ δήλητήριο,

μεταφυτευόμενον εἰς Αἴγυπτον ἢ Παλαιστίνην, γίνεσθαι βρώσιμον (Cf. *Matthiol. epist. lib. 5. p. 211.*): ἀρτεμισίαν, quae inferatur in sylvestrem Artemisiam. (*Ecquis unquam haec audivit!*) ἀγρίαν μορέαν τὸ συγκόμορον: μορέαν in multas arbores inferi posse. Sed sufficit his subsistere, ut quam inutilis et contentu dignus sit is liber, quam parum cum Aristotelicis comparandus, pateat.

CAP. VII.

RHIZOTOMI.

Peculiare hominum genus, quod a radicibus effodiendis nomen habet, a tota antiquitate Graeca fatis celebratum, neque indignum prorsus nostra attentione, licet maxima eorum pars, literarum rudis, superstitioni dedita, radicibus et herbis magicas tribueret virtutes, goëtica arte eas feceret, praepararet ac venderet. Namque qui rhizotomi erant, *Φαρμακοπώλαι* etiam nominabantur, *ἐπιτραγωδοῦντες*, ut *Theophrastus* (*hist. 9, 9.*) ait, inventa sua ostentantes. Praeceperunt enim alias radices vento averso, alias corpore peruncto effodere, alias noctu, interdium alias. Aggravare nonnullas caput aut oculos laedere, unde allia comedere et vinum sorbere necesse fit, priusquam adgrediantur radices. Precari autem in fe-

cando, nec ἄτοπον ipse Theophrastus iudicat. Ineptum autem vult praeceptum rhizotomorum, quod ense acuto ter circumscribi radix debeat, aut quod circumfaltere ac plurima περὶ ἀφροδισίων fabulari. Inepta existimat praecepta, quod, qui helleborum fecerit, debeat aquilam cavere tam a dextra, quam a sinistra, ortum solis spectare et plurima precari.

Ea tamen superstitiosa barbaries rhizotomorum non impedivit quosdam, quin curatius in naturam inquirerent vegetabilium bonasque publicarent de iis observationes. Exstiterunt iam *Theophrasti*, magis etiam *Athenaei* et scholiastarum temporibus opera ῥιζοτομικὰ, quae citare ii scriptores haud superfluum putarent.

ΤΗΡΑΣΥΑΜ Mantinensem primum vocat *Theophrastus* (*hist.* 9, 18.) et δεινότατον τὰ περὶ τὰς ῥίζας, qui naturas plantarum et vires indagans, eandem plantam modo pharmacum esse, modo non esse, pro ratione hominis, qui ea utatur, praecepit. Ipse etiam ἀπονευ τὴν ἀπόλυσιν, ope toxicici ex papavere et cicuta parati, invenit (*ib.* 9, 17.). Quod imitati Hispani e sola cicuta (*herba Apio petroselino simili*) id toxicum praepararunt (*Strabo* 3, p. 251.).

Thrasyaee discipulum ALEXIUM, magis peritum in medicina iudicat *Theophrastus* (9, 17.).

EUEMUS Φαρμακοπώλης in se ipso tentavit

herbarum virtutes (*Theophr. hist.* 9, 18.). De oleribus scripsit (*Athen.* 9, 2. p. 569.) et brassicam distinxit in tres species, ἀλμυρίδα καὶ λειόφυλλον καὶ σεληνούσιον, illam suavissimam, hanc crispam. Fuerit idem Rhodius, qui de physica scripserit, Aristotelis discipulus, nescio (*Simplic. in Arist. physio.* 1. f. 21.)

ARISTOPHILUS, et is Φαρμακοπώλης Plataicus, ad coitum remedia habuit (*ib.* 9, 19.).

Videntur ex his rhizotomis nonnulli physicae ipsi et oeconomiae operam dedisse, ut ex variis *Aristotelis* et *Theophrasti* locis patet. Sic CLEIDEMUS, qui de causa coruscationis et fulminis ratiocinatus est (*Aristot. meteor.* 2, 9.), morbos plantarum indagaturus, ficum scabie, oleam lichene, viti τῶ ῥέϊν affici prodidit (*Theophr. causf.* 5, 12.). Ex iisdem etiam partibus constare plantas ac animalia docuit (*Theophr. hist.* 3, 2.). Serenda esse frumenta occidentibus vergiliis (*Theophr. causf.* 3, 28.).

Physicus etiam MENESTOR fuisse videtur, cum de humore vegetabilium praeceperit, quem ὀπὸν vocasse dicitur (*Theophr. hist.* 1, 3.). Is de mori fructificatione nonnulla prodidit (*Theophr. causf.* 1, 21.). Aquatiles plantas natura calidiores esse, quod gelu non enecentur (*ib.* 1, 26.). Nimis pinguem terram plantis nocere ob siccitatem facile contractam (*ib.* 2, 5.).

Physicus fuit HIPPON, quem *Aristoteles* (*de anim.* 1, 2.) citat. Omnes sylvestres plantas cicures reddi posse et vice versa, observavit, unde specie haud differre iure effecit (*Theophr. hist.* 1, 6.).

DIOGENES quoque, sive fuerit Apolloniates, sive alius, quem *Aristoteles* (*de gener. et corrupt.* 1, 6.) nominat, ex aqua putrescente et mixtione cum terra plantas oriri docuit (*Theophr. hist.* 3, 2.).

LEOPHANES quis fuerit, latet. *Aristoteles* (*gener. anim.* 4, 1.) eum nominat, dum de subligando teste alterutro ad procreandam sobolem loquitur. *Theophrastus* (*causs.* 2, 6.) citat eius sententiam, quod humus atra optimum plantarum nutrimentum sit.

ANDROTION oeconomus fuisse videtur. Namque quae de oleae et myrti amicitia (*Theophr. causs.* 3, 15.) et de purgatione necessaria earum arborum (*hist.* 2, 8.) reliquit, eo fere redeunt. Eius de ficuum speciebus locum citat *Athenaeus* (3, 3.) γεωργικὸν nominat librum (3, 7.).

Hi omnes Theophrasto priores. Quoniam vero aevo vixerint ῥιζοτομικῶν auctores sequentes, haud facile erui potest.

EUMACHUS Corcyraeus (*Athen.* 15, 8. p. 681.).

ANACREON (*Schol. Nicandr. ther.* v. 590. p. 39.).

MICTON (*ib.* v. 617. p. 40.).

LIBER II.
REI HERBARIAE INCREMENTA.

CAP. I.

THEOPHRASTUS ERESIUS.

Historicae cognitionis fundamenta egerant et medici et rhizotomi: philosophi de natura vegetabilium ratiocinantes viam muniverant, qua incedi poterat, si quis physiologiam plantarum ardentiori agitare studio cuperet: maxime vero Aristoteles scholam suam eo ardore inquirendi imbuerat, ut quivis ex eadem progrediens schola naturam perscrutari ac nova moliri gestiret. Quid quod tantus naturae amor in tota Peripateticorum schola vixit, ut ipsi risui *Luciani* obnoxia esset (*Vit. auct. p. 386.*).

Celeberrimus autem omnium verus rei herbariae parens, **THEOPHRASTUS** fuit Eresius, de quo uberius agere nostrum est.

VITA THEOPHRASTI.

Eresius fuit, ex insula Lesbo, Melanthae fullo-
nis filius. Nomen ipsius Tyrtamum fuisse, ab Ari-

stotele autem in Theophrasti mutatum, ferunt varii auctores, disertis vero maxime verbis *Strabo* (13, 918.) et *Diogenes* (5, 38.), ipso adnuente *Cicerone* (*orat.* 19.) qui divinitate loquendi nomen invenisse eum testatur.

Annus, quo natus fuit, sine dubio idem computatur, quo proelium ad Leuctram commissum est, nimirum Ol. CII. 3 = 370. ante Chr.

Praeceptores nominantur a *Diogene* (5, 36.) Leucippus, cives ipsius (ergo non Eleates) Plato et Aristoteles. Cum hoc vero tanta pietate et familiaritate coniunctus fuit, ut omnibus ille eum discipulis praetulerit, ipse quoque in testamento iusserit, dilecti praeceptoris imaginem in templo esse erigendam (*Diogen.* 5, 51.).

Quum Aristoteles in Chalcidem secessisset, nocer illi in scholae regimine successit, quod Ol. CXIV. = 324. ante Chr. accidit (*Diogen.* 5, 36.). Tanta autem fuit ipsius auctoritas, tanta gloria in regenda Peripateticorum schola, ut bis mille ad eum confluerent discipuli: tanta etiam apud Athenienses existimatio, ut, quum ipsum Agnonides impietatis accusasset, parum abfuerit, quin accusator crimen in se ipsum retorquere cogeretur. Apud externos etiam in tam excelsum famae theatrum evectus est, ut Ptolemaeus Lagides eum Alexandriam invitaret (*Diogen.* 5, 37.).

Sophocle, Amphiclidæ filio legem sanciente,

ne quis philosophus scholae praeesset, nisi senatui populoque Atheniensi placeret, omnes fere philosophi et ipse Theophrastus in exilium abierunt, quod Ol. CXVIII. 5. = 506 ante Chr. accidit (*Athen.* 13, 9. p. 610.). Abolita autem ea lege et Sophocle punito reversi sunt exules et cum iis noster (*Diogen.* 5, 58.).

Summam senectutem attigisse et plusquam centum annos vixisse, facile ex ipsius verbis in praefatione ad *characteres* effeceris, ubi semet XCIX annos natum librum conscripisse, fatetur. At iam pridem animadversum est, probabiliter pro ἐννεήκοντα legendum esse ἐβδομήκοντα. Namque *Diogenes* (5, 40.) anno LXXXV aetatis e vita discessisse manifesto testatur. Accidit id Ol. CXXIII. 3 = 285 ante Chr.

Aegre tamen, annorum licet pondere confectus, tulisse fertur, se vitam cum morte commutare debere, quum vivere coepisset. Ipsi enim dictum adlegatur: ἡμεῖς, ὅπῳτ' ἀρχόμεθα ζῆν, τότε ἀποθνήσκουμεν (*Diogen.* 5, 41.). Et *Ciceroni* (*tusc. quaest.* 3, 28.) moriens accusasse naturam dicitur, quod cervis ac cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil interesset; hominibus, quorum id maxime interfuisset, tam exiguam vitam dederit: quorum si aetas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut, omnibus perfectis artibus, omni doctri-

na hominum vita erudiretur: questum igitur fuisse, se tum, cum illa videre coepisset, exstingui.

Tantus autem, etiam post obitum, amor fuit civium erga eum, ut Athenienses πάνδημοι pedibus funus ipsius sequerentur (*Diogen. 5, 42.*). Vitae enim genere fuit suavi, moribus optimis, facundia propemodum divina, patriae amore tanto, ut bis eam a tyrannis liberasse dicatur (*Plutarch. adv. Colot. p. 1126.*). Maxime beneficum eum et prudentissimum et laboris tolerantissimum vocat *Diogenes (5, 36.)*. *Cicero (acad. quaest. 1, 9.)* ita moratum habet, ut prae se probitatem quamdam ac ingenuitatem tulerit. Neque tamen eo minus fregisse quodammodo auctoritatem veteris disciplinae: spoliasse enim virtutem suo decore, imbecillamque reddidisse, quod negaverit in ea sola positum esse, beate vivere.

Quae utut sint, facundia tamen sermonis et incredibili fere vi dicendi omnes fere scholarum veterum antistites vicit: unde τρυφήν ἰδίαν nominare eum *Cicero* consuevit (*Plutarch. Cic. 872.*). De *Demosthene* etiam magnifice profecto et libere iudicavit, dignum esse urbe sua oratorem (*Plutarch. Demosth. 850.*). Ferunt insuper, dum orationes haberet aut lectiones, nullam omisisse corporis figuram, nullam vultus speciem aut manuum motum, quibus argumenta augere potuerit: semper etiam

corporis nitido et exacto cultu apparuisse (*Athen.* 1, 17. p. 21.).

Quum rei herbariae perquam studiosus esset, hortum privatum coluisse, post Aristotelis e vita discessum dicitur, Demosthene Phalereo, familiari ipsius in hoc sibi cooperante (*Diogen.* 5, 39.). Eum hortum aedesque omnes horto adiacentes amicis testamento legavit, iis, qui voluerint in eo una vacare literis atque simul philosophari; ea tamen lege, ut neque illum alienent, neque ut proprium quisquam possideat, sed veluti sacrum quoddam eodem iure ab omnibus possideatur. Nominavit autem, quos communiter uti eo horto praecepit, Stratonem et Callisthenem; Neleum et Hipparchum, Demaratum et Melantam, Demotimum et Pancreonem, Nicippum et Callinum (*Diogen.* 5, 53.).

SCRIPTA THEOPHRASTI.

Libri ipsius adeo numerosi et ex omni doctrinae genere tanta copia ornati, ut diversos eorum titulos 227 *Diogenes* numeret. Inter eos haud pauci satis ampli fuerunt, ut *πρώται προτάσεις*, quae octodecim; quaestiones quae viginti quatuor, posteriorum analyticorum et de animalibus, quorum utrumque septem libros comprehendit.

Nobis vero quum praeter novem (qui decem fuerant) libros de *historia* et sex libros de *caussis*

plantarum pauca etiamnum superfint, fatum scriptorum deperditorum enarrandum est.

Legasse ipsum omnes libros Neleo, Corifci filio, verba testamenti manifesto docent (*Diogen.* 5, 53.). Inter eos *Aristotelis* etiam fuisse scripta testatur *Strabo* (13, 906. 907.). Quum Neleus dein Scepsin Troadis migrasset, bibliothecam etiam Aristotelicam et Theophrasteam eo avehi curavit: posteris suis reliquit, indoctis hominibus, qui, nulla adhibita cura, sub clavibus retinuerunt (*Strabo ib.*). Ab ipso autem Neleo Ptolemaeum Philadelphum libros plerosque mercatum Alexandriam transferri iussisse, *Athenaeus* auctor est (1, 1. p. 5.). Si *Straboni* fides habenda, plurimi tamen superfuerunt Nelei heredibus: namque, quum Attallicorum regum studium intellexissent, quibus Scepsis parebat, conquirentium libros ad instruendam Pergami bibliothecam, inepti Nelei heredes bibliothecam sub terra occultarunt, ubi blattis et humore vitiatos posteri tandem Apelliconti Teio ingenti pretio vendiderunt. Tenebatur is Apellicon librorum amore potius quam sapientiae studio: itaque erosarum particularum quaerens instaurationem, in nova transtulit libros exempla, lacunas non recte implens, ediditque libros *ἀμαρτάδων πλήρεις*. Quum, statim post mortem Apellicontis, Sylla Athenas cepisset, is etiam huius bibliothecae potitus est: a quo Tyrannio Grammaticus, *Φιλαριστοτέλης* im-

petravit, ut sibi eius usus permitteretur: accesserunt etiam bibliopolae nonnulli, ineptis usi librariis, qui vitiose transcriptos libros et Romae et Alexandriae vendiderunt. Confirmat Apellicontis malam fidem *Athenaeus* (5, 14. p. 214.) et *Plutarchus* (*Sylla*, 468.) inter bibliopolas eos nominat Andronicum Rhodium, qui vulgasse ea exemplaria, quae Romae et Alexandriae circumferebantur, dicitur (Cf. *Porphyr. vit. Plotin. c. 24.*).

Quae cum ita se habeant, dolendum sane est, hominum incuria magis quam iniuria temporum eos libros haud integros ad posteritatem venisse: nec facile ex ipsis, quae superfunt, exemplis manuscriptis posse textum restitui.

Exstant autem codices manuscripti in bibliothecis Medicea, Veneta, Parisina, Oxoniensi et Leidensi. Eorum integer videtur Venetus, quem Besfariion scribi iusserat (*Villoison anecd. graec. 2, 251.*); manci autem maxime Parisini.

Editiones paucae sunt. Princeps, quam coram habeo, Aldina est, sine anno et loco impressa. Titulus: Τῶν ἐν τῇδε τῇ Βίβλῳ περιεχομένων ἐνόματα καὶ τάξις Θεοφράστου, etc. Sequuntur enim in eodem volumine *Aristotelis* et *Alexandri Aphrodisiensis* problemata et *Theophrasti* metaphysica. Aldus Manutius opus totum Alberto Pio Principi dicavit. Praeter novem libros de historia planta-

rum adest etiam fragmentum decimi de *viribus radicum*.

Secunda editio Ioannis est *Oporini*, quae Basil. 1541. fol. lucem vidit. Textum Aldinae cum interpretatione latina habet, nec plaüsibus nostris digna videtur.

Tertiam Dan. *Heinsius* curavit Lugd. Bat. 1613. fol. Textum mendosissimum, licet codice duntaxat uno aut altero adhibito, emendare, Casauboni praepremis auxilio, studuit: Gazae versionem adiunctam correxit, ac pleraque praestitit, quae ab homine erudito, sed *ἀβοτανολογίτῳ* expectari poterant.

Sequutus tandem est Io. *Boëdaeus a Stapel*, rei herbariae peritus et doctissimus vir, qui in sola historia plantarum subsistens, eam 1644. fol. ita edidit, ut amplissimos adderet commentarios, textum et versionem variis locis emendaret. Sed interpretatio antiqua Theodori Gazae fati negligens et mendosa est, ut e. g. 3, 18. τῆς ῥοῦ (*Rhois Coriariae*) *fluidarum* reddat. Omissa sunt fere omnia (e. g. 4, 7.) quae interpres non intelligeret.

HISTORIA PLANTARUM THEOPHRASTI.

Difficillimum opus molior aleaeque plenum periculosa. Explicationem enim et determinationem periclitator plantarum omnium, quas rei herbariae parens nominat, ut, qualis fuerit cognitionum eius

temporis ambitus, pateat. Desudarunt in eo opere a pristinis inde temporibus doctissimi viri, quorum labores vicit fere *Bodaeus a Stapel*, cuius commentarii dictu difficile est, quantum auxilii mihi tulerint, quantum foeneraverint lucis. Neque tamen et id opus omne ita absolvit, ut nihil superfit negotii. Namque innumera loca obiter solummodo legit, textui mire corrupto nimis confusus est, plantarum ipsarum haud sufficientem cognovit copiam: haud raro etiam a *Plinio*, pessimo Theophrasti interprete, seductus male plantas definivit.

Ipse Theophrastus in describendis, quas memorat, plantis longe profecto alienus est a nostrorum temporum ratione. Neque enim certum quemdam ordinem servat, solum fere usum sequens aut patriam ac locum, quem occupant. Aquatiles enim seorsim, et parasitas, et olera et arbores sylvestres et frumenta tractat; saepius repetitis verbis, saepius regrediens ad id, de quo iam sermo fuerat.

Dein naturam ipsam parum cognovit, nunquam peregrinatus fuisse videtur. De ipsis graecis plantis vel vulgaribus aliorum fide narrat, ut ὡς Φασι; οὕτως λέγουσι οἱ περὶ Ἀρκαδίαν, οἱ περὶ Ὀλυμπόν, toties occurrat. Ubi nihil certi scit, quod saepius fit, ingenue addit, περὶ τούτου δὲ σκεπτόμεν. Hinc errores haud pauci occurrunt: e. g. ubi de ἀγάκη (*Lathyro tuberoso*) et ἀραχίδ-

νη (*Lathyro amphicarpo*) (*hist.* 1, 11.) perhibet, nulla utrique esse folia.

Nomina ipsa ambigua sunt, nec certis legibus definita. Ipse enim (*hist.* 4, 11.) fatetur, προσ-αγορεύεσθαι ἄλλοις ὀνόμασι plantam. Ipse ἀφάκην modo *Leontodon Taraxacum* (*hist.* 7, 8.) modo *Lathyrum Aphacam*, ἀπαρίνην modo *Galium Aparinen*, modo *Arctium Lappam* vocat. Τριβέλου nomine tria diversa genera occurrunt. Ἀνδράχνη significat modo *Arbuti* speciem, modo *Portulacam*. Σκέρπιος modo *Spartium villosum*, modo *Arnica scorpioidem* aut *Rauunculum Thoram*.

Huc accedit, quod nullam fere prodat generis aut speciei informationem, nisi unico fere loco (*hist.* 8, 4.) ubi hordei et tritici differentiam collocat in feminum feriebus circa spicam, quae in illo omnino, in hoc autem nequaquam observentur. Ceteroquin transmutationem specierum ipsorumque generum adeo certam habuit, ut multus sit in *Ocimi* et *Serpylli* (*causs.* 5, 8.), *Zae* et *Tritici* (*hist.* 2, 5.), *Menthae sylvestris* et *fativae* (*hist.* 2, 5. *causs.* 5, 8.) transmutatione explicanda.

His praemissis ingenue fateor, plantas quasdam a Theophrasto nonnisi obiter memoratas a me haudquaquam exponi posse, e. g. Ἴκμη, in lacu *Orchomenio* (*hist.* 4, 11.), Θησεῖον (*hist.* 7, 11.), quod *Timachidas* (*Athen.* 15, 10) cum

mali floribus comparat et Ariadnes coronam inde textam fuisse refert.

Linnaeani autem systematis ordinem sequi licet.

Hippuris vulgaris (ἵπνον *hist.* 4, 11.) in lacu Orchomenio.

Ligustrum vulgare (κῆλυστρον *hist.* 1, 15. 3, 4.). In locis montosis crescere, sempervirens esse, tarde florere et virgas pro baculis infervire refert.

Phillyrea angustifolia (ἀφάρακη *hist.* 1, 15. 3, 6.).

Phillyrea latifolia (λαυάθη *hist.* 3, 4. 6.).
Cf. *Sibthorp. flor. graec. t. 2.*

Fraxinus Ornus et *rotundifolia* forte (*hist.* 3, 11.) describuntur *μηλέας* nomine, cuius duas dari species ait traditque, quomodo inter se differant. *Ornus* sine dubio arbor est quercui similis, quae mel stillat (*Diodor. Sicul.* 17, 75. *Curt.* 6, 4. *Athen.* 11, 500. *Polyaen. strat.* 4, 3, 32.). Cf. *Sibthorp fl. graec. t. 3.*

Salvia cretica (σφάκελος *hist.* 6, 2.) foliis angustioribus et

Salvia triloba (ἐλλισφακος *ib.*) bene distinguuntur. Cf. *Sibthorp fl. graec. t. 17.*

Salvia Horminum (ὄρμηνον *hist.* 8, 7.) una cum Sesamo ferebatur: femina Cumino familia a nullo gustari animali.

Piper nigrum (πέπερι *hist.* 9, 19.) cuius fruc-

tus foli, et albidu, cortice externo cincti, et nigri, cortice deflituti, distinguuntur. Fabulosus *Philoftratus* (vit. Apoll. 3, 4.) plura narrat de Piperis cum Vitice fimilitudine et de fimiarum cultura, quod credulum vulgus delectare potest.

Crocum et odoratum et albidum et spinulosum distinguit, inter primos veris flores numerat: alio loco *Crocum autumnalem* (hist. 6, 7.).

Gladiolus communis, sine dubio ξίφιον illud est, quod (hist. 6, 7.) memoratur. Cf. *Sibthorp. fl. graec. t. 37.* Sitne etiam Φάσγανον (hist. 7, 11.) cuius tubera comedantur, ambigo. De eo enim usu nostratibus nil innotescit.

Iris Sisyrinchium (σισυρίγγιον, hist. 1, 16. 7, 13.) per Graeciam frequens, id fingulare habet, quod bulbus alter alteri superpositus fit. Cf. *Sibthorp. fl. graec. t. 42.* Is licet Ixiam Bulbocodium arbitretur σισυρίγγιον esse, bulborum indoles tamen multo magis huc trahenda est (Cf. *eandem fl. graec. t. 36.*).

Iris florentina (ίρις). Sed alia occurrit (hist. 7, 12.) flore minimo, quae forte *I. graminea* s. *iuncea*.

Irisne tuberosa fit άκόνιτον (hist. 9, 16.) άγρωστίδι simile et ποώδες radice tuberosa, ambigitur (Cf. *Schulze toxicol. vet. p. 17. Sibthorp. fl. graec. t. 41.*).

Schoenus nigricans (μελαγχρανίς, hist. 4, 13.)

ob atrum feminum colorem, differt ab aliis crassitie et altitudine culmorum.

Schoenus mucronatus (σχῶνος ὀξύς *ib.*). Cf. *Sibthorp. t.* 43.

Cladium germanicum Schrad. *Schoenus Mariscus* L. (ὀλόσχωμος *ib.*) cuius spicas fasciculatas, ovo similes, satis bene describit, ad πλέγματα maxime idoneas.

Cyperus comosus Sibth. (κύπειρος ὁ ἕτερος *hist.* 4, 11. et σχῶνος *hist.* 9, 19.) ob odoratas radices insignis (Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 44.)

Cyperus fastigiatus (σάρι *hist.* 4, 9.) culmo trigono comaque *Cyperum Papyrus* aequare, stiones autem e radice digiti crassitie propellere dicitur.

Cyperus Papyrus (πάπυρος *ib.*) optime describitur.

Cyperus esculentus (μνάσιον *ib.*). Idem (c. 10.) sub nomine aegyptio μαλινάδαλλη occurrit. Id nomen bene derivatur a μάλα et ἀναθάλλω *Harduin. ad Plin.* 21, 15. Tubera describuntur, qualia mespili fructus, folia gladioli similia; illa et cruda manducari et cum hordeo cocta bellariorum vicem gerere. Cf. *Column. phytobaf. p.* 5. Trahine huc potest κάλαμος, cuius fructus ὀρέβοις λευκοῖς similes affantur? (*Diodor. Sicul.* 2, 57.). Certe autem hi sunt κάλαμοι, quorum radicibus vesci *Rhizophagos* tradit *Diodorus* (3, 23.).

Panicum italicum (κέγχρος *hist.* 8, 3.) Φόβην χοιώδη comam hirsutam f. spicam gerere dicitur.

Panicum miliaceum (μέλιον *hist.* 8, 3.).

Sorghum forte *vulgare* est illud triticum giganteum, quod ultra Bactrianam provenire ac grana olivaceorum mole ferre dicitur (*hist.* 8, 4.). Idem forte est frumentum, cuius *Herodotus* (1, 193.) meminit, quod folia quatuor digitorum latitudinem habeant. Cf. *Bellon. obs.* 2, 100. Idem vidit in India *Philostratus* (*vit. Apollon.* 3, 5.).

Andropogon Ischaemum (ἰσχαίμων *hist.* 9, 15.) in Thracia crescens.

Arundo Donax (κάλαμος αὐλητικὸς *hist.* 4, 12.) ubi et δόναξ et ζευγίτις, ob copulationem tiliarum ex eo confectarum nominatur. Insigni copia crescere ad Cephifum. Optime et uberrime de his calamis commentatur *Harduin. ad Plin.* 16, 36.

Arundo Ampelodesmon *Cyrril. neapol. fasc.* 2, t. 12. est Φλειώ illa, quae et πλόκαμος dicitur (*hist.* 4, 11.) cuius foliis etiamnum Itali utuntur ad vincendas vites et ad cribra, cuius radix lixivium praebet. Aliam Φλοῦν indicam habet *Herodotus* (3, 98.).

Arundo Phragmites (χαρακίας *hist.* 4, 12.).

Arundo epigeios (κάλαμος ἐπίγειος *ib.*).

Stipa tenacissima vel *Lygeum Spartum* est λινόσπαρτον (*hist.* 1, 8.) quo ad conficiendas sportu-

las et floreas utuntur; alienum plane a *σπάρετω* *Aristotelis* (*hist. anim.* 9, 40.) cuius floribus apes laetentur, quod sine dubio est *Spartium scoparium*. Classicus autem locus de *Stipa* nostra extat in *Strabone* (3, 243.) ubi de *σχωοπλοικῆ σπάρετω* sermo est, quae inter Saguntum et Setabin Hispaniarum uberrime crescat.

Avena sterilis (*ἀργίλωψ*, *hist.* 8, 7. 9.) ob culmorum copiam et molem terram extenuare dicitur.

Avena fatua (*βρόμος*, *hist.* 8, 9.).

Lolium temulentum (*αἶρα*, *hist.* 2, 5. 8, 7. 9.). In id *Triticum sativum* mutari.

Saccharum cylindricum (*ἀλωπέκουρες*, *hist.* 7, 10.). Cf. *Dalechamp hist.* 1, 430.

Hordeum nudum (*κριθή*, *μάλιστα τῶν γυμνοσπερμάτων*, *hist.* 8, 4.). Aliae species ibidem, nimirum *H. hexastichon*, *vulgare* et *Zeocrithon* (*τῶν μὲν κριθῶν αἱ μὲν εἰσὶ δίστιχοι*) memorantur.

Secale villosum forte est *στελεφευδρος* (*hist.* 7, 10.) qui spicam gerat tritico similem sed hirsutam.

Secale cereale (*τίφη* *hist.* 8, 1. 2. 4.) tritico simile, sed semen folliculis inclusum gerit. *Secale cereale* a Theophrasto primum memoratum, in Armenia sponte nasci dicitur a *Clavijo* (*Historia del gran Tamorlan*, p. 103. Madr. 1782. 4.).

Triticum hybernum et *aestivum* (*πυρὸς χειμο-*

σπορούμενος καὶ τρίμηνος *causs.* 4, 12.) probe distinguuntur. Illud esse multi- hoc pauciculme.

Triticum Zea (ζεία, *hist.* 8, 9.).

Triticum Spelta (ἔλυσρα, *hist.* 8, 4.). De eadem sub nomine πυροῦ θρακίου πολυλλόπου (*causs.* 4, 12.) loquitur.

Triticum repens (ἀγρώστις, *hist.* 1, 10. 2, 2. 4, 11. Radice gaudere γονατώδη, quae culmos denuo edat, qui si abscissi fuerint, esse herbam vulgarem inter culta. Nutrimentum, quod stolones cum radiculis praebent, antiquitus cognitum fuit. Hinc Aegyptios αὐτόχθονες hac ἀγρώστιδι nutritos, ac deinde, manibus eam gestantes, Deos semper precatos fuisse, *Diodorus* narrat (1, 43.). Neque tamen negandum, posse et, historici viri negligentia, Papyrus intelligi.

Ficus Sycomorus (συκάμινος, *hist.* 4, 2.). Fructus e trunco ipso. Cf. *Norden voy. en Egypte*, 1. t. 38.

Cornus mascula (κράνεια, *hist.* 3, 4. 12.). fructus edules ferre et πρῶμβλαστότατον esse.

Cornus sanguinea (θηλυκράνεια, *hist.* 3, 6. 12.) paullo ferius florere, fructus ferre non edules, ligno gaudere flexili et laxo.

Rubia tinctorum (έρυθρόδανος, *hist.* 7, 9.). At alio loco (*hist.* 9, 14.) alia planta eodem nomine occurrit, foliis hederaceis, sed rotundioribus, de qua certi aliquid definire nequeo.

Galium Aparine (ἀπαρίνη, *hist.* 8, 8.).

Plantago maior (ἀρνόγλωσσόν, *hist.* 7, 9. 10.).

Plantago Cynops (κύνωψ, *hist.* 7, 8.).

Plantago Coronopus (κορωνόπους, *hist.* 7, 9.).

Potamogeton serratus (τρίβολος ἐν τοῖς ἐλώδεσι τῶν ποταμῶν, *hist.* 4, 11.).

Heliotropium eurōpaeum (ἡλιοτρόπιον, *hist.* 7, 8.).

Anchusa tinctoria (ἄγχουσα, *hist.* 7, 9.).

Convolvulus sepium (ιασιώνη, *hist.* 1, 21. *causs.* 2, 25.) μονόφυλλον ἄνθος, διαγραφήν ἔχον τῶν πλείων: *humi serpere et arbores scandere vicinas.*

Menyanthes trifoliata (μήνανθος, *hist.* 4, 11.).
Haec est τρίφυλλος ea, quae paludes Paxamo indigebat (*Georon.* 2, 4.).

Lycium barbarum aut *europaeum* forte οἶσος (*hist.* 3, 17.).

Cordia Myxa (πέρσιον, *hist.* 2, 3. 4, 2.).

Cordia Sebestena (κοκκυμηλέα αἰγύπτια, *hist.* 4, 5.).

Verbascum nigrum (φλόμος μέλαινα, *hist.* 9, 13.).

Atropa Mandragora (μανδραγόρας, *hist.* 6, 2.).

Solanum Melongena (στρυχνός, quem crudum comedunt, *hist.* 7, 7.).

Solanum insanum (στρυχνός μανικός, *hist.* 9, 12.).

Physalis somnifera (στρυχνός ὑπνώδης, *ib.*).

Viola odorata (ἰωνία μέλαινα, *hist.* 6, 6.).

Cuscuta europaea (ὄρεβάγγη, *hist.* 6, 8.).

Ab ea plantas circumvinciri et angi, unde nomen. Fuit sine dubio haec ὄρεβάγγη, quam et ἔσπερολέοντα vocat *Sotion* Tiberii tempore (*Georon.* 2, 42.) et quam describit *Paxamus* (*ib.* 2, 43.).

Ceratonia Siliqua (κερατωνία, *hist.* 1, 18.).

Vocatur etiam σῦκος αἰγύπτιος (*hist.* 1, 23. 4, 2.) cuius fructum manifesto ἔλλοβον, leguminosum habet et folia sempervirentia.

Rhamnus Alaternus. (Φυλίκη, *hist.* 1, 15.).

Rhamnus lycioides est forte ῥάμνος ὁ μέλας (*hist.* 5, 17.).

Zizyphus vulgaris (ῥάμνος λευκός, *ib.*).

Zizyphus Paliurus (παλλίουρος, *ib.* 4, 3.). Cf. *Anguillara* p. 54.

Zizyphus Lotus (λωτός Λιβυκός, *hist.* 4, 3.).

Sed *Celtim australem* simul describit, ut *Anguillara* (p. 74 f.) recte observat.

Evonymus europaeus (εὐώνυμος, *hist.* 5, 18.).

Hedera Helix (κιστὸς, *ib.*).

Beta vulgaris (τεῦπλον, *hist.* 7, 2.).

Asclepias procera intelligitur (*hist.* 4, 9.) ubi aegyptia planta describitur, parallelis foliis gaudens, qua medici πρὸς τὰ γυναικεία utantur. Cf. *Prosp. Alpin. de plant. Aeg.* c. 25. *Norden voy. en Egypte*, 1, t. 59.

Eryngium planum (ἡρέγγιον, *hist.* 6, 1.).

Bupleurum forte *rotundifolium* est βούπερη-
στis, olerum species (*hist.* 7, 8.).

Coriandrum sativum (κορίαννον, *hist.* 7, 3.).

Ferula tingitana (σίλφιον, *hist.* 6, 3.) est li-
byca illa planta, quae ὀπὸν κυρηναϊκὸν largiebatur.
Folium μείσπετον dictum, cum Apio Petroselino
comparatur, semen ob alas membranaceas Φύλλον
dicitur. Eam speciem, alienam a perfica Asa foe-
tida, primus descripsit *Hermannus* (*parad. bot.*
p. 165.) simul etiam *Rivinus* (*pentap. reg.*). Lon-
ge aliena est a perfica, quam *Kämpferus* (*amoen.*
536.) delineavit, quaeque eadem fere cum ea esse
videtur, quam *Prosp. Alpinus* (*exot.* 210. f.) e
feminibus thracis eduxerat. Perficam speciem f.
Asam foetidam, in Caucaso nasci et a pecudibus ad-
amari *Aristobulus* refert apud *Arrianum* (*exp.*
Alex. 3, 28.). In Media provenire *Strabo* (11,
p. 797.) vid. supra ad *Hippocr.* De silphio cf. *Lau-*
rence new system of agriculture, *p.* 384—400.
Nostra enim folia magis laciniata habet, quibus ad
Petroselini similitudinem accedit. Nitida etiam sunt
et e petiolis latissime vaginantibus surgunt. Perfica
autem species, quae nostram *Asam foetidam* largi-
tur, habet foliola integriuscula obtusiuscula alter-
natim sinuata.

Ferula communis et *meoides* sub nomine νόε-
θηκος καὶ ναεθηκίας (*hist.* 6, 2.) egregie descri-
buntur. Utraque biennis, foliorum decomposito-

rum capillaceorum vaginis latissimis, floribus luteis et feminibus Anetho similibus insignitur. Illa autem maior, folia habet longissima, haec minor foliola appendiculata fetacea. Cf. *Dodon. pempt. 2. p. 521.* In insulis Archipelagi crescit etiam *Ferula glauca*, *νάροθνηξ* nostratibus Graecis dicta (*Tournefort. it. 1, 93.*).

Laserpitium ferulaceum (*μαγύδαρις*, *hist. 6, 3.*) cum *Ferulis* componitur, sed tenerius est *Ferula tingitana*, fucco destitutum: femina tamen pariter alata. Describitur egregie a *Tournefortio* (*it. 2. p. 121.*). Cf. *Didym. in Geopon. 2, 35.*

Laserpitium latifolium (*πάνναξ χειρώνιον*, *hist. 9, 12.*). Folia similia *λαπάθου* dicuntur, pro quo *Nicandri* scholiae legit *άμαράκου*; melius illud, namque plantae nostrae folia multo magis cum *Rumice* quam cum *Origano Maioranoide* comparantur. Bene eam speciem delineavit *Dodonaeus* (*pempt. 2. p. 509.*).

Laserpitium hirsutum (*πάνναξ Ἀσκληπιόν*, *hist. 9, 12.*) cuius folium *Thapsiae* simile et caulis articulatus praedicatur. *Haller stirp. helv. t. 19. Column. ephr. 1, 86.*

Laserpitium formosum *Willd.* puto *όρεοσέλιων* esse (*hist. 7, 6.*) quum cum *Anetho* comparetur.

Peucedanum officinale (*πενυκέδανον*, *hist. 9, 18.*).

Tordylium officinale (*σέσελι*, *ib.*).

Athamanta cretensis (*δαῦκος*, *ib.*). Sed ma-

nifesto corruptus locus, namque *δαφνοειδής* de nullo *δαύκω* dici potest.

Cachrys panacifolia (*λιβανωτὶς καρπιμὸς*, *hist.* 9, 12.) ita distinguitur, ut ad similitudinem foliorum cum *Apio graveolenti* respiciatur. Pictam habet *Morisonius* (*vol.* 3. *f.* 9. *t.* 1. *f.* 4.). In monte generoso Comensi se invenisse hanc *λιβανωτίδα* autumat *Anguillara* (*p.* 91.) vocari ab incolis *Livistico salvatico*.

Oenanthe pimpinellifolia (*οἰνάνθη*, *hist.* 6, 7.).

Thapsia Asclepium (*θαψία*, *hist.* 9, 10.). *Primus* delineavit *Matthiolum* 545.

Pastinaca Opopanax (*πάναξ Ἡράκλειον*, *hist.* 9, 12.). *Folium* magnum latum *τρισπιθαμαίων* et *radices* tuberosas describit, quas *Gouanus illustr.* *p.* 20. etiam habet.

Smyrnum Olus atrum (*ἰπποσέλινον*, *hist.* 7, 6.) *radice* atra magna, *foliis* *Apii graveolentis* similibus sed *latioribus*.

Anethum graveolens (*ἄνηθον*, *hist.* 7, 6.).

Apium Petroselinum (*σέλινον*).

Apium graveolens (*σέλινον ἔλειον*, *hist.* 7, 6.).

Rhus Coriaria (*ῥόυς*, *hist.* 5, 18.). *Egregie* describuntur *folia* *pinnata villosa*, *inflorescentia*, *fructus* et *usus* ad *rem coriariam*.

Drypis spinosa (*δρυπίς*, *hist.* 1, 16.). Sed *Anguillara p.* 147. *Echinophoram spinosam*, alii *Salsolam Tragum* volunt.

Sambucus nigra (ἀκτῆ, *hist.* 3, 13. Egregia descriptio.

Leucoium vernum (λευκόιον, *hist.* 6, 7.) ob radicem bulbosam praecocemque florem nil aliud esse potest.

Narcissus calathinus forte τὸ κρήνον διανθές, quod alterum florem alteri insertum gerit (*hist.* 1, 21.).

Narcissus orientalis (νάρκισσος ἢ λείριον, *hist.* 6, 6.).

Pancratium maritimum (ἡμεροκαλές, *hist.* 6, 1.).

Crinum asiaticum videtur illud bulborum genus fuisse, quod, in India crescens, capillos sub exterioribus squamis gerat (*hist.* 7, 15.). Eo enim modo *radix toxicaria* a Rumphio (*herb. amboin.* 6. p. 155.) describitur.

Bulbocodium vernum (βέλβου κώδιον, *hist.* 6, 7.).

Allium Porrum (πράσον, *hist.* 7, 4.).

Allium sativum (σκόροδον, *ib.*).

Allium Scorodoprasum (*ib.*).

Allium ascalonicum (σκόροδον ἀσκαλώνιον, *ib.*).

Alio autem loco (*hist.* 1, 16.) nomine γητύου ἀκεφάλου occurrit. Cf. *Athen.* 9, 3.

Allium nigrum (μῶλυ, *hist.* 9, 15.).

Allium Schoenoprasum (σκόροδον σχιστόν, *hist.* 7, 4.).

Lilium candidum (κρίνον, *hist.* 6, 6.).

Lilium chalcëdonicum forte τὸ Φλόγιον, *hist.* 6, 7.

Erythronium Dens Canis (λείριον τὸ πορφυροῦν, *ib.*).

Scilla hyacinthoides est bulbus ille sub squamis lana farctus, ad litora crescens (*hist.* 7, 13.). *Plinius* (19, 2.) nescire se fatetur, quid sit. Invenisse tamen in exemplaribus *eriphoron* id appellari. *Dodonaeus* (692.) *Lanariam plumosam* et *Scillam hyacinthoidem* delineat.

Asphodelus ramosus (*hist.* 7, 12.).

Anthericum graecum (ἀνθήριον, *hist.* 1, 7, 7, 12.).

Asparagus aphyllus (ἀσπάρταγος, *hist.* 1, 16, 6, 1. 3.). Cf. *Tournefort. it.* 1, 88. Sparogam a Slavoniae incolis vocari *Anguillara* p. 113.

Loranthus europaeus (στέλις, *causs.* 2, 23.).

Acorus Calamus var. indica (κάλαμος εὖσμος, *hist.* 9, 7.). Cf. *I. Bauhin, hist.* 2, 729. 730.

Veratrum album (ἐλλέβορος λευκός, *hist.* 9, 11.).

Musa paradisiaca (*hist.* 4, 5.) ubi arborem esse in India refert, foliis duos cubitos longis, struthiocamelorum pennis similia,

Oryza sativa (ὄρυζον, *ib.*) cum *Zea* componit, granum cartilagineum esse. De cultura *Oryzae*

apud Indos prima relatio *Aristobuli* apud *Strabonem* (15, 1014.).

Rumex Patientia (λάπαθρον, *hist.* 7, 2.).

Colchicum autumnale (έΦήμερον, *hist.* 9, 16.).

Sed videtur etiam *άσπάλαξ* (*hist.* 1, 11.) esse, quod talpae bulbum effodere consuecunt.

Amyris Kataf Forsk. (λιβανωτοῦ δένδρον, *hist.* 9, 3.). De eo etiam *Herodot.* 3, 107.

Amyris gileadensis (βαλσάμον δένδρον, *hist.* 9, 6.). Describit et *Pausanias* (9, 28.) myrti magnitudine, foliis *Origani Maioranoidis*. *Cytiso* et *Terebintho* similem facit *Strabo* (16, p. 1107.).

Epilobium alpestre (οίνοθήρα, *hist.* 9, 20.).

Acer Pseudoplatanus (σφένδαμνος, *hist.* 3, 6. 10.). Cf. *Bellon. obs.* 1, 17.

Acer creticum (γλῆνον, *hist.* 3, 11.).

Diospyros Lotus (διοςπυρρός, *hist.* 3, 13.) cum *Cerafo* comparatur.

Diospyros Ebenaster f. *Melanoxyton* (έβένος, *hist.* 4, 5.). Sed simul graecam tractat, de qua vide sub *Anthyllide*.

Daphne sericea f. *oleaefolia* (*hist.* 1, 16. 4, 11.) ad lacum *Orchomenium* crescere dicitur.

Daphne Cneorum (κνέωρον, *hist.* 1, 16, 6, 2.).

Erica scoparia f. *arborea* (έρείκη, *hist.* 1, 25.).

Polygonum forte *maritimum* aut *divaricatum* est *περδίκιον* illud radice ampla, quod a perdicibus id quaerentibus nomen habeat (*hist.* 1, 11.), 'Ελ-

Ξίνη saltem cognominem adferunt *Dioscorides* (4, 86.) et *Galenus* (*fac. simpl.* 6, p. 175.).

Butomus umbellatus (βούτομος, *hist.* 1, 11.) 4, 11.) maxime in lacu Orchomenio. Cf. *Pseudo-Democrit. in Geopon.* 2, 6.

Laurus Cinnamomum et *Cassia* (*hist.* 9, 5.) describuntur quidem peregrinatorum fide, sed pleraque falsa. Frutices enim credit, in convallibus crescere refert etc.

Cassya filiformis sine dubio τὸ συριακὸν βοτάνιον est, quod Καδύτας appellatur, arboribus, vepribus ac aliis plantis innascens (*caussf.* 2, 23.). Miram eam vocat et paradoxam, qualem *Forskoleus* (*flor. aegypt. arab.* p. 84.) Volutellae aphyllae nomine, in Arabia inventam describit.

Cercis Siliquastrum (κερκίς, *hist.* 1, 18.) inter leguminifosas numeratur.

Hyperanthera Moringa (βαλάνου δένδρον, *hist.* 4, 2.) describitur trunco παρεστραμμένω, foliis myrti sed longioribus.

Rhododendron ponticum ea arbor esse videtur, quae, rosas floribus gestiens, mare ponticum (τὴν ἔξω θάλατταν) accolit (*hist.* 1, 21.).

Arbutus Unedo (κέμαρος, *hist.* 1, 15. 3, 16.) cuius fructus μεμαίκυλον dicitur, folium laurino et ilicino simile sempervirens, flores myrtinis similes racemosi terminales.

Arbutus Andrachne (ἀνδράχνη, *hist.* 1, 15. 3,

16.). Ob paniculae pedunculos hispidos fructum ἐκπαπποῦσθαι refert. Sine dubio lacuna in textu est. Forte de κοκκυγία (loco κοκκυμηλέας) sermo erat, cuius (*Rhois Cotini*) fructus ἐκπαπποῦται.

Tribulus terrestris et *Fagonia cretica* (*hist.* 6, 1. 5.), nomine τριβέλου describuntur. Ille foliis cicerinis gaudet, haec etiam Φυλλάκανθος, sero proveniens et in filiqua semen gerit.

Sedum Anacampteros (ἐπίπετρον, *hist.* 7, 8.), sed ἄνανθος, vitio forte librarii, dicitur.

Agrostemma flos Iovis (Διὸς ἄνθος, *hist.* 6, 6.).

Agrostemma coronaria (Φλόξ, *ib.*).

Lychnis chalycedonica forte πόθος, *hist.* 6, 7.

Euphorbia Paralias (ὁ μυστίτης καλούμενος τιθύμαλλος λευκός, *hist.* 9, 12. et μήκων sempervirens, *hist.* 1, 15.), foliis gaudere dicitur angustis fetaceis, montosa amare et fructum κάρυα appellari.

Euphorbia Peplis (ὁ παρόλιος κόκκος, *hist.* 9, 12.), foliis subrotundis.

Euphorbia orientalis (ὁ ἄρξην τιθύμαλλος, *hist.* 9, 12.), foliis oleae similibus.

Euphorbia antiquorum, *hist.* 4, 5. bene describitur. Idem est καυλὸς fortibus spinis, succo copioso ficulnei simili, quem in India Aristobulus invenit (*Arrian. exped. Alex.* 6, 22.).

Rhizophora Mangle (*hist.* 1, 12. 4, 5.) fide peregrinatorum describitur. De ea narrat et *Onesicritus* apud *Strabonem* (15, 1016.).

Sempervivum tectorum (ἀείζων, *hist.* 1, 16, 7, 14.).

Punica Granatum (ῥοιὰ). Fructus immaturus κότνωος (*causs.* 1, 16. *Galen. comp. medic. sec. loca*, 7, 256.).

Cactus Opuntia (*hist.* 1, 12.). Opus Locridis patria: ficus indica quoque appellatur.

Prunus domestica (κοκκυμηλέα, *hist.* 1, 18.).

Prunus infiticia (σποδιάς, *hist.* 3, 7.), quae fit velut prunus sylvestris.

Prunus Cerasus (κέρασος, *hist.* 3, 13.). Videtur tamen haud adeo vulgaris in Graecia fuisse, licet egregie Theophrastus describat desquamationem corticis, florem et fructum.

Prunus Padus (πάδος, *hist.* 4, 1.). *Amygdalus communis* (*hist.* 7, 12.).

Pyrus Cydonia, cuius duplex varietas, στρουθίων, *Cydonia oblonga* et κυδωνίον, *Cydonia maliformis* (*hist.* 2, 3.) recensentur. Cf. *Athen.* 3, 81.

Pyrus cretica (ἕψος ὀψιβλαστότατον, *hist.* 3, 6. manifesto autem κολυτέα τῆς Ἰδῆς *hist.* 3, 17.). Frutex est, folio laurino, subtus cano-tomentoso nervoso: nec florem nec fructum ferre dicitur. Descripsit tamen et florem et fructum *Alpinus exot. c.* 2.

Pyrus Amelanchier (συκῆ Ἰδαία, *hist.* 3, 17.).

Pyrus torminalis (μέσπιλος ἀνθηδών, *hist.* 3, 12.) ob incisum folium et spinarum defectum.

Pyrus Aria (ἀρία, *hist.* 3, 6.). Bene describit *Anguillara* p. 81.

Mespilus Cotoneaster (μέσπιλος, σητάνειος, *hist.* 3, 12.).

Mespilus Pyracantha (ὄξυάκανθα, *hist.* 3, 4. 6.).

Crataegus Azarolus (κράταυγος, *hist.* 3, 15.).

Male *Athenaeus* (2, 11.) pro Ceraso habet, quod animadvertunt *Bodaeus* p. 131. et *Lefebure de Villebrune ad Athen.* p. 187.

Sorbus domestica (οῖη, *hist.* 3, 12.).

Spiraea sulicifolia (σπειραῖα, *hist.* 1, 23. Cf. *Clus. hist.* 1. p. 84.).

Rosa centifolia (*hist.* 6, 6.) ad Philippos sponte crescere dicitur: sponte crescere in Macedonia iam *Herodotus* testatur (8, 138.). Et nostris temporibus inventa est ad Kubam in Schirwan Persiae borealis (*Marschall von Bieberstein Beschreib. der Länder am Kaukasus*, p. 78.): odoratissima Cyrenaica vocatur, quae forte *R. moschata*: sed sempervirens etiam memoratur (*hist.* 1, 15.), qualis in climate australi esse omnino potest. Totus frutex ἑωδωνία vocatur, sicut ἰωνία, κριωνία.

Rubus fruticosus (βάτος, *hist.* 1, 15.) semper-virens.

Rubus caesius (*hist.* 3, 18.) repens.

Rubus idaeus (*ib.*) erectus.

Tormentilla erecta (πεντάφυλλον, *hist.* 9, 14.).

Papaver Rhoëas (ῥοιῶς, *hist.* 9, 13.).

Glaucium phoeniceum (μήκων κερατίτις, *ib.*).

Chelidonium maius (χελιδόνιον, *hist.* 7, 14.).

Corchorus olitorius (κόρχορος, *hist.* 7, 7.).

Cf. *Plin.* 21, 53. *Anguillara* p. 92. eandem credit cum ἀναγάλλιδι Dioscoridis, de quo vehementer dubito.

Cisti duae species, inter quas *C. creticus* flore purpureo (*hist.* 6, 2.) obiter memorantur: mala lectio κισσοῦ pro κίστυ.

Tilia europaea (Φίλυρα, *hist.* 5, 10. 5, 4.) manifestus est, quae folio, cortice, materie, flore fructuque insigniter cum nostra congruit.

Tilia alba forte ea est, quae folia ampliora et ἐκλευκότερα (candicantia) habere (*causs.* 2, 26.) dicitur. Non Americam enim solummodo, sed Hungariam etiam incolere, *Kitaibelus* nuper (*pl. hungar. t.* 3.) docuit. Graecia itaque incolam eam credere nil vetat.

Nymphaea alba (σίδη, *hist.* 4, 11.) in lacu Orchomenio.

Nymphaea lutea (νυμφαία, *hist.* 9, 15.).

Nymphaea Lotus (λωτὸς, *hist.* 4, 10.).

Nelumbium speciosum (κύαμος, *hist.* 4, 10.).

Et huius et Loti descriptionem vide apud *Herodot.* 2, 92.

Anemone nemorosa (ἀνεμώνη λειμωνία, *hist.* 6, 7. 7, 8.

Anemone coronaria forte alia ἀνεμώνη, quibus ad ferta conficienda utebantur.

Ranunculus forte *Ficaria* est αἰφία (*hist.* 7, 8.), quae simul cum foliis florem promit.

Helleborus orientalis (ἐλλέβορος μέλας, *hist.* 9, 11.).

Teucrium Polium (πόλιον, *hist.* 1, 16.).

Teucrium creticum (ἐλένιον, *hist.* 6, 6.). Misfam sibi e Cephalaria testatur *Anguillara* p. 172.

Teucrium Chamaedrys (χαμαίδρυς, *hist.* 9, 10.).

Satureia capitata (θύμος, *hist.* 6, 2.). Hunc thymum laudat praeprimis *Galenus* (*antid.* 1, 427.) ut optimam mellis materiam.

Satureia Thymbra (θύμβρα, *ib.*). Cf. *Belon. obs.* 1, 2.

Melissa cretica (καλαμίνθη, *causs.* 2, 22.).

Mentha sylvestris (σισύμβριον, *hist.* 2, 5. *causs.* 2, 22.).

Mentha fativa (μίνθος, *ib.*).

Marrubium peregrinum et *creticum* (πράσιον, *hist.* 6, 2.). Duae hae species fatis bene distinguuntur.

Marrubium Pseudo-Dictamnus (ψευδοδίκτημνος, *hist.* 9, 16.).

Origanum Maioranoïdes (ἀμάρακος, *hist.* 1, 15.).

Origanum creticum (ὀρίγανον λευκόν, *hist.* 6, 2.).

Origanum heracleoticum (ὀρίγανον μέλαν, *ib.*).

Origanum Dictamnus (δίκταμνος κρητικός, *hist.* 9, 16.).

Origanum Tournefortii (δίκταμνος τρίτος, *ib.*)
ob folia hirsutiora, qualia *Mentha sylvestris* habet,
diversum. Cf. *Tournefort. it.* 1, 91.

Thymus vulgaris (έρπυλλος, *hist.* 6, 7.).

Lavandula Spica (ίφνον, *hist.* 6, 6.). Ex
auctoritate *Hesychii*, qui (ad h. v.) λαβαντίδα,
i. e. *Lavandulam* dicit. Cf. *Bod. ad Theophr.* p. 669.

Ocimum Basilicum (ώκιμον, *hist.* 7, 3. et aliis
locis.). Diu quidem, maxime ob radicem ligno-
sam haesitavi, effete haec planta, neque tamen
alii adsignare possum, quae *Theophrastus* illi tri-
buit. Cf. *Schol. Nicandr. alex.* 280., ἡδυόσμοι
όμοιον. *Tragus* (*stirp. hist.* 2, 25.) perperam
Polygonum Fagopyrum esse vult, quod pabulum
fuerit, priusquam filiquas proferat, metendum
(*Varro r. r.* 1, 31.). Certiores nos tamen facit
Belonius (*obs.* 2, 40.), ocimum in oriente li-
gnescere, in triplo maiorem excrescere altitudinem
acolerum loco comedi. Cf. *Amoreux in act. soc.*
reg. agricult., Paris 1789. p. 62 f.

Sesamum orientale (σήσαμον).

Melampyrum arvense (μελάμπυρον, *hist.* 8, 6.).

Antirrhinum maius (άντίρρινον, *hist.* 9, 21.).

Sed corruptus locus, quum *Aparines* simile habe-
tur. Bene tamen, fructus μέσχου ξίνας habere.

Orobanche tinctoria (αιμόδωρον, *hist.* 8, 8.).

Acanthus spinofus (ἀκανθος, *hist.* 1, 16.).

Alyssum sativum (ἐρύσιμον, *hist.* 8, 3.).

Brassica Eruca (εὐζωμον, *hist.* 1, 9. 7, 3.).

Oleribus olim adnumerata, ut *Lactuca* comedebatur.

Brassica Napobrassica (γάγγυλις, *hist.* 7, 4.).

Raphanus sativus (ῥαφανίς, *ib.*). Et maior et minor varietas.

Hesperis tristis (ἔσπερις, *causs.* 6, 28.). Cf. *Plin.* 21, 7.

Portulaca oleracea (ἀνδράχνη, *hist.* 7, 3.).

Althaea officinalis (ἀλθαία, *hist.* 9, 17.).

Lavatera arborea forte *μαλάχνη* f. *αἶλιμον* (*hist.* 1, 4. 4, 20.).

Spartium Scorpius (σκόρπιος, *hist.* 6, 1. 3. Cf. *Anguillara*, p. 145.).

Ononis antiquorum (ὄνωνις, *hist.* 6, 5.).

Anthyllis cretica (ἐβένη, δένδρον *θαμνώδες*, ὡσπερ ὁ κύντισος, *hist.* 4, 5.). *Ebenum* hanc creticam primus stabilivit *Honorius Bellus* (*ad Clus.* *hist. app.* p. 309.), dein *Prosp. Alpinus exot.* 2, 32. addita icone p. 278.

Phaseolus vulgaris (δόλιχος, *hist.* 8, 3.). Iam tum ex India forte cum Alexandri militibus adlatos fuisse phaseolos, patet e descriptione *Theophrasti* et e loco *Galenii* (*fac. alim.* 1. p. 317.), ubi a *Diocle* inde *Carystio*, *Theophrasto* tempore aequali, descriptos fuisse refert.

Dolichos forte *Catiang* (*hist.* 4, 5.). Fuisse legumen quoddam in India, quod Graeci Φάκος appellaverint, foeno graeco simile.

Arachis hypogaea (αράγγον, *hist.* 1, 1. 11.). Fructum sub terra ferre, βλαστών exilem, radicem longam et vescam, colligi Nilo redundante et aras eo coronari.

Lathyrus sativus (λάθυρος, *hist.* 8, 5.).

Lathyrus Aphaca (αφάκη, *hist.* 8, 5. 8.).

Lathyrus amphicarpos (αραχίδονα, *hist.* 1, 1. 11.). Ridiculum, Solanum tuberosum a *Clusio* luc relatum fuisse. Lathyrum tuberosum habet *Columna ecphraf.* 1, 136. p. 301.

Lathyrus tuberosus (άρακος, *hist.* 8, 8.). Cf. *Galen. fac. alim.* 1, p. 316.

Vicia Faba (κόκκος, *hist.* 8, 5.).

Cicer arietinum (έρεβινθος, *hist.* 8, 5. κρός 8, 5.).

Pisum sativum (επίσος, *hist.* 8, 5. έρεβινθος έρεβιαός, 8, 5.).

Pisum Ochrus (ώχρòς, *hist.* 8, 5.).

Biserrula Pelecinus (πηλεκίνος, *hist.* 8, 8.) inter Lathyros spontanea. Coronillam habet *Securidacem Clus.* *hist.* 2, 236. 237.

Colutea cruenta (κολουτέα προς Λίπαραν, *hist.* 1, 18. 3, 14. 17.).

Glycyrrhiza asperrima (γλυκεία ρίζα σκυθική, *hist.* 9, 15.). Narrat, hac radice vefci Scythas

cum hippace. Idem adfirmat *Pallasius* (*Reise*, 1. app. n. 121.), qui hanc speciem frequentissimam in deserto ad Iaikum invenit, quae a Calmuccis avide comedatur et theae loco infundatur.

Ervum Ervilia (ἔρβορος). Pabulum boum cultum. Cf. *Aristot. hist. anim.* 3, 21. *Galen. fac. alim.* 1, p. 304.

Astragalus creticus Lam. (τραγάκιανθα, *hist.* 9, 1.). Prius foli Cretae peculiarem putasse, iam vero et in Achaide Peloponesi inventum fuisse. Hanc esse veram speciem gummiferam, *Tournefortius* docuit, invenit etiam nuper in Caucaso *Marschallius* (*Beschr. der Länd. am Cauc.* p. 78.).

Medicago sativa (μηδική, *hist.* 8, 8.).

Medicago arborea (κύτισος, *hist.* 4, 20.). Cf. *antiqu. bot.* p. 37.

Citrus medica (μηλέα μηδική ἢ περσική, *hist.* 1, 22. 4, 4.). Bene describitur, sed optime provenisse in Graecia haud videtur, quum edules fructus non haberentur, sed ob solam spiritus εὐσμίων in ore fervarentur. Serebatur in vasis fictilibus perforatis, ut radicem agere tutius posset.

Lactuca sativa (θριδακίνη, *hist.* 1, 16. 7, 4.). Plures aderant varietates; candida, quae dulcior ac tenerior; rotundicaulis, Laconica, folio crispo spinoso (quae forte *L. crispa*) et laticaulis, adeo gigantea, ut pro valvis hortorum haberetur.

?*Prenanthes purpurea* est *Tabernaemontano* (1, 519.) λιβανωτίς ἄκαρπος, (*hist.* 9, 12.).

Tragopogon crocifolius (τραγοπόγων, *hist.* 7, 7.), folio croceo, calyce amplissimo et pappo plumoso.

Sonchus maritimus (σόγκος 7, 9.) folio spinuloso.

Leontodon Taraxacum (ἀφάκη, *hist.* 7, 8.), primo vero florens, per totum annum durat.

Cichorium Intybus (κικώριον, *hist.* 1, 16. et aliis locis.).

Helminthia echioides (πίκεις, *hist.* 7, 11.).

Hyoferis lucida (ὑποχίρις, *hist.* 7, 11.).

Carthamus tinctorius (κνήκος, *hist.* 6, 5. 4.).

Carthamus mitissimus (κνήκος μαλακώτερος καὶ λειότερος, *hist.* 6, 4.).

Carthamus arborefcens sine dubio gigantea illa κνηκοῦ species est, quae (*hist.* 6, 4.) memoratur.

Carthamus lanatus (ἀτρακτυλὶς ἢ Φόνος, *hist.* 6, 4.), qui vulneratus succum edat cruentum. Cf. *Column. ephraf.* 2. *Anguill.* p. 149.

Oнопordon Acanthium (ἀκανος, *hist.* 1, 16. 6, 1. 4. 9, 15.). Cf. *Honor. Belli epist. ad Cluf.* p. 510. Ὀνόγωρον dicit *Nicander, ther.* 71. E Creta advectum describit *Anguillara* p. 189.

Carduus leucographus (λευκόκωνθος, *hist.* 6, 5.).

Carduus arvensis (ἡ ἄκανθα ἢ κείνωθος, *hist.* 4, 11.). Cf. *Column. ecphraf.* 1, 12. *Anguillara* p. 141.

Scolymus maculatus (σκέλυμος, *hist.* 6, 4.). Edulis tum radix tum floris basis ipsa. Diu arbitratus sum, nostram Cynaram Scolymum intelligi, donec *Anguillarae* optimi (p. 155.), *Clusii* (*hist.* 1, p. 155.) et *Beckmanni* (*Gesch. der Erfud.* 2, 209.) argumenta perpenderim. Docuerunt ii enim, Scolymum Linnaeanum, Boñonienſibus *Eryngio* dictum, radiceque vesca praeditum, omnino eundem esse cum Theophrasteo, alienum autem a Dioscorideo, quippe qui magis cum nostra Cynara congruat. Id eryngium *Plinii* (22, 8.) esse, maxime probabile est.

Cynara Cardunculus (κάκτος, *hist.* 6, 4.). Edules petioli foliorum. Cf. *Athen.* 2, 28.

Arctium Lappa (ἀπαρίνη altera, *hist.* 7, 14.).

Carlina acaulis (χαμαιλέων λευκός, *hist.* 9, 15.).

Acarna gummiſera (ἰξίνη; *hist.* 6, 4. 9, 1.). Mastichinum largiri laticem sanguineum. Cf. *Column. ecphraf.* 1. Bene describit, qualem in Umbria invenerit, *Anguillara* p. 158. Cf. *Alpin. exot. c.* 54. *ic.* p. 124. 125.

Acarna cancellata (πτέρνιξ, *hist.* 6, 4.). Capitula florum involucris spinulosis et seminibus papposis dentis, comedi. Hanc et antecedentem spe-

ciem Cretae incolae et hodie amant. Σκαλίον vocari, Scaleram autem ab incolis Tarenti *Anguillara* testatur p. 137. Cf. *Alpin. exot.* 2, 21. p. 255.

Santolina forte *Chamaecyparissus* (ἀβρόστονον, *hist.* 6, 7.).

Gnaphalium Stoechas (ἐλίχερσον, *hist.* 7, 3. 9, 21.).

Inula viscosa et *Pulicaria* (κόνυζα ἀγγέειν καὶ θήλυ, *hist.* 6, 2.). Cf. *Schol. Theocrit. id.* 7, 68.

Senecio vulgaris (ἡργερόν, *hist.* 7, 8.).

Doronicum scorpioides (θηλύφονον, σκέρπιος, *hist.* 9, 19.). Folia Cyclamini similia, radix scorpionem refert (Cf. *Column. ephr.* 2, 18. p. 56.).

Centaurea benedicta (ἀκορνα, *hist.* 1, 16. 6, 4. forte et ἀκορος, *hist.* 1, 22.), folio spinoso, flore flavido et λιπαρῶ. Cf. *Anguillara* p. 146.

Centaurea Cyanus (μήκων Ἡρακλῆα, *hist.* 9, 13.). *Fab. Columna* faltem huc refert (*phytob.* p. 74. t. 21.).

Brotera corymbosa Willd. (χαμαιλέων μέλας, *hist.* 9, 13.). Primus eam in Sclavonia et Apulia viderat, delinearique curavit optimus *Anguillara* p. 139. 140.

Echinops Ritro (ἐύτρος 6, 3.). Cf. *Anguillara* p. 142.

Orchis Morio (ὄρχις, *hist.* 9, 19.).

Aristolochia cretica (ἀριστολοχία, *hist.* 9, 13. 22.). Cf. *Nicandr. ther.* 510.

Typha latifolia (τύφη, *hist.* 1, 8. 4, 11.).
Sed corruptus locus: pro ἄφυλλος enim ἀφυλ-
λάνθησ legendum. *Bod. ad Theophr.* p. 464.

Phucagrostis maior Caulin. (Φυκοῦ γένος τῆ
ἀγρώστιδι ὅμοιον, *hist.* 4, 7.). Cf. *Caulin.* in
Usteri's Annal. 11, 33. Aliud nomen *Cymodo-*
ceae aequoreae largiuntur huic plantae auctores *an-*
nalium bot. angl. vol. 2. p. 96.

Alnus oblongata Willd. (κλήθρα, *hist.* 3, 4.).

Cocos nucifera (κουκίφορα, *hist.* 4, 2.). A
vulgari phoenice hanc palmam differre, quod fru-
ticosa sit, fructum ferat rotundum, mole insignem
et latice gratissimo plenum. Primus *Anguillara*
(p. 70.) fructum hunc verum cognovit.

Poterium spinosum (Φλέως, στοίβη καλούμέ-
νη, *hist.* 6, 1. 5.).

Thelygonum Cynocrambe (Φύλλον θηλόγονον
καὶ ἀββήγόγονον, *hist.* 9, 19.).

Arum Colocasia (ἄρον, *hist.* 7, 11.). Cf.
Anguillara p. 127.

Arum Dracunculus (δρακοντίον, *ib.*).

Corylus Avellana et *tubulosa* Willd. distin-
guuntur *hist.* 3, 15. Esse enim, quae rotundam
et aliam, quae oblongam nucem ferat.

Carpinus Betulus (ζογία, *hist.* 3, 4. 6. 10.),
Plinio (16, 15.) et *Vitruvio* (2, 9.) ita verten-
tibus.

Quercus Ilex (πεῖνος, *hist.* 3, 16.).

Quercus coccifera (πρῖνος, ἢ τὸν Φοινικοῦν κέκ-
κον Φέρει, *hist.* 3, 8.).

Quercus Cerris (ἄξυή ἀγρία). Namque fo-
lium habet solidum πολυσχιδῆς (1. δισχιδῆς), προ-
μηκέστερον ἀπίου καὶ ἐξακανθίζον (*lacinae folio-
rum sunt mucronatae*). Καρπὸς βαλανῶδες ἐν
ἐχίνῳ (*calyx hispidus crinitus*) καὶ οὐχ' ὡς ἡ
Διὸς βάλανος ἀκανθώδης (*hist.* 3, 6.). *Caesal-
pinus* (*de plant.* 2, 3.) non sine difficultate *Fago
sylvaticae* tribuit. Cf. *Bellon. obs.* 1, 41.

Quercus Suber (Φέλλος, *hist.* 3, 16.).

Quercus Pseudo-Suber Santi (ἀλιφιλοῖς,
hist. 3, 9.). Cf. praesertim *Dalechampii* descrip-
tionem apud *Bod.* p. 154.

Quercus Aegilops (αἰγίλωψ, *hist.* 3, 9.).

Quercus Esculus (Φηγὸς, *hist.* 3, 9.).

Quercus Ballota Desfont. (ἡμερίς, *hist.* 3,
9.). De ea quercu loquitur *Strabo* (3, 215.).

Quercus Tournefortii (πλατύφυλλος, *ib.*).

Quercus faginea (σμίλαξ Ἀρκαδῶν, *hist.* 3,
16. Haec forte est παιδέρωσ *Pausaniae* (2, 10.)
humilis, Sicyoni peculiaris, foliis subtus canis,
minoribus quam *Qu. Esculi*. Cf. *Desfontaines in
annal. phys. gall.* 58, 575 f.

Juglans regia (καρύα περσική, *hist.* 1, 18.
3, 7.).

Fagus Castanea (Διὸς βαλανὸς εὐβοϊκή, *hist.*
1, 18. κασταναῖκὸν κάρυον, *hist.* 4, 10.).

Morus nigra (συκάρμινος, *hist.* 1, 19.).

Ostrya vulgaris (ὄστρέα, *hist.* 3, 4. 10.).

Pinus Abies (ἐλάτη). Graeci nostrates, Pontus euxini accolae, ἐλάτης nomine insigniunt *Pinum orientalem* (*Tournefort. it.* 2, 104.).

Pinus Larix (πίτυς). Hanc solam regerminare e caelo trunco, ut in Lesbo acciderit, incendio monte Pyrrhaeo, (*hist.* 3, 10.).

Pinus maritima (πέυκη Ἰθαία, *hist.* 3, 10.).

Pinus halepensis (πέυκη παραλίος, *ib.*).

Pinus picea (πέυκη.).

Pinus Pinea (πέυκη κωνοφόρος, *hist.* 2, 3. *causs.* 1, 23.).

Thuia articulata (θύσιον, θύσια, *hist.* 5, 5.). In agro Cyrenensi copiosam esse Cupresso similem, radicem densam, materiem densissimam. Invenierunt in collibus Barbariae et *Shawius* et *Vahlus* (*symb.* 2. f. 48.) et *Fontanefius* (*fl. atlant.* 2. t. 252.). Male fagacissimus cetero *Anguillara* (p. 47.) ad Sabinam refert.

Cucumis sativus (κολοκύνθης.).

Cucumis Melo (σίκκος.).

Cucurbita Pepo (σκύα.).

Cucurbita Citrullus (πέπων.).

Salix Helix (ιτέα ἔλιξ, *hist.* 3, 13.).

Salix riparia (ιτέα μέλιαινα, *ib.*).

Salix alba (ιτέα λευκή, *ib.*).

Salix babylonica (ἐλαιάγνος, *hist.* 4, 11.).

Humida loca amans, folio incano, flore populi simili, fructu nullo. Cf. *Rauwolf itin.* p. 112.

Viscum album (ἰξία, *causs.* 2, 23.).

Iuniperus communis (ἀρκενθος.).

Iuniperus nana (κεδρις, *hist.* 1, 15. 16.). Non arborefcit.

Iuniperus Oxycedrus (κέδρος, *hist.* 1, 16. 3, 12.). Nomine ἀρκεύθου μεγάλης describit *Dioscorides* (1, 103.). Cf. *Anguillar.* p. 45. 46.

Taxus baccata (μίλος, *hist.* 3, 10.).

Buxus sempervirens (πύξος, *hist.* 3, 15.).

Phoenix dactylifera (Φοῖνιξ).

Cycas circinalis (κύκας, *hist.* 2, 8.). Inde panes confici.

Chamaerops humilis (χαμαιριφές, *hist.* 2, 8.).

In Creta et Sicilia inveniri, e radice germinari, infervire ad sportulas et vitilia. *Anguillara* p. 71. Cefaglione appellari in Sicilia.

Tamus communis (ἀμπελος Ἰδαία, *hist.* 3, 17.) folio rotundo minori integro.

Populus alba (λευκή) et *nigra* (αἴγειρος, *hist.* 3, 14.).

Pistacia Lentiscus (σχίνος, *hist.* 9, 1.).

Pistacia Terebinthus (τέρμινθος, *hist.* 3, 15.).

Smilax aspera (σμίλαξ, *hist.* 1, 16. 3, 18.).

Φύλλον εις ὄξύ προῆκον και παραγωνίζον.

Ruscus aculeatus (κεντρομυρρίνη, *hist.* 3, 17.).

Ruscus racemosus (Θραύπαλος, *hist.* 3, 7, 4, 1.).

Ruscus Hypophyllum (δάφνη Ἀλεξανδρεῖν ἐπιφυλλοκόρπος, *hist.* 1, 16. 3, 17.).

Acacia Senegal (ἄκανθος λευκή, *hist.* 4, 3.).
Huius flores esse adspectu pulcros (sulfureos) et odore suaves: coronis ideo implecti, quod et testatur *Hellanicus* apud *Athen.* 15, 678.

Acacia arabica (ἄκανθος μέλαινα, *ib.*). Illam cortice albo, hanc fusco insigniri, utramque gummi largiri et egregiam materiem. Hanc materiem cum ligno lotino componit *Herodotus* (2, 96.) et ad navigia fruenda adhiberi testatur.

Acacia Catechu (ἄκανθος τῆς Ἀρβίας χόρας, *hist.* 4, 5.) quae lacrimam fundat.

Mimosa polyacantha (ὑλημα ἴδιον περὶ Μέμφιν, *hist.* 4, 5.). Totus aspectus spinis horridus, folia filicina, quae si quis tetigerit, collabi et post aliquod tempus iterum erigi. Nulla, quod sciam, *Mimosa* Africae incola est, quae sensitiva sit, praeter hanc speciem, quam *Brucius* nomine *Ergett el Krone* (*Reise*, 5, t. 7.) delineavit.

Polypodium vulgare, in arborum truncis quandoque inveniri (*causs.* 2, 25.).

Athyrium Filix femina (Θηλύπτερις, *hist.* 9, 20.).

Asplenium Trichomanes (τριχομανές, *hist.* 7, 13.). Stipite nigro, foliis parvis oppositis.

Asplenium Hemionitis (ἡμίονιον, *hist.* 9, 19.).

Scolopendrium officinale (σκολοπένδρον, *ib.*).

Adiantum Capillus (ἀδιάντον, *hist.* 7, 13.).

Fucus bulbosus Turn. (Φύκος γένος, ὃ καλοῦσιν ἔνιοι πράσον, ἄλλοι δὲ ζωστήρα, *hist.* 4, 7.)
latifolius, colore herbido, radice densa bulbosa extus hirta supra squamata.

Fucus aculeatus Turn. (τὸ δὲ τριχῶδες, ὡσπερ τὸ μάραθρον, *ib.*).

Fucus saccharinus (πράσον, *ib.*). Nasci in oceano extra Herculis columnas, mira magnitudine, oriri autem velut ex umbilico. Est hic cotyledon, quali Fucum delineavit *Gunnerus flor. Nor v. 2, t. 9. f. 4. 5.*)

Fucus cartilagineus (Φύκος γένος κάλλιστον ἐν Κρήτῃ, ᾧ βάπτουσιν τὰς ταινίας καὶ τὰ ἔρια, *ib.*).

Fucus tamariscifolius Turn. *F. Myrica* Gmel. *fuc. t. 3.* (δρῦς, ἧς Φύλλον μυρικωδέστερον καὶ λεπτόν, πολὺ δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον τοῖς τῶν ὀσπρίων λοβοῖς, κοῖλον δὲ ἔνδοθεν· ἡ δὲ μορφὴ σκολιωτέρας, ἀκρέμοναίς ἔχει σκολιωτέρας καὶ βραχυτέρας καὶ πυκνωτέρας, *ib.*).

Fucus siliquosus (ἐλάτη, ἧς Φύλλον προμηκέστερον καὶ παχύτερον, ἡ δὲ μορφὴ μονόκαλος καὶ ὀρθή, *ib.*). In ramis animalcula marina residere.

Fucus forte volubilis f. *spiralis* *Barrel. ic. 1305.* est ἄμπελος ποντία, *ib.*

Fucus turbinatus Gmel. *suc. p.* 97. *t.* 5. *f.* 1.

(συκῆ ποντία ἄφυλλος, *ib.*).

Fucus palmatus Gmel. *t.* 50. (Φοῖνιξ ποντία,

ib.).

Fucus membranifolius Woodv. in *Linn. trans-*

act. 3, *t.* 15 *f.* *F. Palmetta fl. dan.* 827. potest

δάφνη ποντία esse.

Ulva Lactuca (ἄλλο δὲ βότρυνον, ὃ φύλλον ἔχει
ποῶδες τῆι χροῖα, πλατὺ δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον ταῖς
θριδακίνας, *ib.*).

Tuber cibarium Sibth. est ὕδρον, maxime κε-
ραύνιον, κράνιον, γεράνειον (*hist.* 1, 9.) de quo et
Athen. 2, 21.

Agaricus forte deliciosus f. campestris, μύκης
(*hist.* 1, 8.).

Helvella forte esculenta aut *Morchella escu-*
lenta erit πύξος *f.* ut legit *Athenaeus*, πέξια (*hist.*
1, 9.).

En totum vegetabilium, quae cognovisse Theo-
phrastus videtur, ambitum, in quibus definiendis
si nonnunquam lapsus fuero, excusandus esse vi-
deor et mancis descriptionibus et corrupto textu
et ipsis auctoris erroribus. Etenim longe alienus
Theophrastus a praeceptoris more fuit, qui omnia,
quotquot descripsit, ipse etiam examinare fategit.
Noster vero peregrinatorum fide aut relationibus,

quas vulgus ferebat, nixus, plurimas immiscuit fabulas, quae si ipsius fidem superare videbantur, περι τούτου δὲ συνεπτέον plerumque adiunxit.

PHYSICA VEGETABILIIUM.

Historiam plantarum naturalem Theophrastus obiter et quasi aliud agens tractavit, calamo eas fugaci delineans properavit ad rationes vegetationis, in quibus exponendis et ad artes, praesertim ad hortorum et agrorum culturam applicandis omnis esse studebat.

In *nominibus* partium deligendis curiosus fuit, eaque studiose definiuit, quod satis laudandum, quum novo saepe et prius haud usitato significato voces usurpet. De definitionibus tamen agens (*hist.* 1, 6.) οὐκ ἀκριβολογητέον inquit τῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῷ τύπῳ ληπτέον τοὺς ἀφορισμοὺς. Accidentales tamen et essentialis differentiās probe agnoscit: sylvestres enim et urbanas, floriferas et non floriferas, arbores, frutices et herbas haud naturali et essentiali modo inter se differre manifesto docet.

Foliorum formas non male expressit, plerumque tamen similitudines adfert, προσεμφερὲς τῷ τῆς πετελείας, δάφνης, ἐλαίας. Ad marginem praecipue respexit, ἐντομαῖς distinxit ab εὐσχίστοις foliis: μίσχον (petiolum) fere ubique descripsit. (*hist.* 1, 16.).

Arbores primus vocat μονοστελεχεῖς, Frutices vero (Φρύγανα) πολυστελεχεῖς ἀπὸ ῥίζης: posse tamen et olera arborefcere, quae δενδρολάχανα iccirco vocentur, et myrtum frutescere, ni continuo purgetur (*hist.* 1, 5.). Βρύον fere semper gemmas, βλάστημα autem gerumen e femine aut gemma prodiens (pousse ou rejetton Gallorum) ἔλικα capreolum, ἀκρέμονας ramos aut ὄζους vocat.

De fructibus agens paucissimas arbores ὄσπρια ferre aut gymnospermas esse existimavit: ἔλλοβοσπέρματα (*siliquosas*) optime distinxit ab ἐμφλοιοσπέρμασι et παπποσπέρμασι (*hist.* 1, 18. 7, 5.).

Ipsam vero plantae definitionem haud ausus est proferre: veue enim perspexit, adeo variam esse vegetabilium indolem, ut paucis verbis character eorum exprimi nequeat. (Ὅλως δὲ πολύχουν τὸ τῶν φυτῶν καὶ ποικίλον καὶ χαλεπὸν εἶπεῖν καθ' ἕλον, *hist.* 1, 2.). Neque radicem enim neque caulem neque florem neque fructum omnibus singulisque plantis tribui posse.

Ceteroquin, veterum philosophorum more, a comparatione animalium cum plantis proficiscitur, ut et fabricam plantarum et partium usum exponat. Hinc ad humidum radicale et calidum primigenium omnia reducere conatur (*hist.* 1, 5. *causs.* 1, 13.).

Quum Aristoteles in animalibus ad fibras et venas ubique consilium transtulerit, noster simili ratione haec principia in herbarum physicam intro-

duxit. Definivit autem *fibram* (ἴνα) longitudinale quid et continuum] et fissile neque regerminans (ἀπαράβλαστον): *venas* vero esse maiores et densiores et ramiflores fibris. Inter utrumque principium semper carnem s. telam cellularem inveniri. Lignum maxime conflare ἐξ ἰγὸς καὶ ὑγροῦ. Progredi in folia et fibras et venas: e fibrillis folis confare folia graminea, ubi παράλληλαι progrediantur. Sic flores et fructus modo e fibris et carne, iam e fibris et cortice conflare (*hist.* 1, 17.). Venas et fibras omnium εὐγενεστάτας in abiete invenit (*hist.* 5, 2.). E quo quidem apparet, ἴνας Theophrasti esse fasciculos vasorum spiralium, sub sensus cadentes, atque ligni prima rudimenta constituentes, qui omnino non dividuntur. Venas autem habet vasa peculiararia s. interstitia textus cellulosi, quae humores peculiare vehunt.

Corticem plantarum, imprimis arborum, dividi in duas partes, epidermidem (ἐπιπολῆς) et corticem proprium (Φλοιὸς κύριος.). Hunc maxime necessarium esse vitae, ut detracto eo pleraeque arboreæ intereant (*hist.* 4, 18. *causs.* 5, 24.). Corticem facile secedere a subiacente ligno, quum humores ascendunt (*hist.* 1, 4. 5, 1.).

Ligni duritiem variam esse pro foli differentia. Quae enim in montium cacuminibus creverint, multo meliorem habere materiem, quam quae in paludosis locis et udis (*hist.* 1, 11.). Unde et

materiem Macedonicam praefare Euboica (*hist.* 5, 3.). Durissimum lignum buxi credit et celtis (*hist.* 5, 4.). Duriorem etiam habet ligni partem eam, quae proxime medullam ambeat, μήτρα aut ἐγκάρδιον dictam (*hist.* 5, 5. 6.).

In medullae usu sibi constare noster haud videtur. Modo enim in ea ἀρχὴν τινα καὶ αἰκίαν ὑγρότητα quaerit, et, ut Arcades referant, medulla penitus exempta, arborem necessario interituram esse perhibet (*causs.* 5, 24.). Iam vero haud necessariam esse ac essentialem partem, quum cavi trunci ferre tamen et flores possint et fructus (*hist.* 4, 19.). Palmis nullam medullam, neque concentrica esse ligni strata, bene iam animadvertit (*hist.* 1, 9.).

Foliorum virorem exponere quidem nequivit: memoratu tamen digna explicatio, quam de sempervirentibus foliis exhibet: esse ea plerumque minoris molis et angustiora et pingua et suaveolentia (*hist.* 1, 15.). In Aegypto et Delta praepressis tantum non omnes semper arbores virescere. Nullam esse rationem inter frondescentiae tempus et defoliationis: plura sero germinare aut frondescere, quae praecocius tamen folia perdant. Ante florum et fructuum proventum varias arbores deicere folia (*hist.* 1, 15.).

Nutriti plantas per folia egregie iam observavit. Nonnullos arbitrari, quos supinae foliorum faciei advehatur nutrimentum per partem

pronam, hanc enim ἐνικμον αἰεὶ esse καὶ χνοώδη. Quod non recte fieri existimat, nullos enim esse meatus, quae folium penetrent, sed utramque paginam absorbere nutrimenta aërea (*hist.* 1, 16.).

Folia feminalia s. cotyledones probe iam differre animadvertit a reliquis, formam enim esse rotundiolem simpliciolemque, quae praecedere debeat angulosam et compositam (*causs.* 2, 22.). In eo *Göthium τὸν πάνυ* habet adflectam (*von der Metamorphose der Pflanzen*, p. 11.).

De crescendi modo plura eximie observavit. Radicem ubique primo propelli: eam hyeme et autumno, τὸν βλαστὸν vero vere et aestate augeri (*causs.* 1, 15.). Alternam esse actionem crescendi et fructificandi. Quae enim in ampliolem succrescant magnitudinem, raro fructus perficere, et dum hoc fiat, augmentum plantarum fuspendi (*causs.* 2, 14.). Bulbos ceparum et aliorum recta deorsum radices pellere, nec, ut tubera versus latera (*hist.* 1, 10.).

De duplici sexu plantarum multa occurrunt, quae tamen cum nostris ratiociniis haud facile congruunt. Vidit quidem flores masculos melonum terminales, sed simplices eos dicit, et tolli debere, quod βλάστησι impediunt. Ibidem distinguit palmarum feminas a maribus (*hist.* 1, 22.). Sic et *Leontinus in Geopon.* 10, 4. Ὁ δὲ Φοῖνιξ ἐρᾷ καὶ δριμύως ἐτέρου Φοῖνικος. *Plin.* 15, 4. *Ammian.*

Marcell. 24, 3. *Achill. Tat.* 1, p. 57. Nihilominus perversam habuisse de eo sexu sententiam, vel inde patet, quod ubique fere arbores et sylvestres et urbanas distinguat in feminas et mares. Has esse nodosifloras illis, ut pateat ex *κρανεΐας* cum *Θηλυκρανεΐα* comparatione (*hist.* 1, 13.). Hinc etiam non mirum est, si mares fructibus onustos ipse memorat (*hist.* 3, 6.).

In caprificatione multus est. Antiquum illum Graeciae morem, infecta, quae *Ψῆνες* dicuntur, ficibus apponere, ut inde femina gignantur matura, strenue defendit, quod e putredine *ζωοποιὸς ἢ Φύσις* possit femina perficere. In solo macro autem et aquilonio haud desiderari caprificationem, quia propter alimenti penuriam sponte fructus ficentur. Hinc etiam pulveris insersionem iuvare (*causs.* 2, 12. 13. 5, 1.). Nec in Italia tamen nec in Laconia necessariam esse hanc methodum (*hist.* 2, 9.). Cf. *Pontederæ anthol.* 2, 33 — 35. *Olivier voy. dans l'empire Othom.* 2, p. 171.

Quam parum lucida fuerit Theophrasti sententia de sexu plantarum, vel inde effici potest, quod amenta masculina avellanae (*ἰούλος*) cum gallis *Quercus cocciferae* comparat nec essentialia habet partes aut flores (*hist.* 3, 7. 8.).

De vitalitate feminum observationes haud paucas instituit. Generatim quidem ultra quadriennium haud durare perhibet (*hist.* 7, 6.), multo

diutius tamen leguminosa. Et esse in Cappadocia et Media locos, ubi per quadraginta et quod excurrit annos femina possint durare.

His accedunt *observationes singulares physicae*, quarum insignis copia apud Theophrastum invenitur.

Crescere plantas plurimas ἀπὸ δακτύων, e gemmis aut bulbillis, qui in malo arbore miram faciem bestiarum praebeant, mediam enim esse turgidiorum, fructiferam, laterales vero graciles folii- et frondiferas (*hist.* 1, 13.). A semine solo crescere coniferas: et quae e feminibus solummodo crescant et propagentur, necessario deteriores fieri, haudquaquam easdem saltem qualitates fervare, quam quae ἀπὸ παρασπάδος, παραφράδος aut ῥάβδων. Phoenicem, quae nusquam nisi feminibus propagetur, propagari tamen capite secto in Babylonia (Cf. *Houttuyn's Pflanzensyst.* 1, 130.). Cupressum et laricem rarissime e caudice aut radicibus progerminare, fieri autem id in Creta et Tarrha (*hist.* 2, 5. 8.).

Generationem plantarum in locis, ubi ante non fuerunt, tum ex avium auxilio, quae feminibus vescantur (*causs.* 2, 24.) tum e fluviorum ripas inundantium graviditate declarat (*hist.* 3, 2.).

Soli et terrae efficaciam in plantarum indole mutanda magna fecit. In agro Elephantino nec vitim nec ficum folia perdere (*hist.* 1, 6.): apud

Gortynam Cretae esse platanum sempervirentem (*hist.* 1, 15.): punicam in Aegypto mutari in dulcem, circa Solos Ciliçiae omnes fructus esse ἀπυρήνους (*hist.* 2, 5.). In Melo insula, quae fata sint, frumenta intra triginta aut quadraginta dies meti incipere. Quamobrem dicere incolas consueville: μέχρι τούτου δεῖ σπείρειν, ἕως ἂν εἶδῃ τις δράγμα. In Chalcia Rhodiorum insula hordeum, quod cum reliquis frugibus fatum sit, meti iterumque feri ac tandem cum iisdem frugibus meti solere. Segetes Salaminis longe prius perfici quam in ceteris Atticae tractibus (*hist.* 8, 5.). E Sicilia in Achaiam advectam fuisse tritici speciem bimestrem, quae vero ὀλιγόχοος fit et ὀλιγόγονος. Ponderosissimum triticum ferre et Siciliam et Boeotiam (*hist.* 8, 4.).

Terram generatim eo fertiliorem esse, quo arctius partes mistae sint. Namque πλυντηρίδα, qua fullones utantur, sterilem fere esse, fertiliorem fabulofam, λευκόγειαν (*causs.* 2, 5.). Sales plantis in totum nocere: consuescere tamen Indos palmarum proventum salis irrigatione promovere (*causs.* 2, 7. 3, 22.). Cf. *le Goux de Flaix in Bibl. oec. con. phys. ann.* 3. p. 236. f.

Aëris et anni temporum efficaciam in producendis plantarum vicissitudinibus egregie observavit. *Vernum* tempus incipit ab ortu Arcturi acronyctico (πρὸς Ἀρκτούρου) Martio et terminatur ortu heliaco Pleiadum (ἐπὶ Πλειάδι) Maio. Inde

aestas, in duas divisa partes, quarum altera ad Sirii heliacum ortum (ἐπὶ κυλ) Iulio, altera ad ortum usque Arcturi heliacum (ἐπὶ Ἀρκτούρω) Septembri progreditur. Unde coepit *autumnus*, occasu pleiadum heliaco (μετὰ δύσιος Πλειάδων) Nov. terminatus. Neque tamen defunt menses in Theophrasto; γαμηλιῶν (Ian.), μουνιχιῶν (Mart.), θαργηλιῶν (Apr.), σκισφοριῶν (Mai.), ἑκατομβαιῶν (Iun.), μεταγειτριῶν (Iul.), βοηδρομιῶν (Aug.), πυανεψιῶν (Oct.).

De *morbis plantarum* exponendis optime meritus est. Praecipue vero frigoris effectus summo studio persequitur (*causs.* 5, 18.) licet tempestivas hyemes prodesse arboribus autemet: μὴ χειμασθέντα γὰρ κακοβλαστώτερα γίνεσθαι (*hist.* 4, 16.). Omnibus arboribus, praesertim fico et viti, communem esse σκωληκισμόν. Oleam autem pati praeterea ἦλον, quem et μύκητα aut λοπάδα appellitent, quod a solis ardore oriatur. Ficum σφακελισμῶ radicum affici, quem, dum ramos corripit, κράδον appellari. Scabiem arbores maxime infestare, quum ἐπὶ Πλειάδι (Maio) pluviae parum ceciderit. Vitem obnoxiam esse ῥοάδι καὶ ἀστροβολισμῶ, oleam ἀραχινίῳ et κανθαμῶ (*hist.* 4, 17.).

Seminum vitium commune habet ἐρυσίβην rubiginem, proprium esse ciceri σφακελισμόν; triticum infestari κανθάριδι et cuminum ἄλμαις. Ru-

biginem frequentiore[m] esse in convallibus, quae vento nequaquam perflentur (*causs.* 5, 11.).

Ad horti et agri culturam pleraque pertinent, quae in librís de caussis plantarum tractat. Maxime artificia quaedam exponere studet, ut rutam ferri cum ficulnei ligni fragmentis (*causs.* 5, 7.): olea terra obruta teneriora reddi et sapidiora (*causs.* 5, 5.): ex amygdala amara dulcem gigni, dum circumcidatur (*causs.* 1, 21.). Explicat etiam varia miraculosa: quod statuae ex oleae ligno fabrefactae sudare videantur (*causs.* 5, 4.): quod oleaster Megarensis continuerit *κνημίδας* (*hist.* 5, 3.) etc.

CAP. II.

SCHOLA ALEXANDRINA.

Ptolemaeorum liberalitate et incredibili fere eruditionis omnigenae studio factum est, ut Alexandriam, aëre saluberrimo gaudentem et commercio per omnem terrarum orbem extenso florentem, confluerent et viri docti et qui doctrinam adfectarent. Etenim regis sumptibus in Museo, regiarum aedium parte, nutriti, peregrini fere fuerunt, qui, munificentia regis adlecti, otio literario ibi indulserunt (*Strabo* 14, 991, 17, 1143.). Gloriosa Attalorum et Ptolemaeorum aemulatione tam immensa librorum cuiusvis generis copia Alexandriae

coacervata fuit, ut bonarum artium magistri et studiosa iuventus solum id fere officium duxerint atque in eo vitam fere consumserint, quam ratione libri veterum sint exponendi ac commentariis illustrandi (*Galen. comm. 2. in libr. de nat. hum. p. 16. 17. Ammian. Marcell. 22, 16.*).

Praeter usum ingentis bibliothecae non defuisse Alexandriae rerum naturalium musea videntur. Namque ab ipso inde Philadelpho Φιλιστοροῦντι et ob corporis infirmitatem novis semper studiis incumbente (*Strabo 17, 1138.*), omnes fere Ptolemaei commercium et navigationem insigniter promoverunt. Non κινναμωμοφόραν solummodo regionem, sed ipsam etiam Taprobanen (*Ceylonam Dionys. Perieg. peripl. v. 593.*) et Erythiam (*Maderam ib. 558.*) et Hesperios Aethiopes (*Senegambiam*) frequentarunt navigia, resque naturales non paucas inde Alexandriam advexerunt (*Athen. 14, 654. Dio Chrysostom. orat. ad Alex. p. 372 f.*). Ipsorum regum exemplo, hisque egregiis subsidiis historiae naturalis studium acerrimum esse Alexandriae debuisset, quum ipse Ptolemaeus Evergetes commentarios de rebus naturalibus scripserit, unde de phasianis e Media Alexandriam adlati locum excerptit *Athenaeus (l. c.)*.

Aliter tamen accidit: nec res herbaria nec animalium historia, prosperrime ab *Aristotele* agitata, speratos progressus Alexandriae fecerunt. Quod

praeprimis studiorum rationi tribuendum est. Namque, qui libris legendis, transcribendis et exponendis omnem fere vitam impendebant, neglexerunt naturam ipsam adeo, ut σχολαστικοῖς folis inhaerent (*Galen. comm. 2. in libr. de nat. hum. p. 29.*). Quum ipsi reges ludos Musarum et Apollinis instituisent, quibus, qui vicerit, Olympicorum victorum more, coronaretur (*Vitruv. 7, praef.*) disputationes etiam sophisticas, grammaticas argutias, criticos commentarios omnibus aliis studiis anteposuerunt. Quae *Clearchus* apud *Athenaeum* (10, 457.) de griphis ac aliis ingenii lusibus fere puerilibus narrat, Alexandrinum scientiarum studium egregie nobis pingunt. Hinc historiae naturalis dignitas mox adeo labefactata fuit, ut nil nisi mirabilia quaerent, veterumque scripta, φιλοκερδούντων hominum malitia et incuria satis corrupta aut interpolata exponere et grammatice illustrare studerent.

Ipsius *Theophrasti* libri tantum abest, ut integri ab Alexandrinis lecti fuerint, ut potius et *Nelei* incuria et mala *Apellicontis* fide corrupti exstiterint. Hinc necessarii erant commentarii, quibus *Andranteus* quidam inclaruit, difficilia exponere in *Theophrasto* sibi fumens (*Athen. 15, 4.*).

Otium et opulentiae magistrorum tribuendum est, quod herbarum et radicum investigationem contemtam tradiderint vel indoctis hominibus,

Φαρμακοπώλαις aut ἔριζοτόμοις, qui, diducta, ut *Celsus* refert, medicina in tres partes, a medicis et bonarum artium magistris separabantur. Empirica autem schola sibi sola eum vindicat honorem, ἔριζοτομίαν iterum ab indigno liberasse contemptu, ac de re herbaria doctrinam alacri studio agitasse.

Quamlibet omnium propemodum sectarum scholae Alexandriae floruerint, eodem regum patrocinio fruentes, peripatetica tamen alias fere omnes antecelluit, ut et celeberrimi Lycei adfectorum confluerint.

PHANIAS Eresius, Theophrasto fere tempore aequalis, quum ipsum Aristotelem audiisset (*Athen.* 2, 12.) libros reliquit περὶ Φυτῶν (*id.* 2, 14.), e quibus locum summe memorabilem *Athenaeus* servavit (2, 20.). Dari enim Phantias docuit, plantas, ut filices, fungos et tubera, quae τῇ σπερματικῇ κορυνήσει καὶ σπερματώσει careant. Doctissimo *Lefeburio* (*Le banquet d'Athénée* p. 234.), qui antheras κορυνήσει et pollen σπερματώσει intelligi arbitratur, adfentiri nequeo. Germen enim, quod in Citris cum ἡλακάτη Theophrastus comparat, cum κορυνή illa componitur et σπερμάτωσις facultatem significat semina producendi. Alium locum Phaniae *Athenaeus* (3, 8.) male intellexisse videtur: loquitur enim de κέδρω spinis armata, unde ad Citrum id transferri debere grammaticus existimat, quum κέδρος ipsa (*Iuniperus Oxycedrus*)

omnino folia acuta spinosa habeat. Idem Phantias primus videtur, qui σταφυλίνου nomen pro Dauco Carota usurpaverit (*Athen.* 9, 2.); licet, qui eum exceperunt, Pastinacam etiam ita nominaverint.

DIO CLES Carystius, secundus aetate famaque ab Hippocrate (*Plin.* 26, 2. *Galen, dissect. matr.* 213.) ἑξοτομικὸν conscripsit (*Schol. Nicandr. ther.* v. 647. *Athen.* 2, 13.). Experientiae foli in determinandis herbarum facultatibus confusus (*Galen. fac. alim.* 1, 303.) phascolos δολιχῶν nomine bene cognovit (*ib.* 317.) Hippomarathrum foliis longissimis, feminibus Coriandri distinxit (*Plin.* 20, 23.), quod *Cachrys Morisoni* esse videtur.

DIPHILUS Siphnius, qui sub Lyfimacho Alexandri successore vixerit (*Athen.* 2, 11.) temporis ordine sequitur. De alimentorum facultatibus scripsit, medicus *Athenaeo* dictus (2, 12.) Poëma fecit, e quo plura grammaticus Naucratis loca adducit (2, 14. 27.). Maxime memorabilis est differentia, quam inter fungos edules et noxios stabilivit: illos esse teneros, graciles et maxime friabiles, hos autem lividos et duros, elixosque aquam piceo colore tingere (*Athen.* 2, 19.). Primus Diphilus asparagos edules memoravit, quos ὄρμενον vocavit, postea ἀσφάραγον κράμβης dictum (2, 22.). Primus persica mala, τὰ περισμά

κοκκύμηλα memoravit (3, 7.). Castaneas appellavit σαρδιανούς βαλάνους (2, 13.). Ceraforum etiam meminit, quae Theophrasto iam innotuerant (2, 11.). Staphylinum idem descripsit (9, 2.).

CLEARCHUS Peripateticus, in commentariis de re herbaria, fructus *Pruni infiticiae* descripsit βραβύλων et κοκκυμηλῶν nomine (*Athen.* 2, 10.).

ASCLEPIADES Myrleanus, Alexandriae florens, *Prunum Chamaecerasum*, quae in Bithynia provenit, memoravit (*Athen.* 2, 11.).

EUTHYDEMUS Atheniensis in libro de oleribus melonem vocavit σικίαν Ἰνδικήν, quod tum iam femina ex India adferrentur (*Athen.* 2, 18.).

SOLOON Smyrnaeus, de re herbaria et de victus ratione scripsit (*Plin.* 20, 20. 21. *Galen. compos. med. sec. loca*, 3, 202.).

APOLLONIUS Memphites, Stratonis Berytii discipulus (*Galen. diff. puls.* 4, p. 51.) περὶ βοτάνων scripsit (*Schol. Nicandr. ther.* v. 559.).

EPICURUM de herbis scripsisse *Diogenes Laërtius* testatur (10, 27.).

Singulare dein studium reges, Pergamenus ultimus, *Attalus Philometor* et *Mithridates Eupator* in herbarum cultura et experimentis circa earum facultates collocarunt. Ille in horto coluit venenatas plantas, *Hyoscyamum*, *Aconitum*, *Co-*

nium, Helleborum, quarum virtutes et noxas studiose investigavit, antidotis simul exhibitis (*Plutarch. Demetr.* 897. *Galen. antid.* I, 425.). Iisdem experimentis inclaruit Mithridates, cui uni excogitatum dicitur, quotidie venenum bibere, praesuntis remediis, ut consuetudine ipsa innoxium fieret (*Plin.* 25, 2. *Appian. bell. Mithridat.* 248 f.). Commentarios, quos doctissimus sua aetate et maximus regum reliquerat, in victoris Pompeii manus venerunt (*Plutarch. Pomp.* 659.). Eius auctoritatem regiam habet planta Eupatoria *Plinio* (25, 6.), nobis Agrimonia dicta. Iidem inscripsit *Cratevas* rhizotomus aliam plantam *Mithridatiam*, cui folia duo a radice acantho similia, caulis vero inter utraque sustinens roseum florem (*Plin. ib.*). Quam *Anguillara* (*simplici*, p. 174.) in agro Foroiulensi viderat, *Caesalpinus* (*de plant.* 10, 18.) Erythronium Dentem Canis esse docuit. Primum id certe exemplum praemii, quod Linnaeus tanti aestimavit, ut unicum id et immortale praedicaret. Nostris etiam temporibus cum Commerfonio Schreberus regis illius nomen plantae fati singulari, ad Dorsteniam accedenti, quam Tambouriffam Sonneratus appellaverat, dederunt.

Et horum regum exemplo et empiricae scholae dominio *εἰςτομίας* et rei herbaria studium magis incensum fuit.

CRATEVAS, Rhizotomus fere celeberrimus, huius aevi omnino est. Inter praeclaros rei herbariae auctores ab *Epiphanio* (*haeres.* 1, p. 3.) relatus, a *Dioscoride* (*praef.*) laudatus, quod ἀκριβεστέρως plantas describeret, taxatur tamen a *Plinio*, quod pinxerit effigies plantarum, quae vero fallaces fuerint, et coloribus tam numerosis, praesertim in aemulatione naturae, degenerasse transcribentium variam sortem (25, 2.). Ipse etiam *Dioscorides* (3, 140.), *Cratevam*, quae ab aliis audierit, de plantis referre, perhibet.

Eius operis, quod ῥιζοτομουμένων nomine a variis scriptoribus citatur (*Schol. Nicandr. ther. v.* 529. *Epiph. haer.* 1. p. 3.) codex existat etiamnum in bibliotheca Veneta, ubi *Aloysius Anguillara* eo usus fuit (*Ei. libr. de' simplic. Vineg.* 1561. 8.). Doctissimus *Carolus Weigelius* transcripsit, dum Venetiis degeret, eum codicem, necumque fragmenta nonnulla communicavit, e quibus liquet, recte *Dioscoridem* de eo iudicare, quod ἀπαρρασημειώτους plurimas liquerit herbas. Praeter nomen enim et usum nil descriptionis adest.

In nominibus ipsis satis facilis fuisse videtur. Φλόμου enim nomine, quo antiqui *Verbascum* appellaverant, insignivit umbellatarum genus, forte *Athamantam*, iique duas adsignavit species, alteram foeniculi, coriandri folio alteram (*Schol. Nicandr. ther. v.* 856.). *Bryoniam* a quibusdam

σταφύλιον, ab aliis ἄμπελον ἀγρίαν, ab aliis autem χειρώνειον appellari (*ib. v. 858.*). Περιστερεῶνα ἢ περιστεροῦντα herbam, quae nostra est Verbena officinalis, primus fere dixit (*ib. v. 860.*) Dorycnium dixit Halicacabum (*Convolvulus Dorycnium*) (*Diosc. 4, 75.*), quam egregie delineavit *Alpin. exot. 75.* Helenium aegyptium descripsit, quod *Teucrium* videtur *creticum* (*Diosc. 1, 28.*). *Sium angustifolium* primus fere nominavit (*Diosc. 2, 154.*). *Lunariam annuam* nomine θλάσπεως ἐτέρου, ὃ καὶ σίνηπι περσικόν, descripsit (*Diosc. 2, 186.*). Sideritidem Heracleam dixit, quae nostrum forte est *Phellandrium Mutellina* (*Diosc. 4, 55.*). Baccharim Dioscoridis (*Gnaphalium sanguineum*) sub nomine ἀσάρου (*Anguillara p. 27.*); Αἰγίπυρον (*Theocrit. id. 4, 25.*) nominat, quam *Anguillara doctissimus (p. 145.)* credit esse Ononidem antiquorum.

Θερηπίδιον descripsit ἐπὶ λίθων καὶ ὄστράκων παρὰ θάλασσαν φυόμενον θριδακώδη ισχυρὸν καυλὸν ἔχον, quod *Anguillara p. 171.* ubique per Slavoniam reperisse testatur. Fueritne id *Fucus Palmetta* Gmelin. vel *alatus*?

Ἴππομανῆς, de quo iam *Theocrit. (id. 2, 48.)* dicit, φυτὸν εἶναι παρ' Ἀρχάσι, *Crutevas* ita exposuit, ut ad *Daturam Metel* consilium transferre possis (*Anguillara p. 233. 254.*).

Cum eodem iungendus NICAENDER Colopho-

nus, Damnaei filius, Apollinis Didymaei sacerdos, qui Georgica sua Attalo tertio Philometori dicavit (*Suid. v. Νίκανδρος. Cic. de orat. 1, 16.*). In eo poëmate Buniada primus dixit, quae alias γόγγυλις (*Brassica Napobrassica*) appellata fuerat (*Athen. 2, 19.*) primus Φιστάκια (*pistacias*) συριακὰ introduxit (*Athen. 14, 17.*) de staphylyno (*pastinaca*) egit (*Athen. 9, 2.*) et de fungis letiferis (*ib. 2, 11.*). Aliud poëma, ὑακίνθου nomine, etiam periit (*Schol. Nicandr. ther. v. 585.*).

Quae supersunt, *θηριακῶν* et *ἀλεξιφαρμάκων* nomine ad nos venerunt. Venena et antidota, tum animalia tum vegetabilia in iis tractantur, hexametris difficilibus et non fatis concinnis, dictione aspera et dorica praesertim dialecto, qua imitatus esse Antimachum quemdam dicitur (*Schol. Nicandr. ther. v. 5.*).

Editio *ἀλεξιφαρμάκων* optima est, quam *Schneiderus* Halae 1792. curavit, scholiis et commentario doctissimo ditatam. Theriaca et Alexipharmaca simul prodierunt, *Soteris* cura Coloniae 1530. 4. cum scholiis, absque iis, studio *Bandini* Florent. 1564. 5.

Scholia continent insignem notitiarum literariorum copiam, ipsae vero plantae inale plerumque illustrantur. Sic (*alex. v. 405.*) Smyrnum cum *Ferula* communi comparant: alio loco (*ther. v. 311.*) *Ericae* folia tribuuntur hederacea.

Plantae, quae occurrunt, tum antiquae sunt, quas repetere superfluum esset, tum primum a nostro nominatae, in quibus parum subsistere licet.

Valerianam celticam s. *tuberosam* primus nomine Νάϊδου θυλακίτιδος (*alexiph.* 403.) proferre videtur. Epitheton enim, quo ab indica discriminetur, id docet.

Anchusa italica (ἀγχουσα θριδακινίς, *ther.* v. 838.).

Onosma orientalis (λύκαψος ὀρημηνοίς, *ib.* 840.).

Verbascum forte *Lychnitis* (θρυαλλίς ἐρευθής, *ib.* 896.).

? *Convolvulus Doryenium* (δορύκνιον, *alex.* 576.).

Sed de lacteo fucco nil nobis innotescit. Cf. *Schulze toxicol. vet.* p. 20. Invenit in Apulia *Anguil-lara* p. 270.

Coriandrum testiculatum (κόριον δυσάλθες, *ib.* 157.). Cf. *Schulze* p. 51.

Echium rubrum (ἐχέειον, *ther.* 65. 657.).

? *Chironia Centaurium* (χείρωνος ῥίζα, *ther.* 500.).

Campanula Rapunculus (ἔριμος, *ib.* 647.).

Cf. *Column. phytob.* p. 83. t. 23.

Tordylium officinale (ὄρδειλον, *ib.* 841.).

Cautalis orientalis (καύκαλις, *ib.* 843.).

Daphne oleaeifolia (χαμαιλέα ἀειθαλής, *alex.* 48.).

Colchicum autumnale (ἐφήμερον, *ib.* 849.).

Polygonum divaricatum (πουλύγονον, *ib.* 264.).

Ruta graveolens (ῥυτή, *ib.* 306.).

? *Oxalis Acetosella* (ὄξαλις, *ther.* 840.).

Cotyledon Umbilicus (κοτυληδών, *ib.* 680.).

Euphorbia ? *Paralias* (μήκων θυλακίς, *ib.* 850.).

Aconitum Napellus. De eo narrat (*alex.* 56.), quod mures soleant radicem circumlambere, quod confirmatur a *Pallasio* (*nov. spicil. glir. p.* 219.).

Aiuga Chamaepitys (χαμαιπίτυς, *alex.* 65.).

Organum Onites (όνίτις ὄρειη, *ib.* 56.).

Melissa Nepeta (πολύνημον, *ib.* 57.).

Melissa cretica (ὕδρηλη καλάμιδος, *ther.* 60.).

Melissa officinalis. (μελισσοβότος, *ib.* 677.).

Thymus Tragoriganum (τραγορίγανος, *alex.* 510.).

? *Thymus Zygis* f. *Satureia graeca* (κονίλη, *ther.* 626.), ἀγρωρίγανον idem vult *Diosc.* (3, 34.).

Ononis antiquorum (ὄνωνις πολύγωνος, *ther.* 872.).

Trifolium creticum (μελίλωτος, *ther.* 896.).

Doronicum scorpioides (σκορπιόεις, *alex.* 145.).

Pistacia vera (πιστάκια, *theriac.* 891.) primo fere nostro dicta inter Graecos, quae repetuntur ab *Athenaeo* (14, 649.) mutante in Φιστάκια: a *Damogeronte* vero (*Geopon.* 10, 12.) in ψιττάκια. Hic etiam primus in Terebinthum inferi docet. Cf. omnino *Niclas ad Geopon.* l. c.

HERACLIDES Tarentinus, celeberrimus auctor, inter primarios rei herbariae scriptores laudatus *Dioscoridi* et *Epiphanio* et *Galeno*, Mantiae discipulus, Empiricus, huius temporis est. Primus nomine ὕλης ἰατρικῆς uberrimum opus de re medicamentaria conscripsit, aliud συμποσίου nomine (*Athen.* 3, 35.), sed descriptionem plantarum omnino omisisse *Dioscoridi* dicitur.

PETRONIUS ἐν ὕλησις laudatur ab *Erotiano* (*expos.* 260.) et ab *Epiphanio* (*haeres.* 1. p. 3.).

ANDREAS medicus dictus cum *Cratæva* curatius botanicam partem materiae medicae exposuisse fertur (*Diosc. praef.*). Νόρθηκα nominat opus *Schol. Nicandr. ther.* 684. Alienus videtur ab *Andrea Chryfari filio*, qui nomina *babylonica*, *arabica* et *chaldaica* iutroduxit ac superstitiones pueriles (*Galen. fac. simpl.* 6, 68. *expos.* 484.). Orchidem *Morionem* dixit *Serapiada*, ob multiplicem bulbi usum (*Diosc.* 3, 142.). *Carduum parviflorum* κίρσιον dixit, ob auxilium adversus varices (*Diosc.* 4, 119.).

IOLAUS Bithynius, iidem *Epiphanio* dictus et scholiasti *Nicandri* (*ther.* 685.) descriptionem tamen plantarum mancam dedit (*Diosc. praef.*).

ANTONIUS ῥιζότρομος (*Galen. compos. med. sec. loc.* 3, 184.). Fuitne idem *Antonius Cous* cuius ἄλυσσον (*Marrubium Alysson*) *Galenus* (*antid.* 2, 11.) citat? Cf. *Dodon.* p. 88.

ASCLEPIODORUS Alexandrinus, magna industria et vulgares et rarissimas conquisivit plantas (*Suid. voc. Ἀσκληπιόδωρος*).

DALION, herbarius (*Plin. 20, 17.*).

DIONYSIUS Uticensis, ἔριζοτομικῶς scripsit (*Schol. Nicandr. ther. 520.*). Pinxit etiam herbas, Cratevae more (*Plin. 25, 2.*). Transtulit *Magonis* Carthaginensis libros de re rustica in graecam linguam, Sextilio Praetori dicatos (*Varro de re rust. 1, 1.*). Ii libri γεωργικῶν nomine citantur ab *Athenaeo* (14, p. 648.).

PAMPHILUS, grammaticus potius fuisse videtur: commentatus est in *Nicandri* ophiaca (*Suid. v. Παμφ.*) *Athenaeo* saepius dictus (2, 12. 3, 7.). Inter scriptores tamen rei herbariae citatur ab *Epiphanio*, icones herbarum dedisse *Suidas* testatur. Superstitiosus idem forte μυγματοπόλης, qui nec somno quidem viderit plantas, quas descripserit (*Galen. fac. simpl. 6, 68. comp. med. sec. loc. 7, 266.*), e quo *Geoponica* multa habent excerpta, de *δαμασκηνῶς* prunis (10, 39.) deque modo, quo femina, in disitas regiones amandanda, terrae immittuntur, ut prius germinent (10, 86.).

TRYPHONIS historia plantarum ab *Athenaeo* (3, 5.) citatur.

MNESITHEUS Cyzicenus (*Oribas. coll. 4, 4.*), περὶ ἐδεστώων scripsit (*Athen. 2, 16.*). Confudit

tamen *τίφην* et *ἀλύζαν* (*Secale et Speltam*) (*Galen. fac. alim. 1, 312.*)

AMERIAS Macedo in *ἑξοτομικῶ* laudatus ab *Athenaeo* (15, 8.).

IULIUS BASSUS Tylius, *Epiphanio* dictus.

GLAUCIAS Empiricus, de herbis edulibus scripſisse videtur (*Athen. 2, 28.*) *Plinio* dicitur (20, 23.) circa carduos diligentissimus.

ICESIUS, scholae Erasistrateorum restitutae antistes (*Strabo 12, 869.*) non parvae auctoritatis medicus (*Plin. 27, 4.*) *περὶ ὕλης ἰατρικῆς* scripsit (*Athen. 15, 8.*)

MENODORUS, ipsius amicus (*Athen. 2, 18.*) Idem forte cum *Metrodoro*, qui *ἐπιτομὴν τῶν ἑξοτομουμένων* edidit (*Plin. 20, 20.*) pictis simul effigiebus plantarum (*id. 25, 2.*)

SEXTIUS NIGER. *Epiphanio* laudatus, *περὶ ὕλης* scripsit* (*Erotian. 244.*), e quo quidem libro multa transcripsit *Dioscorides Phacas* (*Galen. exposf. 402.*) Vitio ipsi vertit *Dioscorides*, quod vulgares licet plantas non male delineaverit, confuderit tamen rariores, atque alias pro aliis venditaverit.

In eundem errorem lapsi sunt alii Alexandrini, qui cum naturam ignorarent, folisque grammaticis argutiis insudarent, pessima inde orta fuit confusio. NICERATUM quemdam et DIODOTUM nominant *Dioscorides*, *Plinius* et *Epiphanius*, qui

eodem modo erraverint. Petronius Diodotus *ἰν-
θολογούμενα* scripsisse dicitur (*Plin.* 20, 8.).

Id vel maxime elucet ex *Athenaei* Naucratis lectione, qui nec ipsas patriae plantas vulgares unquam vidit, omnia e libris sumit, quos nunquam male intellexit. Namque Theophrasti locum de *Φύκος* genere ita pervertit ut fungum putet (2, 19.). Confundit Corylum Avellanam cum *Διὸς βαλάνω* (2, 13.). Sub nomine Connari describit Zizyphum Iuiubam (14, 17.). Primam tamen mentionem facit Philadelphii coronarii ex *Apollodoro* (15, 8.). Cosmofandalum putaverim Cypripedium Calceolum (15, 10.), quod iam intellexit *Conr. Gesnerus* (*epist.* 5. f. 96 b.)... Echinopoda (3, 8.) habeo Genistam lusitanicam vel Spartium horridum (*Alpin. exot.* p. 14.). Eius meminuit etiam *Plutarchus* (*sympos.* 1. 4. p. 621.).

CAP. III.

RES HERBARIA SUB ROMANORUM IMPERIO.

Quum Roma Graeciae potita esset, accepit a Graecis victis literarum disciplinas, maxime vero eloquentiae et historiae patriae studium agitari coepit, quippe quod ipsis reipublicae negotiis foveretur. Alias autem disciplinas nec eo ardore nec

nova plane ac sua ratione coluerunt: in iis fere substituerunt, quae a Graecis acceperant: neque aliquid, ut cum *Strabone* (3, 257.) loquar, addiderunt. Ubi itaque Graeci lacunas reliquerunt, a Romanis refarcinatio earum haud expectanda: omnes denique voces artium Graecam originem agnoscunt.

Historiae naturali haecenus duntaxat operam dederunt, quatenus ad vitae victusque commoda pertinet. Varii scriptores collegerunt aut interpretati sunt, quae Graeci reliquerant, sed de suis pauca aut nulla addiderunt. Quod *Dionysius* Haliarnassensis (2, 91.) de mythologia refert, multo maiore fuisse superstitione repletam apud Romanos, quam apud Graecos, id valet etiam de historia naturali.

Optimus ille *Marcus Cato*, cuius auctoritati, ut cum *Plinio* loquar, censura ac triumphus minime conferunt, tanto plus in ipso erat (29, 1.); exemplo *Curii*, herois frugalissimi incitatus, luxu semet abdicavit, praedium ipse coluit et filiis instituendis et vitibus arboribusque plantandis vitam ferre consumpsit (*Plutarch. Cato*, 540 f.). De re rustica, quam tantopere amavit, reliquit commentarium, etiamnum superstitem, et cura *Schneideri*, eruditissimi et optimi viri, pereleganter editum.

Quauquam vulgo notissimum sit eius odium erga Graecos philosophos, quod tantum fuit, ut

filium a Graecis literis revocaverit, vaticinatus, quum disciplinis Graecis imbuti fuerint Romani, imperium orbis terrarum amissuros esse, ut omnem etiam philosophiam Graecanicam ludibrio ex ambitione habuerit (*Plutarch. Cato*, 550. *Plin.* 7, 30.); haud tamen plane alienus ab eruditione fuit Graecorum. Ipse enim, quum quondam Athenis degeret, orationem Graecam ad populum habuit: scripta ipsius e Graecis auctoribus plura continent: ac e Thucydide Demostheneque hausit decus orationis et lepores (*Plutarch. l. c.* 543.).

Communi sui aevi confessione optimus agricola ac sine aemulo (*Plin.* 14, 4.); fundo suburbano arbutum maxime convenire iudicavit. *Pira* primum *volema* (*Martyn. ad Virg. georg.* 2, 88.), *Aniciana*, *sementina*, *tarentina*, *mustea* et *cucurbitina*: *Mala struthea* et *cotonia* (*Pyrus Cydonia* varr.), *Quiriniana*, *Scantiana*, *conditiva* et *punica*: *oleas orchites* (*Martyn. ad Virg. georg.* 2, 86.) et *forba* (*Cato*, c. 7.): *vites Aminaeas* (*Voss. ad Virg. georg.* 2, 97.) *Margentinas*, *Apicias*, *Lucanas*, *helvolas* et *geminas Euganeas* (c. 6.): *ficus Mariseas*, *Africanas*, *Herculanas*, *Saguntinas*, *hibernas* et *Telinas atras* recenset. In horto coronamenti omne genus et bulborum, myrtos, laurum Delphicam et Cypricam, nuces calvas (*Iuglandes*, *Praenestinas* et *avellanas*) coluit (c. 8.). *Salice Graeca* (quae forte *babyloni-*

ca) vites vincivit (c. 41.). Veratrum nigrum circa vites plantavit (c. 116.). Brassicae genera tria, levem nimirum latifoliam magnoque caule; crispam apiacon (felinuntiam) et lenem minutis caulibus teneram et omnium acerrimam cognovit (157.). *Ocinum* pro pabulo, viciam, fabam, foenum Graecum, ervum feruit (37.). Sed fementes exfugere hordeum, foenum Graecum et ervum: stercore autem lupinum, fabam et viciam docuit (38.).

Infitionis varios modos bene cognovit, ipsamque ablactationem, quae vitibus semet contingentibus fiebat (41.). In aulas etiam, aut in qualos pertufos vel calyces (*vasa fictilia*) plantavit ramulos, ut propagarentur arbores fructiferae (52.).

Sequitur Catonem Marcus Terent. VARRO, qui sub magno Pompeio contra Mithridatem prima meruit stipendia, ubi corona navali decoratus fuit (*Plin.* 7, 30.). Dein Pompeii copiis in Hispania legatus praefuit (*Cic. ad Dolab.* 9, 13, *Caes. bell. civ.* 1, 38.). Tandem cum Caesare consuetudine iunctus curam comparandorum et digerendorum librorum, quos Caesar congesserat, fuscipit (*Suet. Caes.* 44.). Bene meritus miles in otio literario delituit, donec fundus eius Casinas ab Antonio diriperetur (*Cic. philip.* 2, 40.). Quo facto Tusculanum migravit, ubi plus quam octoginta annos natus deceffit.

Libros *de re rustica*, qui supersunt, a Schnei-

dero τῶ πόνυ editos, anno conscripsit octogesimo, ut ipse testatur, „farcinas collecturus, priusquam „proficisceretur e vita.“ Tum ex omni Graecarum literarum disciplina, tum e sua ipsius experientia regulas collegit, quas sequi debeat, qui agro hortoque colendo, fundoque rite administrando, operam dat.

Inter pabula refert etiam ocimum, quod viride secandum fit antequam generet filiquas (1, 31.): dein erviliam (1, 32.) cannabim, spartum (1, 25.). Roseta concidit radicibus in virgulas palmares, ut viviradix fiat (1, 55.). Ablaqueationem bene ita describit: Est altera species ex arbore in arborem inferendi nuper animadversa in arboribus propinquis. Ex arbore, e qua quis vult habere furculum, in eam, quam inferere vult, ramulum traducit et in eius ramo praeciso ac diffisso implicat (1, 40.). Medicam et Cytifum ferit pro pabulo; illa Medicago fativa, haec arborea (1, 42. 43.). Taxandus itaque Sicklerus (*Geschichte der Obstz.* 520.) qui Citrus Medicam subiutelligit. Nimis subtilem arbitror *Anguillaram*, qui (p. 83.) quod statura non tam alta sit, quam faciunt Graeci, dubitat eandem esse Cytifum cum Medicagine arborea. At continuo demessa pabulo, haud eam staturam adipisci potuit. Cerasum, quam Graeci iam cognoverant, primus noster e Romanis memorat: brumalibus diebus feri (1, 59.). Ea arbor a Lucullo

post Mithridaticam victoriam triumpho Romam primum advecta fuit (*Plin.* 15, 25.).

DIOPHANES Bithynus, Iulio Caesari aequalis, interpretationem graecam librorum Magonis, auctore Dionysio Uticensi, in sex librorum epitomen redegit (*Colum.* 1, 1.) et Deiotaro regi misit (*Varro* 1, 1.). Ex ea epitome multa servarunt Geoponici: inter ea mirabilia plura de insitione ficuum in platanos, mororum in castaneas, esculos, malos, terebinthos, pyros, ulmos et populum albam, unde mora fieri alba (*Geop.* 10, 76.).

VIRGILIUS.

Immortalis poeta, Publius VIRGILIUS Maro, Mantuanus, inter rei herbariae scriptores omnino recensendus est. „Tantus enim amor florum“ fuit, ut innumeris fere locis, maxime Georgicorum, eas praedicet. Quum agraria largitione celebri patrimonium suum Andinum perdidisset, Neapolin tendit, ubi rusticari in campis phlegraeis aut liborinis (*Plin.* 18, 11.) et summa poemata canere perrexit. In gratiam Maecenatis receptus, ab Augusto Imp. magni aestimatus, Romam tamen semper vitavit, donec tandem, Aeneide confecta, Graeciam tenderet, ut divinum opus per otium expoliret. Brundusii tamen decessit aetatis anno 52. Iuxta viam ad Puteolos tumulus est, lauro et Poly-podii vulgaris varietate viterbiensi obumbratus.

Martynii et *Vossii* eruditione illustrata elegantissima poemata insignem continent copiam plantarum, quae tamen ulteriori etiamnum indigent examine. Experiamur, quid conferri et nostra opera possit ad explicandas iuventutis nostrae pariter ac virilis aetatis delicias.

In *Amomo* Virgilii, quod manifeste (*georg.* 4. 25.) *assyrium* vocat, exponendo defudarunt tot tantique viri, ut disuadeatur fere quivis novus conatus. Et plurimas quidem difficultates gignit *Dioscoridis* descriptio (1, 14.) qui fruticem esse bryoniae foliis et leucocii floribus, crescere autem tum in Armenia tum in Media tradit. Quod *Plinius* fere (12, 13.) repetit. Possemus quidem cum *Salmasio* (*exerc. Plin.* 284.) autumare, ἀρωμον esse saepius aroma quodvis sincerum et incorruptum. Hoc vero casu certa quaedam ac determinata planta intelligi videtur. Longissima certe absuit a veritate *Euric. Cordus*, qui (*botanol. p.* 19.), *Amomum* idem cum *Anastatica* credit *hierochuntica*, defensus a filio *Valerio* (*in Diosc.* 1, 14.) quod folia conspici in siccata planta nequeant. Refutarunt hanc opinionem iure suo *Amatus Lusitanus* (*in Diosc.* 1, 14.) et *Ant. Musa Brasavolus* (*exam. simpl. p.* 156.). Ad veritatem vero proxime accedere *Andr. Caesalpinus* pluribus videtur, qui *Piper Cubebam*, quod *Garcias* ab *Orto* (*arom. hist.* 1, 23.) primus descripserit, pro *Amomo* veterum habet (*Caesalp*

de plant. 2, 25.). At ea species Piperis nec in Armenia, nec in Media crescit, nec faciem eam habet; quam Amomo Dioscorides tribuit. Ad primum respondet I. Bauhinus (*hist.* 2, 197.), plures fructus et plantas indicas a veteribus nominatas fuisse ab emporiis, e quibus proxime eas habuerint. Siquidem multis aliis exemplis constat, Armeniam et Pontum delata fuisse aromata indica, unde denique Romam transvecta fuerint. Nec a Busbequii (*legat. turc.* 1, p. 34.) inde temporibus quisquam in Armenia similem Amomo plantam invenire potuit. Quod faciem Piperis Cubebae a descriptione Dioscoridis plane alienam attinet (nam illud folia cordata integra et flores omnino nullos habet) Io. Bauhinus sentit, Dioscoridem nunquam vidisse plantam, sed peregrinatorum fide hanc dedisse descriptionem. Adiungam verba Aloyfii *Anguillarae*, e rarissimo libello: *semplici* (*Vineg.* 1561. 8.) p. 34. „Oggi nel regno di Benin ed a „Manicongo si trova una forte di Pepe, laquale i „Portughesi chiamano Pimenta del Rabo . . l'istef- „so si trova anco in Soria ed è chiamato Pepe sa- „vatico. E questo un sottofrutice con foglie di vi- „te et fiori in grappi di color bianco, che dopo il „loro dishorire lasciano alcuni grani grandi come „un granello di veschia di sapore acutissimo.“ *Castor Durantes* (*herbar.* p. 24.) pingit quidem Amomum, sed forte ex imaginatione, quae Atriplicis

potius species est. Tandem *Pluknetius* (*mant. p. 27.*) *Arbusculam bacciferam circumplicatilem* huc trahit, quae *Cissus* est *vitiginea*. Eam autem verum fistere *Amomum*, Arabes secuturus deinde evincam.

Ligustrum vulgare (*ecl. 2, 18.*)

Fraxinus Ornus (*Rigida ornus, ecl. 6, 71. sterilis, Georg. 2, 111. Antiqua fummis in montibus, aen. 2, 626.*)

Valeriana celtica (*baccar, ecl. 4, 20.*)

Valeriana Saliunca, Allion. pedem. t. 70. f. 1. est *Saliunca humilis, ecl. 5, 17.* Accedit ea proxime quidem ad *Val. celticam*, sed differt foliis cuneiformibus tridentatis, quae integerrima obtusa in *V. celtica* sunt, floribusque subcapitatis, qui racemosi in *V. celtica* sunt. Crescit copiose in Apennino monte. Cf. *Plin. 21, 7.*

Gladiolus communis est *Hyacinthus* Virgilii, suave rubens *ecl. 3, 63.* ferrugineus, *georg. 4, 185.* Ob nectarostigmatis lineas ΔI , Aiakis nomen legabant veteres in flore: unde exponendi versus:

„Dic, quibus in terris inscripti nomina regum
„nascantur flores.“ (*ecl. 3, 100.*)

Martynus (*georg. p. 432.*) male *Lilium Martagon* huc trahit. Cf. *Theocrit. id. 10, 28. et schol. Plin. 21, 11. Anguillara p. 154 f. Optimus Sibthorpius fl. graec. t. 58. varietatem habet, quam*

Gl. triphyllum dicit, elegantissimo nectarostigmate
conspicuum.

Crocus sativus, autumnno florens, ob stigma-
tum colorem, *rubens* dicitur *georg.* 4, 182.

Lolium temulentum (*infelix*, *ecl.* 5, 37.).

Avena sterilis (*ib.*).

Cornus mascula (*bello bona*, *georg.* 2, 447.).

Cerithe maior (*ignobile gramen*, *apibus ta-*
men gratum, *georg.* 4, 63.).

Zizyphus Paliurus (*ecl.* 5, 40.).

Zizyphus Lotus; *Diospyros Lotus*: (*Genus*
haud unum, *georg.* 2, 84.) *Lotus* vero *cornicu-*
lata, *ovibus grata*, *georg.* 5, 394.

Ferula communis. (*Silvanus florentes ferulas*
quaffans, *ecl.* 10, 25.).

Cicuta virosa. (*Fistula septem compacta cicu-*
tis, *ecl.* 2, 36. 10, 85.). *E fistulosis caulibus*
possunt tibiae confici.

Bubon gummiferum. (*Galbanum*, *georg.* 3,
415. 4, 264.).

Apium graveolens. (*Virides apio ripae*, *georg.*
4, 121. *amarum*, *ecl.* 6, 68.).

Anethum graveolens (*bene olens*, *ecl.* 2, 48.).

Hedera Helix (*modo pallens*, *ecl.* 3, 39. 4,
124. *iam nigra dicta* 2, 258. *Solet enim quando-*
que folia habere nervis albis pallentia.).

Viburnum Lantana (*lentum*, *ecl.* 1, 25.).

Tamarix gallica (*myrica*, *ecl.* 4, 2.).

Sambucus Ebulus (ecl. 10, 27.).

Narcissus poëticus (purpureus, ecl. 5, 38.).

Narcissus ferotinus (fera comans, georg. 4, 122.).

Lilium candidum (Silvanus grandia lilia quafans, ecl. 10, 25.).

Daphne Cneorum (Casia, ecl. 2, 29. viridis, georg. 4, 30. humilis apibus grata, georg. 2, 213. Cf. Martyn. ad h. l. *Anguillara* p. 31.).

Diospyros Ebenum. (Sola India nigrum fert Ebenum, georg. 2, 116.). Distinxerunt quidem aethiopicum, quod africanum putarunt, ab indico: sed *Herodotus* (3, 97.) manifesto aethiopicum Indiae ipsi tribuit.

Amyris Kataf (Turifera arbor, georg. 2, 139. Solis est turea virga Sabaeis, georg. 2, 117.).

Arbutus Unedo (depulsis hoedis dulcis, ecl. 3, 82.).

Rosa damascena (Paesti bis florens, georg. 4, 119.).

Papaver somniferum (vescum, quod terram emaciat, georg. 1, 212.; lethaeum, georg. 1, 78. 4, 545.).

Tilia europaea (pinguis, apibus grata, georg. 4, 183. 144.).

Aconitum Napellus (georg. 2, 152.)

Reseda Luteola (croceum lutum, ecl. 4, 44.).

Delphinium Aiacis (vaccinia nigra, ecl. 2, 18. mollia, ecl. 2, 50.).

Ranunculus hirsutus Ait. *Philonotis* Retz. (Sardoa herba, ecl. 7, 42.). *Diosc.* 2, 206. *Xvc ωδέστερον* dicit aliis speciebus. Vidisse se hanc plantam in Etruria ad flumen, quod e Carrara venit, iuxta Venzam, testatur optimus *Anguillara* p. 178.

Satureia capitata (Thymus hyblaeus, ecl. 7, 37. Cecropius, georg. 4, 270.).

Satureia Thymbra (Thymbra graviter spirans, georg. 4, 31.).

Thymus Serpyllum (Serpylla late olentia, georg. 4, 30.).

Thymus vulgaris (apibus gratus, ecl. 5, 77.).

Origanum Dictamnus (aen. 1, 412.

„Dictamnus genitrix Cretaea carpit ab Ida,

„puberibus caulem foliis et flore comantem

„purpureo, non illa feris incognita capris

„gramina, cum tergo volucres haesere sagittae.“)

Melissa officinalis (Melisphyllum, georg. 4, 63.).

Verbena officinalis (ecl. 8, 65.).

Acanthus mollis (ecl. 5, 45. georg. 4, 122.).

Xyftos hortorum eo decorare confuerunt Romani, quod et ex *Plin. iun. epist.* 5, 6. patet, ubi *Acanthus mollis* in plano et, paene dixerim, *liquidus*: dein *lubricus* et *flexuosus* vocatur.

Cheiranthus incanus (pallens viola, *ecl.* 2, 46.
Cf. *Martyn. ad bucol.* p. 66.)

Althaea officinalis (hibiscus viridis, *ecl.* 2, 30.
gracili hibisco fiscellam texere, *ecl.* 10, 71 *Cau-*
lium fibrae, cannabina methodo separatae, fila prae-
bent mollia, subtilia, fortia, candida, quae rite
parata materiem praebent textoribus perutilem *Ca-*
van. disf. 2, p. 94.).

Bombax gossypinum f. *Gossypium arboreum*
(nemora aethiopum molli canentia lana, *georg.* 2,
120. .

Spartium iunceum (Genistae lentae, *georg.* 2,
12.).

Lupinus albus (tristis, *georg.* 1, 75.).

Ervum Ervilia (*ecl.* 3, 100.).

Medicago arborea (Cytifus apibus et capris
grata, *ecl.* 10, 30.).

Citrus medica (Hesperidum mala, *ecl.* 6, 68.

„Media fert tristes succos tardumque saporem

„felicis mali

„Ipsa ingens arbos, faciem simillima lauro etc.“

(*georg.* 2, 126.).

Cichorium Endivia (Intubum potis gaudet ri-
vis, *georg.* 4, 120.)

Cichorium Intybus (Amaris intuba fibris, *ge-*
org. 1, 120.)

Aster Amellus, *georg.* 4, 271:

„Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello
 „fecere agricolae, facilis quaerentibus herba: etc.“

Cf. *Martyn.* ad h. l. p. 450. ubi delineavit.

Centaurea Centaurium (centauria graveolentia, *georg.* 4, 270.). Cf. *Clus. hist.* 2. p. 10.

Succus radices croceus graveolens.

Calendula officinalis (caltha luteola, *ecl.* 2, 50.).

Arum Colocasia, *ecl.* 4, 20.

Carex acuta, *georg.* 3, 231. Conf. *Martyn.* ad h. l. p. 323 f.

Typha latifolia (ulva palustris, *georg.* 3, 175. *ecl.* 8, 87.).

Pinus Pineae (pinus in hortis, *ecl.* 7, 65.).

Pinus Piceae (abies in montibus altis, *ecl.* 7, 68. *Voff.* ad h. l.

Quercus Ilex (arguta, *ecl.* 7, 1.).

Quercus Robur (Esculus, *georg.* 2, 15. Cf. *Martyn.* ad h. l.).

Acacia vera Willd. (semper frondens acanthus, *georg.* 2, 119.).

Cupressus sempervirens (cyparissus idaea, *georg.* 2, 84. *aen.* 3, 680.).

Salicem capream Anguillara p. 86. credit esse *Siler* Virgilii, *georg.* 2, 12. licet *Plin.* 24, 10. femina medicamentum praebere perhibeat, unde *Caesalpinus* (*plant.* 2, 50.) *Evonymum europaeum* divinat.

Salix vitellina (lenta falix, *ecl.* 5, 16.) flores apibus grati, *ecl.* 1, 55.

Salix argentea, (glaucā, *georg.* 4, 183.)

Ruscus aculeatus (horridus, *ecl.* 7, 43.)

Phucagrostis maior Caulin. (alga vilis proiecta, *ecl.* 7, 4.)

Populus alba. (Herculeae coronae umbrosa arbor, *georg.* 2, 66. Alcidae gratissima, *ecl.* 7, 61.)

Pistacia Terebinthus (*aen.* 10, 631.)

Poëtae ceteroquin ignoscendum, si nec generis nec speciei veram informationem habet. Infitionem enim et in alienis generibus succedere arbitrat: prunum lapidosi cornis (*georg.* 2, 32.) mala platanis, pira ornis, quercum ulmis inferi (*georg.* 2, 70.)

C O L U M E L L A .

Non multo post Virgilium, quem maximi facit, Tiberii aetate, quod ipse (*de re rust.* 11, 3.) testari videtur, L. Iunius Moderatus COLUMELLA vixit, Gaditanus, in Baetica saltem provincia, a patruo Marco Columella, diligentissimo agricola et doctissimo educatus (2, 16. 5, 5.). Ipse usu longo et experientia doctus, assidua etiam praestantissimorum auctorum lectione instructus, itinera multa suscepit, ut Ciliciam viderit et Syriam (2, 10.): prudens vir et a praeiudiciis sui aevi alienus, qui ipse contra astrologos scripsit (11, 1.).

In libris 12 de re rustica a *Schneidero* nostro optime editis, insitionis rationem primus egregie exponit. Omnem enim furculum posse omni arbori inferi, cui cortice et fructu similis sit (3, 11.). Liber decimus continet poëma de plantis hortensibus, intellectu fere difficilius, quam *Nicandri* versus. Nihilominus et hic plura mihi clarius videre videor.

Inter plantas oleraceas et culinares recenset primus fere *Sifer*, quod *Daucus* certe *Carota* est.

Pastinacam fativam eodem nomine, ut etiam *Staphylini*.

Chaerephyllum quod *Scandix Cerefolium*.

Panax: *Laserpitium Chironium*.

Olus atrum: *Smyrni* species saepius iam dicta.

Apium graveolens.

Affyria radix, quae forte *Sium Sifarum*.

Beta pede candida: vulgaris.

Atriplex hortensis.

Hyacinthi nivei et coerulei, qui sine dubio alieni a *Virgilianis*, videntur ad nostrum *Hyacinthum* orientalem referri debere.

Allii fativi varietatem habet *Ulpicam*, quam et *punicum* dicit et *ἄΦροσκόροδο*: praeterea *Porrum* fativum et capitatum et *Cepam ascalonicam*.

Asparagi hortensis, quem rustici vocent *Corrudam*, cultum uberius indicat, ut et *Capparidis*,

quam culturam omnem respuere Graeci autumnaverant.

Satureiam hortensem distinguit a *Cunila transmarina*, quae *Sat. capitata* est. *Mentham sylvestrem* pariter ac Graeci, in *M. fativam* transire arbitratur.

Erucam (*Brassica Eruca*) *Nasturtium* (*Lepidium latifolium*) *Lepidium* (*fativum*) *Sinapi* (*nigram forte*) *Rapas* et *Napos* et *Raphanos* optime cognoscit.

Primus, quod sciam *pruna armeniaca* nominat 10, 404. 2, 15.

Inter legumina *Phasellum* (*Phaseolum vulgarem* 2, 10.) *Cytisum* (*Medicaginem arboream* 5, 12.) *Genistam* (*Spartium iunceum* 4, 51.), *Lupinos* et *Fabas* aliaque in vulgus nota habet.

Inula eius I. *Helenium* esse videtur.

Cynara Scolymus egregie describitur *libr.* 10:

„Haec modo purpureo surgit glomerata corymbo,
 „myrtiolo modo crine viret deflexaque collo
 „nunc adoperta manet, nunc pinea vertice pungit,
 „nunc similis calatho spinisque minantibus horret,
 „pallida nonnunquam tortos imitatur acanthos.“

*Humulus*ne noster *Lupulus* intelligatur sequentibus versibus, ignoro:

„Quaeque tuas audax imitatur Nysie viteis,
 „nec metuit senteis, nam vepribus improba surgens
 „achrados indomitasque bryonias adligat ulmos.“

Ulmi atiniaë gallicae nomine praedicatur *Carpinus Betulus*, cuius folia bubus iucundiora foliis ulmi campestris sint (5, 6.).

Rumpotinum vocat (5, 7.) arbuſtum gallicum vitibus fuſtentandis idoneum, quod repetit *Plinius* (14, 1. 24, 18.). Eſt autem *Acer Opalus* vel *campeſtre*.

Salix viminalis et *perticalis* (vitellina) diſtinguuntur (4, 31.).

Cucumeres (forte *Melones*) ſub terra, ſimo coacervato praecoces fieri, praecocioreſ ſub ſpecularibus, quales Tiberius Caefar per totum annum habuerit. Cucurbita alexandrina Citrullus eſſe videtur (11, 3.).

Inter frumenta denique *adoreum* celebrat (*Triticum Spelta*) *Hordeum hexaſtichon* et *diſtichon* et *Siliginem* (*Secale cereale*). (2, 6. 9.).

* * *

D I O S C O R I D E S .

Celeberrimus omnium, quotquot exſtant veterum de plantarum hiſtoria et materia medica ſcriptorum, ſingulare etiam ſtudium meretur, ſi de factis rei herbariae fermo eſt. Etenim per ſedecim, et quod excurrit, ſaecula, huic uni fere tanta tributa eſt auctoritas, ut ab eo proficiſcerentur, in eius verba iurarent, quicumque vel rei herbariae operam impenderent, vel medicamentorum cogni-

tionem sibi comparare studerent. Ad saeculi decimi septimi usque initium rei herbariae universum studium et academicum et privatum solius fere Dioscoridis verbis comprehensum ac finitum, liberalius tum demum agitari coepit, cum immensa botanices augmenta, peregrinationes per disitas regiones doctae, ac examen curatissimum ipsius naturae manifesto docerent, quam angusti sint limites cognitionis, quae soli huic scriptori, utut doctissimo, fidat,

Pedacium *Dioscoridem* Anazarbeum Neronis certe aetate vixisse, inde patet, quod Aereus Asclepiadeus, cui libros suos dicavit, Licinii s. Lecanii Bassi consulis amicus fuerit (*Galen. comp. med. sec. gen. 5, p. 293. Tacit. 15, 53.*). Ipse fatetur stipendia meruisse ac exercitus romanos sequutum fuisse (*praef.*). Graeciam certo, Italiam totam, Asiam minorem, forte et Galliam narbonensem ipse peragravit, plantasque plurimas in iis provinciis collegit. Multo maiorem autem copiam fide aliorum descripsit.

Περὶ ὕλης ἰατρικῆς exstant libri, quorum codices manuscripti celeberrimi servantur: 1) Vienne; huic adiunctae sunt icones, quae vero haud praestantes sunt. Earum specimina inseruit *Dodonaeus* stirpium historiae, ut facile videas, veterum plantas inde parum lucis accipere: e. g. *Arctium p.*

149, Coronopus p. 109, Lotus aegyptia p. 573, Stoebe p. 125. Scriptus esse fertur saec. 6. (*Lambec. bibl. caesar. vindob. lib. 2. p. 489. 519 f. Weigel. in Baldingers Journ. 32. p. 10 f.*). Is est, quem Busbequius, orator austriacus Constantino- poli ad Matthiolum misit: nomine Cantacuzeni ab hoc citatus. 2) Parisiis servatur codex, a *Salmasio* (*exercit. Plin. p. 254.*) laudatus, saec. 9. scriptus. Adiunctae sunt icones, ac nomina tum arabica, tum coptica, unde in Aegypto scriptus esse efficitur. (Cf. *Millinus in Journ. d'hist. nat. N. 20. p. 281.*). 3) Neapolitanus iam Viennae servatur (*Kollar suppl. ad Lambec. bibl. vindob. p. 33 f.*). Antiquior is primo putatur. Cf. omnino *Weigelius l. c.* 4) Leidae sunt tres.

Editus est hic liber primum ab Aldo Manutio 1499. Venet. et satis vitiose quidem. Repetita fuit haec editio, Venet. 1518. 4. Ianus Cornarus emendatius textum edidit Basil. 1529. 4. Cum interpretatione Marc. Vergilii Colon. 1529. fol. Multo puriorem prioribus textum restituit Iac. Goupylus, editum cum versione Paris. 1549. 8. quem sequutus demum Ian. Anton. *Sarracenus* plenissimam dedit et castigatissimam editionem Fref. 1598. fol. Hac ultima editione et ego utor: aegerrime autem semper tuli, nullum rei herbariae peritum virum utilissimo huic scriptori operam impendisse.

Numerosissimi exstant, ut studiorum ratio per faecula iussit, in Dioscoridem commentarii, quorum copiosissimus fere *Matthioli* est, aequae fere utilis est *Caesalpini* et *Alois. Anguillarae*. *Barthol. Marantae* etiam, *Valerii Cordi*, *Remb. Dodonaei*, *Io. Manardi* et *Fabii Columnae* auxilio uti debet, qui plantas Dioscoridis explicare satagit. Indicem locupletissimum nominum omnium, quae viri clarissimi introduxerunt, *Casp. Bauhinus* in pinace exhibuit, cuius frater *Io. Bauhinus* incredibili fere industria et studio summo innumeras Dioscoridis plantas exposuit. Minima profecto fides habenda *Leon. Fuchfio*, *Amat. Lusitano*, *Ruellio*, *Tabernaemontano*, *Trago* et *Dalechampio*, qui, vel quod alieni a rei herbariae essent peritia, vel quod Italiam nunquam percrutati essent, plerumque fere errant et lectores seducunt. *Barthol. Maranta* nemo uberius, luculentius et disertius explicuit rationes illustrandi et exponendi Dioscoridis.

Italiae, „magnae frugum parenti, magnae virum,“ ea laus tribuenda, quod rei herbariae rudimenta, post literas restitutas, prima posuerit, quod *Matthiolo*, *Caesalpinos*, *Anguillaras*, *Columnas* excitaverit, qui augustae patriae plantas colligerent, collectas cum veteribus compararent, comparatas exponerent. Quodsi ii viri nonnullas plantas Dioscoridis vel penitus silent, vel perperam

explicant, quodsi ipse etiam, qui per quatuor fere lustra in principibus artis meae totus sum, subinde lapsus fuero, vitio id auctori ipsi vertendum, qui non nostro eoque systematico modo plantas describere, sed habitu quodam seu nota aliqua peculiari duntaxat indigitare consuevit.

Quodsi enim ordinem spectes, qui alioquin lucis aliquid foenerare potuisset, nullus fere in Dioscoride est, licet aromaticas arbores et gummiferas alimentaue et cerealia seorsim tractet. Ob nominis saepius adfinitatem plantas alienissimas coniungit, ut Medium et Epimedium, Althaeam cannabinam cum Cannabi, Hippophaestum (Cnicum stellatum) cum Hippophaë, Salsolam Tragum cum Hyperico hircino et Pimpinella Saxifraga (Tragio), Parnassiam cum Tritico etc.

Descriptiones adeo mancae sunt, ut variarum plantarum nomen tantummodo, praetereaue nihil, exstet. Quae fuerit Cinna (4, 52.) gramin in Cilicia noxium, ignoro. Talium plantarum descriptionem tentavit Barthol. *Maranta* (*method. cogn. simpl.* 2, 14.) licet haud ubique felici eventu. Ubique comparat *Diosc.* habitum, folia, flores cum aliis plantis, nonnunquam satis inepte: sic Elichryso largitur folia Abrotani, Cnici folia habet ἐντετραημένα, Symphyto officinali eadem periodo tribuit καύλον κοῦφον καὶ δασέα. Non raro a vocum significato aberrat, ut nulla ipsi fuisse certa no-

menclatio videatur: sic *λόβος* non legumen solum, sed quemvis fructum, non semel quoque florem ipsum *σμιόδιον* umbellam, sed et strobilum *Origani* et capitulum notat. Quod quidem bene *Galenus* animadvertit (*simpl. facult.* 11, p. 144.), vocum significatum Dioscoridem ignorasse, et ipse rogat (*praef.*) ne τὴν ἐν λόγοις δύναμιν lector spectet.

Eadem planta nonnunquam vel eodem nomine bis, ut *Bromus*, vel diversis etiam, ut *Lonicera Caprifolium*, occurrit. Errores plurimos, quos incuria produxit, commisisse palam est. Sic e ferulacea arbore *euphorbium stillare* (3, 96.), *Onofmam echioidem flore fructuque carere* (3, 147.) *femina filicum vermiculos esse* (3, 121.) perhibet.

Insignis tamen thesaurus plantarum italicarum et graecarum, nonnunquam bene observatarum, accuratam meretur enumerationem.

? *Amomum hirsutum* Lam. *Tsjana Kua Rheed. mal.* 11, t. 8. (*κόστος*). Tres facit Dioscorides (1, 15.) species, quarum una *arabica* est, levis, alba, odorata; *indica* altera, crassa, levis, nigra, ferulacea; *syriaca* tertia *buxea*, nigra, graveolens. Primus animadvertit Ant. Musa *Brassavolus* (*exam. simpl.* 238.) nullam *costi* speciem recentioribus cognitam esse. Sperat, *Alphonsum Ferrariae* Ducem verum *costum* apportari iussurum. At spes eum adeo sefellit, ut et nostrae etiamnum of-

ficinae nullum omnino verum costum possideant; costum dulcem enim, quem venditant, eundem esse cum Canella alba iamdiu comperi. Indicus costus forte est radix *Amomi sylvestris*, quae, etsi atrata non sit, tamen obscuri, fusci est coloris et nodosa (*Rumph. amboin.* 6. t. 63.). Quae syriaca sit species, plane ignoro (Cf. *Lam. encycl.* 1, 136.). Zedoariae radicem eandem esse cum Costo, perhibet *Anguillara* p. 34. Cf. *Niclas ad Geopon.* 7, 13. . . ? *Anomum Zedoaria* (καρδάμωμον 1, 5.) . . . *Amomum Zingiber* (ζιγγίβερι 2, 190.). Ex Arabia traglodytica apportabatur.

Phillyrea latifolia (Φιλλυρέα 1, 125.). Folia oleae familia sed latiora: fructum cum Lentisco comparat. Cf. *Sibthorp. fl. graeca* t. 2. . . *Rosmarinus officinalis* (λιβανωτίς 3, 89.). . . *Salvia Horminum* (ὄρμινον 3, 145.). Cf. *Sibthorp. fl. graec.* t. 20. . . *Salvia argentea* (αἰθιωπίς 4, 105.). Cf. *Sibthorp. fl. graec.* t. 27. . . *Piper nigrum* (πέπερι 2, 189.).

Valeriana Dioscoridis, *Sibthorp. fl. graec.* t. 33., foliis omnibus pinnatis, radicalium foliolis ovatis dentato-repandis, radice tuberosa, quam ad Limyrum fluvium Lyciae Hawkins, Sibthorpii comes, invenit: est sine dubio *Φοῦ Diosc.* 1, 10. Namque, nasci in Ponto, Smyrnio Oleri atro similia habere folia, flores ex albo-purpurascens, radicem digiti minoris crassitudine: quae omnia cum

elegantissima Baueri apud Sibthorium icone con-
 sentiunt. . . *Valeriana celtica* (νάρδος κελτική, 1,
 7.). In Liguriae alpibus et Istria provenire. Cf.
Plin. 12, 12. *Iacqu. coll.* 1, p. 24. . . *Valeriana tu-*
berosa (νάρδος ὀρεινή ἢ καὶ θυλακίτις 1, 8.). Mani-
 festo corruptum esse textum, *Caesalpinus* (4, 3.)
 iam divinavit et *Anguillara* (p. 24.) emendare stu-
 duit. Optima est correctio, quam *Matthiol.* p. 55.
 suadet: loco οὔτε δὲ καυλὸν οὔτε καρπὸν οὔτε ἄνθος
 φέρει legendum οὔτε δὲ καυλὸς οὔτε καρπὸς οὔτε
 ἄνθες συμφέρει. (sed sola radix). Delineavit *Al-*
pinus exot. 132. Folia eryngio similia perhiben-
 tur, at molliora, neque spinosa, dein vero nullum
 adesse caulem dicitur, adferri autem e Cilicia.
 Certe Dioscorides plantam nunquam viderat. . .
Crocus sativus (κρόκος 1, 25.). Optimum esse
 corycium, tum lycium. . . *Gladiolus communis*
 (ξίφιον 4, 20.). Cf. *Sibthorp. fl. graec. t.* 37. . .
Iris germanica (ἴρις 1, 1.). Cf. *Anguillara* p. 17.
Sibthorp. t. 40. . . *Iris foetidissima* (ξύρις 4, 22.).
 Cf. *I. Bauhin. hist.* 2, 75. . . *Schoenus mucro-*
natus (ὄξύσχοις 4, 52.). Gramen marinum cy-
 peroides *I. Bauh. hist.* 2, 498. Cf. *Sibthorp. fl.*
graec. t. 45. . . *Schoenus nigricans* (σχοῖνος μέ-
 λας *ib.*). *Scheuchz. agrostogr. t.* 7. f. 12 — 14. . .
Cladium germanicum Schrad. *Schoenus Mari-*
fcus L. (ὄλόσχοις σαρκωδέστρα 4, 52.). Cf.
Hofst. gram. 3. t. 53. . . *Cyperus longus* (κύ-

πειρος 1, 4.). Cf. *Jacqu. coll.* 3, 191. Huc et
 νάρδος συριακή 1, 6. ζέρινα dicitur *Pseudo-Democri-*
to Geopon. 12, 6. . . *Andropogon Schoenan-*
thus (σχοῖνος εὐσμος 1, 16.). . . *Andropogon*
Nardus (νάρδος Ἰνδική 1, 6. ni fuerit *Valeriana*
Spica Iones in act. beng. 2, 433. Sed dubito,
 quod semper graminis speciem faciunt veteres. . .
Phalaris aquatica (Φάλαρις 3, 159.). Qui Ph.
 canariensem; praeunte *Trago* (2, 669.) cre-
 dunt, negligunt altitudinem bipalmarem non qua-
 drare, neque patria huius graminis eo aevo cog-
 nitam fuisse. . . *Arundo Donax* (δόναξ 1, 114.). . .
Arundo Calamagrostis (καλαμάγρωστις 4, 51.). . .
Avena sterilis (αἰγίλωψ 4, 139.). . . *Avena sa-*
tiva (βρωῶμος 2, 116. 4, 140.). . . *Triticum*
repens (ἄγρωστις 4, 30.). . . *Triticum Zea*
 (ζεία 2, 111.). . . *Triticum Spelta* (ὀλύρα 2,
 113.). . . *Lolium perenne* (Φοίνιξ 4, 43.).

Globularia Alypum (ἄλυπον 4, 180.). Cf.
Actuar. meth. med. 5, 8. ubi et descriptio. . .
Dipsacus fullonum (δίψακος 3, 13.). . . ? *Pe-*
naea mucronata. Ut Dioscoridis (3, 99.) et
 nostris temporibus *Sarcocolla* e Persia advehitur,
 hunc fruticem autem id gummi largiri Linnaeus au-
 tumat. . . *Parietaria officinalis* (ἐλξίνη 4, 86.).
 Cf. *Caesalpin.* 4, 38. . . *Sanguisorba officinalis*
 σιδηρίτις ἐτέρα 4, 54.). Cf. *Column. ephraf.* 1,
 37. p. 124. *Hermodorum Listarchum primum*

fuiffe, qui hanc plantam detexerit, adfirmat *Anguillara* p. 257. et infulis Archipelagi eam σιδηρίτιδα etiamnum nominari. . . *Galium Aparine* (ἀπαρίνη 3, 104.). . . *Galium verum* (γάλλιον 4, 96.). . . *Rubia tinctorum* (ἐρυθρόδανος 3, 160.). Ravennae, in Caria et Galilaea ferebatur. . . *Plantago media* (ἀρνόγλωσσον μικρόν 2, 155.). . . *Plantago altissima* (ἀρνόγλωσσον μέζον 2, 155.). . . *Plantago Coronopus* (ὀλέστιον 4, 11.). . . *Plantago Psyllium* (ψύλλιον 4, 70.). . . *Hypocoum procumbens* (ὑπήκοον 4, 68.). . . *Trapa natans* (τρίβολος ἔνυδρος 4, 15.). . . *Potamogeton natans* (ποταμογεΐτων 4, 101.).

Heliotropium europaeum (ἡλιοτρόπιον 4, 193.). . . *Myosotis scorpioides* (μυωσώτις 2, 214.). *Lithospermum officinale* (λιθοσπέρμον 3, 158.). . . *Lithospermum fruticosum* (ἀγχουσα τρίτη 4, 25.). Cf. *Alpin.*ⁿ *exot.* t. 68. *Barrel.* 1168. *Galenus* (*facult. simpl.* 5, 71.) ὀνόκλιον vocat et aliam, quae forte *Anchusa tinctoria* est, ἀλκιβιάδιον. . . *Anchusa italica* (ἀγχουσα 4, 23.). . . *Anchusa tinctoria* (ἀγχουσα ἑτέρα 4, 24.). . . *Symphytum officinale* (σύμφυτον 4, 10.). . . *Cynoglossum officinale* (κυνόγλωσσον 4, 129.). . . *Burago officinalis* (βούγλωσσον 4, 128.). . . *Onoporna echiodes* (ὄνοσμα 4, 147.). . . *Echium italicum* var. γ. *Lycopsis monspeliaca* *Morison. hist.* 284. (λύκοψις 4, 26.). . . *Echium rubrum*

(ἔχθιον 4, 27.). Cf. *Clus. hist.* 2, 144. 145. . .
Cyclamen hederifolium (κυκλάμινος 2, 194.). . .
Hottonia palustris (στρατιώτης χιλίοφυλλος 4,
 103.). *Matthiolum* (797.) pessime huc *Phellandrium aquaticum* retulit. In simili errore versatur *Amiatus Lusitanus* (446.) et *Maranta* ridet etiam eos, qui aliter sentiant (2, 15. p. 178.). . .
Anagallis arvensis (ἀνάγαλλις 2, 209.). Phoeniceam habet et coeruleam, alteram putat marem esse feminam alteram. . . *Plumbago europaea* (τριπόλιον 4, 135.). Cf. *Column. ephraf.* 161. Qui Afer Tripolium arbitrantur (*Matthiol* et *alii*) negligunt comparationem foliorum cum *Isatidis* foliis. . . *Convolvulus sepium* (σμίλαξ λεία 4, 145.). *Μαλακόκισσος Pseudo-Democr.* *Geopon.* 12, 6. . . *Convolvulus Imperati* (κρέμ-βη θαλασσία 2, 148.). Cf. *Rauwolf. it.* p. 54. et *Cassian. Bass. geopon.* 12, 1. . . *Convolvulus Scammonia* (σκαμμωνίη 4, 171.). . . *Campanula Medium* (μέδιον 4, 18.). . . *Campanula Erinus* (ἔρινος 4, 29.). Cf. *Caesalpin.* 9. 31. . .
Polemonium coeruleum (πολεμώνιον 4, 8.). . .
Lonicera Caprifolium (κυκλάμινος ἑτέρα, κισσό-θεμον ἢ κισσόφυλλον 2, 195.). . . *Lonicera Periclymenum* (περικλύμενον 4, 14.). . . *Coris monspeliensis* (κόρις 3, 174.). . . *Verbascum Thapsus* (φλόμος θήλεια 4, 104.). . . *Verbascum sinuatum* (φλόμος ἀρρήνη *ib.*). . . *Verbasc-*

cum Lychnitis (τρίτη Φλομῖς, λυχνίτις *ib.*). Reliquae autem sunt verae Phlomidēs. . . *Verbascum ferrugineum* (ἀρκτιον, ἀρκετοῦρος 4, 106.). Non credo esse Celsiam Arcturum, quae multo angustiora Verbascis folia habet: ἀρκτιον autem largiora habere debet. . . *Hyoscyamus reticulatus* (ὕοςκίαμος ὁ ἀνθη ὑποπύρεφρα φέρει, Φύλλα σμίλακι ὁμοία, σπέρμα μέλαν καὶ τοὺς κωτίνοὺς σκληροὺς καὶ ἀκανθώδεις 4, 69.). Cf. *Camerar. hort. p. 77.* . . *Hyoscyamus aureus* (ὕοςκ. οὐ τὰ ἀνθη μηλοειδῆ, Φύλλα καὶ λόβοι ἀπαλώτερα, σπέρμα ὑπόξανθον, ὡσπερ ἐρύσιμον *ib.*). . . *Hyoscyamus albus* ὁ τρίτος λιπαρὸς, οὐ τὰ ἀνθη λευκὰ, *ib.*). . . *Physalis somnifera* (στρέχγον ὑπνωτικὸν 4, 73.). *Primus delineavit Alpinus exot. c. 55.* . . *Physalis Alkekengi* (ἀλκιάκαβος 4, 72.). . . *Solanum nigrum* (στρέχνος κηπαῖος 4, 71.). *Esse herbam innocentis gustus. Varietates orientales in Aegypto comeduntur.* . . *Solanum insanum* (στρέχμος μάνκος 4, 74.). . . *Lycium europaeum* (λύκιον 1, 132.). Cf. *Rauwolf. it. n. 285. Hasselquist. it. 498.* Berberin creticam putat esse *Alpinus (exot. c. 11.)*; sed succum ex eadem elici non invenit. . . *Chironia Centaurium* (κενταύριον μικρὸν ἢ λιμναῖον 5, 9.). . . *Cordia Myxa* (περσέα 1, 187.). . . *Zizyphus vulgaris* (ζάμνος 1, 119.). . . *Zizyphus Paliurus* (παλίουρος 1, 121.). . . *Rhamnus infectorius et saxatilis*

(ῥάμνος ἑτέρα λευκότερα καὶ τρίτη μελαντέρα 1, 119.). Cf. *Anguillara* p. 54. . . *Cuscuta Epithymum* (ἐπίθυμον 4, 179.). Eadem forte Poterio spinoso (στοίβη f. φλέω, φέω) adnascens, *Plinio* (26, 8.) Hypopheo appellatur. . . *Viola odorata* (ἴον 4, 122.). . . *Hedera Helix* (κισσὸς 2, 20.). Tres esse potissimum differentias, albam, nigram, quam διονύσιον dicant, et ἔλκμα dictam, candicantibus foliis praeditam. *Tournefortius* (it. 2, 14. 15.) orientalem varietatem fructibus auratis bene descripsit. Nil nisi varietatem esse *Anguillara* (p. 180. 181.) bene animadvertit. . . *Illecebrum Paronychia* (παρωνυχία 4, 54.). . . *Vinca maior et minor* (κληματὶς 4, 7. Sed miror, in Aegypto tantummodo indigenam dici, quum per totam Europam australem proveniat. Cf. *Dodon.* 405. 406. . . *Nerium Oleander* (νήριον 4, 82.). *Rosae laureae* nomine describit *Apuleius* (*metam.* 4, p. 64.). . . *Periploca angustifolia*, *Billard.* ic. plant. syr. dec. 2. n. 17. (ἀπόκυνον 4, 81.). Canes trucidare expertus est *Anguillara* p. 274. . . *Asclepias Vincetoxicum* (ἀσκληπιάς 3, 106.). . . *Asclepias nigra* (κηκαία 3, 134.). Folia Solano nigro similia, flores nigricantes, femina corniculis inclusa, nasci locis petrosis. *Anguillara* (p. 229.) describit plantam huic similem in Apulia inventam. . . *Chenopodium Botrys* (βότρυς 3, 130.). . . *Chenopodium album* (κυννοκράμβη 4, 192.). . . *Atri-*

plex Halimus (άλιμος 1, 120.). Cf. *Anguillara* p. 57. . . *Salsola Tragus* (τράγος 4, 51.). . . *Salsola polyclonos* (ἐμπετρον ἢ Φανοειδές, ἀλυκὸν ἐν ὄρειοῖς καὶ παραλίαις 4, 181.). *Barrel.* 275. . . *Cressa cretica* (ὀνδυλλίς, ἧς τὰ φύλλα Φακῶ ὅμοια καὶ μαλακά, κλωνία σπιθαμῆς ὕψος 3, 153.). Cf. *Alpin. exot.* 156. Possit quidem reduci ad *Arenariam peploidem*, sed haec non spithamea aut do-drantalisis est nec fruticosa. . . *Gentiana lutea* (γεντιάνη 3, 3.). . . *Lagoecia Cuminoides* (κύνων ἄγριον 3, 69.). *Eryngium planum* (ἡρύγγιον 3, 24.). . . *Bupleurum longifolium* (κακάλια 4, 123.). Media folia transire caulem, flores bryoniae quadantenus fimiles esse, in montibus crescere. . . *Bupleurum fruticosum* (σέσελι αἰθιοπικόν 3, 61.). Bene describit, ut invenerit prope Massiliam, *Anguillara* p. 212. . . *Tordylium officinale* (σέσελι κρητικόν 3, 63.). . . *Caucalis orientalis* (καύκαλις 2, 169.). *Bellon.* 3, 49. . . *Daucus Gingidium* (γγυγίδιον 2, 167. Cf. *Plin.* 20, 5. *Galen. fac. simpl.* 6, 166. *Anguillar.* p. 106. . . *Daucus mauritanicus* (σταφυλίος ἄγριος 3, 59.). In umbellae centro πορφυροειδές τι esse (flores abortivos centrales carnosos). . . *Ammi corticum* (ἄμμι αἰθιοπικόν 3, 70. Cf. *Anguill.* 130. . . ? *Bunium Bulbocastanum* (βούνον 4, 124.). Sed de tubere nulla fit mentio: forte *Peucedanum Silaus*? . . *Bunium aromaticum*

(Ψευδοβούνιον, θάμνον σπιθαμιάϊον ἐν Κρήτῃ 4, 125.). . . *Conium maculatum* (κῶνειον 4, 79.).
 Corruptum textum arbitratur *Anguillara* p. 273.
 et κοριάνδρου loco νάρθηκος Φύλλα legendum esse. . . *Selinum Oreoselinum* (ὄρεοσέλινον 3, 76.).
 Sed caulis tantum modo σπιθαμιάϊος dicitur. Credit *Anguillara* (p. 125.) Scandicem Cerefolium esse, sed id σκάνδουξ est. . . *Athamanta cretensis* (δαῦκος κρητικὸς 3, 83. . . *Athamanta Matthioli* (μέον, τὸ καλούμενον ἀθαμαντικὸν 1, 5.). Cf. *Matthiol.* 25. . . *Peucedanum officinale* (πενκέδανον 3, 92.). . . *Crithmum maritimum* (κρίθμον 2, 157.). . . *Cachrys Libanotis* (λιβανωτὶς πρώτη, ἧς τὰ Φύλλα μαράθρω ὅμοια, τὸ δὲ σπέρμα σφονδυλίου 3, 87.). . . *Cachrys Morisoni* (ἰππομάραθρον, σπέρμα κάγχρευι ὅμοιον, 3, 82.).
 Descriptio apud *Anguillaram* p. 124. (*Finocchio salvatico*). . . *Ferula communis* (νάρθηξ 3, 91.). . . *Ferula tingitana* (σίλφιον λίβυκόν 3, 94.). . . *Ferula Asa foetida*. (σίλφιον μηδικὸν 3, 94.). . . *Ferula persica* largitur forte σαγαπηνὸν, ὁπὸν πίας ναρθηκοειδοῦς, γενομένης ἐν Μηδίᾳ (3, 95.). . . *Laserpitium Libanotis* (λιβανωτὶς ἕτερα 3, 87.). . . *Laserpitium filifolium* (δαῦκος ἕτερος, οὗ τὰ Φύλλα σελίνω ἀργαίω ὅμοια 3, 83. . . *Laserpitium latifolium* (πάναξ χειρώνιον 3, 57.).
 Linnaeus novam speciem *L. Chironium* fecit, quae vero eadem esse dicitur ac *L. latifolium*. *Lam. encycl.* 3,

423. . . *Laserpitium hirsutum* (πάναξ Ἀσκληπιὸν 3, 56.). . . *Heracleum Sphondylium* (σφονδύλιον 3, 90.). . . *Heracleum gummiferum* Willd., hort. berol. 1, t. 53. 54. (ἀγασυλλίς, ἢ τὸ ἀμμωνιακὸν Φέρι 3, 98.). . . *Ligusticum Levisticum* (λιγυστικὸν 3, 58.). *Imperatoriam Ostruthium* credit Anguill. 211. . . *Ligusticum peloponnese* (σέσελι πελοποννησιακὸν 3, 62.). . . *Sium angustifolium* (σίον 2, 154.). . . *Sium Sifarium* (ἐλαφοβόσκον 3, 80.). Cf. *Column. phytobaf.* p. 71. . . *Sifon Ammi* (σίσων 3, 64.). . . *Bubon gummiferum* (μετώπων 1, 71.). . . *Cuminum Cyminum* (κύμιον 3, 68.). Καρναβάδιον dixerunt feriores, ut *Florentinus*, *Geopon.* 9, 28. ad quem locum vide *Niclas.* . . *Oenanthe pimpinellifolia* (οἰνάνθη 3, 135.). . . *Phellandrium Matellina* (σιδηρεῖτις τρίτη, φύλλα κοριάνω ἄμια, ἐνεγρεύθη, ἄνθη δὲ φοινικὰ 4, 35.). *Columna perperam* pro *Sanicula* habet. . . *Coriandrum fativum* (κόριον 3, 71.). . . *Scandix odorata* (μύρξις 4, 116.). Cf. *Column. ephraf.* 1, 33. p. 112. . . *Scandix Cerefolium* (σκάνδυξ 2, 168.). Mirum, huius oleris *Theophrastum* non meminisse, quum tamen fatis copiose ab Atheniensibus coleretur. Cf. *Aristoph. acharn. act.* 2. sc. 4. ubi Euripidi obicitur, a matre, quae Scandica vendiderit, natum esse. Cf. *Gall. noct. att.* 15, 20. *Plin.* 22, 22. . . *Seseli elatum* (3, 60. σέσελι μασσαλεω-

τικόν). Cf. Gerard. gallopr. 253. Sequens huc
 trahit C. Bauhin. ad Matth. p. 550. Ipse Matthio-
 lus vero *Daucum Visnagam*. . . *Seseli tortuosum*
 (ἵππομάραθρον ἕτερον 3, 82.). . . *Thapsia Ascle-*
pium (θαψία 4, 157.). . . *Pastinaca sativa* (σί-
 σαρον 2, 159.). Cf. Column. phytob. p. 68. *An-*
guillara p. 112. . . *Pastinaca Oropanax* (ὀρο-
 πάναξ 3, 55.). Eademne cum L. Chironio L. ut
 duae potius plantae, haec nimirum et L. latifolium,
 sub ea denominatione comprehendantur? . . *Smyr-*
nium Olus atrum (ἵπποσελίνον 3, 78.). . . *Smyr-*
nium perfoliatum (σμύρνιον, ὅπερ ἐν Κιλικίᾳ πε-
 τροσελίνον καλοῦσι, γενόμενον πλεῖστον ἐν τῷ Ἄμα-
 νῶ ὄρει. Φύλλα ὅμοια τῷ ἵπποσελίῳ, ἀλλὰ πλα-
 τύτερα, ὑπολίπαρα, ἑωμαλέα 3, 79.). . . *Ane-*
thum graveolens (ἀνηθον 3, 67.). . . *Anethum*
Foeniculum (μάραθρον 3, 81.). . . *Carum Car-*
vi (κάρως 3, 66.). . . *Pimpinella Saxifraga* (τρέ-
 γιον ἕτερον 4, 50.). Cf. Column. phytob. p. 61.
 t. 17. *Rauwolfius* it. p. 123. Afragali spe-
 ciem huc trahit, quam *Billardierius* (ic. pl. syr.
 n. 9.) sub nomine *A. emarginati* delineavit. Sed,
 quae in Libaio monte crescit, plantula, Dioscori-
 di haud adeo nota ac vulgaris esse potuit. . . *Pim-*
pinella dioica forte est λιβανωτὶς ἀναργὸς 3, 87.
 Alia saltem est planta ac Theophrasti, Cachrydi
 Libanotidi similis, sine flore et fructu. . . *Pimpi-*
nella Anisum (ἀνήσον 3, 65.). . . *Pimpinella per-*

egrina (δαῦκος τρίτος 3, 85.). Cf. *Column. ec-
phr* 1, 32. p. 109. . . *Asium graveolens fativum*
et *sylvestre* (σέλινον κηπαῖον καὶ ἐλειοσέλινον 3, 74.
75.). . . *Rhus coriaria* (ῥόυς βυρσοδεψικὴ 1,
147.). . . *Sambucus nigra* (ἀκτῆ 4, 174.). . .
Sambucus Ebulus (χαμαιάκτῆ 4, 175.). . . *Ta-
marix gallica* (μυρική 1, 116.). . . *Parnassia pa-
lustris* (ἀργεωστis ἐν τῷ Παρνασσῷ 4, 32.). *Fo-
lia hederacea, flos albus.*

Narcissus Pseudonarcissus et *poëticus* (νάρκισ-
σος, ἄνθος λευκόν, ἔσωθεν δὲ κροκῶδες, ἐπ' ἐνίων δὲ
πορφυροειδές 4, 161.). . . *Pancratium illyricum*
vel *Narcissus orientalis* (βολβός ἐμετικὸς 2,
201.). . . *Allium Ampeloprasum* (ἀμπελέπρασον
2, 180.). . . *Allium Porrum* (πράσον 2, 179.). . .
Allium sativum (σκόροdon 2, 182.). . . *Allium*
arenarium (ἐφιοσκόροdon *ib.*). Cf. *Bauhin. hist.* 2,
599. . . *Allium Scorodoprasum* (σκοροδόπρασον 2,
183.). . . *Allium Cera* (κρόμμυον 2, 181.). . .
Allium nigrum (μῶλυ 3, 54.). . . *Lilium candi-
dum* (κρίνον βασιλικόν 3, 116.). . . *Lilium Mar-
tagon* (ἡμεροκαλλis 3, 137.). Cf. *Anguillara p.*
231. . . *Uvularia amplexifolia* (ἰδαία ῥίζα, ὄξυ-
μυρσίνη τὰ φύλλα ἔοικε, παρ' αὐτὰ δὲ ὡς ἔλικες
μικροὶ πεφύκασιν, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἄνθος 4, 44.). *Vac-
cinium Vitim idaeam* *Columna* credit et *Anguilla-
ra* (p. 259.). . . *Erythronium Dens Canis* (σα-
τύριον ἐρυθρόνιον 3, 144.). . . *Ornithogalum sta-*

chyoides (ἐΦήμερον 4, 85.). Folia liliij sed angustiora, flores candidi. Longe aliud certe est ac ἐΦήμερον Theophrasti, nec plausibus digni, qui vel *Lyfimachiae* speciem (*C. Bauhin.*) vel *Lilium Martagon* (*Matthiol.*), vel *Convallariam maialem* (*Fuchf.*), vel *Digitalem* etiam (*Column.*), vel *Convallariam verticillatam* (*Caesalp.* 5, 35.) putarunt. Per Europam australem, praesertim in Gallia narbonensi nostra species in nemoribus invenitur, delineata a *Rudbekio* (*camp. elyf.* 2. p. 134. f. 3.). . . *Ornithogalum nutans* (ὄρνιθογάλον 2, 174.). Stamina dilatata campanae more, ut *C. Bauhinus*, vocat alterum florem alteri innatum. . . *Scilla maritima* (σκίλλη 2, 202.). . . *Asphodelus ramosus* (ἀσφόδελος 2, 199.). . . *Anthericum Liliastrum* (φαλαγγιον 3, 122.). Florem Liliij candidi, sed minorem, habet, radicem συνελκομένην, fasciculatam. . . *Convallaria latifolia* (πολυγόνατον 4, 6.). Folia laurinis latiora, pedunculis axillaribus multifloris. Errarunt, qui *C. Polygonatum* dixerunt, quum hoc habeat pedunculos subunifloros; nec *C. multiflora* est, quippe quae magis boreales amat regiones. . . *Hyacinthus orientalis* (ὑάκινθος 4, 63.). . . *Hyacinthus ? comosus* quibusdam est βόλβος ἐδώδιμος 2, 200. . . *Aloë perfoliata* (ἀλόη 3, 25.). Folia esse scillae familia, sed crassa spinulosa deflexa, flores albidos. In Stoechadibus infulis copiose provenire *Quique-*

ranus de laud. Provinc. 59. Ἡπατίτιδα iam cognoscit *Didymus in Geopon. 6, 6. . . Acorus Calamus (ἀκόρον 1, 2.)*. Varietas indica nomine καλέμου ἀρωματικοῦ 1, 17. describitur. . . *Bambusa arundinacea*. Inveniri saccharum fali simile ad culmos arundinum in India et Arabia (2, 104.). Huc etiam pertinet Nearchi apud *Strabonem* (15, 1016.) testimonium, mel in arundinibus sine apibus apud Indos parari. Unde liquet, quantopere differat saccharum veterum Graecorum Romanorumque a nostro. Id sensit primus fere *Manardus (ep. 2. p. 23 f.)* contradicentibus *Matthiolo, Mundella (p. 234. 255.)* aliisque. Bene illustravit hanc rem *Salmafus (homon. hyl. iatr. p. 109.)*. *Garcias* autem ab *Orto* primus fere docuit, Bambusam revera mellis concreti speciem per genicula transfudare, quae saccharum verum veterum fuerit (*histor. arom. 1, 12.*). Cf. *Christ. a Costa (hist. arom. 6.* Nostri sacchari, e conquassatis Sacchari culmis expressi, vestigium primum invenisse mihi videor in *Mosis Chorenensis* geographia Armenica (*p. 564.*) qui ad Gondisaporam, Euphrati adiacentem, optimum coli saccharum adfirmat. Quum is scriptor saeculo quinto medio vixerit, ante haec tempora solo melle illo Bambusae concreto utebantur. Saraceni id ab Euphrate demum Cyprum et Graeciam transportarunt (*Bongars gesta Dei per Francos, 2, p. 270.*). Cf. de melle Bambusae Phil.

Ruffel in philos. transact. 80, p. 273 f. — *Prima forte Bambusae mentio apud Herodotum* (3, 98.) ubi navigia e καλάμοις strui refert. *Ctesias (de indicis rebus apud Phot. cod. 73.)* duo genera καλάμου facit, marem sine medulla et feminam eo praeditam, hanc sine dubio *Calamum Rotang*, illam *Bambusam* nostram. Repetit ea *Plinius* (16, 36.). . . *Oryza sativa* (ὄρυζα 2, 117.). . . *Rumex Patientia* (λάπαθρον κηκευτὸν 2, 140.). . . *Rumex acutus* (ὄξυλάπαθρον *ib.*). . . *Rumex obtusifolius* (λάπαθρον ἄγριον, *ib.*). . . *Rumex divaricatus* (ὄξαλις ἢ ἀνάξυρις, *ib.*). . . *Rumex aquaticus* (βρεταννική ἢ βεττονική 4, 2.). Cf. *Plin.* 25, 3. . . *Leontice Leontopetalum* (λεοντοπέταλον 3, 110. Cf. *Barrel.* 1029. . . *Leontice Chrysogonum* (χρυσόγονον 4, 56.). Cf. *Morif.* 2. f. 3. t. 15. f. 7. *Rauwolf. it. n.* 119. . . *Colchicum autumnale* (καλχικὸν 4, 84.). . . *Alisma parnassifolium* (ἄλισμα 3, 169.). Ob folia angustiora et flores albos huc potius quam ad *A. Plantaginem* aut aliam speciem pertinet. Nec aliud est *δαμασώων Galeni antid.* 1, 433. licet semipedem altum illud tantummodo praedicat.

Epilobium roseum Schreb. (ὄναγρα, 4, 118.). . . *Veratrum album* (ἐλλέβορος λευκός 4, 150.). . . *Lawsonia inermis* (κύπρος 1, 124.). Cf. *Rauwolf it. n.* 60. *Hasselquistius it.* 502. *L. spinosam* etiam huc trahit. . . *Diospyros Ebenum*

(ἐβένος 1, 129.). . . *Amyris gileadensis* (τὸ βαλ-
σάμου δένδρον ἐν μόνῃ Ἰουδαίᾳ 1, 18.). . . *Amy-
ris Kafal* Forsk. (τὸ λιβάνου δένδρον 1, 81.). Vid.
supra floram biblicam. Ex eadem arbore *Canca-
mum* (1, 23.) fumi, olim (*antiqu. bot. p. 87.*)
demonstravi. Optime eodemque modo turiferam
arborem *Diodorus* (5, 41.) describit. Distinguit
Dioscorides (1, 83.) *mannam turis* a ture ipso,
illam esse micas concussu elisas. *Galenus* (*meth.
med. 13, 175.*) ὑπόσεισμα esse λιβανωτοῦ perhi-
bet et adstringentem ei tribuit virtutem. . . *Erica
arborea* (ἐρεΐκη 1, 117.). . . *Daphne Gnidium*
(χαμέλαια 4, 172.). . . *Daphne Cneorum* (θυ-
μέλαια 4, 175.). . . *Polygonum Hydropter*
(ὑδροπέπερι 2, 191.). . . *Polygonum Persicaria*
(κραταιόγονον 5, 159.). . . *Polygonum mariti-
mum* (πολύγονον ἄρρην 4, 4.). . . *Polygonum
incanum* (πολύγονου θήλυ 4, 5.). *Ochreae cilia-
tae* describuntur, Φυλλαρίαις εἰκυΐαι ἐξοχαὶ πίτυος
περὶ τοῖς γόνασιν ἐν κύκλῳ. . . *Polygonum dume-
torum* (ἐλξίνη 4, 59.). Huc magis quam ad *Con-
volvulum arvensem* referenda esse videtur.

Laurus nobilis (δάφνη 1, 106.). . . *Laurus
Cinnamomum* (κωννάμων 1, 15.). . . *Laurus
Cassia* (κασσία 1, 12.). Speciem habet nigro-
purpurascens, rosarum odore, medico usui prae-
primis commodam, ζίγειρ dictam. Ea vox arabi-
ca est \int ^{rw} rubor. *Galen.* (*antidot. 1, 434.*) γί-

ζῖ dicit speciem, cinnamomo proximam, quae forte *εμαζ* e trunco arboris sumpta sit. . . *Rheum Rhaponticum* (ῥῆμα 3, 2.). Nil nisi radicem describit crassam extus nigricantem, intus subrufescentem, ἄοσμον, seu potius εὔοσμον. Venire autem e regionibus trans Bosphorum: ubi et *Ammianus Marcellinus* (12, 7.) a fluvio quodam hanc radicem nomen habere perhibet. Qui crediderunt, Centauream esse Rhaponticam (*Dodon.* 389.), patriam non agnoverunt, namque haec in Helvetiae Italiaeque alpebus provenit, neque qualitates habet, quas Dioscorides suae ῥῆμα adscribit. *Matthiolus* optime (*comm.* 475 f.) et *Prosp. Alpinus* (*exot.* 2, 4. p. 187. 188.) differentias docuerunt inter hanc radicem et Rhei barbari, quod ab Alexandri Tralliani iude temporibus innotuit. Nostram speciem *Scribonius Largus* (167) radicem Ponticam dicit.

Hyperanthera Moringa (δένδρον τῆς βαλάνου μυρεψικῆς 4, 160.). Sed cum Tamarice comparat arborem, quod falsum. . . *Anagyris foetida* (ἀνάγυρις 3, 167.). Cf. *Clus. hist.* 1, 95. . . *Ruta graveolens* (πήγμανον 3, 52.). . . *Styrax officinale* (στύραξ 1, 79.). Arborem cum *Pyro Cydonia* non inmerito comparat: optime crescere in Pifcidiae montibus, quod et testatur *Strabo* (12, p. 856.) et *Moses Chorenensis* (*geogr. Armen.* p. 353.). . . *Saxifraga Hirculus* (τρῶγον, ᾧ δολί-

ζεται νέρδος κελτικῆ 1, 7.). Cf. *Clus. exot.* 1, 53. . .
Cotyledon Umbilicus (κοτυληδών 4, 92.). *Bellon. obs.* 1, 55. . . *Cotyledon ferrata* (κοτυληδών έτέρα 4, 95.). . . *Gypsophila Struthium* (στρούθιον 2, 195.). . . *Gypsophila ?fastigiata* (σύμφυτον πετραίον 4, 9.). *Sed* dubius haereo. . .
Saponaria Ocimoides (ώκιμοειδές 4, 28.). . . *Trianthena fruticosum* Vahl. (άκάκαλις 1, 118.). *Fru-tex* dicitur aegyptiacus, cuius fructus tamaricis fimilis. Nullum alium cognosco, qui huc trahi possit. *Amatus* quidem *Lusitanus* perperam olim *Ericam baccantem*, Lusitaniae propriam, alii *Empetrum nigrum* intellexerunt. . . *Tribulus terrestris* (τρέβολος χερσαίος 4, 15.). . . *Sedum Anacampseros* (τηλέφιον 2, 217.). Vehementer fallitur *Columna* (*ecphraf.* 1, 59.) dum *Zygophyllum Fabaginem* huc trahit. . . *Sedum Ceraea* (κηπαία 3, 168.). . . *Sedum stellatum* (άείζων τρίτον 4, 91.). . . *Cerastium aquaticum* f. *Stellaria nemorum* (άλσίνη 4, 87.). . . *Agrostemma coronaria* (λύχνις 3, 14.).

Afarum europaeum (άσαρον 1, 9.). . . *Peganum Harmala* (πήγανον άγριον 3, 53.). Cf. *Dodon.* 121. *Bellon.* 3, 50. . . *Lythrum Salicaria* (λυσιμαχία 4, 3.). . . *Agrimonia Eupatoria* (εύπατώριον 4, 41.). . . *Reseda Phyteuma* (Φύτευμα 4, 130.). Nescio, qui factum fit, quod *Columna* (*ecphr. t.* 22.) *Scabiosam* siculam huc

trahere potuerit. . . *Reseda alba* (σησαμοειδὲς μέ-
 γα 4, 152.). *Galenus* (*facult. simpl.* 8, 108.)
 ἀντικυρικὸν ἐλλέβορον vocat. . . *Euphorbia officina-*
narum (δένδρον εὐφορβίου 3, 96.) Sed male id ha-
 bet ναρθηκοειδὲς. . . *Euphorbia Chamaesyce* (χα-
 μαισύκη 4, 170.). Ramos palmares procumben-
 tes, folia lenti familia, fructus sub foliis rotundos
 habet, sed florem nullum. Haec quadrant omni-
 no ad nostram speciem. Cf. *Clus. hist.* 2, 187. . .
Euphorbia Peplis (πεπλὶς 4, 169.). Folia por-
 tulacae, subtus rubentia, fructus in foliorum axil-
 lis. Cf. *Clus. l. c.* et *Scopol. carn. n.* 583. . . *Eu-*
phorbia Peplus (πεπλὲς 4, 168.). Folia non be-
 ne cum rutaceis comparat. Cf. *I. Bauh. hist.* 3,
 670. . . *Euphorbia Lathyris* (λάθυρις 4, 167.).
 Folia cum amygdalinis comparat, fructum esse tri-
 coccum, τρίχωρον. Cf. *Matthiol. p.* 868. . . *Eu-*
phorbia Apios (ἄπιος 4, 177.). Radix pyriformis,
 ramuli exigui, foliis exiguis. Cf. *Clus. hist.* 2, 190.
Bellon. obs. 1, 42. . . *Euphorbia Pityusa* (πιτυ-
 οῦσα 4, 166.). Caulis cubitalis, πολυγόνατος, fo-
 liolis pinum aemulantibus, flores exigui subpurpu-
 rascentes. Cf. *Morif. 3. f.* 10. t. 1. f. 25. . . *Eu-*
phorbia Paralias (τιθύμαλος παράλιος 4, 165.).
 Folia conferta lini familia, flores albicantes, nasci
 in maritimis. Cf. *Dodon.* 270. . . *Euphorbia he-*
lioscoriā (τιθύμαλος ἡλιοσκοπίος 4, 165.). . . *Eu-*
phorbia platyphyllos (τιθύμαλος πλατύφυλλος,

ib.). *Clus. hist.* 2, 190. . . *Euphorbia Cyparissias*
 (τιθύμαλος κυπαρισσίας, *ib.*). . . *Euphorbia Myrsi-*
nites (τιθύμαλος θήλυς, *ib.*). Cf. *Clus.* 2, 189. . .
Euphorbia dendroides (τιθύμαλος ὁ ἐν ταῖς πέτραις
 φύομενος, *ib.*). Hanc speciem per Liguriam et
 Etruriam invenit *Anguillara p.* 294. Cf. *Lobel.*
advers. 150. . . *Euphorbia Characias* (χαρακίας,
ib.). Nec *E. amygdaloides*, quum frutex fit. Cf.
Clus. 2, 188. . . *Sempervivum tectorum* (ἀείζων
 τὸ μέγα 4, 89.). *S. arboreum*, quod in Cepha-
 lonia Anastasiae nomine veniat, intelligit *Anguilla-*
ra p. 277. . . *Sempervivum sediforme* (ἀείζων τὸ
 μικρὸν 4, 90.). Cf. *Jacq. hort. vindob.* 1. t. 83. . .
Amygdalus Persica (τὰ μῆλα περσικὰ 1, 164.). .
Prunus Armeniaca (τὰ μῆλα ἀρμενιακὰ, Ῥομαϊ-
 στὶ δε πρακίονια 1, 165.). . . *Mespilus Pyracan-*
tha (ὄξυάκανθα 1, 122.). . . *Rosa canina* (κυνός-
 βατον 1, 123.). . . *Rubus fruticosus* (βάτος 4,
 37.). . . *Rubus idaeus* (βάτος ἰδαία 4, 38.). . .
Tormentilla erecta (πεντάφυλλον 4, 42.).
Capparis spinosa (κάππαρις 2, 204.). . . *Pa-*
paraver dubium (μήκων ῥοιᾶς 4, 64.). Vulgo *P.*
Rhoeas habetur, sed κεφαλή προμήκης obstat. Fo-
 lia *Origani*, *Brassicae* *Erucae*, *Cichorii* aut *Thymi*
 similia declarantur, unde inconstantiam auctoris ef-
 feceris. . . *Paraver somniferum* (μήκων ἥμερος,
 κηπευτὴ 4, 65.). . . *Paraver Rhoeas* (ἡ ἀγρία μή-
 κων, ἐγκαθήμενην ἔχων τὴν κωδίαν, ὁ καὶ πιθίτις

καὶ ῥοιὰς ὀνομάζεται, *ib.*). . . *Paraver hybridum*
 (τρίτη ἀγρωτέρρα μήκων καὶ μακροτέρρα (μικροτέρρα)
 τούτων, ἔχουσα τὴν κωδῖαν ἐπιμήκη, *ib.*). . . *Pa-*
raver Argemone (ἀργημώνη 2, 208.). . . *Glau-*
cium luteum (χελιδώνιον μέγα 2, 201.). *Tum*
ex eo, tum e Glaucio phoeniceo parabatur fuccus
Glaucii (3, 100.). Μήκωνα κερατίτιν ἢ θαλατ-
 τῖαν vocat *Galenus* (*facult. simpl.* 7, 99.). . .
Nymphaea lutea (νυμφαία ἄλλη 3, 159.). . .
Nymphaea alba (3, 158.). . . *Nymphaea Lotus*
 (λωτὸς ὁ ἐν αἰγύπτῳ 4, 114.). . . *Cistus lada-*
niferus (κίστου εἶδος λῆδον 1, 128.). Cf. *Tour-*
nefort. it. 1, 29. 30. . . *Cistus villosus* (κιστὸς

ἄρξην 1, 126.). *Potest et C. incanus esse.* . . *Ci-*
stus salvifolius (κιστὸς θῆλυ, *ib.*). . . *Paeonia*
officinalis (γλυκυσίδη θήλεια 3, 157.). . . *Paeo-*
nia corallina (γλυκυσίδη ἄρξην, *ib.*). . . *Delphi-*
nium Consolida (δελφίνιον 3, 84.). . . *Delphi-*
nium Aiacis (δελφίνιον ἕτερον, οἱ δὲ ὑάκινθον, ῥω-
 μαῖσι βουκίνους (vaccinia) 3, 85.). . . *Delphi-*
nium Staphis agria (σταφίς ἀγρία 4, 156.). *Pe-*
dicularia herba Scribon. Larg. 8. . . *Aconitum Ly-*
coctonum (ἀκόνιτον ἕτερον 4, 78.). *Lycoctonum*
etiam dici, folia habere platani similia, sed multo
magis incisa et coloris obscurioris. . . *Nigella sa-*
tiva (μελάνθιον 3, 93.). . . *Nelumbium specio-*
sum (κιάμος αἰγύπτιος 2, 128.). . . *Anemone*
hortensis (ἀνημώνη ἡμερος 2, 207.). . . *Anemone*

arennina (ἀνημώνη ἀγρία, *ib.*). Folia latiora et flos purpureus. . . *Clematis Vitalba* (δαφνοειδές 4, 148.). . . *Clematis Viticella* (κληματίτις 4, 182.). . . *Thalictrum minus* (θάλικτρον 4, 98.). . . *Ranunculus Ficaria* (χελιδόνιον τὸ μικρὸν 2, 212.). . . *Ranunculus aconitifolius* f. *platanifolius* (βατράχιον τέταρτον, ἀνθος γαλακτίζον 2, 206.). . . *Ranunculus Seguieri* (βατράχιον κορίου Φύλλοις, ἀνθος ὑπόλευκον, *ib.*). . . *Ranunculus hirsutus* (βατράχιον χνοωδέστερον, πλεῖστον ἐν Σαρδονίᾳ γινόμενον, *ib.*). . . *Ranunculus repens* (βατρ. κορίου Φύλλοις, ἀνθος μῆλιον, *ib.*). Vel hic vel *R. sceleratus* est βατράχιον ἢ χρυσάνθεμον *Pseudo-Democrit. in Georon.* 12, 6. . . *Isopyrum fumarioides* (ισόπυρον 4, 121.). . . *Helleborus orientalis* (ἐλλέβορος μέλας 4, 151.). Folia platani similia, subspera, flores purpurascetes. Optimum ex Anticyra et Helicone venire.

Aiuga Iva (ἀνθύλλις ἐτέρα, χαμαιπίτυος τὰ Φύλλα, δασύτερα δὲ, ἀνθος πορφυροῦν 3, 153.). Cf. *Clus. hist.* 2, 186. Invenit in Creta *Anguil-lara* p. 257. . . *Aiuga Chamaeritys* (χαμαιπίτυς 3, 175.). . . *Teucrium Botrys* (χαμαιπίτυς ἐτέρα, φυλλάρια λεπτὰ λευκὰ, ἀνθήλια μηλιὰ 3, 176.). . . *Teucrium Pseudo-Chamaeritys* (χαμαιπίτυς ἐτέρα, κλάδους ἔχουσα πηχναίους ἀγκυροειδεῖς, ἀνθος λευκὸν 3, 176.). Cf. *Clus. hist.* 2, 185. In Italia, Gallia narbonensi et Hispania non

rarum. . . *Teucrium Marum* (μάρον 3, 49.) . . .
Teucrium Scordium (σκόρδιον 3, 125.) . . . *Teu-*
crium Chamaedrys (χαμαίδρυς 3, 112.) . . . *Teu-*
crium lucidum (τεύκριον 4, 111.). *Chamaedryi*
simile, foliis exiguis, ciceris similibus. . . . *Teu-*
crium montanum (πόλιον όρεινόν 3, 124.). *Gra-*
veolens, canum. . . . *Teucrium Polium* (έτερον πό-
λιον θαμνωδέστερον, ούχ' ούτως εύτονον τῆ όσμῆ 3,
124. . . Teucrium creticum (έλέμιον αϊγύπτιον 1,
28.). . . Teucrium Pseudhyssopus (ύσσωπος όρει-
νός 3, 30.). Cf. Column. ephraf. 1, 14. p. 67. . .
Satureia graeca (άγριοσίγανον, καλούμενον τῶ Νικ-
άνδρω κονίλη 3, 34.). . . Satureia Thymbra (θύμ-
βρα 3, 45.). . . Hyssopus officinalis (ύσσωπος 3,
30.). . . Verbena officinalis (περιστερεῶν 4, 60.). . .
Verbena supina (ιερά βοτάνη 4, 61.). Cf *Clus.*
hist. 2, 46. . . Lavandula Stoechas (στιχάς 3,
31.). . . Mentha sylvestris (σισύμβριον 2, 153.).
Huius forte varietas distinguitur ήδυσμόμου άγρίου
nomine 3, 42. . . Mentha sativa (ήδυσμόμον ήμε-
ρον, μίνθη 3, 41.). . . Mentha Pulegium (γλή-
χων 3, 56.). . . Mentha cervina (πολύκνημον 3,
108.). Divinavit id unicus Caesalpinus (11, 37.).
. . . Lamium album (λευκάς 3, 113.). Cf. *Caesalp.*
11, 31. . . Lamium purpureum (γαλιόψις 4,
95.). Nescio, qualem plantam hoc nomine de-
scribat Anguillara p. 278. . . Betonica officinalis
(κέστρον 4, 1.). . . Stachys germanica (στάχυς

3, 120.). . . *Stachys heraclea* (σιδηρέτις, οἱ δὲ ἡράκλειαν καλοῦσιν 4, 35.). . . *Ballota nigra* (βαλ-
λωτῆ 3, 117.). . . *Marrubium vulgare* (πράσιον
3, 119.). . . *Marrubium Pseudo-Dictamnus*
(ψευδοδίκταμνος 3, 38.). Temere perhibet *An-*
guillara p. 201. totum hoc capitulum supposititium
esse. . . *Leonurus Marrubiastrum* (πυκνοκόμον 4,
176.). Cf. *Plin.* 26, 8. *Anguillar.* p. 298. . . *Phlo-*
mis fruticosa et italica (Φλομίδες διπλαῖ, δασεῖαι,
περιφυεῖς τῆ γῆ, στρωγγύλα ἔχουσαι τὰ φύλλα 4,
104.). Cf. *Dodon.* 146. . . *Phlomis Lychnitis*
(Φλόμος ἀγρία), *ib.*). Folia *Salviae* similia, flos
aureus fulgens. . . *Clinopodium vulgare* (κλω-
πόδιον 3, 109.). . . *Origanum Dictamnus* (δί-
κταμνος 3, 37.). . . *Origanum creticum* (δίκτα-
μνος ἕτερος, φύλλοις ἑοικὼς σισυμβρίῳ 3, 39.). . .
Origanum heracleoticum (ὀρίγανος ἡρακλειωτικὴ 3,
32.). . . *Origanum Onitis* (ὀνήτις 3, 33.). . . *Ori-*
ganum Maioranoides (σάμψυχον 3, 47.). In Cy-
zico, Cypro et Sicilia provenire et laudatissimum
esse. . . *Thymus Serpyllum* (ἔρφυλλος 3, 46.). . .
Thymus vulgaris (θυμὸς 3, 44.). . . *Thymus*
Zygis (ἔρφυλλος ἀγριος, ὃς καὶ ζυγίς καλεῖται 3
46.). . . *Thymus Acinos* (ἀκινος 3, 50.). . . *Thy-*
mus Tragoriganum (τραγορίγανος 3, 35.). Op-
time nasci in Co, Chio, Smyrna et Creta. Cf. *Al-*
pin. exot. c. 36. . . *Melissa officinalis* (μελισσό-
φυλλον 3, 118.). . . *Melissa cretica* (καλαμίνδι

ἐρεινότερα, ἔχει Φύλλα ὠκίμῳ ὅμοια, ὑπόλευκα 3, 43.). Cf. *Barrel. ic.* 1166. . . *Melissa Calamintha* (καλαμίνθη τρίτη, ἧς τὰ Φύλλα τῷ ἡδύσμῳ ἀγρίῳ ὅμοια *ib.*). Sed poterit forte ad *Nepetam nudam* traduci: namque *Galenus* (*antidot.* I, 430.) νέπετον καὶ καλαμίνθην eandem credit. . . *Nepeta Nepetella* (καλαμίνθη, ἣ γλήχωνι ἔοικε *ib.*). Cf. *Anguillara p.* 202. . . *Ocimum Basilicum* (ὠκίμον 2, 171.). . . *Antirrhinum spurium* (ἐλατίνη 4, 40.). *Folia Polygoni dumetorum pilosa*. . . *Antirrhinum purpureum* (ἀντίρρηνον 4, 133.). . . *Antirrhinum repens* (ὄσυρις 143.). Idem est cum *A. monspessulano*, ut *Smithius engl. bot.* 1253. evicit. . . *Antirrhinum Asarina* (χαμαίσις 4, 126.). *Glechoma hederacea* esse nequit, ob flores pallidos. . . *Orobanche elatior* (ὄροβάγχη 2, 172.). Differentes plantas esse *Theophrasti* et *Dioscoridis*, vidit iam *Anguillara* (*p.* 89.). . . *Vitex Agnus* (ἀγνὸς 1, 135.). . . *Acanthus mollis* (ἀκάνθος ἐν παραδείσοις 3, 119.). . . *Acanthus spinosus* (ἀκάνθη ἀγρία 3, 120.).

Isatis tinctoria (ἴσατις 2, 215. 216.). . . *Lepidium sativum* (λεπίδιον 2, 205.). . . *Lepidium latifolium* (κάραμον 2, 185.). . . *Lepidium Iberis* (ἰβέρης 1, 188.). Cf. *Damocratis* descriptionem apud *Gal. compos. med. sec. gen.* 10, 310. *Dodon.* 714. *Anguillara p.* 120. . . *Thlaspi campestre* (θλάσπι 2, 186.). . . *Cochlearia Ar-*

moracia (ῥαφανὶς ἀγρία 2, 138.). . . *Cochlearia Draba* (δράβη 2, 187.). Cf. *Column. ephraf.* 1, 109. p. 270. At *Clus. hist.* 2, 125. huc haud pertinet. . . *Coronopus Ruellii* (κορωνόπους 2, 158.). . . *Alyssum alpestre* (ἀλυσσον 3, 105.). *Columna*, licet sibi in hoc frutice non confitet, vult tamen *Veronicam* esse, in *Φυτοβασιάνω V. arvensem* p. 21. facit, quum ἀλυσσον tamen *Φρυγάνιον* dicatur, in *ephraf.* vero p. 288. *V. montanam*. . . *Alyssum sativum* (μύαγγρον 4, 117.). . . *Sisymbrium Nasturtium* (σισύμβριον ἔτερον, ἢ καρδαμίνη 2, 155.). . . *Erysimum officinale* (ἐρύτιμον 2, 188.). . . *Brassica Eruca* (εὐζωμον 2, 170.). . . *Brassica oleracea sylvestris* (κράμβη ἀγρία 2, 147.). . . *Cheiranthus incanus* (λευκόιον 3, 138.).

Erodium malacoides (γεράνιον ἔτερον 3, 131.).
Potest tamen et *Geranium molle* esse. . . *Geranium tuberosum* (γεράνιον φύλλω ἀνημώνης, ῥίζα ὑποστρεγγύλη γλυκεία ib.). . . *Pistia Stratiotes* (στρατιώτης 4, 102.). Cf. *Alp. aegypt. t.* 108. . .
Althaea cannabina (κάνναβις ἀγρία 3, 166.). . .
Malva sylvestris f. *mauritiana* (μαλᾶχη 2, 144.). . .
Malva Alcea (ἀλκία 3, 164.). . . *Lavatera arborea* (μαλᾶχη κηπευτή 2, 144.). . . *Lavatera olbia* f. *Malope malacoides* (ἀλθαία 3, 165.).
Cum utraque non omnino congruit,

Fumaria officinalis (καπνὸς 4, 110.). Haec

est *fel terrae* Scribonii Larg. (227.), quam male Rhodius (ad h. l.) pro Chironia Centaurio habet. . . *Polygala amara* (πολύγαλα 4, 142.). . . *Spartium iunceum* (σπάρτιον 4, 158.). . . *Spartium spinosum* (ἐτέρα ἀκακία ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Πόντῳ 1, 153.). Cf. *Anguillara* p. 63., qui in Corsica invenit, *Matthiol.* p. 172. Huc et alter *Aspalathus* 1, 19. Cf. *Alpin exot.* 12. . . *Genista aspalathoides* (ἀσπάλαθος 1, 19.). Eundem esse cum ligno rhodio, fide Constantini Rhodii, rhi-zotomi Cretenfis, perhibet *Anguillara* (p. 56.). Delineavit *Pona bald.* p. 16. Lignum rhodium alii Convolvulo scopario tribuunt: huius vero patria Teneriffa veteribus, ante Infantem Henricum, ignota fuit. . . *Ononis antiquorum* (ἀνω-νις 5, 21.). Cf. *Dodon.* 743. . . *Anthyllis cretica* (τοῦ ἐβένου εἶδος θαμνώδες, κυτίσω ὅμοιον 1, 129.). Cf. *Ponae bald.* p. 51. . . *Phaseolus vulgaris* (σμίλαξ 2, 176.). . . *Orobus vernus* (ἀστράγαλος 4, 62.). Cf. *Column. phytob.* p. 48. t. 14. . . *Lathyrus Aphaca* (ἀφάκη 2, 178.). . . *Lathyrus Clymenum* (κλύμενον 4, 13.). *Column. ephraf.* 1, 49. p. 155. Scorpiurum vermiculatam habet, nescio, quo demum iure. . . *Ervum Ervilia* (ὄροβος 2, 131.). . . *Coronilla Securidaca* (ἡδύσαρον 5, 146.). Cf. *Dodon.* 546. . . *Ornithopus compressus* (κατανάγκη 4, 154.). Male *Rauwolfius* (*it. tab. inter.* 54 — 60.)

Plantaginem Lagopoda huc refert. . . *Scorpiurus sulcata* (σκορπιοειδές 4, 195.). . . *Hedysarum Onobrychis* (ὄνοβρύχης 3, 170.). . . *Indigofera tinctoria* (τὸ Ἰνδικόν βαφικόν 5, 107.). Cf. *Beckmann Gesch. der Erfind.* 4, 475. . . *Astragalus Glaux* (γλαῦξ 4, 141.). Cf. *Clus. hist.* 2, 241. . . *Astragalus sesamoides* (σησαμοειδές μικρόν 4, 155.). . . *Astragalus creticus* (τραγακάνθα 3, 23.). . . *Astragalus pugniiformis* (κατανάγκη ἐτέρα 4, 134.). . . *Astragalus Poterium* (ποτήριον 3, 17.). *Planta spinosa lanuginosa, floribus albis, Tragacanthae similis, radice gummifera.* Nulla alia quam haec species esse potest. Cf. *Lobel. hist.* 492. *Clus. hist.* 1, 108. *Vahl. symb. bot.* 1, 65. . . *Pisoralea bituminosa* (τρίφυλλον 3, 123.). Τρίφυλλον vocat *Galen.* (*antidot.* 1, 426.) ad Neapolin crescere et vino conservando inservire. *Trifolium italicum* f. *creticum* (μελίλωτος 3, 48.). . . *Trifolium arvense* (λαγώπους 4, 17.). . . *Medicago sativa* (μηδική 2, 177.). . . *Medicago arborea* (κύτισος 4, 113.). . . *Glycyrrhiza glabra* (γλυκυρρίζα 3, 7.). *Plinius* (22, 9.) descriptionem male intellexit. Etenim, cum folia Diosc. cum σχίνω (lentisco) comparet, *Plinius* ἐχίνω sine dubio legit, echinataque dixit. Male itaque *Gl. echinata* intelligitur, licet haec in Italia proveniat. . . *Lotus corniculatus* (λωτὸς ἡμερὸς 4, 111.). . . *Lotus rectus* (ἀγριὸς λιβυκὸς λωτὸς

4, 112.). Sed L. Dioscoridis huc pertinere non videtur, quum et patria Libya et altitudo duos cubitos excedens contradicant. Haec forte λωτὸς ἀνδρομήκης (Diodor. Sicul. 5, 43.), quam Agatharchides in Arabia invenit, quamque cum medica herba et agrostide comparat.

Hypericum Coris (ὑπερικὸν 3, 171.) κλωνά-
ρια ὑποδάσέα. . . *Hypericum Androsaemum* (ἄσ-
κυρον 5, 172.). Cf. *Column. ephras.* 1, 16. . .
Hypericum montanum (ἀνδρόσαιμον 3, 173.). Cf.
Column. ephras. 1, 15. . . *Hypericum hircinum*
(τράγιον 4, 49.). Conf. *Ponae bald.* p. 31.

Tragopogon crocifolius (τραγοπόγων 2, 173.). .
Sonchus oleraceus (σόγγος 2, 159.). . . *Scorz-
nera tuberosa* (κονδρίλλης ἕτερον εἶδος 3, 161.).
Radicem et caulem esse fucci plenum, ut Diosc. te-
statur *Rauwolfius* (*itin.* 117.), qui circa Hale-
pum invenit. . . *Lactuca perennis* (κονδρίλλη 2,
161.). *Anguillara* p. 109. Caccialepre eam vo-
cari ait. . . *Lactuca virosa* (θριδάξ ἀγρία 2, 166.). .
Crepis virens (ιεράκιον μικρὸν 3, 73.). . . *Crepis
biennis* (ιεράκιον μέγα 3, 72.). C. Dioscoridis
esse nequit, cum caulem asperum et spinulosum ha-
beat. . . *Lapsana communis* (λαμφάνη 2, 142.). . .
Cichorium Intybus (σέρις ἀγρία θριδακωδεστέρα 2,
160.). . . *Cichorium Endivia* (σέρις κηπευτὴ στενό-
φυλλος *ib.*). . . *Arctium Lappa* (ἀρκεῖον 4, 107.). . .
Carduus leucographus (ἀκανθα λευκὴ 5, 14.).

Describit hoc nomine *Anguillara* p. 143. plantam, quam in Sclavonia et Umbria invenerit, et quae *Carthamus coeruleus* esse videtur. . . *Carduus arabicus* (ἀκανθα ἀραβική 3, 15.). . . *Carduus parviflorus* (κίρσιον 4, 119.). . . *Carduus marianus* (σίλυβον 4, 159.). Cf. *Rauwolf. it. n. 74. Anguill. p. 151.* . . *Cnicus Casabonae* (λευκάκανθα 3, 22.). Cf. *Schmidel. icon. et anal. t. 51.* . . *Cnicus stellatus* (ἰππόφαιστον 4, 163.). . . *Onopordon Acanthium* (ἀκάνθιον 3, 18.). . . *Carlina acaulis* (χαμαιλέων λευκός 3, 10.). . . *Carthamus lanatus* (ἀτράκτυλις 3, 107.). . . *Stachelina Chamaepeuce* (χαμαιπεύκη 4, 127.). Cf. *Alpin. exot. c. 35.* . . *Chrysocoma Linofyris* (χρυσσοκόμη 4, 55.). Cf. *Caesalp. 12, 14. Column. ecephraf. 1, 20.* *Mirum, Anguillaram* (p. 264.) eam non cognovisse. . . *Santolina Chamaecyparissus* (ἀβρότονον θήλυ, θάμνος δενδροειδής, υπόλευκος, φύλλοις λεπτοσχιδέσιν, ὡςπερ σεριφίου περὶ τὰ κλώνια, πλήρες ἄνθους, ἐπ' ἀκροῦ ἔχον κερκομβῶδες χρυσοειδές, εὐῶδες μετὰ ποσοῦ βάρους 3, 29.). Cf. *Clus. hist. 1, 341. Columna ecephr. 1, 13.* perperam hanc plantam ad πόλιον (3, 124.) traduxit. *Cur. Anguillara* p. 166. malit ad Art. Abrotanum relegare, nescio. Quadrant fere omnia. . . *Santolina maritima* (γναφάλιον 3, 132.). . . *Artemisia Abrotanum* (ἀβρότονον ἄρξεν 3, 29.). . . *Artemisia Santonica* (ἀψινθίου τρίτον εἶδος, ὃ σαντώνιον

καλοῦσι 3, 28.) σαρδάνιον legit *Anguillara* p. 166. Obstat tamen *Galen.* (*facult. simpl.* 5, 69.), qui non semel tantum σαντόνικον dicit. . . *Artemisia campestris* (ἀρτεμισία λεπτόφυλλος 3, 128.). . . *Artemisia camforata* (ἀρτεμισία μονοκλῶνος εὐωδестέρα 3, 127.). Cf. *I. Bauh. hist.* 3, 194. . . *Artemisia pontica* (ἀρτεμισία λεπτοτέρη ἔχουσα τὰ Φύλλα 3, 127.). *Artemisia chamaemelifolia* (ἀρτεμισία πλατυτέρη ἔχουσα τὰ Φύλλα *ib.*). . . *Artemisia Absynthium* (ἀψίνθιον 3, 26.). . . *Artemisia fragrans* (ἀψίνθιον, θαλάσσιον, τινες δὲ καὶ σερίφιον καλοῦσι, ὅπερ πλεῖστον ἐν τῷ περὶ Καππαδοκίαν Ταύρω ὄρει γεννᾶται, βαρύσμος, 3, 27.). *Posfitne forte et Artemisia maritima* intelligi, aut *A. taurica* Willd.? *Artemisiam maritimam* vult *Anguillara* p. 165. . . *Gnaphalium sanguineum* (βάκχαρις 3, 51.). *Herba fruticosa, suaveolens, coronaria: folia tomentosa latiuscula, caulis cubitalis, flores purpureo-albicantes.* *Eam speciem invenerunt Rauwolfius* (*it.* p. 285.) *et circa Aleppum Ruffelius* (*Alepp.* p. 195.). *Male autem interpretati sunt, qui vel Digitalem Thapsi, ut Lacuna et Matthiolus* (p. 558.) *vel Inulam Vaillantii ut Clusius* (*hist.* 2, 21.) *vel Salviam Sclaream, ut Leonicens et Caesalpinus* (11, 37.) *vel Baccharidis speciem ut Linnaeus, crediderunt.* . . *Gnaphalium Stoechas* (ἐλίχρυσον 4, 57.). . . *Gnaphalium Leontopodium* (λεοντοπόδιον 4, 131.).

Sed *Plantaginem creticam* facit *Alpinus exot. c.* 51., quae esse nequit, quod caules nominantur et planta dicitur *διδακτυλιαῖος*, summis quoque caulibus insidere fertur flos. Quae omnia haud quamquam cum *Plantagine cretica* congruunt. . . *Baccharis Dioscoridis* (κένυζα μεγάλη 3, 136.). Cf. *Rauwolf. it. p.* 54. . . *Inula spiraeifolia* (κένυζα μέση *ib.*). Cf. *Bauhin. hist.* 2, 1049. . . *Inula Pulicaria* (κένυζα μικρά *ib.*). *Dodon.* 52. Haec est κένυζα, quae paludes *Paxamo* indigitat (*Geopon.* 2, 4.). . . *Inula Helenium* (ἐλένιον 1, 27.). . . *Tussilago Farfara* (βηχίον 3, 126.). . . *Tussilago Petasites* (πετασίτης 4, 108.). . . *Senecio Iacobaea* (ἡριγεργὼν 4, 97.). . . *Aster Amellus* (ἀστὴρ ἀπτικὸς 4, 120.). . . *Anthemis Pyrethrum* (πύρεθρον 3, 86.). . . *Anthemis Cota, montana* et *Chrysanthemum monspeliense* ἀνθέμιδος nomine (3, 154.) comprehenduntur. Namque radius modo albus, modo flavus, modo roseus indicatur. . . *Anthemis valentina* (βούφθαλμον 3, 156.). Namque folia foeniculi, flores flavi. . . *Chrysanthemum coronarium* f. *segetum* (χρυσάνθεμον 4, 58.). . . *Achillea Ageratum* (αἰγίρατον 4, 59.). . . *Achillea tomentosa* (ἀχίλλεια, ἄνθος χρυσίζον 4, 36.). . . *Achillea tanacetifolia* (ἀχίλλεια, ἄνθος πορφυρὸν *ib.*). . . *Achillea nobilis* (ἀχίλλεια, ἄνθος λευκὸν *ib.*). . . *Achillea Ptarmica* (πταρμική 2, 192.). . . *Tagetes patula* (ὀδόν-

να 2, 215.). Cf. *Caesalp.* 12, 43. . . *Centaurea Crocodilium* (κροκοδείλιον 3, 12.). Cf. *Anguillara* p. 141., qui e *Crateva* totum hoc caput sumtum esse testatur. . . *Centaurea* ? *Cyanus* (μήκων ἀφρώδης ἤράκλαια 4, 66. Cf. *Column. phytob.* p. 74. t. 21. *Gratiolam* credit *Anguillara* p. 268. . . *Brotera corymbosa* (χαμαιλέων μέλας 3, 11.). Cf. *Belon. obs.* 1, 16.

Orchis pyramidalis (ὄρχις, κυνόςρχις 3, 141.). . . *Orchis Morio* (ὄρχις ἕτερος, ὃν σεραπιάδα καλοῦσιν 3, 142.). . . *Orchis* ? *bifolia* (σατύριον 3, 143. Qui potuerit *Tulipa suaveolens* f. *praecox* (*Clus. hist.* 1, 150.) huc trahi, nescio. . . *Serapias Lingua* (λογχίτις 5, 161.). Folia porri familia subrubentia, flores fusci feu ferruginei adspectu referentes πιλίσκια, τῷ δὲ τύπῳ προσωπεῖα κωμικὰ κεχηνότα, dependet autem γλωσσάριον λευκόν, ex hiatu: semen (*capsula*) trigonum lanciforme. Hanc plantam praeter *Caesalpinum* optimum (10, 21.) omnes ignorant. Is autem in montibus Etruriae invenit et sagacissime *Lonchitidem* Dioscoridis esse divinavit. Cf. *Column. ecphras.* 1, 148. t. 522. ubi autem folia nimis angusta sunt. *Bauh. hist.* 2, 766. *Morif.* 3. f. 12. t. 14. f. 21. *Irin* tuberosam huc trahit praestantissimus *Sibthorpius*, sed ubi est γλωσσάριον λευκόν ex hiatu corollae? Neque feminae sunt ὅμοια λόγγη vel in *Serapiade*. . . *Neottia spiralis* (ἐπιπακτίς ἢ ἐλλεβορίνη 4, 109.).

Nulli alii Orchidearum adiudicare possum ob folia exigua. Ceterae autem notae reticentur. Certe non est Helleborine *Caesalpini* (15, 30.), quae *Cypripedium Calceolus* esse videtur. . . *Aristolochia longa* (ἀριστολοχία μακρὰ 3, 6.). . . *Aristolochia rotunda* (ἀριστολοχία στρογγύλη 3, 6.). . . *Aristolochia Clematidis* (ἀριστολοχία κληματίτις *ib.*). *A. baetica* (*Clus. hist.* 2, 74.) esse nequit, quippe quae purpureos flores, nostra autem flavicundos habet. Loco ἀειζώου μικροῦ, cuius foliis similia haec sint, *Anguillara* bene ἀσάρον ponit (*p.* 193.). . . *Cytinus Hypocistis* (ὑπωκιστὶς 1, 127.).

Lemna minor (Φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων 4, 88.). . . *Typha latifolia* (τύφη 3, 133.). . . *Urtica urens* (ἀκαλύφη τραχυτέρα 4, 94.). . . *Urtica dioica* (ἕτερα λεπτόσπερμος, *ib.*). . . *Xanthium strumarium* (ξάνθιον 4, 138.). . . *Ambrosia maritima* (ἀμβροσία 3, 129.). . . *Myriophyllum spicatum* (μυριόφυλλον 4, 115.). . . *Thelygonum Cynocrambe* (φύλλον 3, 140.). . . *Poterium spinosum* (στοίβη 4, 12.). Cf. *Tournefort. it.* 1, 61. Hon. *Bellus* ad *Clus. hist.* 2, 308. Hanc et κολυμβάδα dici et ad vinum conservandum, ob aromaticam indolem, adhiberi, testatur *Galenus* (*antidot.* 1, 426.). . . *Arum Dracunculus* δρακοντίον 2, 196. . . *Arum italicum* (ἄρον 2, 197.). . . *Arum Arisarum* (ἀρίσαρον 2, 198.). . . *Quercus cocci-*

fera (κόκκος βαφικὴ 4, 48.). . . *Croton tinctorius* (ἡλιοτρόπιον μικρὸν 4, 194.). *Primus fere Clusius* (*hist.* 2, 47.) *veram Dioscoridis plantam delineavit*, post eum *Tabernaemontanus* (*herb.* 2, 265.). Sed *Caesalpinus* (11, 12.) et *Matthiolum* p. 894. toto coelo aberrant, dum modo *Myosotidem* modo *Calendulam* huc referunt. . . *Acacia vera* (ἀκακία 1, 153.). . . *Acacia Catechu* (λύκιον Ἰνδικόν, ἐκ θάμνου τῆς λεγομένης λογχίτιδος· ἐστὶ δὲ εἶδος ἀκάνθης 1, 132.). Cf. *Garc. ab Orto hist. arom.*, 10. Meminit eius etiam *Galen. antidot.* 1, 424. . . *Ricinus communis* (κρότων 4, 163.). . . *Momordica Elaterium* (ἐλατήριον 4, 154.). . . *Bryonia dioica* (ἄμπελος λευκὴ 4, 184.). . . *Bryonia alba* (ἄμπελος μέλαινα 4, 185.). . . *Cucurbita Pepo* (πέπων 2, 164.). . . *Cucumis sativus* (κολοκύνθη 2, 162.). . . *Cucumis prophetarum* (κολοκύνθις 4, 178.). . . *Cucumis Melo* (σίκκος 2, 163.).

Hippophaë rhamnoides (ἵπποφαές 4, 163.). . . *Cannabis sativa* (κάνναβις 5, 165.). . . *Pistacia Terebinthus* (τέρμινθος 1, 91.). . . *Smilax aspera* (σμίλαξ τραχεῖα 4, 144.). . . *Tamus communis* (ἄμπελος ἀργία 4, 185.). . . *Rhodiola rosea* (ρόδια ῥίζη 4, 45.). . . *Mercurialis annua* (λινοζῶστις 4, 191.). . . *Juniperus Sabina* (β. θύς 1, 104.). . . *Juniperus Oxycedrus* (κέδρος 1, 105.). . . *Taxus baccata* (σμίλαξ 4, 80.). . . *Myristica*

moschata. *Caesalpinus* (2, 49.) credit *νέσκαΦ-
θον* (1, 22.) esse corticem externum huius
fructus. . . *Ruscus Hypoglossum* (*ἰππέγλωσσον* 4,
132.). Cf. *Column. ephras.* I, 165. . . *Ruscus*
aculeatus (*μυρσίνη ἀγρία* 4, 146.). . . *Ruscus*
Hypophyllum (*δάφνη ἀλεξάνδρεια* 4, 147.). Cf.
Column. l. c. . . *Ruscus racemosus* (*χαμαιδάφνη*
4, 149.).

Equisetum ? sylvaticum (*ἵππουρις* 4, 46.). Cf.
Pseudo-Democrit. in Geopon. 2, 6. . . *Equisetum*
? pratense (*ἵππουρις ἑτέρα* 4, 47.). . . ? *Marsilea*
quadrifolia (*ἐπιμήδιον* 4, 19.). *Planta aquatica*
sine flore, foliis hederaceis. Certe *Botrychium*
Lunaria non est, cui adiudicat *Columna* (*phytob.*
p. 65.). . . *Polypodium vulgare* (*πολυπόδιον* 4,
188.). . . *Polypodium Filix mas* (*πτέρις* 4, 186.). . .
Polypodium Dryopteris (*δρυοπτέρις* 4, 189.). . .
Aspidium Lonchitis (*λογχίτις ἑτέρα* 3, 162.). . .
Athyrium Filix femina (*θηλυπτέρις* 4, 187.). . .
Asplenium Hemionitis (*ἡμιονίτις* 3, 152.). . .
Asplenium Ceterach (*ἀσπληνον* 3, 151.). . . *As-*
plenium Trichomanes (*τριχομανές* 4, 137.). . .
Scelopendrium officinale (*φυλλίτις* 3, 121.). . .
Adiantum Capillus (*ἀδιάντον* 4, 136.). Cf. schol.
Theocrit. id. 13, 41. . . ? *Marchantia conica* (*λει-*
χὴν 4, 53.). *Column. ephras. I. p.* 531. Potest
tamen quoque ad *Peltideam caninam* reduci. . .

Parmelia iubata (βρύον κεδρινόν 1, 20.). . . *Fucus aculeatus* (βρύον τριχῶδες θαλάσσιον 4, 99.). . .
Fucus cartilagineus (βρύον κρητικόν 4, 100.). . .
Fucus ?sanguineus (ὑπομηκίς καὶ Φοινίσσον, *ib.*). . .
Fucus saccharinus (πλατὺ Φῦκος, *ib.*).

Agmen claudat ἀνδρόσακες (3, 150.) crux ex-
 egetarum! De eo sic: γίνεται μὲν ἐν Συρίᾳ ἐν πα-
 ραθαλασσίῳ τόποις, πῶς δὲ ἐστὶ λεπτή (λευκὴ),
 λεπτέκαρφος, πικρὰ, ἄφυλλος, θυλάκιον ἐπὶ τῆς
 κεφαλῆς ἔχουσα περιεκτικὸν σπέρματος. Totidem
 fere verbis reddit *Plinius* (27, 4.) addens, folli-
 culos in cirrhis gerere. Commentatores Dioscori-
 dis in varias de hoc vegetabili sententias abierunt,
 in plures nemo praeter *Anguillaram*. Is enim
 (p. 237.) modo *Cuscutam*, iam *Iunci* speciem, nunc
Coluteam arborem intellit. *Matthiolus*
 (p. 645.) plantam depingit maritimam, orbiculis
 pedicellatis praeditam, qualem in Etruria invenerit
Lucas Ghinius. Mox et *Lobelius* (*advers.* 165.)
 eandem in charis conchis maris Monspeliensia li-
 tora adluentis inventum delineavit, *umbilici marini*
 nomine. Citavit eundem *Androsacis Cotyledonis*
foliosi marini nomine *Magnolius* (*bot. monsp.* 19.).
 Tandem autem Ant. *Gouanus* (*flor. monspel. app.*
 479.) docuit, ad regnum animale pertinere et *Ma-*
dreporam Acetabulum *Linn. syst. nat.* esse.

Idem opinioni, quam *Matthiolus* fovet, affi-
 pulatur etiam *Caesalpinus* (16, 48.). Sed Eu-

ric. *Cordus* (botanol. p. 99.) et *Tragus* (810.) Cuscutam esse perhibent: cui plura argumenta, praesertim maritimam originem opponit Ant. Musa *Brassavolus*, qui ad litora maris adriatici frequens ἀνδρόσακες semet invenisse testatur (exam. simpl. p. 65. 64.). Ipsi adsentitur *Amatus Lusitanus* (comm. in Diosc. 376. 482.). Quorum virorum argumentis victus *Madreporam Acetabulum* Linn. esse, fatendum est.

Non defunt plura, quae fatis obscura manent, ab ipso auctore non cognita aut male descripta. Exemplo adducam Μαλάβαθρον, quod (1, 11.) aliqui pro nardi indicae folio habeant. Esse autem peculiare quoddam genus folii, quod paludibus innatet, nulla radice fultum. Id collectum, statim filo traiectum, reconditum servari. Repetit id *Plinius* (12, 26.), novo addito errore, in Syria nempe gigni id malabathrum. *Galenus* duobus locis (fac. simpl. 7, 98. 114.) μαλάβαθρον et Φύλλον μαλαβάθρου recenset, congruere virtutem cum vi nardi. Mox usus increbuit, Φύλλα cum μαλαβάθρω eadem putare, quum *Plutarchus* (Gryll. 990.) dicat νάρδους και Φύλλα και καλάμους ἀραβικούς. At vero in *Digest.* l. 59. tit. 4. de publican. et vectig. l. 16. distinguitur malabathrum a folio barbarico. His aliisque argumentis victus primus fere *Anguillara* (p. 29.) bene distinxit folium barbaricum, quod idem cum *Pipere Betle*,

Malabathrum autem dici *Tembul*. Idem *Tembul* vero tanquam *Piperis* speciem quoque describit. Falli autem et eum *Garcias* (*Clus. exot.* 175 — 177.) perhibet, Malabathrum enim *Cassiae* lignae (*Laurus Cassiae*) esse folium, folium vero κατ' ἐξοχήν esse *Betle Indorum*. Cf. *Trew. in nov. act. nat. cur. vol. 2. app. p.* 385. Coram habeo etiam iconem folii, quod manifesto *Lauri Cassiae* est, et *Betle* dicitur, apud *Ramusium* (*viaggi* 1, 363.).

* * *

Praeter hanc in materiam medicam introductionem adfunt alii etiam tractatus *Ἰνδιανῶν* etc., ut et *νόθα* dicta, quae ad graecas plantarum voces latinas etiam continent, ferioris certo originis, ut a monacho quodam compilata esse videantur.

P L I N I U S .

Duumviri hi imperio totum orbem literarium per sedecim et quod excurrit saecula regentes praecipuam merentur in rei herbariae historiae attentionem. Plinius enim iisdem fere verbis plerumque, quibus *Dioscorides*, plantas describens, medio aevo gratior fuit *Dioscoride*, quod non latine solum scripserat, sed quod superstitiones etiam plures et fabulas admiscuerat. Cum literae restituerentur, necessarium quidem fuit, ab horum duumvirorum

operibus proficisci, sed errores genuit plurimos nimia antiquitatis auctoritas: quae reiecit etiam omne aetatis, fontiumque, e quibus hauserint auctores, examen. Nostrorum autem temporum libertas ii examini vel maxime favet, id quod nobis doctrinae ambitum, quem in romano scriptore inveneris, clare exponet.

Caius *Plinius Secundus*, maior dictus, patria Veronensis, non Novocomensis fuit (*Voss. histor. lat.* 1, 29.): natus Tiberio Caesare, anno aerae nostrae 23., patre Celere, matre Marcella. Sub Claudio stipendia fecit in Germania, sub Nerone et Vespasiano augur fuit et procurator in Hispania, demum vero praefectus classis Misenenfis. Vir omni literarum disciplina ornatissimus; lectionis uberrimae segetem ditissimam in libros suos recepit, quod magis miraberis, si scieris, illum aetatis suae tempus impeditum distentumque qua officiiis maximis, qua principum favore egisse. Sed erat, ut cum nepote Plinio iuniori (*epist.* 3, 5.) loquar, acre ingenium, studium incredibile, summa vigilantia. Lucubrare a Vulcanalibus (ab autumno inde) incipiebat: in itineribus, quasi solutus ceteris curis, studio soli et lectioni vacabat. Ad latus notarius cum pugillaribus, cuius manus hieme manicis muniebantur, ut ne coeli quidem asperitas ullum studii tempus eriperet. Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod studiis non im-

pertiretur. Hac intentione tot volumina peregit, quot fere nemo Romanorum sui temporis.

Ipsi viri clarissimi morti gloria immortalis proposita est, quod avido naturae studio eam sponte subierit. Fuit enim ingens illud Vesuvii montis incendium anni 79, quum ille classem Miseni imperio praefens regeret, quod ipsum adeo excitavit, ut Pomponianum peteret, prospiciendi causa e proximo, nequid iam mare admitteret. Ibi sulfuris fumo crassioreque caligine suffocatus statim concidit.

E tanti viri scriptis numerosis ad nos solum pervenit opus *historiae naturalis*, libris 37., quibus ex his mille voluminibus scriptorum romanorum pariter ac graecorum universam naturae varietatem amplecti conatus est. A libro inde duodecimo ad vigesimum usque septimum omnia tractat vegetabilia, plantas, arbores, fruges, gramina totamque rem rusticam.

Optima editio totius operis est *Io. Harduini*, quam tribus voluminibus formae maximae comprehensis, Galliarum regis iussu anno 1723 absolvit. Quindecim codicibus manuscriptis usus esse dicitur. Rarissima autem est et pulcherrima editio *Bellocii Danefii*, Paris. 1532. fol. Bene quoque de Plinio meruit *Dalechampius* in editione Lugdunensi 1587. fol.

Praeter has praestantiores nostri auctoris edi-

tiones commentarii etiam memorandi sunt, inter quos eminent Claud. *Salmafii* Plinianae exercitationes Ultrai. 1687. fol., omni eae quidem doctrinae genere abundantes, sed et malo in Plinium animo et sine ordine scriptae. Maxime autem vitio vertendum, quod a rei herbariae cognitione fere alienus sibi tamen sumserit de plantis veterum iudicare. Veteres commentatores, *Hermolaus Barbarus*, Nicol. *Leoniceus* aliique textum quidem castigarunt, ad fontes Plinianos primi respexerunt, sed rei etiam herbariae non satis experti fuerunt, ut eorum vestigia tuto sequi possimus.

Diu autem iam acriter Plinium perstrinxerunt, quod sine iudicio, ac omnino saepius sine linguae graecae interiore cognitione, undique corraserit, quae curiosa scituque digna ipsi visa fuerint, quod nonnunquam penitus falso aut negligenter saltem interpretatus fuerit Graecos. Id autem perspicere non potuerunt, qui medio aëvo coeci eum ducem solum sequebantur. Quae enim reprehendit in maioribus suis, quod notas ipsas herbarum velut vulgares frictim tantum et nominibus indicaverint (27, 8.) id et in ipsum cadit. Licet plures et diffitas quidem Romani imperii provincias viderit, plantas tamen perpaucas solummodo, et vero rariores minime cognovit.

Plurimas quidem fatetur plantas in hortulo Antonii Castoris semet observasse, qui tertius fere post

Theophrastum et Mithridatem regem peculiarem plantis alendis hortum constituit (25, 2.). Neque tamen rari sunt errores gravissimi, e cognitione plantarum manca orti. Confundit e. g. (12, 20.) Cassiam Romanorum (*Daphnen Cneorum*) cum Lauro Cassia: fabam Graecam appellat Celtim australem (16, 50.): oryzae florem tribuit purpureum (18, 7.): Gypsophilae Struthio lanuginosum caulem et spinosum (19, 5., ubi tamen defenditur a Paulo *Boccone mus.* 1, 172.): ligustrum nescit an idem sit cum celebri cypro, seu *Lawsonia inermi* (24, 10.): Myriophyllum cum Achillea Millefolio componit (24. 16.): ad graminia numerat, quam *Anguillara* (p. 94.). Secundum esse stellatum docuit. *Macer* s. *Macis* ipsi (12, 8.) cortex radicis cuiusdam maguae est.

Graeca sua exemplaria adeo negligenter legit et interpretatus est, ut hippacem Scytharum, quae caseus fuit (*Hippocr. morb.* 4, 508.) plantam crederet (25, 8.); ut *μήκωνος ἀφρώδους* folia, quae Theophrastus Struthii (*Gypsophilae*) aequales habet, speciem passerum (*στρουθῶν*) praebere nugaretur (20, 19.); ut in media hederac descriptione de cisto loquatur, commutatis *κισσῶ* et *κιστῶ* (16, 54.); ut, ubi Theophrastus perhibet, platanos esse raras (*σπανίας*) in Italia, nosster interpretetur, alias platanos esse in Italia alias in Hispania (12, 1.); ut, ubi de marrubio (*περασίφ*)

Graeci loquuti essent, ipse semper *πράσον* legerit et *porrum* interpretatus fuerit (22, 25. 24, 15. 27, 8.). Taceo plura, quae ipsi obiecta sunt, ut animadvertam, paucis duntaxat plantis vastissimo hoc opere locupletatam esse rem herbariam. Quae studio summo investigans tanquam novas, aut Plinio saltem peculiare inveni, hae fere sunt:

Salvia Verbenaca una cum *Verbena supina* (25, 9.) tractatur, adeo frequens per totam Europam australem, et mirum fuisset, si Plinius eius non meminisset. . . *Valeriana italica* Lam. est *Nardus cretica* (12, 12.) quam *Galen. compos. medic. sec. loca* 9, 4. etiam citat: sed descriptio Plinii ex *Dioscoride de Phu* desumpta. Cf. *Ponae mont. bald.* p. 49. 50.

Eriophorum sine dubio *angustifolium* est arundo ea (19, 1.) e qua vestes conficiantur. . . *Stipa tenacissima*. Sparti usus per Hispaniam Africanamque Carthaginensem uberrime (19, 2.) describitur, ut gramen id ocreatis cruribus textisque manicis, iligneisque conamentis convolvatur, maceretur et ad innumera vitae desideria adhibeatur. Cf. *Fischers Gemälde von Valencia* 1, 164. . . *Panicum miliareum* et *italicum* (18, 7.) ita distinguuntur, ut illud a paniculis dictum, cacumine languide nutante, paulatim extenuato culmo, paene in surculum praedensis acervetur granis, cum longissima pedali proba: *mili* vero (panici italici) co-

mae granum complexae fimbriato capillo curventur. . . *Panicum Dactylon* hoc nomine (24, 17.) alioque loco (25, 8.) *Canaria* appellatur, quod canes eam mandant. Cf. *Lobel. hist.* 12. *Clus. hist.* 2, 217. . . *Panicum verticillatum* est Miliaria (22, 25.) . . . *Hordeum murinum* dicitur (27, 9.) Holcus, quae in saxis nascatur ficcis: aristas habere in cacumine, tenui culmo, ob id a quibusdam appellari *aristidam*. Cf. *Anguillara p.* 210. *Lobel. obs.* 18.

Dipsacus pilosus, Gallidraga Xenocratis (27, 9.). Eadem est *Virga pastoris*, *similis Acanthae* Nyc. *Myrepsic.* (1, 11.). Cf. *Anguillar.* 142. . . *Galium Aparine*, Philanthropos (24, 17.) quod vestibus manibusque adhaereat. . . *Ilex Aquifolium* cum Quercu Illice confunditur (16, 6.). . . *Potamogeton pusillus* (26, 8.). Castor aliam noverat speciem tenui folio, velut equinis fetis etc.

Myosotis Lappula (25, 8.). Est et alia, quae ferat lappas minutas. . . *Pulmonaria officinalis*, Confiligo (25, 8.). . . *Asperugo procumbens* eodem nomine vocatur (26, 10.). . . *Primula vulgaris*, Dodecatheon (25, 4.). *Lobel. obs.* 317. . . *Azalea pontica* dicitur Aegolethron (21, 13.) cuius floribus mel venenatum fiat. Cf. *Tournefort. hist. acad. Paris.* 1704. 351. . . *Convolvulus Cantabrica* (25, 8.). Cf. *Clus. hist.* 2, 49. . . *Capficum annuum* sine dubio est ea Piperitis, quam et

Siliquastrum vocat (20, 17.). Cf. *Dodon.* 716. . .
Rhamnus Alaternus (16, 26.). . . *Rhamnus in-*
sectorius est Calabrice (17, 8.). . . *Chenopodium*
Scoparia, *Scopa regia* (21, 6.). . . *Atriplex*
hortensis, *Chrysolachanum* (27, 8.). . . *Samo-*
lus Valerandi eodem nomine generico occurrit
(24, 12.). Sed *Anguillara* (179. credit *Ane-*
monen Pulsatillam, quae a Bononiensibus sui tem-
poris ita vocetur. . . *Plumbago europaea* eodem
nomine (25, 13.) vocatur. Alio autem loco (26,
7.) *Tripolium* appellatur. . . *Thesium Linophyllum*
eodem nomine (22, 22.). Cf. *Anguillara* 211. . .
Celosia cristata est *Amarantus* (21, 8.). . . *Ribes*
nigrum est sine dubio *Cynosbatos* (24, 13.). Idem
vult piperis arborem italicam (16, 32.) *Dalecham-*
pium, sed dubito. . . *Bupleurum baldense* intelli-
git *Anguillara* (169.) sub *Bupleuro* (22, 22.) ca-
pite *Anethi*, foliis longis multisque. . . *Sium Si-*
farum (19, 5.). *Sifer* et ipsum *Tiberius princeps*
nobilavit, flagitans omnibus annis e *Germania*. . .
Scandix Pecten (24, 7.). . . *Peucedanum Silaus*
(26, 8.). Cf. *Anguill.* 219. . . *Rhus Cotinus*,
Coccygiae nomine (13, 22. 16, 18.). . . *Vibur-*
num Tinus (15, 30.). . . *Staphylea pinnata*,
Staphylodendron (16, 16.). . . *Statice Armeria*
(26, 8.).

Lilium chalconicum, rubens dicitur *lilium*
(21, 5.). . . *Convallaria bifolia* bis occurrit, *Cy-*

claminos tertia dicta (25, 9.) et Ceratia uno folio (26, 8.). . . *Berberis vulgaris* (26, 13.). Spina, appendix appellata, quoniam baccae puniceo colore in ea appendices vocantur. . . *Iuncus maximus* est Combretum (21, 6.). Herba Luziolarum Italis appellata (*Caesalp.* 4, 58. *Anguill.* 179.).

Daphne Thymelaea (12, 7.). . . *Acer platanoides*, laciniatum Ait. et maculatum describitur (16, 15.). . . *Polygonum Convolvulus* est Centunculus (24, 15.). Herba, quae, quia multa est, et ubique nascitur, *πολύγονον* appellatur. *Scribon. Larg.* 46.

Caesalpinia pulcherrima est Nyctegretum, quam Democritus narraverit in Gedrosia crescere, colore hyssopini, folio spinarum (*acaciae*): eam et nyctalopa vocari, quod e longinquo noctibus fulgeat. (21, 11.). . . *Saponaria Vaccaria*, est Conduridium (26, 5.). . . *Silena baccifera* est Cuculus (*Cucubalus*) 27, 8. Cf. *Clus. hist.* 2, 183. . . *Oxalis stricta*, Oxys (27, 12.). Cf. *Lobel. obs.* 495. . . *Lychnis sylvestris*, Malundrum f. Melandryon (26, 7.). Cf. *Clus.* 1, 394.

Reseda alba, nomine eo generico occurrit (27, 12.). Cf. *Lobel. advers.* 76.

Pruni plures species nominantur, maxime vero *Chamaecerasus* (15, 25.). *Mahaleb* etiam nomine Vaccinii (16, 18.). *Pyrus torminalis* (15, 21.). . . *Rosae* campana, praenestina et ala-

bandina (21, 4.). . . *Geum rivale* fere *Petilium* illud (21, 8.), quod circa vepres nascatur, inflexo floris cacumine, flore roseo: sed autumnno nasci dicit. . . *Geum urbanum* eo nomine (26, 7.) occurrit. *Fragaria vesca* (25, 9.) secundum codices antiquos est pentaphyllum illud fraga ferens, sed exstant aliae lectiones, ubi de *Trifolio fragifero* loqui videtur. Cf. *Leonicenum de Plinii error. f. 3. 6.* Antiquius, quam Plinii, est *Ovidii* testimonium de fragis aureae aetatis (*metamorph. 1. v. 104.*)

„Arbuteos fructus montanaque fraga legebant.“

Spiraea Ulmaria est *Rhodora* (24, 17.). . .

Actaea spicata (27, 7.). Cf. *Lobel. obs. 389.* . .

Caltha palustris, *Chamaeleuce* 26, 6.). Cf. *Anguill. 212.* . . *Ranunculus Thora*. *Limeum* (27, 10.). Cf. *Anguill. 213.* . . *Ranunculus polyanthemos*, eodem nomine (27, 12.).

Lamium maculatum, *Leuce* (27, 11.). Cf. *Caesalpin. 11, 51.* . . *Nepeta italica* (25, 15.). . . *Nepeta Scordotis* a Pompono Laeto, Pompeii liberti descripta (25, 6.). Bene delineavit *Prosop. Alpinus exot. 285.* . . *Teucrium Scorodonia* est alterum *Scordium* (25, 6.). Cf. *Lobel. obs. 262.* . . *Vitex trifolia* est *Garyophyllum* (12, 7.) piperis grani simile: quod egregie describit *Rumphius (herb. amboin. p. 49. 50. t. 18. 19.)*. . . *Rhinanthus Crista galli* est *Alectorolophus* (27, 5.).

Anguill. 219. . . *Euphrasia Odontites* eo nomine (27, 12.). . . .

Dentaria enneaphylla (27, 9.). Cf. *Column. ephraf* 1, 307. . . *Brassicae oleraceae* plures varietates recensentur, *Sabellica*, *Pompeiana* etc. (25, 8.).

Ononis Natrrix eo nomine (27, 12.). Cf. *Lobel. obs.* 493. . . *Anthyllis Barba Iovis* eo nomine (16, 18.). . . *Cytisus Laburnum* (16, 18.) eodem nomine bene describitur. . . *Hedysarum Alhagi* forte *Occhi* illud *Onesicriti* est, e quo mel defluat, sed *ficis* similis frutex appellatur (12, 8.). . . *Trifolium italicum*, *Oxytriphylum* (21, 9.). Cf. *Scribon. Larg.* 163.

Carduus leucographus (27, 11.). . . *Cnicus Eriophthalus* (26, 15.). Cf. *Dalechamp.* 1094. . . *Gnaphalium gallicum* est *Impia* (24, 17.). *Cartafilago Anguill.* 203. . . *Bellis perennis* eodem nomine (26, 5.). . . *Chrysanthemum segetum*, *Bellium* (21, 8.). . . *Inula Bubonium* forte *Aster* (27, 4.). Cf. *Clus. hist.* 2, 24. *Scopol. carniol.* t. 58. *Galenus* Βουβώνιον dicit (*facult. simpl.* 6, 79.). . . *Centaurea nigra*, *Hyofiris* (27, 9.). Cf. *Anguill.* 216. . . *Calendula officinalis*, *Caltha* (21, 6.).

Aristolochia Pistolochia (25, 8.). Cf. *Clus. hist.* 4, 72.

Ari plures species recensentur (24, 16.).

Arum Dracunculus, italicum, Arisarum et tenuifolium. Cf. *Lobel. adv.* 260. . . *Pinus Pinaster*, *Tibulus* (16, 10.). . . *Pinus Cembra*, *Taeda* (16, 10.). . . *Fagus sylvatica* (16, 6.). . . *Acacia latronum* forte est spina lacrimarum pretiosa in gente Ariana (12, 8.). . . *Amarantus tricolor* est *Gromphaena* (26, 7.). . . *Ephedra distachya*, *Polygonum quartum* (27, 12.). Cf. *Clus. hist.* 1, 91. . . *Myrica Gale*, *Chamaeleagnus* (24, 11.). Cf. *Dodon.* 780. . . *Humulus Lupulus*, *Lupus salictarius* (21, 15.).

Lycopodium Selago (24, 12.) eodem nomine. . . *Conferva glomerata* in alpinis fluminibus (27, 8.). . . *Boletus suaveolens* (16, 8.). Ceterae omnes e *Theophrasto*, *Dioscoride*, *Crateva* aliisque saepe aliis nominibus excerptae.

G A L E N U S.

Vir, cuius summum ingenium, eruditio vastissima et uberrima fertilitas omnem antiquitatem maxima cepit admiratione, nec rem herbariam intactam reliquit. Patre natus Nicone, architecto Pergameno, a prima inde iuventute optimis praeceptoribus in literarum disciplinam traditus fuit: pater ipse *Φιλοσοφικός* experimenta instituit, ut transmutationem frumentorum in lolium observaret. Ea omnino veritatem eius transmutationis confirmasse perhibet *Galenus*: triticum in lolium, hor-

deum in avenam sterilem abiisse (*facult. alim. 1, 518.*). Galenus Asiam minorem, Aegyptum, Graeciam totam Italianque percurrens, Palaestinam ipse adgressus est, ut balsami fruticem investigaret, quum balsamum illud frequenter adulterari comperisset (*antidot. 1, 424. 435.*). Imperatoris Marci Aurelii medicus per aliquod tempus, in patria Pergamo ultimam aetatem degit.

Ipsius tempore Imperatores romani in Creta plantarum utilium feracissima botanicos aluerunt, qui herbas radicesque sedulo lectas Romam transmitterent (*antidot. 1, 424.*). Neque tamen iis posse penitus confidere ipse fatetur, sed oportere medicum peregrinari, ut plantas officinales in locis natalibus observet, colligat et vere distinguere discat (*ib. 428.*). Taxat eos, qui medicamina omnia simplicia e Creta petant, ac respuant, quae a Cretenfibus botanicis lecta non fuerint: crescere enim per Italian aliasque regiones plurimas plantas, eademque virtute pollere, quam Cretenfes, quod ἀμαράντου et μάργου exemplis ostendit (*ib. 431.*).

Cinnamomum cum cassia fatis congruere: femetipsum integram arborem Cinnamomi Romae vidisse, e qua Marco Aurelio antidotum paraverit (*ib. 433.*). Crocum in antro Corycio optime crescere, ut ipse expertus fuerit (*ib.*).

Carpasium praedicat Cinnamomo non multo in-

ferius, optimum crescere circa Sidam Pamphiliae: cortex id vel radiceis vel trunci esse debuit (*antidot. 1*, 434. *facult. simpl. 7*, 89.). Neque idem est cum Cubebis, ut *Amat. Lusit. (comm. 13.)* perhibet. Cf. *Clus. exot. 185*. Equidem, rite collatis omnibus, quae veteres de carpesio tradiderunt; opinioni adfentior *Anguillarae (150.)*, qui radicem esse *Rusci Hypophylli* arbitratur. Ea enim amaro-aromatica est, et roborantium vice ab ipso demum *Riverio (obs. cent. 3, 53.)* adhibita fuit. Graeci seriorum saeculorum manifesto Cubebas intellexerunt (*Nic. Myreptic. antid. 1*, 133.).

Secalen vidit *Galen. (fac. alim. 1, 312.)* in Thracia frequenter cultam, ubi *βείζα* ab incolis vocabatur. Panem tamen esse inferioris indolis, meliorem, qui e Spelta in Phrygia paretur: hordeum nudum (*γυμνότερον*) in Cappadocia coli (*fac. alim. 1, 315.*). Alexandriae semet vidisse iuvenem, qui per plures annos solis phaseolis et ochris vixerit (*ib. 316.*).

"*Ἐλυμον* vocat Panicum italicum, quod cum *μελίγη* s. Panico miliaceo componit (*fac. alim. 1, 314. facult. simpl. 6, 83.*). Cochleariam Drabam (*θλάσπι*) optimam in Cappadocia gigni (*antidot. 1, 435.*). Eodem loco Centauream Rhapsonticam nomine *ῥήου* praedicat (*fac. simpl. 8, 106.*). Boletos esculentos distinguit (*facult. alim. 2, 535.*). *Ὀποκάλπασον* habet, substantiam Myrrhae ad-

mixtam venenatam, quae enecaverit homines quosdam inscitia eam sumentes (*antidot. I, 425. de compos. medic. sec. loc. I, 154.*). Idem videtur *Dioscorides* intelligere, dum ἐπὶν καρπάσου tanquam venenum soporiferum adfert (*alexipharm. c. 13.*). Et *Paullus Aegineta* καρπησίας ἐπὶν dicit (*lib. 5, 44.*). Haec venenata substantia nec cum καρπησίῳ supra memorato, nec cum καρπησίῳ Byzantinorum confundenda est. Nobis fere ignota est, nisi quandoque et nostrae myrrhae admixta quaedam substantia reperiatur, quam *Schulzius* sapore igneo et venenata indole observavit (*toxicol. veter. p. 52.*).

Chrysobalanum, aroma roborans (*de compos. med. sec. loc. 8, 281.*) commendat, cumquē eo *Actuarius* et *Nic. Myrepsicus*, nomine ξανθοβαλάνου (349). Non defuerunt, qui pro nuce moschata habuerint, refutati a *Clusio* (*exot. 179.*). Nonne potius nux est *Semecarpi Anacardii*, cuius descriptionem et usum vide apud *Roxburghium* (*coromand. I, p. 13. t. 12.*)?

Neque tamen raro *Gal.* versatur in erroribus. *Styracem* in calamis gigni (*antid. I, 435.*), *Aciaciam* veram similem esse τῇ λευκῇ ἀκάνθῳ, quae aut *Carduus* est *leucographus* aut *Gnicus Casabonae* (*facult. simpl. 5, 72.*) perperam autumat.

Libellus περὶ ἀντιβαλλομένων, si modo genuinus, errorum plenus est. Ἐλένιον e. g. σελίον δι-

cit ἀρωματικὸν ac pro Gentiana sumi perhibet: pro Rheo Centaurium maius, quod et suadet Nic. Myrepsicus (*antidot.* I, I.) Rheum enim Rhaponticum ferioribus temporibus fere ignotum fuit, ut Centauream Rhaponticam aut Centaurium ii substituerent. Cetera omnia e Dioscoride, quem ubique citat.

Optima operum editio, quam sequor, est bafilensis 1538. vol. I — 5. fol.

LIBER III.

REI HERBARIAE DECREMENTUM.

CAP. I.

ROMANA AC GRAECA BARBARIÆ.

Veterum Graecorum Romanorumque res herbaria 1200 circiter species complexa, in iis fere substitit, quae vel in medicina aliisque artibus adhibentur, vel curiosa ac mirabilia videbantur. Unicus fere *Theophrastus* naturam vegetabilium vitaeque rationes paullo curatius investigans, haud tamen ultra prima rudimenta progressus fuit. Nomenclatura veterum vaga, nulli legi subiecta: descriptiones mancae, plurimae aliorum fide traditae, posteritatis studium insigniter impederunt.

Dioscoridis tamen et *Plinii* auctoritas per faecula inconcussa fuit, temporum labe et hominum desideria potius stabilita, quam ipsarum rerum veritate.

Generis humani ruina saeculo tertio et quarto aerae nostrae e luxurie et mollitie incredibili, e tyrannide crudelissima imperatorum Romanorum, e

turpissima illa orientali pseudosophia totum terrarum orbem infestante, profecta praecipites secum traxit omnes scientias. A tertio inde saeculo per univrsam Romanorum imperium doctrina vera nulla, nulla ingenii libertas, nulla studiorum ingenuitas. Servilis hominum desidia, ab arbitrario tyrannorum imperio oppressa, in eo tota fuit, ut veteres transcriberet et in epitomen redigeret. Artes omnes atroci tyrannidi inservierunt: orientali superstitione seductum humanum genus eas duntaxat artes coluit, quae desidiae, avaritiae, servili genio et luxuriei faverent.

Accessit insanus ille ac stupidus furor indignorum hominum, qui Christi nomen usurpabant, in omnes paganismi reliquias: bibliothecarum incendia et librorum cuiusvis generis dilapidatio: atrocissimae demum persecutiones eorum, qui ethnicorum cognitiones et eruditionem fervare studerent.

Nota haec omnia ac centies repetita, uberius demum a me exposita sunt in *vol. 2. historiae medicae*. Ex iis vero misera rei herbariae fors per se iam patet. Per plurima enim saecula soli fere medici, ignarum illud et ignavum vulgus, fuerunt, qui suo, i. e. barbaro et rudi modo rem herbariam colerent. Simplicia sic dicta e plantis petita, nominibus vagis saepiusque falsis aut barbaris saltem praedita, adhibuerunt, ac in levibus futilibusque libris consignarunt.

Taedet paene, pauca tantummodo e foeda illa farragine adducere.

SCRIBONIUS LARGUS, Claudii Caes. medicus, opusculum de compositione medicaminum fatis barbare conscripsit, quod immenso Io. Rhodii studio Patavii 1655. 4. editum, pauca continet, quibus Plinii coaevi scripta illustranda sunt. . . Herbam (12.) quam *πολύνευρον*, ipse *nervalem* appellat, aliam non arbitror, quam *Plantaginem maiorem*. . . Herba *urceolaris* (39.) quam *Plinius Valerianus* (2, 18.) *Vitraginem* dicit, est *Parietaria officinalis*. . . *Cotyledona Umbilicum* eo nomine vocat, folia habere cymbalis similia et in parietibus humidis crescere (55.). . . *Symphytum officinale* fatis perverse et *Inulam rusticam* et gallice *Alum* nominari (83.) *Teucrium Polium*, nisi potius pro *πολίω* legendum sit *πολυγένω*, *tiniam*. . . *Loniceram Periclymenum* vocat *Matrez sylvae* (129.) *Scolopendrium officinale*, *Calci-fragam* (150.). *Hypocistidem* male dicit *succum Rosae caninae* (85.). *Hyoscyamum album* *Apolinarem herbam* (90.) *Rhoem coriariam*, *syriacam*.

MARCELLUS Burdigalensis, Theodosii I. archiater, inscitia, an superstitione maior nescio, compositorum immensam corrasit farraginem, ab *Henrico Stephano* collectioni suae insertam, et a

Thoma *Reinesio* eruditissimo in variis lectionibus passim illustratam.

Quum Burdigalensis esset, gallica saepe nomina plantis suis adscripsit: *Visumarum* vocat Menyanthen trifoliatam (3.), *Burdunculum* Borraginem (5.), *Odocos* Sambucum Ebulum (7.), *Gilarum* Serpyllum (11.), *Tiniariam* Polygonum Convolvulum (17.), *Halum* Symphytum (51.), *Baditin* Nymphaeam (53.).

PALLADIUS *Rutilius Taurus Aemilianus*, faeculo, ut videtur, quinto florens: citatur enim ab *Isidoro* (*orig.* 17, 1.) et *Cassiodoro* (*div. lect.* 28.): fundos in Sardinia et ad Neapolin possedisse ipse testatur (4, 10.). Opus de re rustica ad menses, e Graecorum scriptis potissimum, composuit, a doctissimo *Schneidero* nuper egregie editum ac illustratum.

Paucissima in eo tanguntur, quae ad rem ipsam herbariam pertinent. Triticum credit in loco uliginoso transire in filiginem s. secale (1, 6.). Hordeum galaticum dicit (2, 4.), quod distichon *Isidoro* (17, 5.) et cantherinum, quod huic hexastichon. Canneta colit (3, 23.) ex Arundine Donace. Satureiam colit (3, 24.), Cepullas (*Cepas*) Colocasiae bulbos et Allium ulpicum (*fativi varietatem*) Cannabum (4, 5.), Armoraciam (4, 9.), Gith quod Nigella fativa (10, 13.) et Ciceram, quam a Cicerula (*Cicer arietinum*)

distinguit (4, 6.). Hypomelidas habet (13, 4.) poma sorbo similia, quae fructus sunt vel Unedonis vel Azaroli.

ISIDORUS Hispalensis, e stirpe Gothica, episcopus Hispalensis († 636.) in opere magno etymologico (*Origines*, ed. Vulcan. Basil. 1577. fol.) plantas et arbores varias ex Plinio potissimum recenset, nominibus fere inhaerens, pauca tamen memoratu digniora adlegans. Sic primus, ni fallor, *Rheum Rhabarbarum* (nomine *Rhei barbari*) habet (17, 9. col. 426.) licet et *Alexander Tral-lianus* (8, 3.) idem iam commendet. Posteriores eam speciem, ab Arabibus praeprimis commendatam et Rheo Rhapontico sine dubio praeferendam, *Rhei indici* passim nomine citant (*Actuar. meth. med.* 515. *Nic. Myreps.* 1, 21. 209. 22, 5.).

Mellam dicit Isidorus lotum cyrenaicum (*Zizyphi speciem.*) (17, 7.). Fagum et esculum, utramque fructibus esculentis insignem credit, licet errore veteris *Φηγόν* seductus. Asplenium vocat *Saxifragiam*, Inulam rustico nomine *Alant*. Electrum in *insulis* Germaniae (*nonne Rugia?*) e pinibus stillare. *Melofon* vocat arborem, quae ammoniacam gummin largiatur.

Constantini VII. iussu veterum monumenta a variis scholasticis viris excerpta vestigia industriae saltem nobis sistunt Constantinopoli saeculo X. ad-

huc superfritis. Sicut *Theophanes Nonus* epitomen medicam, alii hippiatricam, ita et *CASSIANUS BASSUS* Bithynus, compilationem edidit Geoponicorum veterum, e quibus pauca duntaxat huc pertinent.

In ipsis quidem Geoponicorum fragmentis, non semel sedulo a me perlectis, nihil fere ad rem herbariam inveni; superstitionibus et puerilibus consiliis omnia plena. Memoratu tamen dignum mihi visum fuit Cassiani Bassi ipsius consilium, quid Constantinopoli singulis mensibus ferendum sit (12, 1). Ianuario ferit *θαλασσοκράμβην*, quae *Convolvulus Imperati*, Februario *κοδιμέντον* (*Petroselinum*), *τευτλόρριζον* (*Betam Ciclam*), *θρύμβην* (*Satureiam capitatam*), *μαρούλια* (*Lactucæ sativæ* varietates: vox haec deflexa a *μαιουλίω*, quod *Maiō vigeant*. *Bochart. hieroz.* 1, 696.), *Φεργιατικὸν* (?) *ῥιγτανὸν*, *κωμωδιανὸν* (quae forte varietates *Lactucæ*), Aprilis *σευτλομόλοχον* (*Spinachia* forte *oleracea*. *Bod. a Stapel ad Theophr.* p. 778.),

Novas quasdam plantas ab Arabibus seriores Graeculi hauserunt, quod e *SYMEONIS SETHI*, opusculo de cibariis (ed. *Gyrald. Basil.* 1538. 8.) elucet. Auctor *πρωτοβεσπάρης* palatii Antiocheni, *Michaële Duca*, Imperatore Constantinopolitano, fuit, excerpfit autem potius *Pfelli* maioris

molis librum *περι ἔδεστων*. Cucumeres dicit *ἀγγούρια* aut *τετραγγούρια*, Ocimum primus *βασιλικόν*. Primus, ni fallor, calyces Eugeniae caryophyllatae, *καρυόφυλλα* nominat, primus etiam Myristicae moschatae fructum, *καρύα ἀρωματικά* (Cf. et *Actuar. meth. med.* 5, 4.). *Καρνάβαδι* Cuminum Cyminum est. (Cf. *Actuar. l. c. Nic. Myreps.* 1, 580. 406.). *Ταρχόν* Artemisia Dracunculus.

Primus inter Graecos *Καφουράν* nominat, quam dicit gummi esse aut lacrimam arboris Indicae, quae tantae sit molis, ut centum homines eius umbra frui possint. Nasci in montibus maritimis, lignum esse leve et ferulaceum. *Xylaloën* dicit, quam veteres *Agallochum*, cuius plures differentias citat. *Μαζζάκιον* vocat Solanum Melongenam,

Ultimus fere Graecorum medicorum, **NICOLAUS MYREPSICUS**, longe plura medicamina ex Arabibus potissimum corrasit, quam maiores ipsius cognoverant, barbaris ea nominibus passim conspurcata. Vixisse autem saeculo decimo tertio alibi (*hist. med.* 2, 321.) docui.

Salviam Horminum vocat *ζεντογάλην* (3, 62.): *ζάραβι* cum Actuario (*meth. med.* 5, 8.) Cyperum retundum: Rorem marinum *δενδρολίβανον* (1, 64.). Piper Malagetam et Cubebam nominibus specificis commendat (1, 22.) *Phalarin canariën-*

fem, ἀνεμοχόρτον dicit (3, 46.) quali nomine etiam hodie a Graecis insignitur (*Forsk. fl. constant. p. xix.*).

Primus ὄξυφείνικα *Tamarindum* (1, 24.); γλυκοκάλαμον *Cassiam Fistulam* (1, 449.); *Cassiam Sennam*, et fructus quidem (1, 465. 472.) cum *Actuario* (*meth. med. 5, 8.*); μυρβαλάνους ἔμπλετς *Phyllanthum Emblicam* (1, 24.) cum eodem *Actuario* (*ib.*) vocat. Primus *Fraga vesca* Φραγοῦλι nomine (3, 46.) citat. *Erodium moschatum* nominat μοσχοβότανον (3, 46.), *Betonicam orientalem* δροσιοβότανον (1, 1.), *Centauream Benedictam* καρδιοβότανον (3, 60.), *Agrostema Githaginem* κοκάλιδα τοῦ σίτου (4, 2.), *Bubon macedonicum* μακεδωνίσιον σπέρμα (1, 1.). *Asclepias Vincetoxicum* nomine specifico occurrit (89.), *Gossypii femina* nomine βαμβακίου (1, 425.), *Artemisia camforata*, καφουράς βοτάνης. . . *Iridis tuberosae* usum a *Paullo* Aegineta primo memoratae nomine ἐρμοδακτύλου (*lib. 7, p. 236.*) hi feriores Graeci ab Arabibus probabiliter acceperunt, licet iam Theophrasto cognita fuerit.

Succinum, quod ἤλεκτρον veteres nominarant, noster βερονίκην (*vernice*) appellat (1, 327.) unde deceptus Fuchsius credit eum de *Veronica* officinali loqui. (Cf. *Gesner. epist. 2. f. 61. a.*)

CAP. II.

CAROLI MAGNI CAPITULARIA.

Summa medii aevi caligo fulgentissimo Caroli Magni splendori cessisset, nisi, qui eum sequuti sunt, imperatores ecclesiastico stupore ac aevi sui desidia iterum obdormuissent. Is enim, auctor immortalis dynastiae, quae imperio maximam Europae partem regere debebat, sapientissime omnibus prospexit, quae ad regendas imperii partes et administrandas pertinerent.

In *capitularibus de villis suis*, quae *Eckhardus* (*commentar. de reb. franc. orient. vol. 2.*) optime edidit, et *Antonius* (*hist. oeconom. germanic. vol. 1.*) praeclare interpretatus est, plura occurrunt, quae, non vulgarem fuisse ipsius cognitionem rei herbariae, ostendunt.

Quae in hortis villarum (§. 70.) coli iussit, digna iudico hic recenseantur. Sunt autem

Rosae,	Abrotanum,
Lilia,	Cucumeres (<i>Melones</i>),
Foenum graecum,	Pepones,
Costum (<i>Balsamita vulgaris</i>	Cucurbitae,
Willd. Haec enim Costi	Phaseoli,
hortensis nomine in plerisque	Ciminum (<i>Cuminum Cyminum</i> . Dubito id hiemes
botanicis operibus, e.g.	Aquisgrani perferre. Videtur Imp. e Romanorum
<i>Lobellii</i> (<i>advers. 136.</i>), <i>Dodonaei</i> (<i>295.</i>) etc. occurrit.),	scriptorum libris eam plantam fuisse.),
Salvia,	Rosmarinus,
Ruta,	

- Careium (*Carum Carvi*),
 Cicera,
 Squilla, (?)
 Gladiolus,
 Dragontea (*Artemisia Dracunculus*: nulli veterum dicta: *Sethus enim iunior est*),
 Coloquintida (*Cucumeres*),
 Solsequia (*Heliotropium europaeum*),
 Ameum (*Ammi maius*),
 Silum (*Sium angustifolium*, bonum iumentis pabulum),
 Lactuca,
 Gith (*Nigella sativa*),
 Eruca alba (*Brassica Eruca*),
 Nasturtium,
 Parduna (*Rumex acutus*),
 Olifatum (*Smyrniium Olusatrum*),
 Petrefilinum,
 Apium,
 Savina,
 Feniculum,
 Diptamnum (?*Origanum Dictamnus*),
 Sifymbrium (*Mentha sylvestris*),
 Mentaltrum (*Mentha aquatica*),
 Nepeta (*Nepeta Cataria*),
 Febrifugia (*Chironia Centaurium*),
 Beta,
 Ibischa Mismalva (*Althaea off.*),
 Carruca (*Daucus Carota*),
 Adripia (*Atriplex hortensis*),
 Ravacaulus (*Brassica Napobrassica*),
 Allium Porrum var. margaritata (*Uniones*),
 Radix (*Raphanus sativus*),
 Cepa,
 Warentia (*Rubia tinctorum*),
 Faba maior (*Vicia Faba*),
 Cerfolium,
 Sclareia (*Salvia Sclareia*)
 Levisticum,
 Anetum,
 Intubus,
 Sinapi,
 Satureia,
 Menta,
 Tanarita (*Tanacetum vulgare*),
 Papaver,
 Vulgigina (*Afarum europaeum*),
 Malva (*Althaea rosea*),
 Pastenaca,
 Blida (*Amarantus Blitum*),
 Caulus (*Brassica oleracea*),
 Britta (*Allium Schoenoprasum*),
 Porrus (*Allium Porrum*),
 Ascalonitas (*Allium ascalonicum*),

Allium,	Lacteridae (<i>Euphorbia Lactyris</i>),
Cardones (<i>Dipsacus fullo-</i> <i>num</i>),	Iovis barba (<i>Sempervivum</i> <i>tectorum</i>).
Pifus maurifcus (<i>Pifum fat.</i>),	

Specimen etiam breviarii rerum fiscalium Caroli M. ab Eckhardo primum publicatum, dein ab Antonio optimo verfum et illustratum in horto villae cuiusdam Imperiali nominat Coliandrum (Coriandrum), Vittonicam (Betonicam), Acrimonia (Agrimoniam).

Varias arbores manfuetas iubet Imperator *per arciis fervatoria* coli aut faltem confervari, unde primus doctiffimus et humaniffimus *Brunfus* Helmftadienfis, coniectura probabili confequutus eft, tepidaria hybernacula fubintelligi, cui et *Antonius* (*hif. oeconom. germ. 1, 445.*) adfentitur. Melones faltem a Romanis iam in pulvillis vaporariis, quae lapide speculari tegebantur, cultos fuiffe, *Columella* (11, 3.) docet. Cf. *Voffium noftrum ad Virgil. georg. 4, 122.*

Eckhardus (comment. rer. franc. or. 2, 980.) edidit etiam farraginem compofitam variis medicaminibus, tempore Caroli M. maxime commendatam, quae praeter adlegatas plantas fequentes continet:

Pipinellam (<i>Pimpinella Saxi-</i> <i>fraga</i>),	Centauriam (<i>Centaurea Centaurium</i>),
Acer Gunderebam, (<i>Acer cam-</i> <i>peftre</i>),	Camipiteum (<i>Aiuga Chamaepitys</i>),

Frassifoliam Eröbrama (<i>Rubus caesius</i>),	Gariofilas (<i>Caryophyllos arom.</i>),
Cauli semi Cholfano (<i>Brassica Napus</i>),	Turnellam (<i>Tormentilla</i>),
Bislinguam (<i>Ruscus Hypoglossum</i>),	Gamandream (<i>Teucrium Chamædrys</i>),
Aitiotidem Cbraneunito (<i>Erodium moschatum</i>),	Centonodiam (<i>Polygonum aviculare</i>),
Quinquefolium (<i>Potentilla reptans</i>),	Origanum vulgare,
Vincatossicam (<i>Asclepias Vincetoxicum</i>),	Iva (<i>Aiuga Iva</i>),
Benedictum (<i>Geum rivale</i>),	Plantaginem,
Basiliscam (<i>Ocimum Basilicum</i>),	Sparga (<i>Sparganium ramosum Anton.</i>),
Reopontinum (<i>Rheum Rha-ponticum</i>),	Saxifragam Steinpreha (<i>Asplenium Trichomanes</i>)
Artemisiam,	Canape (<i>Cannabis sativa</i>),
Nymphaeam,	Alleluia (<i>Oxalis Acetosella</i>),
	Abinthium,
	Millefolium,
	Gentianam,
	Marrubium.

CAP. III.

MONASTICA RES HERBARIA.

Ut temporis sui ignorantiae succurreret et monachorum desidiam tolleret, sapientissimus Imp. Carolus scholas coenobiorum instituit, totumque scientiarum utilium orbem circumscripsit ita, ut *trivio* comprehenderet Grammaticam, Arithmeticam et Musicam, *quadrivio* vero Rhetoricam, Dialecticam, Geometriam et Physicam (*Launoy de scho-*

lis celebr. a Carolo M. instaur. in Opp. tom. 4. P. 1. Ruhkopf. hist. scholarum p. 22 f.). His addidit in capitulari ad Theotonam villam dato ann. 805. (*Baluz. capitul. reg. franc. 1, 295. ed. Venet. 1772.)* *artem medicinalem*, cuius cum praecipua pars herbarum cognitio putaretur, a monachis etiam herbae collectae fuerunt, quae usu medico inclauerunt.

Inscitia autem temporum, monachorum iguavia, linguarum cultus neglectus et fervilis animus hominum eorum impedimenta innumera obtulerunt, quin ullo quidem modo augeri, ne fervari quidem herbarum cognitiones possent. Plinii codices male transcripti, Caelius Aurelianus, Scribonius Largus et Marcellus Empiricus turbidi fontes fuerunt, e quibus et ii haurirent, qui conscribere quaedam de herbarum usu auderant.

Non defuerunt enim miserrimo illo aevo monachi, qui, celebria antiquitatis nomina adfectantes, corraderent opuscula de herbarum virtutibus. Eorum duo praecipuis dubiae aetatis sunt: APULIUM et PLINII VALERIANI nominibus lata. Utrumque simul Argentor. 1555. fol. editum, Apuleii etiam cum commentario Gabr. Humelberg 1537. Tigur. 4. Probabile saltem est, hoc Apuleii opusculum ante annum 1200. conscriptum fuisse, quum Isaac Vossius codicem figuris ornatum ante id saeculum se possidere testetur. (*Fabric. bibl. lat. 3,*

526.). Nihilominus monachi certe creduli et inficii labor est: tot barbara nomina, tot superstitiones, tot lectionum Plinii senioris corruptarum vestigia occurrunt. Nomina inepta Prophetarum, Aegyptiorum, Dacorum, Gallorum ubique citat. Aristolochiam Graecos *Ararizam*, alios Ephasion, Dardanon, Picionicen, Tauxinon, Lestitin, Opetin, Italos Malum terrae, Dacos Absinthium rusticum appellare. Betonicam a Prophetis Hierathiorinen, ab aliis Rufzmarinam vocari: maleficiis eam resistere. Nymphaeam, thyrso nigro foliis cichoraceis, in Ompenico (*Orchomenio*) lacu crescere. Sed quorsum excipiam has ineptias? . . .

Placidus *Actor*, qui citat Isidorum, citatur autem a Vincentio Bellovacensi, monachus sine dubio fuit. Compilavit materiem medicam, quae nunquam prodiit. (*Fabric. bibl. med. et infim. latin. I, p. 12.*)

Walafridus STRABUS, Suevus, primum Decanus Coenobii Sangallensis, dein Abbas Augiae divitis saeculo IX., ad Grimoaldum Abbatem Sangallensem scripsit poëma, quod *Hortuli* nomine edidit Io. Atrocianus Friburgi 1530. 8. Versus, pro ea saltem aetate satis boni: florum ipsa ac plantarum pauperrima messis. *Elelifagus* (*Salvia*), Ruta, Abrotanum, Cucurbitae, Pepones, Marrubium, Absinthium, Foeniculum, Gladiolus, Lybisticum, (*Li-*

gusticum), Caerefolium, Liliium, Papaver, Sclarea, Mentha, Pulegium, Apium, Bettonica, Agrimonia, Ambrosia (nescit tamen, an vera sit veterum planta), Nepetâ, Raphanus, Rosa. Descriptiones non malae, vires ubique fabulosae.

Hic citatur a miserrimo monacho, qui Aemilii MACRI, Plinio et Ovidio aequalis, nomen affectavit. Poëma de *herbarum virtutibus* ab eodem Io. Atrociano cum Strabo Friburg. 1530. 8. editum. Pessimi versus: e. g.

„Illius herbae vis frigida dicitur esse“,

et rursus:

„Artemis graece quae dicitur, indeque nomen.“

Ignorantia, in monacho saltem excusanda:

f. 24. „Alteamque vocant illam, quod crescat in altum“

f. 61. „Caulis romana, Graecorum brassica lingua“

„dicitur.“

f. 90. „Frumentis nocuam lolium graecus vocat herbam,“

„quam nostri dicunt vulgari modo nigellam.“

Barbaries nominum alemannicorum: Ifatin (f. 86.)

Gaisdam, lapathum (f. 89.) *paratellam*, chamae-

dryn (f. 86.) *Gamandream* vocat. Auctores de-

nique, praeter Strabum, citat, quos nemo cog-

noscit, Afclepium, Iustum, Melineum et Menia-

cum, monachos sine dubio.

Cum Strabum citet, citetur ipse a Vincentio

Bellovacensi (*spec. natur.* 1. lib. 9. c. 104. f. 104.

l.) aetas ipsius in saec. X—XII. cadit.

Saeculo X. vixisse *Alfredus*, Episcopus Cridi-

ensis in Westfexia Deuonia Angliae dicitur (*Act. erud.* 1702. p. 282.). *De naturis rerum* scripti libros, quos citat Bartholomaeus de Glanville (*propriet. rer.* 17, 1.) ubi physicam vegetabilium exponit. Nihil praeterea de Alfredo innotescit.

Supereft etiam *Hildegardis* abbatiffae Bingenfis, († 1180. *Trithem. annal. Hirfaug.* 1, 416.) fanciffimae virginis, *physica*, feu collectio medicaminum ad varios corporis adfectus, a Io. Schotto Argent. 1544. fol. edita.

Insignis plantarum utilium melfis, fed barbaris ut plurimum nominibus vocatarum.

Vichbona (<i>Phaseolus</i> 2, 9.)	folvens externe commenda-
Wichim (<i>Ervum Ervilia</i> 2,	tur.
12.)	Humela (2, 94.)? <i>Humulus.</i>
Liquiriciam (<i>Glycyrrhiza</i> 2,	Herba Aaron (<i>Arum macu-</i>
22.)	<i>latum</i> 2, 96.)
Pfeffertruch (<i>Lepidium lati-</i>	Cardus niger (<i>Lrotera corym-</i>
<i>folium</i> 2, 23.)	<i>bosa</i> 2, 98.). Bona Abba-
Bachminza (<i>Mentha aquati-</i>	tiffa, quae nunquam plan-
<i>ca</i> 2, 41.)	tam viderat, exfcribit alios
Wegras (<i>Statice Armeria</i> 2,	transcriptores.
52.)	Apiago (2, 104.)?
Borith (2, 72.) Borrage offi-	Welhdystel (2, 106.). Cen-
cialis.	taurea Calcitrapa.
Gerla (2, 62.) Sium Sifarum	Venich (<i>Panicum fanguine-</i>
(Cf. <i>Trag.</i> p. 440.)	<i>um.</i>)
Stur (2, 54.)	Zytver (<i>Artemisia Santonica</i>
Conium maculatum (2, 85.)	2, 18.)
iam ut medicamentum re-	Christiana (<i>Helleborus niger</i>
	2, 25.)

- Brunnecraffum (*Sisymbrium Nasturtium* 2, 39.)
 Römische Mentha (*Mentha crispa* 2, 44.)
 Stutgras (*Triticum repens* 2, 53.)
 Zizania (*Lolium tenuilentum* 2, 75.)
 Lungwurtz (*Pulmonaria off.* 2, 80.)
 Frafica (*Ranunculus Thora* 2, 89.)
 Hafelwurz (*Asarum* 2, 95.)
 Stignus (*Solanum insanum* 2, 97.)
 De Vurz (*Rheum Rhaponticum* 2, 99.)
 Winda (*Convolvulus arvensis* 2, 103.)
 Lylim (2, 106.)? *Lilium candidum*.
 Menva (2, 113.) Menwel. *Rumex acutus*. Trag. 318.
 Ringella (2, 130.), *Calendula officinalis*.
 Blandonia (2, 131.)?
 Alentidium (2, 132.)?
 Pandonia (2, 135.). *Chelidonium maius*. *Tabernaem.* 1, 102.)
 Basilisca (2, 138.). *Ocimum Basilicum*.
 Acoleia (2, 140.). *Aquilegia vulgaris*.
 Saxifrica (2, 143.). *Asplenium Trichomanes*.
 Denemarcha (2, 148.). *Valeriana celtica* Trag. p. 63.
 Gelifia (2, 153.). *Amarantus tricolor*. Est nomen *Celsofae* corruptum. Cf. *Trag.* 917.
 Dornella (2, 158.). *Dorella* *Caesalp. Alyffum sativum*.
 Storckenfelsnabel (2, 160.). *Geranium Robertianum*.
 Birchvurtz (2, 167.). *Tormentilla erecta*.
 Erdpfefer (2, 168.)? *Capsicum annuum*.
 Plionia (2, 171.). *Polygonia officinalis*.
 Scamphonia (2, 172.). *Convolvulus Scammonia*.
 Hunesdarm (2, 173.). *Stellaria media*.
 Razela (2, 174.). *Polygonum Persicaria*. Trag. p. 91.
 Dorth (2, 175.). *Avena fastua*. Trag. 672.
 Simez (2, 180.)?
 Dactilosa (2, 134.). *Panicum Dactylon*.
 Cittervurtz (2, 136.). *Zedaria*.
 Citocatia (2, 141.). *Solanum Dulcamara*. (*Cito et caesa*

- re;) sed *Dodonaeus* p. 363. *Cicula* (2, 159.). *Cicuta vi-*
Cneorum tricoccon ita vo- *rosa.*
 cat.
 Weich (2, 165.). *Holcus*
Bervurtz (2, 142.). *Aethusa* *lanatus.*
Meum. Himmelschluzela (2, 166.)
Ugera (2, 144.). *Colchium* *Primula vulgaris.*
autumnale. Huosladtheda maior (2, 169.)
Ebech (2, 146.). *Sambucus* *Tussilago Petasites.*
Ebulus. Huosladtheda minor (2, 170.)
Kranchschnabel (2, 150.). *Tussilago Farfara.*
Erodium moschatum. Herba Brambere (2, 174.)
Megilana (2, 157.). *Sola-* *Rubus fruticosus.*
num Melongena. Herba in qua Walbere (2,
 179.). *Vaccinium Myrtillus.*

Arbores tertio libro recenset, inter quas plu-
 res rariores et novae occurrunt:

- Arbor Camforae* (3, 9.). *Boncitherus* (3, 18.)?
Quotanus (3, 22.). *Pyrus* *Mulberboum* (3, 27.). *Mo-*
Cydonia. *rus nigra.*
Vibex (3, 42.). *Vitex Ag-* *Fufarius* (3, 43.). *Evonymus*
nus. *europaeus.*
Meltzboum (3, 49.). *Pyrus* *Hartboum* (3, 51.). *Cornus*
Aria. *mascula.*
Yffa (3, 50.). *Taxus baccata.*

Sed oblivioni tradenda est haec barbaries, cuius
 nunquam meminissim, nisi e collatis nominibus istis
 cum *Dodonaei*, *Tragi*, *Tabernaemontani* et *Brun-*
selsii appellationibus barbaris et originem et prima
 herbarum quarumdam vestigia divinare possemus.

CAP. IV.

ARABUM RES HERBARIA.

Populo bellicoso, qui furore quodam religioso cultum a Mohammede suo inventum orbi terrarum gladio igneque obtrudere satagebat, qui incitiam ipsam et servile obsequium erga prophetae praecepta omnibus huic cultui addictis iniungebat, tali populo scientiae Graecorum et Romanorum placere per se non potuerunt. Neque iis unquam imbuti essent, ni providentiae divinae beneficio Nestoriani, tyrannide orthodoxa Theodosii II. et Zenonis Isaurii e byzantino imperio pulsī, ad Euphratem scholas instituissent, quibus praeter dialecticam et rhetoricam et ars medica doceretur, dignitates academicae distribuerentur, et veterum Graecorum libri dialectici et philosophici in Syriacum idioma vertentur (*Affemani bibl. orient. 4, 940 f.*).

Nestoriani medici, et eruditione et usu tantopere superiores rudibus Arabibus videbantur, ut ipsius prophetae laudem mererentur (*Abulferag. hist. dynast. p. 158.*). Summus vero eorum fautor fuit Almanfor Califa, qui, protinus ut urbem pacis Bagdadum condidisset, pacis etiam artes populo suo amabiles reddere conatus est (*Elmacin. hist. Saracen. 2, 4.*). Qui Almanforem sequuti sunt, Harrum - Arraschid et summus Almanun, eodem ardore scholas, imo Academias per totum

Arabum imperium instituerunt, advocatis Nestorianorum celeberrimis doctoribus, qui veterum libros e Syriaco in Arabicum idioma vertere iussi, novam plane faciem doctrinae ac scientiae populo literarum alioquin rudi accenderunt. Baktischwarum et Hhonaini familia imprimis inclaruit Plinii, Galeni, Dioscoridis aliorumque Graecorum interpretationibus (*Casiri bibl. escurial.* 1, 240.). Hinc etiam veteribus arabicis codicibus Dioscoridis notæ marginales syriacae adscriptae inveniuntur.

Singulari studio agitare Nestoriani medicaminum compositionem consueverunt. In scholis suis, teste *Affemano*, primi officinas legibus et praeceptis subiectas collocarunt, quarum praefecti dispensatoria sequi debebant. Primum exemplum enim aromatarum quem **سبيل** appellarunt, sistit Gregorius, episcopus Nisibenus, saeculi septimi initio (*Affemani* 5, 472.). Sequenti saeculo nominatur *Abu Koreisch*, Isa dictus **صيدالاني** i. e. *seplafarius* (*Abulfarag. hist. dynast.* p. 228.). Sabor, Sahelis filius, nosodochii Nestorianorum Dschondifaborensis praefectus, saeculo nono, primum *dispensatorium*, **كتاب انقرايين** conscripsit. (*Abulfarag.* p. 269.). Laudabilis ille mos et ad Arabas transiit, ut a saeculo inde octavo seplafarios et dispensatoria in scholis eorum inveniamus (*Hist. mea med.* 2, 360 f.).

Accessit, quod ad nostram rem magnopere refert, Abbassidarum et Almoravidarum Califarum gloriosa cupido, orbis terrarum cognitionem promovendi et commercium populorum augendi ac amplificandi. Illustre exemplum Almamunis, qui latitudinis gradum in desertis Africae primus metiri iussit (*Abulfed. annal. moslem. 2, 241.*) sequebantur plures, qui itineribus in remotissimas terrae partes susceptis geographica opera superstruerent (*Sprengelii collegae olim meritissimi, histor. geograph. 160 f.*). His itineribus et commercio Arabum florentissimo plurima debemus nova simplicia, Graecis plane ignota, officinis autem scholarum Arabicarum usum eorum. Iure miramur inprimis Chinae geographiam optimam, quam *Bakui*, *Ibn Alvardi*, *Scherifus Edrifi*, aliique scriptores Arabici produnt; assiduum enim erat et laetissimum commercium inter Bafforam et Cantonem Chinae, ubi ipsi Arabes iudicem alebant (*Anciennes relations des Indes et de la Chine, p. 9. Paris 1718. 8.*).

Quodsi paullo curatius in originem itinerum eorum ac navigationum, e quibus tot tantaque emolumenta in universam historiam naturalem manarunt, inquirimus, sola videtur imitatio Nestorianorum Arabas incitasse, ut simili ardore remotissimas adirent Orientis provincias. Certum enim habemus atque exploratum, Nestorianos iam

a septimo inde saeculo ecclesias et colonias in Chinae imperio stabilivisse. (*Affemani bibl. orient.* 3, 533.) quas in Mogolorum regionibus et in ipso Cathay, fratres Minoritae, Ioannes de *Plano Carpini* et Gulielmus *Rubruquis* saec. XIII. frequentissimas invenerunt (*Hakluyt voyages* 1, p. 28. 41. 84.). Quid quod Arabum Abuzaidi et Wahabi temporibus aderant iam Christiani in metropoli Chinae (*Ancienn. relat. de la Chine*, p. 51. 68. 261. Cf. de Ioanne sacerdote earum regionum praecipue doctissimi *Hydii adnotationes ad Perizol.* p. 153 f, et *Marianum Sanutum* Torfellam in *Bongarf. gëst. Dei per Francos* 2, 185.). Quum autem a Nestorianis totus cognitionum ambitus ad Arabas transierit, hoc etiam commercium cum Asia orientali, vel terrestri peregrinatione per regionem Transoxanam et desertum Kaptfchack instituta, vel navigationibus frequentioribus a Bassora ad Cantonem, immensas ipsis attulit Indiae ultra Gangem fitae et Chinae ipsius divitias.

Primi fere Arabes, qui haec Nestorianorum vestigia persequerentur, Wahabus et Abuzeidus saec. IX. fuerunt, quorum iter in orientales Asiae ditio- nes egregiam protulit historiam, a *Renaudotio* ver- sam (*Anciennes relations des Indes et de la Chi- ne*, 1718. Paris.) quam immerito nonnulli suppo- sititiam habuerunt (*Deguignes* in *Notices et ex-*

traits des manuscrits du Roi, 1, 157.). Posterior his est Abu'l Haffan Aly *Massudi*, saec. X. (*Herbelot. bibl. orient.* 564.) cuius aureum prae-
 tum cosmographiam sistit, quam *Deguignius* in epitomen redegit (*Notices et extraits* 1, 1 f.). Tertius Arabum cosmographus est *Scherifus Edri-
 siensis* Aegyptius, apud Rogerium, Normannorum regem, Neapoli degens, saec. XII. (*Herbelot bibl. orient.* 786.). In opere suo cosmographico copiose de plantis egerat (*Casiri bibl. escurial.* 2, 12.); unde dolendum, quod epitome, quae tum arabice Romae 1592. tum latine a Maronitis, Gabriele Sionita et Ioanne Hefronita Paris. 1617. edita fuit, tam pauca de plantis contineat. Quartus cosmographus *Ebn Alvardi* Halepensis saec. XIII. operi suo cosmographico plantarum copiam uberrimam inferuit. Editum id fuit a Beronio Lundnenfi 1790 f., gallice autem versum a *Deguignio* (*Notices et extraits* 2, 20 f.). Quintus cosmographus est celeberrimus Syriae princeps *Abulfeda* saec. XIV. quem *Reiskius* latine interpretatus est (*Büschings Magazin* 4, 121 f. 5, 301 f.). Sextus *Abdorraschid Bakui* Persa, saec. XV., dedit cosmographiam gallice versam (*Notices et extraits* 2, 388.), sed errorum et fabularum plenam: sic Sanbul (*Nardum*) et Aoud (*Agallochum*) et Costum in Andalusia crescere perhibet. Ultimus de-

nique est *Leo Africanus*, qui Romae 1526. Africae descriptionem edidit, impressam Lugduni Batavorum 1652. 16.

De re autem herbaria ipsa non pauci egerunt Arabes, plerique vero tanquam aliud agentes, ut, vel materiam medicam vel rem rusticam tractantes, obiter tamen descriptionem herbarum adderent. Eorum quidem primi et incertae aetatis et nationis, a posterioribus duntaxat citantur. Videntur autem plures eorum Nestoriani aut Persae fuisse.

Coffaeus primus est, quem interpretes latino-barbari *Alcuzi*, *Alcanzi* dicunt, a patria *Coffaea* (*Khifistan*) nominatus, quum a Rhazeo citetur et Serapione seniori, ante nonum saeculum vixisse videtur.

Badigorius, forte corruptum Pythagorae et supposititium nomen, ni fuerit Nestorianus, Rhazeo saepius dictus.

Scharak Indus, a Rhazeo citatus, plane ignotus.

Abu Saher saec. VIII. de plantis scripsit, figuris additis iuxta Dioscoridem, peregrinator curiosus, qui plurimas orbis regiones vidisse dicitur (*Bibl. parisin. n. 968.*).

Iahiah ebn Masawaih, Mesues senior, Nestorii adflecta, Khalifae Harun-Arraschid (*saec. VIII.*) medicus (*Abulfarag hist. dynast. p. 237. 255. Affemani 2, 435.*). Rhazeo saepius dictus, a quo etiam solo fragmenta servata sunt.

Hhonnainus, Isaaci filius, Nestorii sectam pariter amplexus, celeberrimus interpres, Khalifarum Bagdadensium saeculi IX. initio medicus (*Affemani* 4, 706. *Abulfarag.* 264. *Casiri* 1, 286 f.) in synonymis maxime plantarum graecis, syriacis et arabicis defudavit (*Rhaz. contin.* 21, 97.).

Abu-Merig, monachus dictus et *Isaac ebn Amram* plane ignoti auctores a Rhazeo laudati .. *Maseriawaihus* Iudaeus Bafforensis, interpres pandectarum Aharonis (*Abulfarag.* p. 158. 198.). *Hobaisch*, Honaini e sorore nepos (*Barhebr.* p. 170.). Rhazeo et Serapioni laudatus.

Abu Hanifa el Dainuri, Affyrius, de re rustica scripsit saec. X. ineunte, Serapioni saepius dictus (*Casiri* 1, 323.).

Muhammed Abu Bekr Rhazeus, e Rai Irakenfi urbe natus, nosocomii Bagdadensis director, ingens volumen reliquit, quod discipulorum auditiones, male saepius scriptas continet (*Barhebr. chron. syr.* 172.). Titulo El-Hhawi s. Continentis interpretatio latino-barbara prodiit Boneto Locatello curante, Venetiis 1506. fol. Eius liber XXI. complectitur plantas officinales, plerasque e Dioscoride arabico, plusculis novis additis, quae melius explicari possent, ni nomina barbata scripta et nimia descriptionis brevitatis obstarent. Pauca in sunt botanica tractatui ceteroquin egregio *de vario-*

lis et morbillis, quem Io. Channing arabice et latine Oxon. 1766. 8. edidit.

Abu'l Fadli Schiierziita, faec. X. scriptor utilissimus, cuius codicem manuscriptum de re herbaria et medica Ol. *Celsius* e Golii bibliotheca emtum egregie adhibuit ad plantas biblicas aliasque illustrandas.

Aly Abbatis filius, Perfa, Emiri Bagdadensis medicus faec. X., ingens volumen, quod *regium* dicitur, reliquit, nonnisi latino-barbara interpretatione nobis notum, quam Bernardinus *Ricius de Novaria* Venetiis 1492. fol. edidit.

Al-Huffain Abu-Ali Ebn Sina, vulgo *Avicenna*, Bokharensis, Emiri Raiensis medicus, dein Vefirus provinciae Hamdan, denique minister imperii Ispahanicum, faec. XI. (*Abulfed. annal. moslem.* 3, 92 f. *Abulfarag.* 350. *Casiri* I, 269.). Celeberrimus ipfius Canon arabice Romae 1593. fol. editus, libro 2. plantas medicas et notas Perfisfere omnes continet. Editione hac praestantiffima et nitidiffima, quam iuvenis orientalium linguarum omnium peritiffimus *Klaprothius* mihi dono dedit, frequenter ufus fum. Differt tamen magnopere haec editio ab alijs codicibus, ab Hebraica versione, qua Plempius ufus fuit et ab interpretatione vulgari latino-barbara, quae plerumque ditior est. *Plempius* edidit Lovanii 1658. fol. commentarium in librum 1. et 2., adhibitis codicibus plurimis.

Ioannes Serapion, incertae aetatis, egregium opus de materia medica reliquit, cuius interpretatione latino-barbara Gerardii Carmonensis Lugd. 1525. 4. utor. Multo magis hic auctor ad historiam naturalem plantarum et patriam respicit, quam priores.

Ioannes Mesuach f. Mefue iunior, Kahirensis Khalifae medicus fuisse dicitur (*Leo Afric. p. 273.*). Pauperem reliquit de simplicibus tractatum, cuius interpretatione latino-barbara, quam *Marinus Venet.* 1562. fol. edidit, utor.

Migravit cum imperio Muhammedanorum scientiarum etiam ambitus ad Hispaniam, ubi sub mitissimo et saluberrimo Khalifarum Cordubensium regno quaevis scientia omnesque artes laetissime flourerunt.

De re rustica doctissimum opus conscripsit saec. XII. Abu Zachariah *Ebn Alvam* Hispalensis, cuius in bibliotheca Escurialeusi latentis capita prima XVII. in Hispanum sermonem a Rodrigo *Campanes* versa Matriti 1751. edita sunt. Totius operis epitomen dedit *Casirius* (*bibl. escurial. 1, 326 f.*).

Muhammed Abu'l Walid *Ebn Roschd*, vulgo *Averrhoës* Cardubensis, iudex Andalusiae, ob contentam Muhammedis religionem acriter punitus, Marocci 1217 obiit (*Casiri 1, 185.*). Opus ipseus medicum, titulo *Colliget*, latino-barbare ver-

sum a *Suriano* Venet. 1496. fol., pauca continet et parum utilia de herbis officinalibus.

Sed praestantissimus omnium auctorum Arabum est Abdallah ebn Achmed Dhiaëddiu *Ebn Beithar*, Malaga-Hispanus. Is ardore incredibili pulsus, totum orientem, herbarum colligendarum causa, permigravit. Vefirus dein Kahirensis fuit saec. XIII. Opus ipsius, collectionem sistens amplissimam simplicium, latet etiamnum in bibl. Escorialensi (*Casiri* 1, 275.). Ipse quidem auctor nihil descripsit, nisi quod ipse viderit, ultra duo milia plantarum addidit iis, quas Dioscorides cognoverat, citatis tamen ubique maioribus et adiunctis nominibus hispanicis. Nihil magis doleo, quam quod haec rei herbariae historia conscribenda sit absque ullo Beitharidae adiumento.

Agmen claudat *Abdollatifus* Bagdadensis, cuius memorabilia Aegypti a *Whitio* arabice Oxon. 1788. et a *Wahllo* germanice 1790. edita, non paucas continent plantas egregie illustratas.

En totum fontium ambitum, e quibus sequens syllabus plantarum ab Arabibus inprimis aut primo memoratarum conscriptus est. Olim quidem credidi, *Forskolei* et *Niebhrii* opera summum posse auxilium adferre, siquidem arabica nomina ipsa plantarum indici copioso addiderint. Curatius autem examen docuit, non magna inde speranda esse, quum nomina plantarum fere ubique alia sint, ac ab ara-

bicis scriptoribus usurpantur. Sic Forskoleus nomine *Benefsedsch*, quod *Violam odoratum* apud Avicennam signat, quinque valde diversas plantas ornat: Ocimum Basilicum Forskoleo *Höbok*, Ebn Alvam, Serapioni et Avicennae est *Baderadsch*: Thymus Serpyllum *Satar* Forskoleo, Abu'l Fadli vero et Ebn Alvam ita Origanum vocat aegyptiacum: Punica Granatum *Kelkel* dicitur Rhazeo et Serapioni, *Megatsch* Ebn Alvardi, et *Rimon* Ebn Alvam ipsique Forskoleo: *Kelkel* iterum Cassia Tora Avicennae.

Nec sola haec est aut unica difficultas. Gravior complectitur raritatem codicum Arabicorum, qui in bibliothecis maximis Parisinis, Escurialensi, Leideni, Oxoniensi latentes, a nobis nunquam ne visi quidem sunt. Serapionis itaque utilissimi, Mesuae et Rhazei libros legimus pessime et latino-barbare versos. Interpretes ii, vel malis codicibus usi, vel desidia aut negligentia aut ipsa ignorantia ducti, longe aliud saepe dicunt, quam quod auctor. Id quaevis fere pagina Avicennae luculenter docet. Unde felices saepe praedicavimus *Bochartum*, *Plempium*, *Celsum*, *Hydium*, *Casirium*, quibus usus codicum Arabicorum concessus erat.

Accedit tamen et codicum mira varietas. Quos *Plempius* comparavit, eam differentiam habuerunt: et ipse noister Avicenna Romae impressus in-

numeris scatet locis, quae nec ab interpretibus medii aevi, nec ab aliis lecta fuerunt.

Ipsi Arabes, solo fere Beitharide excepto, ἀβουτανολόγηται, praeceptoribus suis, Nestorianis, confidentes, Graecorum descriptiones, nonnunquam ita perverterunt, ut Oedipo opus sit, dum, quid intellexerint, scire voluerimus. Unicum huius rei exemplum adferam. Dioscorides (3, 58.) Ἀγυστικὸν suum crescere in Apennino, monte Alpi- bus confini, perhibet. *Avicenna* (lib. 2. p. 169. *Rom.*) de زعفران loquens, addit, iuxta Dioscoridis sententiam crescere in monte Acabis (اقابيس), qui conterminus fit provinciae Aegypti. Acabis illud sine dubio corruptum est ex افنين (*Apenin*).

Nihilominus audaces fortuna iuvat! Nos quidem, difficultate laborum tantum abest, ut unquam deterriti ut potius et iam magis adlecti ac excitati fuerimus. Tandiu enim ac toties desudavimus in hoc studiorum genere, ut longe plura maioribus nostris clara ac perspicua, videamus. Audacter itaque adgrediamur

FLORAM ARABUM.

Omittenda autem sunt, quae nimis nota Graecis, ab Arabibus haud amplius illustrata fuerunt, adductis duntaxat iis, quae Arabum studio uberius patefacta sunt.

Amomum Zingiber زنجبيل *Avic.* 166. e, Dio-

feoride plura adducit, quam noster continet, totumque caput sequens de Hydropipere huc trahit, quod alio loco rursus occurrit. In Hispania videntur Arabes id coluisse, namque *Ebn Alvam* culturam tangit (*Casiri* 1, 556.). Culturam, qualem in Calicut viderit, bene describit Lud. *Barthema* (*Ramusio*, 1, f. 174. b.). . . *Am. Zerumbet* زرنبید *Masferdschawaiho* et *Mesui* seniori iam dictum (*Rhaz. contin.* 22, c. 562.). *Avicenna* 166. radicem plantae dicit, similem cypero, sed maiorem, et minus aromaticam, colore pulveraceo, adferri autem e Sin, quae peninsula est ultra Gangem et ipsa China. Apud *Scrapionem* (c. 172.) *Isaac ebn Amram* radicem hanc cum *Aristolochia* rotunda comparat, sed colorem et saporem esse *Zingiberis*. *Garcias* (*Clus. exot.* 213.) in Malabaria primus eam speciem invenit, et sylvestris *Zingiberis* nomine notam esse incolis perhibet. Folia latiora esse foliis *Zingiberis* bene *Murrayus* (*nov. comm. gött.* 6, 26.) animadvertit. . . *Am. Zedoaria* جدوار. *Masferdschawaihus* virtutem debiliorem *Doronico* iudicaverat, quem refutat *Avicenna* 155, eo potissimum argumento, quod *Zedoaria* prope a *Napello* (دینش) crescere soleat, et ipsius antidotum sit. Haec vero fidem superant, ni دینش illud indica fuerit planta venenata, quam commutarunt Arabes cum *Aconito* veterum. Cf. *Angelum de S. Iosepho ad Pharmacop. pers.* p. 369.

Fructus huius speciei Cardamomum fistunt, قانط *Avic.* 243., cuius maiorem et minorem varietatem cognorunt, priorem Isaac ebn Amram (*Serap. c.* 64.) praefert. Locum natalem Scherifus *Edrifi* (*geogr. nub.* 65.) indicat, nempe Fandarinam Indiae: similem autem esse fructum femini cannabis. . . *Alpinia Galanga* خولجان *Avic.* 270. f. خالونجان 272. et diverso capite خسروداروا 270. quam iuxta *Masferdscharwaih*um habet speciem vilio- rem. Primam deferri e Sina, manifesto Isaac ebn Amram perhibet (*Serap. c.* 332.). Haec est minor odorata, quam egregie *Garcias* (*Clus. exot.* 211.) illustravit. Altera maior, e Iava et Sumatra proveniens, erit *Kämpfera Galanga*. . . *Curcuma rotunda* خاليدومنون *Avic.* 275. Sed duas simul appellationes habet ماميران et زهرجوش. E priore Khalidumenun fecerunt latinobarbari *Che- lidonium*. Inveniri autem in Malabaribus *Garcias* (*Clus. exot.* 210.) in regno Conchae *Marcus Paulus* (*Ramusio* 2. f. 48. b.). . . *Iasminum Sambac* زنبق *Abulfudli* apud *Cels. hierob.* 1, 384. Neque tamen alii flores odorati ab hac denominatione excluduntur. . . *Iasmin. fruticans* يسمين *Ebn Alvam* apud *Casir.* 1, 329., ubi et aliae species intelliguntur. Citrinos enim (*Iasminum humile*) ut et *Mesue* senior (*Rhaz. contin.* 22. c. 838.) ab aliis floribus distinguit. Isaac ebn Amram (*Serap. c.* 176.) manifesto etiam distinguit albos a citrinis et hos a

coelestibus floribus: idem autem esse Sambac et Iasminum. Et hodie in Arabia coli tum I. Sambac (nomine *فول*) et I. officinale, Forskoleus adfirmat (*flor. arab. p. 56. 102.*). . . *Salvia haematodes* forte est Behen rubrum *بهمن الأحمر* *Abulfadli* apud *Hyde (relig. vet. Pers. p. 510.)* Folium enim latum, sicut folium *خبازي* Malvaceae, in quo reperiantur maculae fuscae, radicem longam et crassam. Breviter eam cum albo Behen tangit *Avic. 141.* Ex Armenia provenire Mesue apud *Serap. c. 223. Rauwolfius it. 288.* de solo albo loquitur, quod Centaurea Behen est. . . *Fraxinus Ornus* *لسان العصافير* *Avic. 200. Serap. 226.* Lingua avis omnibus fere Arabistis dicta. Cf. *Matth. Sylvat. c. 511.* . . *Piper Betle* *تنبل* *Avic. 265.* Prima certe et optima descriptio. Esse folium simile Limonio (*ليمون*) ab Indis masticatum cum calce et nuce Arecae (*Fausel*) unde dentes rubrum adsumant colorem, odoris autem optimi esse. Bene id illustravit *Garcias (Clus. exot. 175.)*, uberius etiam *Angelus de S. Iosepho (Pharmacop. pers. p. 368.)*. *Tembul* nomine describit ipse *Marcus Paulus saec. XIII. (Ramusio 2. f. 56. a.)*. . . *Pip. Cubeba* *كباد* *Avic. 191.* E Sin apportari, quod *Garcias (Clus. exot. 184.)* ita explicat, ut e Sumatra et Iava, ubi frequenter nascatur, in Sinam apportari dicat. *Serapion* quidem (*c. 288.*) *Dioscoridis Ruscum* aculeatum huc trahit, ipse tamen

ad finem capitis fatetur, hanc descriptionem satis male quadrare. . . *Pip. nigrum* فلغل Serap. c. 367. *Avic.* 256. *Bakui* (*Notices et extraits* 2, 418.) in Malabaria crescere in locis humidis, fructus a foliis obumbrari, alioquin enim a folis calore corrumpi. *Abulfeda* (*Büschings Mag.* 4, 270.) ibidem arbores scandere ait. . . *Pip. longum* دار فلغل *Avic.* 159. Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 182.

Iris tuberosa سور نجان *Avic.* 220. Ferre flores albos et citrinos, folia terrae proxima, crescere ad montes. Distinxerunt Arabes rubram ab alba radice, illam esse venenatam, hanc calidam et siccam. Sed Serapion applicat ad hanc herbam, quae de Colchico dixerat Dioscorides (*Serap. c.* 194.). Hinc *Hermodactylorum* non una species: nostra venenata, fusco colore florum distinguitur; alba et citrina videtur cum *Iride florentina* quadrare. Cf. *Io. Bauhin. hist.* 2, 750. 751. . . *Ficus Beniamina* Nux Mechel s. Rachaba *Serap. c.* 164. Arborem esse ficui simillimam, fructus parvos ferre pendulos ad basin foliorum, comedi etiam a pastoribus. *Varingae parvifoliae* nomine *Rumphius amboin.* 3, 139. hanc speciem illustravit. . . *Fic. Sycomorus* ج. ب. ن. Optima descriptio apud *Abdolla-tifum* p. 11. Fructus uberrimos ferre, ut per quatuor menses iis Aegyptii nutriantur, sed prius incidi debere, ut acre lac effluat. Cf. *Abulfadli* apud *Cels. hierob.* 1, 511. . . *Ficus religiosa* est ea spe-

cies, quam *Abu Hanifa* apud *Abdollatifum* p. 15. describit, fructibus sessilibus. Ex India in Arabiam et Aegyptum migravit. . . *Fic. bengulensis* دلب *Avic.* 158. Cf. *Forsk.* p. 179. Sed *Avic.* commutat cum Platano Graecorum. . . *Saccharum officinarum* سكر. Prima certe huius graminis mentio fit in itinerario *Abusaidi*, quod *Renaudotius* vertit (*Anciennes relat.* p. 101.) ubi id ad Siraf crescere perhibet. In Almanfura Indiae (urbs ab Almanfore condita, *Bakui notices* 2, 419.) sponte provenire *Abulfeda* (*Büschings Mag.* 4, 269.), ad Gondifaporam prope Euphratem *Moses Chorenenfis* (*geogr.* p. 364.). Coli autem in Andalusia *Scherifus Edrisi* (*Geogr. nub.* 149.). Unde et *Ebn Alvan* modum coleudi et succum eliciendi describit (*Casiri* 1, 550.). Culturam in Aegypto docet *Schemfedin* (*Notices et extraits* 1, 266.) optimum crescere ad Asjut docet *Abu Obeid* Cordubensis (*Casir.* 2, 2.). Bene distinguitur hoc saccharum a melle bambusae: huius optima et purissima species vocatur سكر ابيض s. regia, vilior, quam saccharum farinae appellamus فنيذ (*fenid*). Cf. *Rhas.* c. 593. *Serap.* c. 50. D durum saccharum candum securi percutiendum, vocabatur طبرزد. De *Fenid* loquitur *Avic.* 255. in provincia Mekhran, quam Indus perfluit, e coctis arundinibus elici eum succum, e quo paretur id grossum saccharum. Ab Arabibus sine dubio sac-

charum per plures regiones propagatum, Christianis tandem occidentalibus innotuit. *Albertus A-
quensis* (*Bongars gesta Dei per Francos*, 1, 270.) in
agro tripolitano zucram coli, calamellum (cauna-
melum): *Fulcherus Carnotensis* a. 1099. circa Lao-
diceam *cannamellos* hos invenit (*Bongars*, 1, 401.)
Gulielmus Tyrius in Idumaea (*ib.* 835.). *Marinus
Sanutus* 1306. in Cypro summa quantitate: „et in
Sicilia nasceretur si hoc procuraretur“ (*Bongars* 2,
24.) . . . *Andropogon Nardus* سنبل *Abulfadli* apud
Cels. hier. 2, 2. manifesto dicit idem esse سنبل cum
Graecorum νάρδος. E Iava praeprimis provenire te-
statur *Bakui* (*Notices et extr.* 2, 397.). Bene dis-
tinguit *Avicenna* (225.) romanam ab indica et syria-
ca. Illam multo viliorem esse: est enim Valeriana
celtica: Cf. *Serap. c.* 52. *Clus. exot. p.* 201.
202. . . *Androp. Schoenanthus* اسخ *Avic.* 127.
Duas species facit, arabicam et اجامبي, quae Na-
bataea forte est: namque Adscham est mons in
Hedschas (*Bakui l. c.* 409.). Optime spicas descri-
bit *Abu Hanifa* apud *Serap. c.* 19. . . *Sorghum
vulgare* سمر, سمر vel etiam *bicolor*, a pristinis
inde temporibus per totum Orientem cultum, a
Forskoleo sub nomine *Holci Durrae* et *Dochnae*
(*flor. arab.* 174.) describitur. *Niebuhrus* (*Be-
schreib. von Arabien* 154.) tres per annua messes
praebere et quadringenties multiplicari adserit.
Ebn Alvam (*Casiri* 1, 352.) etiam in Hispania ab

Arabibus cultum fuisse, Scherifus *Eddrifi* (*geogr. nub.* 9.) vinum etiam, seu potius cerevisiam inde confici testatur.

Fagara Avicenna Juss. *Lam. encycl.* 2, 445. فأف *Avic.* 256. breviter tantummodo tangit, femina cum cannabis feminibus comparat, apportari autem e Sofala. Similia habet *Serapion* (c. 200.) e Mesue et ebn Amram. Bene illustravit et delineavit fructum *Clusius* (*exot.* 185.). Ex India transgangetica et Sina sine dubio Arabibus apportabatur: e Sina quoque Incarvillius Jussieuo misit. . . *Cissus vitiginea* كلس (*ἄμωμον* veterum). Supra iam probabili coniectura adsequutus sum, Amomum veterum huc pertinere. Id vero nunc ad certitudinis speciem quamdam evehendum est, quum Arabes uberior suum Hamama describant quam Graeci *ἄμωμον*. Incipiam autem ab *Avicenna*, qui p. 175. fruticem nominat, vitis modo arboribus circumplicatum, foliis Bryoniae, floribus Cheiranthi colore, ligno odorato hyacinthino (*ينقوت*). Optimam speciem esse, quae fulvo colore sit, e montibus Armeniae veniat et odore suavi polleat: peiorem viridem, odore rutaceo, e locis humidis proveniente. His addit *Honainus* apud *Serap.* c. 279. ingredi et lignum et baccas medicamenta odorifera atque adeo inebriare. Rubellum autem florem indicat Davidus Antiochenus apud *Hydium* (*ad Perizol.* p. 103.) aliique, quos idem citat, acrem aromati-

cum saporem baccarum praedicant. Summa confusio orta fuit medio aevo ex incuria eius, qui Serapionem interpretatus erat. Vertit enim *Hammama* pedem columbinum, unde seplasiarii fere omnes Geranium columbinum aut molle pro eo habuerunt. Primus fere refutavit eum errorem *Ruellius* (*nat. stirp.* 1, 252.). His omnibus rite perpenfis, Anguillaraeque supra citato loco adsumto, non possum quin huic speciei adiudicem, quidquid Arabes de *حما* suo perhibuerunt. Folia enim cordato-subrotunda lobata utrinque villosa, semper fulva, flores pallidi, baccae acri aromate praegnantibus coerulefcentes, lignum odoratum subrubens in hac planta conveniunt. *Rauwolfius* p. 128. ipse ex Armenia acceperat. Primus delineavit *Pluknetius* (*mantiff. t.* 337. *f.* 4.) uberius descripserunt *Lamarkius* (*encycl.* 1, 30.) et *Vahlius* (*symbol.* 3, 18.). . . *Ciffus rotundifolia* *مرجان السليبين* *Avic.* 252. Fruticem describit arborea scandentem, umbellis flavidis, quale *Ane-thum* habeat, floribus exiguis, folio, quali gaudeant Malvaceae (*الخطبي* forte *Sida cordifolia*, quae per Arabiam crescit). Hanc speciem primus *Forskoleus* *Saelanthi* nomine p. 35. descripsit et *tab.* 4. delineavit: uberius illustravit summus *Vahlius* (*symbol.* 3, 19.). . . *Santalum album* *صنبل* *Avic.* 241. Ubi *Santalum rubrum* citat, album etiam adducit, *Macassarense* vocari, e *Sin* autem

(*India transgángetica*) advehi et praestantissimam speciem esse. Cf. *Serap. c. 346*. In ea Indiae parte, maxime vero in Timor insula quoque inveniuntur *Garcias* (*Clus. exot. 173.*) et *Ant. Pigafetta* (*Ramusio 1, f. 396. a.*): mirum, quod, quid sibi velit Macassar, *Garcias* nesciverit. Est autem Celebis insulae synonymon (*Barros decada 4. da Asia, p. 628.*).

Cyclamen persicum قنبلاوس *Avic. 240.* Esse speciem persicam Arthanitae. . . *Convolvulus Turpethum* قرد *Avic. 264.* Ex India adferri. *Mesue* (*Rhaz. c. 173.*) primus fere est, qui id drastricticum purgans adhibuerit. Cf. *Serap. c. 330. Mesue iun. f. 67.* commutat cum planta ferulacea, quam Linnaeus dixit *Seseli Turbith*. Egregie *Garcias* (*Clus. exot. 206.*) historiam verae speciei illustrat, qualem in India cisgángetica invenit. Figuram dat *Hermannus lugdb. t. 178. 179.* . . *Coffea arabica*. Primum ac optimum huius potus vestigium reperisse mihi videor apud *Avicennam p. 261.* titulo شراب, ubi قهوة manifesto dicitur. Nominis enim بن, quali nunc insigniunt Arabes arborem, haudquaquam occurrit. . . *Mussaenda frondosa* لآعبه *Avic. 199.* Arbor apibus gratissima, folio colorato, flore rubro in paniculam disposito. . . *Ophiorrhiza Mungos* لآعبه *Avic. 199.* Bona descriptio apud *Kämpfer amoen. exot. 577.* . . *Datura Metel* جاونر مائل *Avic. 156.* Esse venenum;

narcoticum in capsulis spinosis. Cf. *Serap. c. 375. . .*
Hyoscyamus pufillus, muticus et reticulatus بنج
Avic. 145. Primus flavo, secundus albo, tertius
 purpureo (أم جوان) colore. Cf. *Serap. c. 340. . .*
Atropa Mandragora لوفحنا *Avic. 198.* et *بیموح*
 187. Fabulas multas de hac planta superstitiosa
 circumtulcrunt Arabes et Persae, praesertim *Luth-*
fallah, auctor lexicæ persici (*Casiri 2, 351.*) quas
 citat *Herbelot (bibl. orient. p. 17.)* et repetit lac.
de Vitriaco (Bongars gesta Dei per Francos, 1,
1099.). In vetusto codice Dioscoridis Cantacuze-
 no icon est Dioscoridis et *εὐρέσεως*, ut feminae.
 Canis interest, a *Mandragora εὐδρωπομέεφω*, quam
 femina tenet, enectus (*Lambec. bibl. vindob. lib. 2.*
p. 566.). . . *Solanum forte aethiopicum* مریص
 quod *Serapion c. 343.* ut speciem *Atropae* descri-
 bit. . . *Sol. Melongena* باد نجان *Avic. 144. . .*
Sol. insanum حندق *Abulfadli* apud *Cels. hie-*
rob. 2, 44. . . Strychnos Nux vomica جاوز
 القبي *Serap. c. 164.* *Hobeischus* primus commen-
 dasse id remedium, ut vomitus cieatur, descrip-
 sisse etiam videtur. Non in India sola, sed in Persia
 etiam crescit (*Chardin voy. en Perse 3, 14. . .*
Strychnos colubrinus زند الصينی *Avic. 2, 125.*
 ob venenatam ligni qualitatem memorabilis. Ad
 purgandum tamen usurpant *Abugerig* et alii apud
Serap. c. 353. Cf. *Garc. apud Clus. exot. 215.*
 Nescio siue aliud lignum colubrinum, quod *Ibn*

Alvardi (notices 2, 37.) in Karkar ad ripas Nili indicat. Videtur saltem, quum Scherifus Eddrifi (*geogr. nub.* 14.) nigrum colorem ipsi tribuat. . . ?*Ignatia amara* نارجمشك *Avic.* 1, 215. Conveniunt saltem patria (insulae maximae orientales) flores odorati, semina angulata aromatica acria. . . *Ardisia humilis* مورن زفر *Avic.* 1, 211. Comparatio cum Rusco et patria (Sina) me induxit ut huc traherem: sed de viribus roborantibus, quas Arabes praedicant, nil innotescit. . . *Cordia Myxa* خشك *Avic.* 156. *Abdollat.* 9—11, qui praefertim amplam descriptionem, partim ex Abu-Hanifa et Dainari adfert; edulem esse fructum, in Persia autem venenatum, nucleum valde amarum. Cf. *Alpin. aegypt.* 30. . . *Cordia Sebestena* غبريا et سبستان *Ebn Alvam* apud *Casir.* 1, 329. 337. Colebatur in Hispania arabica: drupae edules. Bona descriptio Isaaci *ebn Amram* apud *Serap. c.* 8. . . *Zizyphus Lotus* سدس *Avic.* 220. et fructus ذبق. Hunc adeo gratissimum Arabes fere omnes invenerunt, maxime eam varietatem, quae in provincia Adel crescat, cuius drupae incredibili gaudeant suavitate et odore gratissimo, ut et regibus offeratur, et in paradiso a feminis coelicolis, quas Hury vocant, defunctis tradantur (*Serap. c.* 120. *Herbelot bibl. orient. p.* 796.). In Hispania colebatur, teste Ebu Alvam (*Casiri* 1, 328.). Patriam peculiarem tamen habet Tunetanum regnum Scherifus

Edrifi (*geogr. nub.* 77.). Dicit etiam سلم testatur *Abulfadli* (*Cels. hierob.* 2, 191.). Cf *Shaws travels*, app. p. 47. n. 632. . . *Zizyphus vulgaris* ضال *Abulfadli* l. c. . . *Ziz. Paliurus* ميبش Ebn Alvam apud Casir. 1, 330. *Abulfadli* apud *Cels. hierob.*, 20. male Lotum graece nominari dicit. . . *Ziz. Spina Christi* عوسج *Avic.* 232. Cf. *Alpin aegypt.* 43. *Rauwolf* 381. qui manifesto adfirmat, coronam Christi fervatoris e spinis huius arboris plexam fuisse, quippe quae circa Hierosolymas satis frequens sit. . . ?*Cerbera Manghas* جبل ارضي *Avic.* 152. Arbor venenata lactescens indica, flore luteo: cuius succus inspissatus cum Turbith congruat. . . *Gardenia gumifera* Thunb. *diff.* 2, 16. 20. Gummi praebet cum Elemi Indiae occidentalis satis congruum. Describunt autem Arabes قنقلم suum (κάρυαμον Graecorum) ita, ut ad Elemi hoc, quod vel ex Amyride zeylanica vel e *Gardenia* nostra elicitor, trans-eant. Cf. *Antiqu. bot.* p. 84 f. . . *Nerium Oleander* رولي Manifesto Beitharides hanc intelligit (*Bochart. hieroz.* 1, 699.). Sed *Avic.* p. 158. distinguit duas species, quarum fluviatilis est nostra, sed sylvestris est spinosa, foliis salicinis, forte *N. salicinum* Vahl. . . *Cynanchum viminale* رخ Hyde *relig. Persf.* 335. Est fomes ad excipiendum ignem. *Forskoleus* p. 53. pecuiarem habet speciem, sed immerito. . . *Asclepias gigantea* f. *pro-cera* Ait. عشم *Avic.* 233. Venenatissimam lacte-

fcentem habet, in Arabia yemenica crescentem. Sed saccharum tamen in Yemen et Hedfchas, velut falsis fructa, in eius foliis produci, quod nigrum et vilioris indolis fit. Abu Hanifa apud *Serap. c. 50.* et lac et saccharum ipsum laudat aduersus hydropes. Esse autem id saccharum amaricans simul et acre, vocari arborem etiam *Scherzehre*. Hanc Persarum *Scherzehre* illustravit et icone e Thevenoto *Hydius (relig. vet. Persf. 335.)*. Aliam iconem habet *Alpinus aegypt. p. 86.* qui Beidalofar vocat. Optime describit, qualem arborem hanc ad oras Persici finis saepe viderit, *Angelus de S. Josepho (ad Pharmac. persf. p. 361.)*. Letiferum esse fucum lacteum adfirmat et ipsam umbram pecoribus: quod confirmat *Chardinus (voy. en Perse 3, 15.)*. Cf. et *Niebuhrrii Arabiam 150.* et *Salmaf. hyl. iatr. p. 109.* Est ceteroquin saccharum illud productum vegeto-animale ex aphidibus et cynipum genere, quod nidulans in foliis ea contrahit atque glomera haec saccharina aut mellea efficit. . . *Atriplex hortensis* *سرمق* Ebu Alvam apud *Casir. 1, 533.* . . *Atriplex Halimus* *ملوخ* *Avic. 211.* Manifesto enim *Beitharides (Bochart hieroz. 2, 225.)* ad hanc speciem trahit. . . *Salsola fruticosa* s. *Anubasis aphylla* *فلي* vel etiam *اسنان* *Avic. 248.* *Serap. c. 25.* *Rauwolf. 3.* . . *Ferula persica* et *Asa foetida* *انجندان* *Avic. 150.* fucus *حلتيت* et radix *محروث* *ib. p. 211.* *Serap. c. 251.* Cf.

Hyde ad Perizol. p. 163. In Segestana Persiae praeprimis copiosam esse hanc ferulam *Abulfed.* (*Büschings Mug.* 4, 263.). E Corasan Indiam advehi, *Garcias* apud *Clus. exot.* 152, prae omnibus autem *Kämpfer amoen. exot.* 540 — 552. . . *Daucus lucidus* intelligi videtur, ubi Arabes (*Avic.* 206.) de bdellio ficulo loquuntur, aut ubi storcem liquidam in Calabria reperiri aiunt (*Platear. circa instans, f.* 248 c.). Namque gummi emanat odoriferum (*Boccone mus.* 1, 30. . . *Pastinaca Secacul Russel Alepp.* p. 157. *Tordylium Secacul Mill. dict. ic. t.* 268. شقاق *Avic.* 257. Radix saccharo condita aphrodisiaca putatur. *Rauwolf* p. 74. cum ic. *Averrhoës* tamen (*Coll. lib.* 5. f. 85 a.) Hispanorum Panical (*Panicaut Gallorum*) *Eryngium* huc trahit. . . *Semecarpus Anacardium* بلانج *Avic.* 141. Fructum cum nucleo dactylorum, *Serap.* c. 556. cum corde avis conferunt, rubro colore praeditum esse, adferri e Sin, sed etiam ex ignivomo monte Siciliae, in quo bonus Arabs vehementer fallitur. In Cananor et Calicut Indiae invenit *Garcias* (*Clus. exot.* 198.). . . *Tamarix orientalis* s. *articulata* كشت *Avic.* 192. vel قسط 2, 212. Melleus humor in foliis redundat, de quo *Angelus a S. Iosepho ad pharmac. pers.* p. 360. *Beitharides* apud Channing ad *Rhaz. de variol.* p. 179. vocat شبر خشك. Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 164. . . *Musa paradisiaca* جوز, quam Graeci obiter tantum

et per traditionem cognoverant, Arabes, ex India transplantatam adeo adamarunt, ut *Abdollahifus p. 20 f.* eximiam et graphicam omnino descriptionem dederit. Credidit autem cum Colocasia et Phoenice aequè cognatam esse; radicis propaginibus multiplicari, folia elegantissima et amplissima, florem spathaceum, plerumque albidum: fructus continere feminum rudimenta abortientia. Apud eundem *Abu Hanifa*: patriam esse Oman Arabiae felicitis, ubi duorum duntaxat mensium opus sit, ut planta fructum ferat: e foliis etiam elegantissimos parari tapetes. Scherifus Edrifi (*geogr. nub. p. 28.*) quinque habet varietates, quae in terra Zingitana crescant. Hunc esse fructum, quem primis parentibus interdixit Deus, narrat *Leo Africanus (p. 771.)* unde et Jac. de *Vitriaco* arborem paradisi vocat. (*Bongars gesta Dei per Francos, 1, 1099.*)

Narcissus orientalis ذمرجس et *Ionquilla* قسرين
Avic. 214. Ex utroque oleum parabatur, ex hac specie debilius. Colebatur utraque in Hispania. Ebn Alvam apud *Casir. 1, 334.* Hic credit Nefrin esse Rosam moschatam, sed *Avic. manifesto dicit, 242.* Narcissi speciem esse. . . *Aloë perfoliata* صبر
Avic. Multo melius eam cognoscere debuerunt Arabes, quum in patria cresceret. Distinguunt autem tres varietates, *juccotrinam* optimam, *arabicam* et *semandschanaeam*. Cf. *Geogr. nub. p. 23.* Succotoram insulam fabulantur Aristotelem discipulo

Alexandro praeprimis commendasse, ut pretiosum id medicamentum inde obtineret (*Ancienn. relat. p. 115.*) . . . *Lilium candidum* سوسن *Avic. 220.* Sed plura notat, quae et in *Iridem* forte *susianam* quadrant. E bulbis parantur faeculae, quae fucini candidissimum praebent, سكتم forte, quo cum Henna usus fuit Mohammedes (*Abulfed. vit. Muhamm. p. 65.*) Cf. *Murhard. in elegant. Zeit. 1807. N. 31.* . . . *Bambusa arundinacea* قصب, unde *mel arundinis* عسل القصب *Avic. 225.* Id in Khesran, urbe persica, maxime parabatur (*Bakui in Notices, 2, 452.*) et apud Mandurkham Indiae e succo sacchari *Tebaschir* dictum (*ib. 419.*) طباشير *Avic. 189.* Classicus est locus Beitharidis apud *Channing.* in edit. *Rhazei de variol. p. 63 f.* Cf. *Salmaf. hyl. iatr. p. 255.* *Russel et Macie* in *philos. transact. vol. 80, 273. 81, 368.* *Lüdgers diff. de Tabaschir, Gott. 1791. 8.* *Humboldtius (plant. aequinoct. p. 70.)* similem concretionem et in nodis *Bambusae Guadauae*, quae in monte *Quindiu* *Americae meridionalis* crescit, observavit. . . *Calamus rudentum* est forte كينزون illud, quod in *India* vulgare dicitur (*Bakui in Notices 2, 416.* *Abulfed. Büschings Magaz. 4, 272.*) Cf. *Salmaf. l. c.* . . *Calamus Zalacca* ديودامر *Avic. 159.* forte etiam دبل 144. Sed dubius haereo. *I. Bauhinus* saltem (*hist. 1, 405.*) huc trahit. . . *Calamus Rotang*, unde *Sanguis draconis* دم الثعبان

aut حمرنغ perf. (*Hyde ad Perizol. p. 111. Kämpfer. amoen. exot. 552.*). *Avicenna* dicit دم الاخوين sanguinem duorum fratrum, p. 160. Vehementer fallitur *Serapion c. 331.* dum descriptionem *Phellandrii Mutellinae* apud *Dioscor. 4, 35.* huc trahit.

Amyris gileadenfis بلسان *Avic. 140.* Hunc fruticem licet Graeci et Romani iam cognoverint, Arabes tamen multo frequentius coluerunt. *Avicenna aegyptiacum* habet fruticem, staturae *Lycii europaei*, odore *Rutae*. Crescere autem praecipue ad *Heliopolin* (عين شمس) quod confirmat *Abdollahifus p. 13.* Is addit etiam, e radicum propaginibus spurium oriri iu aliis regionibus fruticem, qui oleum non largiatur, vocari البشتم, et provenire per *Arabiam* et *Persiam*. In sola *Heliopoli* colli, *Ebn Alvardi, Bakui (Notices et extraits 2, 29. 445.)*, *Marianus Sanutus Torfella (Bongars gesta Dei per Francos, 2, 260.)* et *Iacobus de Vitriaco (ib. 1, 1128.)* adfirmant. . . *Amyris Opobalsamum* sine dubio est illud البشتم, de quo *Abdollahifus* loquitur, vocatur enim haec species ita in *Arabia (Forskol. p. 79, 80.)*. *Abulfadli* tamen nomine بكا etiam hanc distinguit. Ferre enim folia longiora quam *Bascham* et fructus maiores (*Cels. hierob. 1, 339.*). Cf. *Alpin. aegypt. 60.* . . *Amyris Katuf* *Forsk.*, ut supra iam monuimus, arbor esse turifera videtur, quam Arabes كندر et لبن vocant. *Abulfadli* apud *Cels. 1, 231.*

244. In Caramania vidisse semet hanc arborem testatur *Chardinus* (*itin.* 3, 15.). *Marcus Paulus* ἀπόπτῆς testatur copiose provenire in Escher (*Adfchar*) Arabiae felicis ad finem persicum (*Ramusio* 2, f. 59. a.). . . *Lawsonia inermis* حيا *Abulfadli* apud *Cels.* 1, 224. *Avic.* 175. *Ebn Alvam* apud *Casir.* 1, 332. *Rauwolf* p. 60. cum ic. . . *Memecylon tinctorium* ورس *Avic.* 165. *Serap. c.* 170. In Yemen crescere et in India, tingi autem flavo colore. . . *Laurus Camfora* كافور. Primi fere, qui huius arboris meminerint, sunt Arabes duo, quos *Renaudotius* edidit (*Ancienn. relat.* p. 4.). Crescere autem in insula Ramni (*Sumatra*): Bakui in Java (*Notices* 2, 397.): *Scherifus Edrisi* in insula Soborma (alias Sumabar, Borneo) (*Geogr. nub.* 56.). Optimam esse speciem, quae e Fanfura, regno insulae Sumatrae, evehatur (*Abulfed. Büschings Mag.* 4, 277.). *Marcus Paulus* (*Ramusio* 2, f. 52. b.) Fanfuram facit regnum sumatrense, quod optimam largiatur camforam. *Isaac Ebn Amram* (*Serap. c.* 344.) amplam descriptionem adiungit. Esse gummi arboris, quod e frustulis ligni ebulliat; Fansorensem esse optimam, hanc primum fuscam, sublimatam vero candidam reddi. Talia etiam habet *Avic.* 189., sed textus ita corruptus est, ut nullo modo eum intelligere possim. . . *Laurus Cassia* كاسيا *Avic.* 226. Diferentis verbis ait, Cassiae corticem una cum cortice

Cinnamomi inveniri et ad eandem forte speciem pertinere: cetero existere plures varietates, optimam esse rubram, pessimam nigram. Folium huius arboris vocatur **ساج** 218., quo trahit *Avic.*, quae Graeci de malabathro praedicaverant. Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 177. . . *Rheum palmatum* f. *undulatum* **ريوند** *Avic.* 252. *Serap. c.* 206. *Mesue iun. p.* 50. Manifesto docet *Avic.*, e Sina advehi hanc radicem, quae longe differat a Graecorum Rheo, quod Rhapsoticum fuerat. In provincia Koukam Indiae Sinae contermina praecipue crescere, *Bakui (Notices 2, 4. 16.)*. Verissimam patriam habet *Marcus Paulus (Ramusio 2, f. 13. a.)*, Tanguthi montes, ab occidente Chinae, et montium iuga ad urbem Singui chinensem (*ib. f. 45.*). . . *Rheum Ribes* **ريباس** *Avic.* 254. *Serap. c.* 244. Nasci hanc plantam in locis montosis Syriae et Persiae, foliis amplissimis rotundis gaudere et baccis acido-dulcibus: conferre maxime in morbis acutis. Plura loca *Hydius (de relig. vet. Pers. p. 512. 513.)* e codicibus arabicis et persicis adducit, e quibus liquet, plantam hanc nonnisi in rupibus crescere, distingui etiam folere syriacam et bactrianam, capreolos ad rubedinem vergentes comedi, folia betae similia esse. Male olim cum *Ribe* nostro commutata fuit planta, donec *Angelus de S. Iosepho (ad Pharmac. pers. p. 364.)* primus doceret, veram esse *Rhei* speciem. Invenit eam,

et *Chardinus* in Persia (*itin.* 5, 14.) et in montibus Syriae *Rauwolfius* (*itin.* p. 266. cum ic.). Optima descriptio *Fontanesii* in *annal. mus. gall.* 1, t. 49.

Cassia Fistula خيام جنبي *Avic.* 271. *Serap.* 12. Nestoriani iam pulpam leguminum in materiam medicam introduxerunt: namque *Mesuis* senioris descriptio apud Serapionem optima est: leguminum dissepimenta transversa, saporem et colorem pulpae egregie indicat. Ex Arabia felici et ipsa Aegypto advehebatur. Avicenna aliam venire e Bafsrâh, aliam e Kabul, utramque vero haud ibi sponte crescere, sed ex India advehi. *Abdollahifus* (p. 53.) copiose in Aegypto eam inveniens, florem speciosum luteum et similitudinem arboris cum *Ceratonia Siliqua* (خروب) exprimit. Mercem esse Saracenorum egregiam testatur *Marinus Sanutus* Torfella (*Bongars gesta Dei per Francos*, 2, 24.). Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 197. *Alpin. aeg.* 7. . . *Cassia Senna* سنا *Serap.* c. 58. Ab hoc fere solo commemoratur et a *Mesue iun.* p. 77. . . ? *Cassia Tora*. Nescio, hucne pertineat حب التلجل *Avic.* 179. granum Kelkel, quod citrinum in medulla unctuosâ boni saporis haeret. *Forskoleus* (p. 86.) saltem id nomen huic speciei tribuit. . . *Caesalpinia Sappan* بقم *Abulfadli* apud *Cels.* 1, 176. Rubrum lignum tinctorium, in insulis Indiae orientalibus et Zingitana provincia (*Zan-*

guebar) provenire: Scherifus Eddrifi ex insula Rama-
 mana Indiae (*Sumatra: geogr. nub. 5.*) adveli,
 Bakui e Ceilona (*Notices 2, 411.*) Abulfeda e
 Colona Malebarica (*Büschings Mag. 4, 274.*).
Marcus Paulus in regno Lambri Sumatrae crescere
 adfirmat: ipse femina Venetiam apportaverat, sed
 non germinarunt (*Ramusio 2. f. 52. b.*). Deinde
 et in Ceylona invenit (*f. 53. a.*). Quorum quum
 nemo arborem ipsam viderit, haud miraberis, de-
 scriptiones minus congruere. Folia enim Scheri-
 fus cum foliis Oleandri, Abulfeda cum foliis Zizy-
 phi componit. Ab utrisque differunt. Cf. *Rumph.*
amboin. 4. t. 21. Roxburgh. coromand. t. 16. Ma-
 xime memorabile est, tinctorium hoc lignum *bra-*
filium a Rabbiniis appellari CCC annis ante Bra-
 filiam detectam (*Cels. l. c.*) unde effici fere potest,
 Brasiliam potius ab hoc ligno, quam lignum a pro-
 vincia nomen accepisse. . . *Hyperanthera Morin-*
ga بان *Avic. 139.* Cf. *Belon. 2, 61. Burm. zeyl.*
t. 75. . . *Guilandina Bonduc* بندق *Avic. 147.*
 Quum satis notam habeat, fuspikor, et in Persia
 eam crescere. . . *Melia Azedarach* ازادراخت
Avic. 132. Magnam esse arborem, cuius fructus
 Zizypho Loto similis sit, in Turkestan provenire
 et in Syria. Colebatur et in Hispania. Ebn Al-
 vam apud *Casir. 1, 330.* . . *Zygophyllum Fabago*
 Andirian' *Rhaz. c. 24.* اردفياي (*Ardashani*) *Avic.*
137. Rauwolf. p. 115. . . *Aquilaria ovata* اغالوحي

Avic. 132. *Agallochum secundarium* maculis et venis variis, odoratum, cuius optima varietas ad Tschampacam crescit. Cf. *Rumph. amboin.* 2, 34. 35. *Cavan. diff.* 7, 377. . . *Terminalia Chebula* چلبه *Avic.* 144. Alterum nomen چلبه, non huic foli speciei, sed et Phyllantho Emblicae et ipsi Meliae Azedarach convenit: hinc vagum est. Sed distinxerunt cum Avicenna Arabes fere omnes citrinum fructum a kebalensi, subnigro hoc et subrubro. Esse autem utrumque eiusdem arboris, primam enim messim illum, secundam hunc largiri. Consuperunt medio aevo quinque species numerare, ad verbum illum:

„Myrobalanorum species sunt quinque bonorum:

„Citrus, Chebulus, Belliricus, Emblicus, Indus.“

(*Mus. Brasav. exam. simpl.* p. 222. Vox kebalensis, quae a Latinobarbaris in *Belliricos kebuli* mutata fuit, originem habet ab urbe Kabol in Zablestan, non, quod ibi proveniant, sed quod mercatores eo deferant (*Abulfed. Büschings Mag.* 5, 352.). Ab eadem arbore varios hos fructus venire, *Adansonius* etiam nuperis temporibus testatus est (*Famil. des plantes* 2, 447.). Qui Myrobalanorum species illustrarunt, *Garcias* et *Costa*, in solo fere Phyllantho substituerunt, *Terminaliam* nostram nemo ante *Königium* (*Retz. observ.* 5, 31.) cognovit. In Calicut et Cananor praecipue invenit my-

robalanos kebalenses Odoard. *Barbessa* (*Ramusio* 1, 359. a.) *Gärtnerus* (*de fruct. et sem.* 2, 90. 91.) optime kebulos et citrinos myrobalanos ad eandem speciem pertinere, belliricos autem specie differre. Cf. *antiquit. bot.* 100. . . *Peganum Harmala* حرمز *Avic.* 174. *Serap. c.* 285. Bona descriptio apud hunc, ad capsulam usque trivalvem. Adhibebatur ut purgans. Sed male interpret *Averrhoës* (*lib.* 5. f. 87. b.) *Cicutam* reddit. . . ? *Aegle Marmelos* *Correae de Serra* (*Crataeva* Linn.) سوس *Serap. c.* 261. Fructus est Indicus cydoniae similis aureus et calefaciens. Cf. *Rumph. amboin.* 1. t. 81. . . *Garcinia Mangostana* جاوڑ حندم *Avic.* 152. Est fructus mellei saporis, magnopere delectans. In Malacca praeprimis frequens *Rumph. amboin.* 1, t. 43. *Le Gentil* (*itiner.* 1, 608.). Hicne est fructus, quem *Philostratus* (*vit. Apollon.* 5, 6.) describit? . . *Euphorbia nereifolia* سهوړنا *Avic.* 210. Lactescentem et subvenenosam esse plantam, cuius folia rariora Nerio similia sint.

Eugenia caryophyllea قرفنجل *Avic.* 243. *Serap. c.* 319. Caryophylli aromatici ab Arabibus primis ex India advecti fuerunt. Bakui patriam Sandabil appellat (*Notices* 2, 401.). *Marcus Paulus* regnum Caidu tibetanum (*Ramusio* 2, 55. a.) ubi egregie describit arborem; *Ant. Pigafetta* bene delineat, ut viderit frequentissime in insula Gilolo (*Ramusio* 1, 394. a.). . . *Prunus Maha-*

leb حلب *Avic.* 210. *Serap. c.* 44. Ex Hispania
 adferebatur. . . *Corchorus olitorius* ملوخية *Avic.*
 212. *Abdollat.* 8. Planta edulis, sed stomacho
 nocens. *Moses* Maimonides etiam speciem cogno-
 verat, quae forte est *C. aestuans* (Cf. *Wahl. ad*
Abdollat. p. 40.). . . *Glaucium luteum* مالميتا
Avic. 210. Beitharides apud *Channing. ad Rhaz.*
de variol. 110. Succus defaecatus in globulos for-
 matus ad collyria adhibebatur. . . *Thea viridis*
 ذئ (Tfah.). Prima eius mentio occurrit in itine-
 rario Arabum saeculi IX., quod *Renaudotius* edi-
 dit (*Ancienn. relat. p.* 51.) ubi frutex appellatur,
 foliis punicae sed suaveolentibus; haec infundia qua
 bulliente et remedium adversus omnes morbos pu-
 tari. . . ? *Aconitum album* s. *ochroleucum* بيشن
Avic. 147. Recens radix venenata, siccata inno-
 cua. *Angelus* a S. Josepho (*ad pharmac. pers. p.*
 359.) adferit, a Persis hanc radicem obsoniis mis-
 ceri. Credebatur olim, ipsi Napelli toxico eodem
 modo obfiare ac *Aconitum Anthoram*. Sed hario-
 lantur Arabes etiam circa nostrum Napellum, quem
 بيشن موشن بوجا vocant (*Avic.* 150.), ignotum
 ipsis, quum in Arabia et Persia crescere non videat-
 ur. Fallitur *Avicenna*, dum ad Napellum histo-
 riam *Cicutae* apud *Galen. facult. simpl.* 3, 58. tra-
 ducit. Nonne itaque cum *Fuchfio* (*paradox. f.* 17.
a.) contendamus, Arabibus ignotum fuisse *Aco-*
nitum? Defendere studet *Matthiolus* (*comm. p.*

769.) Avicennam, dum sibi missam fuisse ex Oriente radicem Anthorae, Zedoariae nomine, quae cum Napello Moyfi Avic. (*Bisch musch*) congruat, testatur. Sed fateor, me haec omnia clare non perspicere.

Ocimum monachorum فلنجمشكى Avic. 236.
Serap. c. 156. . . Oc. basilicum بادرج Avic. 146.
Serap. c. 157. . . Thymbra spicata زوفا Avic. 166. Isaac ebn Amram apud Bochart. hieroz. 1, 674. *Cels. hierob. 1, 421. . . Thymbra verticillata* سراج القطرب Avic. 200. . . *Cakile maritima* قاقلة Avic. 243. *Serap. c. 65.* Esse plantam falfuginosam velut Kali, sed comedi, folia esse Nasturtii similia. Bochart. hieroz. 2, 224.

Tamarindus indica تمر هندي Avic. 262. *Serap. c. 348.* Deferri e Khaifaran, Yemen et India: pulpam leguminum recentem esse optimam. . .
Bombax gossypinum كمفس Abulfarag. hist. dyn. 433. *Serap. c. 66.* alio nomine Horon. Cf. Tavernier itin. p. 21. . . *Gossypium herbaceum* قطن Ebn Alvam apud Casir. 1, 332. Satis frequenter cultum in Hispania. . . *Malva rotundifolia* خبان Abdollat. p. 8. Avic. 274. . . *Althaea sicifolia* حظبي Avic. l. c. Abdoll. l. c. Ebn Alvam apud Casir. 1, 335. Hinc nomen Ketmiae. . .
Hibiscus ficulneus بامبج Abdoll. p. 7. Alpin. aeg. p. 91. Forsk. p. 70. 125. Huc et *H. esculentus*.

Spartium spinosum دار شپشغان *Avic.* 157. . .
Spart. iunceum بارشغان *Avic.* 150., alio loco
 كشتن بر كشتن بارشغان 192., e quo paretur
textilia monilia. Cf. *Matth. Sylvat.* c. 182. *Cot.* . .
Pterocarpus Santalinus صندل *Avic.* 241. *Serap.*
 c. 346. Ebn Alvardi, Abulfadli et Scherifus Ed-
 drifi patriam habent infulas Indiae orientales (*Geogr.*
nub. 35. *Cels. hierob.* 1, 180 — 182.). In infu-
 lis Noceris (Nicobarenfibus) invenit *Marcus Pau-*
lus (*Ramusio* 2, f. 52. b.). . . *Phaseolus vulga-*
ris et multiflorus لوبية *Avic.* 201. *Serap.* c. 81. . .
Phas. Mungo ماشن *Avic.* 212. *Abdollat.* 32.
 Decoctum febricitantibus propinabatur. In Guzu-
 rate et Decan provenit. *Garc.* apud *Clus. exot.*
 236. . . *Dolichos Lablab* لبلب *Avic.* 202. *Serap.*
 c. 41. Sed confunditur cum *Hedera* aut *Cisso*. Cf.
Alpin. aeg. 75. . . *Indigofera tinctoria* نبيج *Avic.*
 214. *Serap.* c. 47. Sed vereor, utrumque com-
 mutasse cum *Ifatide* aliisve plantis. . . *Hedyfarum*
Allhagi الحاح *Avic.* 262. Frutex in Khorasan et
 regione ماوراء النهر (transoxana, inter Oxum
 et Iaxarten) frequens, in quo mellea substantia
 قمرنجبین (Terendschabin) inveniatur. Id *Hedyfa-*
rum etiam vocari عاقول *Rauwolf.* 89. *Tournef.*
 1, 125. *Kämpfer amoen.* 725. *Faber de manna*
Ebr. in Reiske opusc. med. arab. p. 121. Notatu
 dignum est, quod, cum *Diosc.* 1, 83. mannam etiam
 memoret, sed turis micas, *Mesfuen* hallucinari,

lum hanc mannam Arabum cum illa Graecorum
confundat. . . *Astragalus emarginatus* سوقوطون
Avic. 223. . . *Trifolium indicum* اكليل الملك
Avic. 124. *Serap.* c. 18. Ebn Alvam apud *Casir.* 1,
556. *Alpin. aeg.* 124. حندقوق etiam dictum: *An-*
tiqu. bot. p. 62. *Hyde de relig. vet. Pers.* p. 492.

Artemisia iudaica شيبج *Avic.* 256. *Serap.* c. 14.
Rauwolf. p. 456. *Abulfadli* apud *Cels.* 1, 456. . .
Artem. forte indica est, quam *Honainus* primus
apud *Avic.* 125. laudat. Ex hac enim specie *Moxa*
Chinensium paratur (*Kämpf. amoen.* 897. *Rumph.*
amboin. 5, t. 91. f. 2.). . . *Centaurea Behen*
بهمن الابيض *Avic.* 141. *Behen album.* Cf. *Hy-*
de relig. vet. Pers. 510. *Rauwolf.* p. 288. . .
Echinops spinosus بانورون *Avic.* 140. . . *Orchis*
Morio: *Vana Bakui*, quod in *Schirwan* crescat (*No-*
tices 2, 518.) بوزيدان *Buzeidan* *Avic.* 144. Cf.
Matth. Sylvat. h. v.

Phyllanthus Emblica املج *Avic.* 128. *Parari*
docet e fructibus edulium, quod *Such* سكي appel-
latur (p. 219.). *Serap.* c. 95. *Garc.* apud *Clus.*
exot. 197. Cf. *Antiquit. bot.* p. 98. . . *Quercus*
Ballota بلوط *Avic.* 148. *Edulis* enim glans, cum
faccharo bonum nutrimentum praebebat. . . *Iu-*
glans regia جوز et خسف *Abulfadli* apud *Cels.* 1,
82. Sponte crescere in *Diarbekr* et *Kom* et *Za-*
blestan (*Abulfed. Büschings Mag.* 4, 257. 5,
326. 350.). . . *Pinus Cedrus* شردبين *Cels. hie-*

rob. 1, 80. Cf. Niebuhr. Arab. 149. . . *Pin. Cembra* صنغار *Avic.* 179. nucibus duris subtriquetris cuneiformibus. . . *Pin. halepensis* صنوبر الكبار *Avic.* 152., cuius strobilus جلوز appellabatur. . . *Pin. orientalis* قنوب *Avic.* 262., quae picem liquidam dat; strobilus قضم قريش dicitur. . . *Pin. Pineae* صنوبر *Avic.* 242., cuius nux edulis حب dicitur (p. 179.). . . *Altingia excelsa* *Noronna* in *Annal. bot. angl. n. 5. p. 325.* Haec arbor altissima laevae, Cochinchinae et insularum maris rubri indigena, Pinui maxime adfinis, distinguitur solo numero binario feminum sub quavis squama strobili latentium. Haec est arbor *Rasumala*, quae storacem liquidam largitur, e rimis corticis emanantem. Cognoverunt autem eam Arabes nomine مبهة *Miah* *Avic.* 211. *Serap. c.* 46. Hanc iam *Ho-beifschus* e cortice arboris excelsae effluere, et ex insulis Indiae orientalibus advehi bene scivit. . . *Stillingia sebifera* اولي *Avic.* 131. Esse oleum spissum, quod fructum arboris ambeat et e Sin australi advehatur. Cf. *Lamarck. encycl.* 2, 290. *Tomex sebifera* vix huc pertinet. . . *Croton Tiglium* في *Serap. c.* 261. Cum pineae nucleis comparatur: unde nomen pineorum nucleorum *Acostae* (*Clus. exot. p.* 292.). . . *Cocos nucifera* ذر جيبيل (*Nerdschil*). Primum testimonium occurrit in itinerario *Abuzedi* et *Wahebi* (*Ancienn. relat. p.* 2, 111.) et praecipue de usus mira varietate, quem haec palma

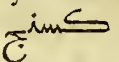

praebeat. *Avicenna* de fructu, titulo **الهندي**
(nucis indicæ) p. 153. loquitur. Cf. *Lud. Bar-*
thema (Ramusio 1, f. 175. a. b.). . . *Areca Ca-*
techu رعدة **فوفل** *Avic. 256. Serap. c. 545.* Ar-
 borem esse *Coco* similem, nucem deferri e *Sin.*
 Cf. *Garc. apud Clus. exot. 187.* . . *Aleurites mo-*
luccana دند *Avic. 160.* Comparat cum *Ricini* se-
 minibus, praedicat virtutem emeticam. . . *Mo-*
mordica Elaterium vel *Cucumis prophetarum*
حنظل *Avic. 175.* *Alvardaeus* apud *Cels. 1, 368.*
Cucumerum et *Cucurbitarum* plurimae species Ara-
 bibus gratae, frequenter ab iisdem cultae et fatis
 accurate distinctae fuerunt. *Cucumeres* primum
 generico nomine **جيار** veniunt (*Abdollatif. p. 30.*).
Cucumis Melo est **بطيخ** (*ib. Avic. 241.*) et *persi-*
ce خردنه (*Cels. 1, 374.*). Huius varietas est
النفاج (*Ebn Alvam apud Casir. 1, 333.*) cortice
 tenero striato. *Cuc. Chate* est **عبدلوي** (*Abdol-*
lat. l. c.) cortice hirsuto, pomo fusiformi. *Cuc.*
sativus فتوص (*Abdollat. l. c.*) *C. Dudaim*
ضغبوش *Abdollatif. l. c.* *Cuc. anguinus* **دبا**
Abdollat. longissimus. Namque *Cucurbita lage-*
naria ex *America* venit. . . *Cucurb. Pepo* قتا
Avic. 249. . . *Cucurb. Citrullus* قتا الحمار *ib.*
بطيخ مرقى et **زبش** *Abulfadli* apud *Cels. 1, 371.* . .
Cucurb. Melo pepo شلنق *Abdollat. l. c.* et *Abul-*
fadli apud *Cels. 1, 365.* (Distinctiones et nomina
Forskolei neglecti, utpote parum certa). . . *Aca-*

cia vera قمرظ et سنبط *Abdollar.* 28. Optima descriptio. . . *Ac. gummifera* Brouffonet apud Willd. طاج *Abdollar.* p. 29. *Leo Afric.* p. 773. Mastichis simile gummi largiri. Bene describit Höstius (*Marocc.* 306.).

Pandanus odoratissimus كادي *Serap.* c. 40. Ex Arabia felici adferri flores odoratissimos, cum quibus oleum paretur. Cf. *Forsk.* p. 172. . . *Salix aegyptiaca* زرنب *Avic.* 168. صمصم *Abulfadli* apud *Cels.* 2, 108. حلاف *Alpin. aegypt.* 62. *Rauwolf.* 111. 112. Destillari e gemmis aquam odoratissimam. . . *Sal. babylonica* شرب *Avic.* 279. *Rauwolf.* 160. A florum odore vocatur in Persia بيد مشك *Hyde relig. vet. pers.* p. 356. Angelus a S. Iosepho ad *pharmac. pers.* p. 360. . . *Canarium commune* صيسم *Avic.* 212. Fructum esse nucem trigonam, patriam Macassarum (Celebes), panem inde confici. Delicatum Amboinensium panem ex his fructibus parari, testatur *Rumph. amboin.* 2, 148. . . *Spinacia oleracea* اسفانج *Ebn Alvam* apud *Casir.* 1, 332. *Avic.* 131. A Mesues inde temporibus nota. *Rhaz.* c. 52. . . *Cannabis sativa* قنب *Ebn Alvam* apud *Casir.* 1, 332. *Avic.* 248. Semen شهدنج *Avic.* 256. Paratur substantia inebrians حشيشش e contusis foliis. Cf. *Alpin. de medic. aegypt.* f. 121. b. *Kämpfer amoen.* 645., qui etiam e farina seminum pulvem parari imbriantem tradit. *Chardin. itin.*

4, 207. et *Falk. topogr. Kenntn. des russ. Reichs*, 2, 265. per totum Orientem dominari hunc usum testantur. . . *Menispermum Cocculus* ملحرج *Avic.* 211. *Serap. c.* 365. E lactescentibus esse, feminibus pisces inebriari. . . *Cycas circinalis* est sine dubio ea arbor, quae farinam praebere in insulis orientalibus dicitur (*Ancienn. relat. p.* 17.). Optimum et fere primum testimonium Christianum reperies apud *Marcum Paulum* (*Ramusio* 2. f. 52. b.). Ipso Sagu nomine citat *Pigafetta* (*Ramusio* 1, 394.). . . *Excoecaria Agallocha*. Praestantissimum lignum *agallochon*, quod toties ab Arabibus celebratur. عوب *Avic.* 251. Afferri e Sin et India et Arabia per Sofalam: optimas species esse Mondeliam et Kakeliam et Kadnurunum et Semandurinam. Alio nomine اغالوخي 132. Cf. commentarium doctissimum *Cels. hierob.* I, 140—150. Fructus dicitur هرنوه (*Avic.* 163.) similis piperi, sed colore subflavo et odore praestantissimo. E Comaria, insula Iavae propinqua, praecipue venire id lignum, peregrinatores pristini arabes (*Ancienn. relat. p.* 78.) Scherifus Eddrifi (*geogr. nub.* 72.), Abulfeda (*Büschings Mag.* 4, 277.) et Ebn Alvardi (*apud Cels.* 1, 148.) e Iava autem Bakui (*Notices* 2, 397.) et Ebn Alvardi (*Cels.* 1, 155.) testantur. E Sumatra optimam Agallochi speciem, Calampat dictam, evehi, vendi autem omnem fere Chinenfi-

bus, utpote ditioribus auro, refert Ludov. *Barthema* (*Ramusio* 1, 181. a.) viliores species Borchor appellat et Loban. Cf. *Garc.* apud *Clus. exot.* 175. . . *Myristica moschata*. Fructus fatis cognitus Arabibus nomine *بسالبا* *Avic.* 148. et calix f. Macis, nomine *طالسفر* *Avic.* 185. *Serap. c. 2.* E Iava advehi Bakui (*Notices* 2, 597.) testatur. Bene describit *αὐτέπτης* Ludov. *Barthema* (*Ramusio* 1. f. 181. b.), ut viderit arborem in infula Banda; ut in infula Gilolo, Ant. *Pigafetta* (*Ramusio* 1, 594.). . . *Borassus flabelliformis* f. *Lontarus domestica* Juss. et Gärtn. *Avicennae* 206. dicitur *سوم*, quod nomen etiam hodie servatur teste *Forskoleo* 126. Ex hac palma paratur, testibus *Kämpferè* (*amoen.* 668.) et *Rumphio* (*amboin.* 1, 50.), *Bdellium*, quod *سوم* *Avic.* dicit. Distinguit autem in mechense et iudaicum. *Rumphius Punatam* dicit id suffumigium et totam parandi rationem indicat. Accedit, quod probabilitatem auget, *Abulfedam* (*Büschings Mag.* 4, 203.) *سوم* palmam dicere humilem Tuneti frequentem: quo sine dubio *Chamaerops humilis* intelligitur, cum *Borasso flabelliformi* facillime confundenda. Ipse *Matthiolus* p. 92. testatur se Neapoli palmam hanc humilem bdelliferam vidisse. . . *Clusia lanceolata* *سوم* *Plantae harranica*, contra serpentum morsus commendata (*geogr. nub.* 81.). Cf. *Forsk.* p. 122.

Superfunt Gastrumycetes duo, quorum Avicenna meminit: alter (p. 194.) dictus. *Tuber* certe est, sub terra proveniens, magnum, reniforme, edule, album, cortice inciso, quod in patria, regione transoxana, et in Khorasan observavit. . . Alter est *Cyathus* Avic. 2 9. tuber cartilagineum, figura cyathi, exilis, epiphragmate tectus. Estne *Cyathus Olla Perf.*?

* * *

Neque absolutus hic index neque certissimus manifesto tamen docet, haud parvam plantarum utilium, aut persicarum aut indicarum ac chinesisum suppellectilem, Graecis Romanisque haud cognitarum, ab Arabibus introductam fuisse. Centum et quinquaginta fere plantas numeravi, quarum cognitionem Arabibus debemus, quae si prius notis MCC. adduntur, numerus fere MCD. eruitur plantarum, quas media aetas e fontibus cognoscere potuit: quinquaginta enim fere ab ipsis monachis aut medicis aevi, ceu spontaneae per Galliam et Germaniam inventae fuerunt. Unde, quantopere aberraret Halleri iudicium a veritate patet, qui ante C. Gesnerum (1550.) octingentas tantummodo species notas fuisse perhibet (*Bibl. bot.* 1, 285.).

CAP. V.

LATINOBARBARA AETAS.

Qui medio aevo rem herbariam attigerunt, Arabes fere solos (eosque pessime versos), aut Plinii farraginem aut Dioscoridis miserrimam interpretationem sequuti fuerunt. Naturalium rerum descriptores antiqui quum nusquam fere clare fatis et distincte semet expresserint, neque nisi obiter duntaxat plantarum formas et colores indicaverint; Latinobarbarorum desidia exemplaribus etiam caruit, quorum vestigia sequeretur. Nullus ordo, nisi alphabeticus; nulla veritas, quum male intellecta Arabum et Graecorum loca solummodo transcribere consuescerent; nulla doctrinae ratio, quum haud nova docere, sed, quae centies dicta essent, iterum repetere sui ducerent officii.

SAECULUM XII.

Arabum florentissimum et mitissimum in Hispania imperium, scholarum arabicarum celebritas et doctrinae gloria, ab undecimo inde saeculo plures adlexit Christianos e Germania, Italia, Gallia ipsaque Anglia, qui, liberaliter excepti a scholarum arabicarum praefectis, totum doctrinarum ambitum cum linguarum orientalium cognitione in patriam retulerunt. Interpretati sunt hi Arabum discipuli eorum libros, ut *Hermannus Comes Veringensis* (*Trithem. annal. hirsaug. 1, 148.*), *Ge-*

rardus Cremonensis (*Pipin. in Muratori script. rer. ital.* 9, 587.), Daniel *Morlaeus* Oxoniensis (*Wood. antiqu. oxon.* 1, 56.) et, qui ceteros omnes eruditione antecelluit, CONSTANTINUS AFRICANUS, Carthagenensis. Is, postquam quadraginta fere annos in scholis Arabum degisset, in Montis tandem Cassini coenobium recessit, ubi et Arabum scripta latine interpretabatur et totum eruditionis arabicae cyclum in compendium redigebat (*Leo Ostiens. in Muratori script. rer. ital.* 4, 455.).

Constantini opera (*ed. Basil.* 1536. fol.) et librum amplectuntur *de gradibus*, in quo medicamenta omnia, ab Arabibus adhibita, licet fatis negligenter, tractantur. Myrobalanos credit indos et citrinos ex eadem arbore venire, illos esse maturos fructus, hos immaturos: emblicos cum prunis componit (*p.* 345.). Pastinacam *Secacul*; *Oculceam* dictam, cum *Carduo mariano* confundit (*p.* 352.).

Saeculo sequente, duodecimo nimirum, monachi Salernitani, tum regione herbarum utilium feracissima, tum exemplo Arabum moti, qui Siciliae et Calabriae potiti erant, superstitioni antiquae doctrinam, sanctaeque ruditati Arabum eruditionem substituere coeperunt (*Orderic. Vital. in Duchesne script. normann.* 477.).

Supereff *regimen sanitatis Salerni*, quod saucio regis Angliae filio Roberto versibus leoninis di-

carunt monachi (*ed. Ackerm. Stendal 1790. 8.*). Id praeter vulgatissimas Italiae plantas nil fere continet, quod paullo interiorem rei herbariae cognitionem proderat. *Escula* (c. 44.) *Ackermannus* legit, quae melius *mespila* sunt: namque esculus nusquam in Italia crescit. *Athanosia* (c. 66.) est Tanacetum vulgare: *Enula campana* (c. 68.) toties praedicata, Inula Helenium.

Iidem scholae Salernitanae adhaesit Io. f. Matth. *Platearius senior*, a iuniori Pisano, saeculi XV. scriptore, bene distinguendus: quem saeculo XII. vixisse e manifesto Aegidii Corboliensis testimonio efficitur, qui ab ore huius doctoris Salernitani sese pendisse adfirmat (*Leyffer. hist. poët. med. aev. p. 499.*). Frequenter etiam noster citatur a scriptoribus saeculi XIII., Vincentio Bellovacensi, Alberto Magno et Petro de Crescentiis: ipse autem tanquam recentem memoria adlegat Constantinum Afrum.

Liber Platearii, qui superest, *Circa instans* dictus (*ed. Lugd. 1525. 4.*), saeculum capit: alphabetico ordine medicamina cuiusvis generis nominat, additis paucissimis novis. *Acaciam* habet succum prunellarum (*Pruni spinosae*): *Bauciam* dicit *Pastinacam* (f. 228. d.). *Cretanum*, *Crithmum maritimum* (f. 233. b.). *Storacem* liquidam credit in Calabria reperiri (f. 248. c.), quo sine dubio *Dauci lucidi* succus suaveolens resinoso-

gummofus intelligitur. Pro Spica celtica *Saliuncam* nonnunquam poni (f. 248. b.).

Primus ceteroquin *Spiraeam Filipendulam* (f. 237. a.), *Clematida Flammulam* (f. 236. d.) et *Galeopfin Tetrahit* (f. 251. c.) nominat.

Huius aevi sine dubio HERBARIUS esse videtur, cuius nusquam mentionem invenio, nisi apud Vincentium Bellovacensem. Arbitror autem, monachum quemdam compilasse ex Arabum scriptis et Plinio, quidquid de plantis innotesceret. Huic autem operi eadem fere autoritas, quam Plateario et Constantino, tributa fuisse videtur.

SAECULUM XIII.

Melioris paullo conditionis spes adfulsit, quum civitatum italicarum, Amalfi, Genuae, Venetiarum, Pisae et Florentiae commercium adeo augetur ac extenderetur, ut et rerum naturalium cognitioni vim et imperium prosperare videretur, et superstitionis dominium et antiquorum praecudiciorum labefactari. Memorabilem locum invenio apud *Petrum Aponensem*, celeberrimum vergentis saeculi auctorem. Is (*diff. 67. Concil. different. Venet. 1520. fol.*) de habitabili aequatoris zona disceptans, refert, semet novisse hominem, qui in regione Çingorum (Zanguebar) viderit faccum loco stellae polaris australis: de ipsa sibi quoque retulisse Marcum Venetum (Paulum), omnium, quorum

meminerit orbis, maximum circuitorem et diligentissimum indagatorem, et inde apportari Venetianis lignum aloës et camforam et verci (indigoferam). Fratris etiam Cordelarii e Malabaria testimonium adducit, quod sol bis transeat verticem, ut nusquam umbram videre possis, neque stellam polarem borealem, nisi in ipso horizonte.

Tantum itaque efficere ea itinera, commercii causa suscepta, potuerunt, ut pristina praeiudicia de terrae forma abrogarentur, meliores autem opiniones divulgarentur. Quae quidem emolumenta nescio an ex alio quodam itinere tam copiose manifestoque redundaverint, quam e longissima *Marci Paulli* peregrinatione. Totam enim fere Asiam, Tatariam et Chinam et insulas Oceani indici ab anno 1270 — 1295. pervagatus, carceri tandem a Genuensibus traditus, memoriae tradidit totam itineris longissimi historiam (*Ramusii coll. 2. Purchasii coll. 5.*). De Curcuma, Pipere Betle, arbore turifera, camforifera, Rheo palmato, Caesalpinia Sappan, Eugenia caryophyllata, Pterocarpo fantalino aliisque plantis primam reliquit et optimam inter Christianos relationem.

Praeaefferant eum iam ordinis Minorum fratres Ioannes de *Plano Carpini* et *Gulielmus Rubruquis*, qui per borealem maris caspii regionem Tatariam ipsamque Chinam tetenderunt (*Ramusii coll. 2. Purchasii coll. 3. Hakluyt coll. 1.*). Eam

itineris orientalis viam, quam primi muniverant Nestoriani, legerunt mercatores plerique Europae borealis (*Sartorii histor. civit. hanseat.* 198. *Sprengelii hist. invent. geograph.* 252.). Ipsae autem merces hac via apportatae melioris indolis indicabantur quam quae navigiis Alexandriam adferrentur (*Sanut. Torfella in Bongars gest. Dei per Francos*, 2, 24.).

Sequuti sunt *Odericus de Porta Naonis* et *Ioannes Mandevillius* saeculo XIV. (*Ramusio coll.* 2. *Hakluyt.* 2. *Reisen und Wanderschaften des hochehrfahnen Ioh. v. Montavilla*, Frcf. 1580. 8.), qui pauca tamen historiam naturalem illustrantia reportarunt. Mandevillius tamen balsami fruticem describit et modum, quo verum a spurio distinguitur, admittis ubique fabulis absurdis. Praestrinxit enim animum miraculorum amor, incititia eius aevi nutritus, ut, qui redirent a peregrinatione, *mirabilia mundi* recitare cogentur, in coenobiis legunda et scholis (*Sprengelii hist. geograph.* 219.). His mundi mirabilibus adnumerandae *oves vegetabiles*, quarum *Odericus* et *Mandevillius* primi meminerunt (*Ramusio* 2, 251. b.) quaeque ab herbariorum conscriptoribus indubitate repetuntur. Esse autem, referunt *Odericus* et *Mandevillius*, in regione *Chadiffa* fructum ingentem, quem maturum si discideris, agnum intus inveniri sine lana, eum una cum fructu comedi. Eam

plantam, *Barometz* dictam, in Savolzenfi regione, inter Volgam et Iaik, inveniri, fabulatur Hierón. *Cardanus* (*variet. rer. lib. 6. c. 22. p. 63.*).

Mirabilia ea plantarum fabulosa maxime invenies in ALBERTI Magni, Lauingensis, post episcopi Ratisbonensis, libello de virtutibus herbarum, animalium et lapidum (*Opp. ed. Jammy, Lugd. 1651. vol. 5.*). Adiungam optimi Conr. *Gesneri* (*praef. ad Trag.*) iudicium: „In libro de mirabilibus mundi diversa herbarum vocabula nominantur, sed corruptissima. Haec legat, qui bonas horas male collocare volet.“ Quam aequum sit id iudicium, ex initio statim libelli elucet. Ibi enim de *Elitropia* praecipiens, sic nugatur auctor: „Apud Chaldaeos vocatur *Ireos*, „apud Graecos *Mantuchiol*, apud Latinos *Elitropia*. Huius autem virtus mirabilis est, quod, „si colligatur sole existente in leone in Augusto, et involvatur in lauri folio et simul addatur dens lupi, nullus poterit contra ferentem habere vocem loquendi, nisi verba pacifica.“ Et paulo post: „*Calilonia* vocatur a Chaldaeis *Aquilaris*, a Graecis *Valis*. *Provincia* a Latinis provincialibus dicta, vocatur a Chaldaeis *Iterifi*, a Graecis *Vorax*. *Nepta* Latinis, *Greith* Chaldaeis, „Graecis *Retus*.“ Citat ineptus homo solum *Macrum* et Alexandrum Imperatorem (?) de influencia planetarum in herbas. „*Affodillus* herba Sa-

„turni; Poligonia herba Solis; Chynostates (?) Lu-
 „nae; Arnoglossa Martis; Pentaphilon mercurii;
 „Acharonia, quae et Jusquiamus, Iovis; Pisterion
 „(περιστρεφών) Veneris.

Credidit *Lambecius* (*bibl. Vindob.* 6, 844.) antiquum librum: *Puch der Natur*, dictum nil esse nisi germanice redditum Albertum, sed fallitur. Manifesta enim adfunt indicia, eum librum anno 1549. Ratisbonae scriptum esse (*Panzeri annales german. typogr.* 85.). Albertus autem iam 1280 vivere desiit (*Martene collect. ampliff.* 5, 128.).

Eodem saeculo vixit *Alfredus*, Philosophus dictus, qui commentaria scripsit in Aristotelem (*Fabric. bibl. med. et inf. lat.* 1, 180.) a Bartholomaeo *Glanville* (*propr. rer.* 17, 1.) ita citata, ut haeream, huncne velit, an seniore[m] Alfredum, quem supra citavimus.

Paullo melioris indolis est liber ruralis, quem fenator bononiensis, PETRUS DE CRESCENTIIIS, vergente ad finem hoc saeculo, reliquit (*Opus ruralium commodorum.* Basil. 1548. fol.). Versione utitur, quam frater Franciscus Argentinensis 1495. edidit, iconibus deturpatam adeo foedis adspectuque horrendis, ut artis progressus nullibi luculentius sub sensu cadere possint, quam comparatis his figuris cum iis, quas *Humboldtius*, *Ventenatius* et *Roxburghius* nobis largiuntur.

Ceteroquin auctor non maiores solos legerat,

fed usu ipfo et experientia doctus fuit. Semetipsum mense Augufto inferuiffe ramulos mali eiusdem anni prosperrime, teftatur. Toto libro fecundo leges vegetationis pro more faeculi, at non male, exponit. Neceffariam effe certam quamdam adfinitatem inter arbores infereudas et eas, quibus inferitur: miras tamen infitionis et fabulofas recenfet artes. E praefectis quercubus oriri falices aut populos. Bene autem de abforbtione plantarum, quae per poros fit, de neceffitate gemmae ad multiplicandam aut propagandam fpeciem. Libro tertio enumerat plantas utiles, inter quas quaedam obfcurae, e. g. *Verfig*, quae Berberis *Tabernaemontano* 5, 471. dicitur, potefit etiam Crataegus Azarolus effe. *Avornus* effe fine dubio Cytifus Laburnum (Io. Bauhin. *hifit.* 1, 2. 562. . . *Zizulus* (Giuggiole Ital.) *Zizyphus vulgaris*. . . *Sicomorus*, quae in Germania montibus crefcat. . . *Muniacus*, pruno adfinis, quae Io. Bauhino 1, 169. *Armeniaca* effe videtur. Aliae plurimae notatu dignae: Spinachiam, ab Arabibus introductam, nofter primus inter Chriftianos occident. Memorat: fic *Fraxinellam* (Dictamnium album), *Flammulam* (Clematida), *Tetrahit* (Galeopfin), *Zuberum* (Quercum Suber), *Sanguinum* (Cornum fanguineam), *Acer Opalum*, *Rincum marinum* (Crithmum). Glycyrrhizae cultum et Pineae uberrime et bene defcribit.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS, medii aevi Plinius, amplissimi operis, *Speculi quadripartiti* (ed. Lugd. 1494. fol.) tomo secundo historiam naturae universam complectitur; sed scholasticus vir et ἐκ βιβλίων κυβερνήτης nihil agit nisi Aristotelem, Dioscoridem (sic) Gallienum, Ysidorum, Macrum, Plinium, Avicennam, Platearium, Actorem, Cassium Felicem (qualis fuerit, nescio) citare et de oppositis argutissime disceptare. Paucissima, aut nulla fere, notatu digna occurrunt. De *Bernice* arbore (*Terminalia Vernice*) primus fere loquitur, sequens peregrinatores sui aevi (*lib. 13. c. 85. f. 166. d.*) Myrobalanos tamen Graecorum (*Hyperantheram Moringam*) cum myrobalanis Arabum confundit (*lib. 12. c. 79. f. 154. d.*).

SAECULUM XIV. ET XV.

Commercium Italorum florentissimum et itinera frequentia in remotissimas regiones simplicium cognitionem augere et amplificare debuerunt: sed impeditum etiamnum id studium fuit incitiam vulgari linguarum. Paucissimi docti Arabicam linguam coluerunt, nulli fere Graecam, ut et ipse Franc. *Petrarcha*, decus sui aevi, queri consuesceret, se, licet in Barlaami Graeci disciplinam semet tradiderit, a lingua tamen antiquorum Graecorum rudem esse (*Mém. sur la vie de Pétrarque, 1, 676.*). Maius obstaculum fuit servile doctorum ingenium,

quod, exhaustos esse ab Arabibus thesauros, neque novi quidquam inveniri posse autumaret. Arabum imperia, quam noxia sint humano ingenio, quam turpe sit, coecis oculis eos sequi, qui ipsi nil sciverint, nisi a Graecis male accepta, nemo luculentius monstravit, fortius contendit conviciisque ipsis defendit, quam *Petrarcha* (*rer. senil.* 12, 910. 913.). Qui, doctissimus sui aevi, quum ipse Graecarum literarum rudis fuerit, facile inde efficitur, quanta fontium Graecorum fuerit inscitia. Nihilominus quivis scriptorum adeo adfectavit hanc eruditionis partem, ut risui etiam se exponeret. Eius rei innumera paene testimonia celeberrimus *Matthaeus* sinit *Sylvaticus*. Sic (c. 500.) *Guadam* vel *Fabuciam* graece appellari millepedes: (c. 42.) *Amarisnam* (*Aneurysna*) interpretatur Matrem sanguinis etc. Sic *Vincentius Bellovacensis* (f. 93. b.) *aroma* ab aris vel ab aëre derivat.

Ipsi enim fontes Graeci, Nestorianorum et Arabum interpretationibus mutati, monachorum denique inscitia contaminati, longe alii legebantur ab eius aevi hominibus, quam veri, textu restituto, ad nos pervenerunt. *Bartholomaeus Glanville* Anglicus alium habuit *Dioscoridem* ac nos, siquidem *Cassiae Fistulae* descriptionem ex eo petiit (c. 28:), quam haudquaquam *Anazarbeus* cognovit. Adscriptum erat *Dioscoridi* medii aevi integrum caput de *Jasmino*, quod deesse in codice *Cantacuzeno* demum

vidit Matthiolus. Aristotelis scripta a Ioanne Damasceno exposita, in epitomen redaeta, quam *summae* nomine citare solebant, longe aliena fuerunt a veris Stagiritae libris.

Pseudonymos multos citare consueverunt, *Casium Felicem* et *Possidonium* Matthaeus Sylvaticus, *Democritum* et *Aesculapium* alii. Nomina autem haec illustria a monachis sine dubio adfectata, inscientiae eorum saeculorum adeo imposuerunt, ut oraculorum vice eorum auctoritas haberetur.

Ad hanc aevi illius labem accessit scholastica inquirendi, disferendi, scribendi ratio. In contrarias semper partes disputaturi, nullum finem alium cognoverunt illorum saeculorum homines, quam ingenii vim, ratiocinatorum aciem et dialecticae exercitium ostentare: auctoritate sola celeberrimorum nominum viuncti ac detenti, veritatem minus quam gloriam quaesiverunt. De plantarum anima, de rationibus earum feminalibus, et sensualitate disputantes, neglexerunt omnino naturae observationem. Hinc iure *Leoniceus* (*de Plinii error. lib. 2. f. 16. a.*) taxat *Petrum Aponensem*, quod, qui centaurii maioris radice continuo usus fuerit, ignorare se id tamen fateretur (*concil. differ. 100.*).

SIMON DE CORDO lanuensis et MATTHAEUS SYLVATICUS celeberrimi sine dubio sunt scriptores huius saeculi. Ille, medicus Papae Nicolai IV. et sacerdos palatinus Bonifacii VIII., gloriatur, se

peregrinatum esse per orientem, ut plantas in loco natali observaret, quas veteres descripserint. Ea autem iactatio adeo communis est omnibus fere scriptoribus barbarorum saeculorum, ut fidere iis nullo modo possimus. Conatus est nomina plantarum et medicaminum graeca, arabica et latina cum vulgaribus comparare eoque modo exponere. Male vero id tentamen plerumque cessit, cum expertus literarum, rudis etiam a rerum ipsarum cognitione esset. Edidit „*clavem sanationis*, simplicia medicinalia, latina, graeca et arabica, alphabetico „ordine elucidata. Venet. 1514. fol.“ cuius praecipua pars rediit cum Matthaei Sylvatici opere.

Is (*Matthaeus Sylvaticus*) Mantuanus, Salerni commoratus erat, ubi „Colocasiam colere in viridario suo secus spectabilem fontem“ adfirmat (c. 197.). Ipse etiam femina *Cantalidis* (? *Athamantae cretensis*) e Graecia adferri curavit et in horto suo coluit (c. 133.). Sardiniam etiam videbat et Montem pessulanum (c. 181. 528.). Dein Milani artem medicam exercuisse dicitur, anno autem 1517 conscripsit opus „Pandectarum medicinalium Lugd. 1534. fol.“ in quo explicantur nomina graeca, arabica et latina plantarum aliorumque simplicium, quae tunc temporis adhiberentur. Id opus, licet *Reinesius* laudibus immeritis extollat (*var. lect.* 3, 18.), equidem nil nisi incertitiam auctoris paucissimasque coniecturas video, quibus ad expli-

canda arabica plantarum nomina uti possimus. Simon Iauuensis Algam palustrem vocat Nenufar (*Nymphaeam*) et alio nomine Caccabum Veneris et Papaver palustre. Noster ingenue fatetur, „Ara-
 „bes non multum curare in omnibus istis herbis,
 „unumque pro alio ponere, si easdem virtutes ha-
 „bere credant“ (c. 122.). Ipse tamen omnem operam impendit, ut confusionem vitaret perniciosam. Quaesivit ab Hispanis, Arabibus et Graecis, quanam intelligerentur plantae sub receptis nominibus (c. 180. 521.). Neque tamen, qui ipse careret rerum et linguarum cognitione, finem suum attingere potuit.

Agrifolium (c. 21.) commutat cum Loto Graecorum, latine vero dici *Cicerafo*. *Thoram* habere flores violaceos et *Anthoram* subrubeos (c. 45.). *Apii* duodecim species numerat, inter quas et *Ranunculus sardous* (*hirsutus* c. 48.). *Caballum marinum* (c. 117.) inveniri nugatur in Ypotamo, fluvio Mesopotamiae, quae media regio fit inter Scirtium et Euphratem. Tormentillam differre arbitratur *Simon* a *Quinquefolio*, quod illa habeat folia septena, intelligit itaque *Potentillam rectam*. *Mire* confundit (c. 167. 168.) *Cisium*, *Hederam* et *Lablab*: *Caprifolium*, *Oxyacanthum* et *Lycium* (c. 259.): *Isatidem* et *Rubiam tinctorum* (c. 366.): *Inulam* et *Laserpitium Chironium* (c. 375.).

Meliora paucissima sunt. Ad *Amalsi oppidum*

sophisticari Agallochum radice Chamaeleae, quae vero laxet, cum Agallochum adstringat (c. 50.). Bacham Arabum (*Caesalpiniam Sappan*) manifesto *Prefillum* lignum, longe ante detectam Americam vocat (c. 82.) Buzeidem esse Satyrii bulbum (c. 116.) Saliuncam non raro pro Spica celtica poni (c. 616.). Bene Simon saccharum Arabum a Graecorum simili substantia differre arbitratur, immerito ob id taxatus a *Leoniceno* (*de Plinii error. lib. 4. f. 55. a.*).

Editor Baptista *Sardus*, Papiensis, addidit nonnulla nova. Sic de Fragariae usu (f. 170. d.) loquitur: Carduum stellatum, Lyfimachiam Nummulariam (*Grassula lunaria*), Gratiolam officinalem, Thapsiam garganicam describit.

BARTHOLOMAEUS GLANVILLE, comes Suffolciae, ordinis Minorum monachus, de *proprietatibus rerum* volumen conscripsit (Argent. 1491. fol.), quod Caroli V., Galliarum regis, iussu sacerdos ipsius palatinus Io. *Corbichon* gallice interpretatus est (Lyon 1482. fol.). Hinc, quam immerito compilator quidam (*Mélanges, tirés d'une grande biblioth. 10, 202.*), Corbichonem ipsum faciat auctorem, patet.

Nostrer totum librum XVII. plantis dicavit, iis autem folis, quae vel in sacra scriptura vel in glossis occurrunt, non neglectis tamen aliis vulgaribus. Auctores citat Aristotelem, Dioscoridem, Pli-

nium, Ifidorum, Alfredum, Platearium et Albertum: illos vero alios, ac nunc leguntur. „Calami „scripturales“ ex Arundine Donace iam tum diu obsoleverant (17, 31. Cf. *Beckmanni hist. invent.* 3, 56. 4, 297.). Sexuum coniunctionem in plantis haud agnoscit, cum rationem in se feminalem contineant, per quam ex se producendi speciem suam habeant potentiam. Allium bene a cepa et a lili bulbis discriminat: bene cyprum Cant. 1, 14. describit. Dudaim Leae fuisse Mandragoram. Prunum (Quercum Ilicem), prunum et lentiscum confundit.

Jacobus DE DONDIS, Ioannis, Petrarchae amici (*rer. senil.* 6, 897. 15, 1053.) filius, Patavinus, *aggregator* dictus, librum de simplicibus conscripsit, quod sine loco et anno editum habuit *Trewius* (*praef. ad Blackwell. herb.* §. 16, 7.).

Coram est editio Veneta 1499. 4., quae foliis CL et aliquot non numeratis constat. In praefatione dicitur ipse liber: *Aggregator practicus de simplicibus*, ad finem vero: *Herbolarium de virtutibus herbarum*. Alphabetico ordine plantae nominantur, adiunctis virtutibus medicis, ex Arabibus et Plateario etc. Adfunt icones, rudes eae quidem et ligno incisae, sed praestantiores omnibus illis, quae in aliis herbariis occurrunt. Pro Acoro est *Iris Pseudacorus*, quae repetitur etiam sub Ireos. Aristolochiae longa et rotunda sunt ve-

rae, nec quas Germanici habent herbarii, Fumaria. Branca urfina est Heracleum Sphondylium. Capillus Veneris est Asplenium Ruta muraria. Coriandrum, Cyperus, Lavandula, Siler montanum (*Laserpitium filiaefolium* f. 124.), Serpentaria (*Arum Dracunculus* f. 127.) ostendunt, auctorem fuisse Italum et plantas vivas delineasse. Optimae etiam figurae Fragariae et Gentianae luteae. Hedera terrestris forte Veronica est hederaefolia: Hermodactylus, Colchicum: Nasturtium aquaticum, Sium angustifolium. Pessimae tamen figurae Dauci cretici, Menthae, Granorum Solis, Mandragorae (tamen non fabulosa, ut in herbariis aliis), Paeoniae, Sinapis, Spicae celticae et nardi. Adiecta est enumeratio laxantium, ubi Bartholomaeus Anglicus saepius citatur.

Alia editio multo vetustior f. l. et a. exstat in bibl. Göttingensi, ubi et titulus et praefatio deest, icones etiam multo peiores.

In eadem etiam bibliotheca servatur belgica interpretatio sine titulo, anno 1484 impressa, multo absolutior aliis, quas vidi editionibus. Continet enim praeter laxantium etiam aliorum simplicium enumerationem. Icones fere eadem sunt, quas antiqua latina continet, pauculis aliis adiectis.

Solent nonnulli (ut *Mittarelli Biblioth. cod. cc. p. 28.*) Arnaldo Villanovano tribuere, cum prooemium eius nomen ferat. Sed citata Arnaldi

verba sequuntur. Plures editiones, 1520. 4. 1522. 4. italice mihi in literis humanissimis indicavit Cl. collega Patavinus, Ios. Abt. *Bonatus*.

Amicitiae humanissimi *Schrankii*, collegae Lands. hutensis, acceptam refero editionem fere antiquissimam: „Aggregator compilatione clarissimi philosophi Iacobi de Dondis civis.“ Venet. 1481. fol. In praefatione ipse fatetur, se anno 1355 hunc librum conscripisse. Alphabetico ordine persequitur simplicia, sine ulla descriptione: vires et usus ex Arabibus et Latinobarbaris, ad ipsum usque Simonem Ianuensem exscribit, nullo adiecto iudicio: dispositio operis secundum usus medicos.

Alium longe tenorem habet, quam e Trewiana bibliotheca mecum benigne communicavit Vogelius Altorfinus, editio Veneta 1543. fol. Ad solas qualitates primarias et secundarias et ad virtutes contra morbos index medicaminum secundum Arabes et Arabistas institutus est.

Eodem saeculo Conradus quidam *de Megensberg*, Canonicus Ratisbonensis, interpretatus est *librum naturae* (*Puch der Natur*), quem eundem esse cum Alberti Magni tractatu supra citato, *Lambecius* falso autumat (*bibl. Vindob.* 6, 844. Cf. *Panzer. Annal. der deutsh. Liter.* 1, 85.). Edita autem est haec interpretatio 1475. Augustae Vindelicorum et 1482. bis eodem anno.

Initio saeculi XV. vixisse videtur *Christoph. de Honestis*, Florentinus, prof. Bononiensis; cum (*expos. in Mesuen, f. 98. a.*) Thomam de Garbo praecceptorem suum vocet, qui obiit 1370 (*Petrarc. senil. 12, 2. p. 1007.*). Commentaria Christophori in antidotarium Mesues cum Marini editione Venet. 1562. fol. impressa pauca continent notatu digna. Loco Secacul Arabum fuebant aevi eius officinae Sigillum Salomonis.

Huius libri ad exemplar conscriptae sunt numerosae editiones *horti sanitatis*, quae saeculo XV. prodierunt. Editionem latinam Moguntinam, a Jac. *Meydenbach* curatam 1491. fol., aliam vulgari fermone Saxoniae inferioris conscriptam Lübec. 1492. fol., tertiam teutonicam, Io. *Schönspergeri* opera Augsburgi 1488. 4. typis impressam, coram habeo. Alphabeticum ordine plantas recenset, in praefatione peregrinationes iactantur, per Graeciam et Orientem, socio pictore, susceptas, quas de se ipso gloriatur auctor Lübecensis, Magister Io. *van Cube* (c. 568.), de alio quodam „domino nobili“ Moguntina editio. Ioannem *Cubam* autem medicum Francofurtanum fuisse, editio Francofurtana Egenolffi 1535. testatur. *Arndes*, civis Lübecensis impulsu editionem nostram factam esse, ipse auctor fatetur. Icones ligno incisae pleraeque eadem, nonnullae tamen penitus diversae, passim meliores Lübecenses. Ipse textus nonnunquam pe-

nitus alienus, quod ut luculentius pateat, figillatim perlustranda est utraque priori loco citata editio.

Moguntina.

Lübecenſis.

e. 14. De Allio citatur Vincent. Bellovac.	c. 4. nil de eo.
e. 34. Apium ſylveſtre eſſe Hippoſelinum (Smyrniū O-lus atrum.).	c. 7. confunditur cum Ranunculo hirsuto.
e. 36. Apium haemorrhoidarum videtur Ranunc. Ficaria.	c. 9. idem.
e. 40. Ariſtolochia rotunda eſt Fumaria bulbosa.	e. 10. idem.
e. 7. Affodillus eſt Iris florentina, citantur Dioſcorides et Iſidorus: ſeptem facultates.	c. 20. Citatur Avicenna et 19 facultates.
e. 6. Acorus, figura mala.	c. 21. figura melior.
e. 21. Ambroſia, deſcriptio et icon mediocres.	c. 22. figura peſſima.
e. 4. Acacia eſt Prunus ſpinosa, cum icone mediocri.	e. 26. figura peſſima.
e. 26. Anacardus, figura imaginaria.	c. 33. idem.
e. 18. Aloë, icon corolla tetrapetala, foliis integerrimis. Iſidorus citatur.	c. 35. eadem icon. Iſidorus ſere nuſquam citatur, ſed Bartholomaeus Anglicus.
e. 22. Amomum eſt Geranium robertianum.	c. 51. figura alia, ſed mere arbitraria.
e. 132. 434. Conſolida maior ſ. Symphytum peſſime delineatur.	c. 107. multo melius.

Moguntina.	Lübencensis.
c. 133. Consolida regalis f. Delphinium pessime.	c. 108. optime.
c. 89. Cardus est Dipfacus ful- lonum.	c. 110. Idem tamen c. 288. sub Labro veneris et 519. no- mine Virgae pastoris oc- currit.
c. 450. Caulis Spinachia: pes- sime.	c. 161. 471. <i>Heydensch kal</i> bis, melius.
c. 157. Diptamnus est Conval- laria multiflora.	c. 169.
c. 188. Fraga, non male.	c. 215.
c. 222. Hermodactylus est Le- ontodon Taraxacum.	c. 248.
c. 247. Laureola, Daphne non male,	c. 286. Laurea, fig. arbitraria.
c. 276. 277. Mandragora, cum radice virum et mulierem referente. *).	c. 306. 307.
c. 338. Paeonia, pessima fi- gura.	c. 364. non mala.
c. 392. Ribes (Arabum dici- tur) sed nostrum est; fi- gura mala,	c. 427. figura melior.
c. 395. Rododendron est Rosa.	c. 432.
c. 458. Scolopendria, figura mala,	c. 445. figura melior.
c. 486. Verbena pessima,	c. 514. non male.

*) Inlignis monachorum *Φενκισμός*, quo e radice homu-
cionem aut femellam sculperint, relicto capillamento ra-
dicularum, talemque radicem velut naturalem, vendide-
runt saepe 30 aureis nummis, exponitur ab *Amato Lusit-
ano* (in *Diosc. p. 432.*),

Utraque ceteroquin editio exterarum plantas fere omnes imaginarias arbitrariis iconibus exprimit, Afam foetidam, Balauftiam, Myrobalanos, ipſum Napellum, Piper, Rhabarbarum, Oryzam (*Rizum*) Scammoneum, Schoenanthum, Tamarindum, Thapſiam, Zedoariam, Saccharum. Lübecenſis editio pauca habet, quibus caret Moguntina: e. g. Flores frumentorum (*Centauream Cyanum*), Cubebas et Diapenſiam (*Saniculum.*). Auguſtana editio minorem habet utraque numerum (434.).

Aliam editionem, *Herbarii* nomine Moguntiae 1485. officina Fauſtii Schoyfferique editam recenſet *Trewius* (*praef. ad Blackwell. herbar. §. IV. n. 1.*). Ea nonniſi differre a noſtra utraque videtur. Namque Tamarindi loco, ubi noſtrae habent Umbelliferam, Herbarius habet Tanacetum; Apollinariae nomine, quae Scribonio Largo hyoſcyamus eſt, et hic et in noſtris Conium maculatum dicitur, Herbarius habet Tuſſilaginem. Hunc Herbarium vocat Bruuſſellius Hieronymum continuo ab ipſo citatum. Eſt ſine dubio

Hieronymus *Brunsvicenſis*, chirurgus Argentinenſis, cuius *liber de arte deſtillandi* eaſdem fere plantas ipſasque icones continet, quas in Orto ſanitatiſ videmus. Eundem itaque librum eſſe recte iudicant C. *Gesnerus* (*praef. ad Trag.*) et *Trewius* (*praef. ad Blackwell.*). Prima editio Brunsvicenſis libri eſt Argent. 1500, fol. Invenio in an-

tiquitatibus botanicis non parum defudasse. Namque Gentianam Cruciatam primum a se delineatam credit *Borith* esse Ebraeorum. Eam vocem Io. Mich. *Langiús* Altorf. 1705. et Ol. *Rudbek* Ups. 1722. uberius illustrarunt. Herba non est, sed vel fapo, vel purpura.

Ridiculum plane errorem committit Hieronymus, ubi de *Sambuco* loquitur. Eum enim esse triplicis coloris, albi, lutei et rubri perhibet. Legerat autem literarum rudis homo *Sambacum* (*Jasminum*) Arabum, ab Arabum commentatoribus cum *Leucoio* commutari. *Leucoia* autem dividebat id aevum in alba (*Leucoium* L.), lutea (*Cheiranthus Cheiri*) et rubra (*Cheiranthus annuus.*)

Numerosas editiones, titulo parum mutato, variis linguis, omitto, quippe quae a *Trewio*, *Halero* et *Panzero* uberrime recensentur.

Novas tamen figuras, naturae magis congruas, novam etiam praefationem continet, quam *Eucharis Rhodion* cum *Christ. Egenolfio* Francofurti ad Moenum 1533. molitus est. Icones has seorsim etiam edidit bibliopola, titulo: *Herbarum imagines vivae* 1535. et 1536. 4. In easdem commentatus est *Theod. Dorstenius*, medicus *Cassellanus*, in *Botanico* Frcf. 1540. fol., sed nulla fere augmenta scientiae, quae id tempus iam attulerat, conspicua sunt.

Insunt eadem figurae *Egenolfianae*, additis

Brunfelsianis, Tragianis et Fuchfianis, etiam Dioscoridi, qui ex interpretatione *Ruellii* a *Ryffio* 1545. editus est. Transierunt denique etiam in Adami Loniceri, qui Egenolfii gener fuit, opera, de quibus infra.

ORTOLFUM DE BAVARIA HEYDENBERGER pariter huc refero, quum liber eius de medicinis simplicibus „*Arzneybuch*“ Aug. Vind. 1488. 4. sine figuris nomina plantarum officinalia sola et vires e Plateario et Alberto contineat (*Trew. ad Blackw.* §. 11. *Panzer Ann. d. deutsch. Lit.* p. 98.).

Huc et *Johannes Tollat von Vochenberg*, prof. Viennensis saeculo XV., cuius „*Meisterlich Büchlin* „der Arzney und Krütter“ *Schrickius* quidam 1497. f. l. forma quarta minore edidit. (*Panzers Annal. der deutsch. Liter.* p. 228.). Alphabetico ordine plantas latino pariter et vernaculo sermone recenset, nil nisi vires medicas, fabulosas eas plerumque et absonas, addens. Ortus fere est fanitatis in compendium redactus. *Ambrosia* dicitur Hyrswurz oder lange Garben oder wilde Salven. *Anthera* das gel Sämlin in den Rosen. *Berberis* est Pferfich (Perfica.) *Quititana*, Sunnenglanz, quae in Sicilia crescat, ignota. *Ribes Ioannis* (rubrum) primo hic occurrit.

Huius aevi est *Matth. Platearius*, cuius commentaria in Nicolai Praepositi Antidotarium cum *Mesue Venet.* 1562. fol. impressa sunt. Aevi in-

scitia ubique patet. Saliuncam arbitratur femen herbae esse, lignum aloës a Nilo deferri in Indiam. Matthaeum Sylvaticum et Simeonem Ianuensum ubique citat. Saccharum ipsius aetate in Sicilia et Hispania colebatur (*f. 374. c.*).

Manfredus de Monte Imperiali librum scripsit de *simplicibus*, qui in bibl. Parisina latet (*Fabric. bibl. med. et inf. lat. lib. 12, 38.*). Eum vidit Iacobus de Manlius, picturis ornatum. *Tunicè* nomine primum auctor mentionem fecerat, *Dianthi* nostri Caryophylli (*app. ad Brunfels. herb. p. 167.*). Qua aetate Manfredus vixerit, non patet.

Ipse Ioann. Iacob. de Manlius, Alexandrinus (Italiae) saeculi XV. scriptor sine dubio est, neque Anton. Guainerio, Ticinensi (1440.) multo iunior. Edidit explanationes difficiliorum herbarum, quae in officinis existant, in appendice ad *Brunfelsium* (*ed. Argent. 1532.*) impressas. Idem sine dubio *luminare maius*, Lugd. 1536. 4. Ticini omnino vixit, et ipsos Caryophyllos (*Dianthum*) in Lombardia sponte crescentes bene illustrat. Ridet iure suo herbarios officinarum, quos lumina apothecariorum male lucentia appellat. Spectat sine dubio *Quirici de Augustis Torfanæ* lumen apothecariorum, quod denuo prodiit Venet. 1549. fol. Scabiosam quoque delineat *Succisam* (*p. 173.*) veteribus ignotam. Herbam Paralyfis minorem *Margaritæ* vocat, quae *Bellis* est perennis (*p. 171.*). An-

gelicam etiam Archangelicam primus videtur observasse et Gratiolam officinalem, quam bene describit. De filicum feminibus, quae sagae investigent, nil addit, nisi ingenue satis: „Deum meliora scire.“ *Filium ante Patrem* dicit *Inulam*, cuius rami inferiores floriferi altiores sint, vel *dysentericam*, vel *falicinam*, vel etiam *britannicam*. Bonus homo oleum perdit et operam, dum Matthaeum Sylvaticum et Simonem Genuensem (Pandectarios) cum veteribus conciliare studet. Meruit tamen laudem Euricii Cordi (*botanol. p. 18.*).

LIBER IV.
REI HERBARIAE POST RENATAS
LITERAS INSTAURATIO.

CAP. I.
VETERUM FONTIUM EXAMEN.

Duabus potissimum caussis tribuenda est nova vita, quae, post tot saeculorum altissimum somnum, omnem excitavit scientiarum ambitum fructusque tulit laetissimos; fontium nimirum, e quibus melior studiorum ratio fluit, examen et novarum orbis terraeque regionum inventio. Barbara enim aetas, Arabum unice sequax, nil unquam adfectavit, nil cupivit, nisi quae Arabes dixerint, in epitomen redigere, commentariis illustrare, quae vero nunquam res ipsas exponerent, sed nomina tantummodo, absque ipsius linguae cognitione, interpretarentur. Accessit ad hanc incitiam egestas ipsa rei herbariae, ex Arabicis scriptoribus hauriendae. Ecquis enim negabit, quas ipsi haud cognorunt, etiam aliis patefacere eos non potuisse! Namque duplici

interpretatione, syriaca ac arabica, acceptis plantis, quae aliud agnoscerent clima, fieri aliter non potuit, quam quod Arabum scriptores, a naturae studio plane alieni, in summa ubique versarentur caligine.

Labem totius rei herbariae, quae inde necessario sequebatur, eo desperatiorem invenimus, quo graviora saluti humanae damna contraheret. Exemplo sit arsenici cum cinnamomo commutatio. Hoc enim ab Arabibus nomine *Dar-sini* praedicatum, a *Nicolao Myrepsico* (*sect. 52. c. 21.*) *ἀρσενικόν* redditur, unde plerique seriores perniciosum venenum habent aroma pretiosum. Sic etiam *Averrhoës* interpres *Harmel* Arabum, quae *Peganum* est, *Cicutam* reddiderat, noxio insigniter errore.

Tot tamque periculosi errores dilucidari non potuerunt priusquam ipsi antiqui fontes examini subiicerentur. E *Theophrasto* et *Dioscoride* omnes seriores hauserant, illorum textus, latentes vel corruptissimi, protinus inquirendi, restituendi erant, ut, quaenam verae sint plantae antiquitatis, clare pateret. Quo facto demum erui poterat, quid adiiciendum sit veterum cognitioni, quaeve partes scientiae inprimis excolendae.

Civitates Italiae, opibus et copiis affluentissimae, florentissimo commercio celebres, suorum civium opulentissimorum moderamine rectae, scientiarum

revivifcentium nutrices primae fuerunt. Amabilem, quam *Guicciardinus* in historiae suae initio delineat, imaginem totius Italiae, prosperitatis, opulentiae, liberalitatis, libertatis, securitatis publicae, legat, qui de felicitate illius aetatis dubitet. Florentiam inprimis, a Mediceis imperatam, confluxerunt ingenia omnia: liberalitas Cosmi et Laurentii Medicei adlexit ex ipsa Graecia eruditos homines, quos donis cumulabant, ut Graecarum literarum initia docerent. Emanuel Chrysoloras Italos plures instruxit, ut ab eo fere primordia restitutarum literarum proficisci viderentur. Magna nomina et illustria, Demetrii Chalcondylae, Theodori Gazae, Ioannis Lascaris, Ioannis Argyropyli, Marci Mufuri, Bessarionis, Georgii Trapezuntii, a quorum ore pependerunt Italiae fere omnes eruditi. Ab his enim Graecis docti Leonardus Aretinus, Poggius Bracciolinus, Laurentius Valla, Franciscus Philelphus, Nicolaus Perottus, Hermolaus Barbarus, Angelus Politianus, Marsilius Ficinus, Pomponius Laetus, Thomas Linacer, Nicolaus Leonicens, Marcellus Vergilius, Guarinus Veronensis, Ioannes Aurispa, Nicolaus Niculus, veterum codices studiosissime collegerunt, textum restituere, interpretationes corrigere commentariisque novis illustrare fategerunt. Franciscus Philelphus inter eos, Emanuelis Chrysolorae gener, ex Oriente post longam peregrinationem redux, a

papa Eugenio, rege Alfonso, Laurentio Mediceo et Francisco Sforza liberalissime exceptus, ingentem librorum Graecorum copiam secum attulit. Nicolaus Nicolaus octingentos codices collegit, e quibus bibliotheca Marciana orta est. Ioannem Lascarium, naufragum munificentia singulari exceptum, Laurentius Mediceus ad conquirenda volumina Constantinopoli bis ad Bajazetum misit, nec defuit honesta petenti barbarus imperator. E ruinis denique Constantinopoleos libri servati ad eundem Laurentium Mediceum transierunt, qui inde bibliothecam celeberrimam Mediceo-Laurentinam fundavit.

Et nostrae scientiae incunabula eodem studio collecta fuerunt, examinata et edita: quo potissimum nomine meruerunt *Theodorus Gaza* et *Georgius Valla*. Is, Thessalonicae honesto loco natus, cum Graecia in praecipiti esset, Italiam aufugit, secumque attulit et Aristotelem et Theophrastum: utrumque latinitate donatum ita edidit, ut facundiam magis quam rerum cognitionem proderet. Plinium enim sequutus eosdem fere errores commisit, quod bene Leonicensus animadvertit. Nimio etiam studio augendae Latinae linguae deceptum fuisse queritur Euric. *Cordus* (botanol. p. 34.).

Georgius Valla Placentinus, Graece doctus, in epitomen redegit omnes fere Graecos auctores, qui de medicina et materia medica tractaverant (Venet. 1501. fol.), eo quidem aevo utile opus,

quod vero pariter mediocrem rerum cognitionem prodit ac Theodori Gazaë interpretationes.

Nihilominus novi conatus non sine usu fuerunt. Horum enim virorum vestigia prefferunt alii, qui errores eorum detexerunt, emendarunt, veteresque puriori sermone restituerunt.

Primus inter eos fere fuit *Hermolaus Barbarus*, e nobilissima Veneta stirpe, reipublicae patriae orator apud Imperatorem et papam, dein Patriarcha Aquilegiensis, invita patria, fuit († 1495). Plinium is sibi castigandum elegit, animadversiones autem criticas edidit (*Castigationes Plinianaë* 1492. fol.), parum maturum opus, quum viginti tantummodo mensibus id conscripisse fateatur; gloriatur tamen, se plus quam 5000 errores Plinii emendasse. Inficiari quidem nequimus, manifestas Plinii hallucinationes Hermolao suboluisse: manifestos herbariorum errores non paucos correxisse, sedulo comparasse fontes, e quibus hauserat Plinius: neque tamen herbarum cognitione adeo polluit, ut illustrare omnes tenebras, difficultates omnes remove potuerit.

Recte quidem vidit, Plinium confundisse Betoniam cum Britannica, *πράσον* (Porrum) cum *μαρρύβιον* (Marrubio). Aequè tamen ac Plinius hallucinatur in Xanthio et Aparine, quas distinguere non audet; in Coronopo, ad quem herbam fardoam (Ranunculi speciem) refert; in Empetro s. Saxi-

fraga. Bene ceteroquin describit herbam Paralyfis (Primulam veris), Margaritum (Bellim perennem) et Rosam moscheuton (Althaeam roseam).

Minoris etiamnum momenti instar habent Explicationes difficilium Plinii, quas *Robertus de Valle* Rothomagensis 1500. 4. Parisiis edidit. Corruptae voces, ex herbariis potius sumtae, aut e Matthaeo Sylvatico, docent, Plinium, quem legit, non nostrum castigatum esse, sed monachorum mala industria contaminatum.

In Dioscoride primus operam collocavit *Marcellus Vergilius* Florentinus, reipublicae patriae ab epistolis († 1521.). Is ope codicum antiquorum, quos Laurentius Medices collegerat, omnia capita Dioscoridis, innumeraque loca, quae antiqui misfecuerant et pessime reddiderant interpretes, emendare inque pristinam puritatem restituere satagit. Commentaria ipsius in Dioscoridem Florentiae edita 1518. fol. taxantur quidem a *Manardo* (*epist.* 8, 3.) quod verborum potius contineant correctiones quam rerum illustrationes. Marcellum enim nostrum Manardus dicit hominem, in poëtarum libris et oratorum magis versatum quam in medicis. Merito etiam Marcello obiicitur, quod ubique Hermolaum reprehendat, et saepius iniuria (*Manard. épist.* 10, 1.). Negari nequit, confundi a nostro nonnunquam vulgares Italiae plantas, ut Cunilae, Conyzae et Origani species; ignorari *Erodium ei-*

cutarium, frequentissimam herbam; disensum veterum de Malva et Althaea haudquaquam componi; Lavandulam nostram pro Nardo celtica haberi. Neque tamen eo minus Helli iniurium est iudicium, Marcelli commentaria stirpibus minus cognitis exponendis non inservire. Sedulo certe noster plantas haud paucas ipse examinavit et cum veterum descriptione comparavit. Quum Arum vulgare maculatum priores herbarii plerumque cum Dracunculo confudissent, hunc noster primus verum vidit et egregie descripsit. Primus risit fabulas de radice ἀνδρωπομύζωφ Mandragorae. In violis veterum dilucidandis magnopere defudavit. Vaga nomina et harum et narcissorum esse bene cognovit: invenit duas Narcissi species in Apennino, *N. biflorum* et *calathinum*. Xanthium, Agrimoniam Eupatoriam et Vineam, cum Chamaedaphne a maioribus commutatam, optime illustravit. Defenditur a *Fuchsio* in *epist. nuncupatoria ad hist. stirp.*

In horum virorum numero fulget praeprimis ac splendet eximium NICOLAI LEONICENI ingenium; viri et doctrinae copia et acumine ingenii et linguarum veterum usu excellentis. Vicentinus is, Ferrariae per longam annorum seriem sapientiam professus, donec centesimum fere annum agens e vivis secessit. Felicissimus senex, post aliorum certamina, adiit etiam veteres, Plinium-

que et Arabes, ut compilatores, quibus rerum defuerit cognitio, repraesentare studuit (*Opuscula Venet. 1530. fol.*). Maxime Serapionem adgressus est, utpote cuius erroribus tot tamque insignia damna in salutem humanam manent: passim tamen etiam Plinium adgreditur. Aristolochiae rotundae radicem cum Cyclamine commutari, hoc enim ad pisces enecandos adhiberi. Fraga trifoliata male confundi cum Trifolio fragifero. Bene vidit errores Arabistarum miscentium Isatida cum Indigofera et Dolicho Lablab. Carpesium Galeni alienum esse a Cubebis. Lolium tritico noxium eodem modo perperam Plinius dixerat, quo Cuscutam aliis plantis, circumligando nempe, quod noster taxat: licet Hermolaus Plinium excusare conetur. Hederam et Cistum male confundi a Plinio. Cassiam Fistulam veteribus incognitam fuisse, male pro ea haberi Siliquam dulcem (Ceratoniam.)

Saepissime ceteroquin bonus senex repetit, quae semel dixerat; taxat etiam Arabes, absque ulla linguae notitia. Sic Avicennae obiicit Chamaelaicum cum Chamaeleonte commutasse; Serapioni, Turbith suum (Sefeli) idem fecisse cum Tripolio Dioscoridis (Plumbagine.). Male saccharum Arabum Graecis iam fuisse notum. Saliuncam et Nardum celticam, quam optime Plinius distinxerat, eandem esse plantam.

His quidem audacibus eo aevō sententiis factum

est, ut multae acerrimaeque lites fuscitarentur. Cum Hermolao quidem Barbaro amice actum est, confabulari uterque consuevit in palatio Herculis Estensis Ferrariensis, liberalissimi principis, et ipse fatetur Leonicensis, adeo se cum Hermolao sentire, ut Barbarus vel leonizare vel Leonicensis barbarizare sibi videatur. E vita etiam discessit Hermolaus, priusquam Nicolaus opere suo perfunctus esset.

At *Pandolphus Collenutius*, Pefarenfis, orator eiusdem ducis Estensis, occisus a Storza 1504., indignus certe adversarius, arma cepit contra Leonicum, nec plantas fatis nec historiam artis cognoscens (*Plinii adversus Leonicum defensio in append. Brunfels.*). Plinium a Dioscoride non haussisse temere audet praecipere, quod veritati fati contrarium est. Neque tamen reticendum est, pauculas notatu dignas animadversiones ab ipso proferri. „Qui de herbis dicturus est, eum ego non „tam librorum quam telluris, non tam literarum „quam agrorum studiosum esse oportere cenfeo. „Nec fati esse ad herbariam perdiscendam tradendamque, herbarios scriptores legere, plantarum videre picturas, graeca vocabula inspicere, „magistri unius verbis addictum esse, sed rusticos montanosque homines interrogare oportet“ (*p. 111.*). Saliuncam bene a Nardo celtica distinguit. Bene animadvertit in codice Pliniano, a

Guarino Veronenſi caſtigato, Hypociftidem dici non ad Hederae ſed ad Ciſti radicem creſcere. Saniculam pictam vidit in Herbario Veneto, ſed male eam cum Pentaphyllo coniungit. De eo loquens *Amatus Luſitanus* (in *Dioſcor.* p. 106.) relegandum putat ad ſuos iuris conſultos.

His tempore ferè aequalis fuit *Ioannes MANARDUS*, Ferrarienſis, Pici Mirandulani principis, Ladislai Pannoniae regis et Lodovici archia-
ter (*nat.* 1462. † 1536.), doctiſſimus certe vir, qui tum Meſues ſcripta ſuis commentariis illuſtra-
vit, tum Marcelli Vergilii verſionem Dioſcoridis figillatim correxit (*Epistolae medicinales*, Baſil. 1540. fol.).

Acriter in Arabas invehitur, quorum res herbaria maxime egena et a Graecis mutuo accepta ne intelligi quidem ob linguae inſcitiam poſſit. Liberaliter ceteroquin et humaniter Hermolai Barbari partes contra Marcellum Vergilium tuetur, ipſe etiam plantas examinavit. Sic Halixon vidit in maritimis Umbriae (9, 3.) monſtrante Ulyſſe Lanziano, rei herbariae perito. Centauream Rhaponticam et Rheum Rhaponticum ipſe acceperat et probe diſtinguit (5, 5.). Panax tantum Heracleum vidit in horto monachorum et Ieſuatorum Ferrariae (9, 3.). Liliſium convallium bene deſcribit, quod ſaepe commutatum ſit cum Hemerocalli Dioſcoridis: fallitur tamen, dum hanc cum Fraxinella

(*Dictamno*), Polygonato (*Convallaria*) et Secacul (*Pastinaca*) iungit (9, 4.). Azarolum late-
re sub Mespilo antiquorum: ortum esse nomen ex
Arabico *زعرور* (*Zarur*): Hermodactylum credit
esse Colchicum, quod frequens in Pannonia obser-
vaverat. Turbith Mesues quam longe differat a syn-
onyma planta ceterorum Arabum, bene sensit.

Antherae iam vera significatio apud eum occur-
rit (4, 3.). Infidere capillis seu filamentis floris.
In Mes Arabum (*Phaseolus Mungo*) magnopere
laboravit: alii id Erviliam esse, noster Erviliam
male cum Dolicho veterum iungit. Est autem ea
potius *εροβος* (1, 3. 9, 3.). Miror, Manar-
dum Paliurum non cognovisse, nec Lotum in Ita-
lia vidisse, commutasse etiam Acanthum veterum
cum Acantha et Branca ursina (*Heracleo Sphon-
dylio*), Typham denique ignorasse.

Prima haec sunt rudimenta liberioris et melio-
ris studii, in quo plerique et optimi scriptores sae-
culorum XVI. et XVII. perrexerunt, qui vero cum
aliis potissimum nominibus insignia acquisiverint
merita; sequentibus redibunt capitibus.

CAP. II.

PATRIARUM HERBARUM EXAMEN.

Non paucas Germaniae et Italiae plantas herba-
rii barbarae aetatis, obiter licet et pristinis nomini-

bus insignitas prodiderunt. Quibus accessit studium criticorum in veterum monumentis. Hoc enim eo valuit, ut discerent medici, haud omnem omnino ambitum rerum naturalium vel Arabum vel Graecorum etiam scriptis exhauriri, latuisse eos profecto vegetabilia climatum frigidiorum, quae novo examini submitienda, pariter forte efficacia esse possint ac arabica remedia. Cautissime tamen, imo nimis caute egerunt fervilia fere ingenia, dum nomina nova invenire non auderent, sed pristina, Graecorum, Romanorum Arabumque nomina traderent ad plantas Germanicas Gallicasque, quibus parum saepe similes essent novae.

Primus fere ausus est ad patriae divitias consilia transferre SYMPHORIANS CAMPEGIUS, Lugdunensis, ducis Lotharingiae medicus, paradoxus saltem homo, ni quandoque ineptus dici possit. In *campo elysio Galliae*, Lugd. 1538. 8. p. 16. Rosas describit *damascenas*, ubique reiicit exotica remedia et patria commendat. Lavandulam Nardo, Coluteam Sennae, Mercurialem Cassiae, Agaricum Rheo, Aloë Ebulum substituit. Galenum prohibuisse Gallis venam secari, ob lacteum sanguinem (*γάλα*) sed *μωρίαν* esse *Montis pedentium*, *μώρεος* (Mauros) sequi. Ex his quidem facetiis ingenium Symphoriani divinaveris.

Multo maiora, imo nova plane molitus est *Otho BRUNFELS* Moguntinus, primum ludimagister

Argentorati, dein medicus Bernensis † 1534. Patrias plantas bene delineavit figuris ligno incisis, collegit iudicia maiorum, abstinuit tamen fere ab exoticis. Liber ipfius *Herbarum vivae eicones* tomis duobus 1552. fol. et tribus 1557. editus est.

Confusionem totius rei herbariae, quae tunc temporis regnabat, his verbis exponit: „Multam
 „gratiam veteribus debemus, qui herbarum vires
 „et nomina primi nobis prodiderunt; multam etiam
 „ignominiam et perpetuam contumeliam iis, qui
 „posterioribus saeculis mire et portentose omnia
 „depravarunt et confuderunt. Inprimis Pandecta-
 „rio scriptori (*Matthaeo Sylvatico*) et Simoni
 „Januensi, qui praeterquam quod omnia miscue-
 „runt, in hoc tantum sudasse videntur, quomodo
 „ingentia volumina comportarent, non quomodo
 „utilem posteris operam locarent vel rerum potius
 „cognitionem indagarent. Quodsi eorum opera
 „factum est, praestitisset nunquam adhibuisse ma-
 „num. Quando non est cuiusvis, rerum vocabula
 „scribere, sed hominis prorsus in linguis et literis
 „omnibus exercitatissimi. Si et illorum libri cor-
 „rupti sunt, quod mihi vero simile non est, cum sint
 „recentissimi, perpetuis tenebris digni essent tam
 „perfidissimi corruptores. Inde etiam hoc malum
 „maximum, quod tam paucas herbas novimus. In-
 „de tot myriades barbarorum, obsoletorum et in-
 „eptissimorum nominum, dum et omnia illi vetera

„corruerunt vel neglexerunt, et quaelibet hodie
 „anus nomina imponit, quilibet quoque indoctus
 „seplafarius, et qui artis magistri haberi debebant,
 „nihil magis postremum habent, quam in herbis
 „et cognitione rerum philosophari.“

Plantas autem Brunfelsius sine ordine tradit, saepiuscule etiam confundens, quae quamdam habent adfinitatem. Sic Ungulam caballinam (*Tussilaginem Petasitem*) cum Arctio Lappa iungit: Helleborum nigrum delineat, et orientalem describit. Sub Aristolochiae rotundae nomine habet Fumariam bulbosam et Halleri. Arum maculatum pingit, ubi *A. italicum* esse debebat. Ad Arum Dracunculum recenset Chenopodium Bonum Henricum et Polygonum Bistortam. Consolidam mediam dicit Teucrium Chamaedryn. Crus galli, seu Coronopoda habet Ranunculum bulbosum. Scrofularia maior est nodosa, media Sedum Telephium, minor Ranunculus Ficaria.

Novae autem aut melius observatae haud paucae sunt:

Veronica serpyllifolia (*Exfragia nobilis* 220.)...
 Salvia Verbenaca (2, 26.) . . . Iris Pseudacorus
 (2, 47.).

Scabiosa Columbaria (2, 24.) . . . Asperula
 odorata (2, 11.) . . . Alchemilla vulgaris (2, 53.).

Viola tricolor (*Herba Trinitatis* 2, 69.) . . .
 Viola odorata et palustris distinctae (1, 137.) . . .

Afclepias Vincetoxicum (*Hyrundinaria* 2, 36.) . .

Sanicula europaea (*Diapensia* 1, 81.) .

Narciffus Pseudonarciffus, Galanthus nivalis et
Leucoium vernum (1, 129.) . . Convallaria ma-
ialis (1, 211.) .

Polygonum Perficaria (*Pulicaria* 2, 14.) . .

Dianthus Carthusianorum (2, 58.) . . Saxifraga
granulata (1, 185.) .

Potentilla recta (*Pentaphyllum maius* 2,
33.) . . Anemone Nemorosa (2, 80.) . . .

Anemone Pulsatilla (1, 217.) .

Leonurus Cardiaca (1, 160.) . . Lamium laevi-
gatem (*Urtica labeo foemina t. 5. p. 12.*) . . .

Mentha rubra *Smith* (76.) . . . Euphrasia offi-
cinalis (1, 169.) . . Antirrhinum Linaria (2,

39.) . . Draba verna (2, 34.) . . Cardamine pra-
tensis (1, 218.) . . Malva alcea (2, 72.) . . Ge-

ranium Robertianum (2, 37.) . . Senecio vul-
garis (*Verbena femina* 1, 120.) . . Anthemis

Cotula (1, 255.) .

Neottia spiralis (*Satyrium odoriferum* 1,
105.) . . Asplenium Ruta muraria 1, 219.) .

Satis aequum *Fuchsi*, de *Brunfelsio* iudicium
(*in epist. nuncupator. ad hist. stirp.*) adiungam:

„Quamvis multa in illius scriptis desiderentur, ut-

„pote quod descriptiones picturis passim non re-

„spondeant et quod paucas admodum et vulgares.

„tantum stirpes protulerit, quod saepe non fuis et

„legitimis nominibus appellaverit herbas: nihilomi-
 „nus tamen, ut hunc omnes certatim laudibus ef-
 „ferant, vel unica hac de causa meritus est, quod
 „ipse primus omnium rectam pingendarum stirpium
 „rationem in Germaniam nostram invexerit, aliis-
 „que hanc imitandi occasionem praebuerit. . . Συγ-
 „γνώμη τῷ πρωτοπέριφ.“

Viam a Brunfelsio munitam feliciter ingressus est amicus ipse *Hieronimus* TRAGUS, Heydesbachi 1498 natus, ludimagister primum Biponti, ubi etiam principis hortum plantis instruxit, dein sacer praeco Hornbaci et medicus in amoenissima regione plantarumque feracissima. Saraeponti aliquantum moratus apud comitem Nassoviensem, rediit tandem Hornbacum, ubi sexdecim annos tabe confectus 1554. diem obiit.

Vir, ad amplificandam ac reformandam rem herbariam natus, indefessa industria tantaque fuit, ut filicum femina indagaturus, duobus aut tribus comitibus stipatus, integram noctem, igne accenso, in sylvis degeret (*p* 544.), ut hortum ipse, plantis indigenis rarioribus satis locupletem coleret, pictorem aleret bonum, Danielelem Kandeliam Argentinensem, veteresque auctores simul diurna versaret manu ac nocturna.

Librum *de stirpium historia* primum germanice editum Conr. *Gesnerus* dein auctum edidit Argentorati 1532. 4. Ordo plantarum haud alpha-

beticus, sed is, qui ex adfinitate quadam proficisci videretur. Agmen Urticae ducunt, quod sigillum Tragi urticae folia habebat. Componuntur labiatae, cruciferae pleraeque et compositae: at insigniter saepe aberrat, dum e. g. (p. 219.) cum Verbascis iungit Centauream montanam (p. 93. 99.): Ranunculos cum Apio (p. 166. 167.): Erigeron acre cum Plantagine Pfyllio (p. 226.): Alisma cum Plantagine (p. 679.): Cyperum flavescentem cum Triglochine (p. 528.): Polytrichum cum Drosera.

Indigenarum plantarum studiosissimus neglexit fere exoticas, nisi quas a Conr. Gesnero acceperat. „Multi“ (inquit p. 165.) „ex nostris scriptoribus „ingentia volumina de Balsamo, ligno Paradisi, „Amomo, Nardis aliisque peregrinis ac exteris radicibus herbisque, quas vix unquam siccatas in „officinis videre, conscripserunt. Sed qui nobilissimarum stirpium, quae in Germania nostra feliciter proveniunt, quaeque ita passim obviae sunt, „ut pedibus illas conculcemus, illarum inquam historiam qui describendam susciperet, nemo est; „scilicet officio suo probe se functos existimant magis, ni doctores, si in scholis et scriptis suis, quo nomine quoque herba apud hunc et illum auctorem „ex veteribus, qui et ipsi nonnunquam dormitant, appellata sit, investigerunt. Hinc vero, „quam peregrinarum rerum, quarum nec notitiam

HERBARUM EXAMEN. TRAGUS. 317

„nec copiam habemus, omnes studiosi sumus, liqui-
 „do apparet. Qui fit, ut praestantissimas Dei op-
 „timi maximi creaturas, quae affatim apud nos, e
 „singulari Dei benevolentia luxuriant, tanquam fu-
 „perfluas et inutiles contemnuamus.“

Optimus vero Tragus, quum et ipse in synony-
 mis, ipforum etiam Ebraeorum, colligendis stu-
 dium summum collocaret, plantas autem paucas,
 extra Germaniam provenientes, cognosceret, alie-
 nus haudquaquam est ab erroribus gravioribus. Sa-
 tius fuisset, abstinere penitus a doctrina veterum,
 plantasque indigenas, sua quamque appellatione de-
 scribere. At voluit aliter aetatis imperium. Hinc
 factum est, ut Rutam sylvestrem veterum (Pega-
 num Harmalam) eandem crederet cum R. mon-
 tana (p. 69.): ut Inulam Helenium arbitraretur ef-
 se Moly Homericum (p. 171.): Aristolochiam Cle-
 matitida diceret longam (p. 178.): Adonida verna-
 lem Elleborum nigrum verum (p. 406.): ut Her-
 niariam glabram pro Empetro (p. 527.): Gom-
 phrenam globosam pro Circaea (p. 579.): Trifo-
 lium medium pro Cytiso (p. 601.): Genistam tinc-
 toriam pro Ferula (p. 604.): Polygonum Fagopy-
 rum pro Ocimo (p. 648.): Alyssum fativum pro
 Sesamo (p. 655.): Brizam mediam pro Aegilope
 (p. 670.): Eriophorum pro Gnaphalio (p. 683.):
 Liliun Martagon pro Hyacintho poetarum (p. 787.):
 Cuscutam pro Androsace (p. 810.): Cassiam Sen-

nam pro Colutea Theophrasti (p. 964.): Crataegum Oxyacantham pro Cynosbato (p. 984.) haberet.

Perpaucas descriptiones et icones a Brunfelsio amico mutuo acceptas habet.

Novae aut melius observatae sunt sequentes:

Lycopus europaeus (p. 9.). . . Salvia Sclarea (*Gallitricum* p. 49.). . . Veronica Beccabunga (*Sion non odoratum* p. 158.). . . Veronica Chamaedrys (205.).

Briza media (*Aegilops* 670.).

Galium fylvaticum (*Matrifylva secunda*). . . Potamogeton crispus (*Alga ranarum*).

Myosotis Lappula (*Elatine* 196.). . . Anchusa angustifolia (*Buglossa minor* 232.). . . Verbascum phlomoides. . . Gentiana cruciata (254.). . . Impatiens Noli tangere (*Efula sylvestris* 295.). . . Chenopodium hybridum (*Solanum* 4, 304.). . . Veratrum album (409.). . . Afrantia maior (*Osterritium montanum* 200.). . . Imperatoria Ostruthium (*Smyrniium* 455.). . . Bupleurum perfoliatum (482.). . . Bupleurum falcatum (*Herba vulneraria* 500.). . . Caucalis grandiflora (*Lappa agrestis* 311.). . . Selinum Carvifolia (*Cuminum equinum* 300.). . . Laserpitium Siler (*Siler montanum* 175.). . . Aethusa Cynapium (*Petroselinum vitium* 100.). . . Aegopodium Podagraria (*Vitium Angelicae* III, 211.). . . Herniaria glabra

(*Empetrum* 527.). . . *Gomphrena globosa* (*Circaea* 579.). . . *Solanum Dulcamara* (816.). . . *Sium Sifarum* (912.). . . *Sium Falcaria* (*Critamus agrestis* 215.). . . *Sambucus racemosa* (*sylvestris* 406.). . . *Myofurus minimus* (*Coronopus sylvestris* 211.). . . *Staphylaea pinnata* (1098.).

Convallaria verticillata (*Sigillum Salomonis angustifolium* 400.). . . *Scilla amoena* (*Narcissus coeruleus* 756.). . . *Iuncus effusus* (*vulgaris alter* 800.). . . *Colchicum autumnale* (*Hermodactylus* 759.). . . *Hyacinthus hotryoides et comofus* (772.). . . *Rumex patientia* (*Rhortensis* 530.). *Triglochia palustre* (*Calamagrostis* 2.). . . *Paris quadrifolia* (*Aster, non atticus* 303.).

Stellera Passerina (533.). . . *Cardiospermum Halicacabum* (*Vesicaria peregrina* 397.).

Dictamnus albus (26.). . . *Lychnis flos Cuculi* (403.). . . *Dianthus superbus* (*Superba* 575.). . . *Pyrola rotundifolia* (*Limonium sylvestre* 707.).

Potentilla alba (*Quinquefolium* 4, 501.).

Capparis spinosa (967.). . . *Caltha palustris* (142.). . . *Aconitum Lycoctonum* (*Luparia* 247, *fed male pictum*). . . *Anemone pratensis* (*Herba Venti* 413.).

Teucrium Botrys (79.). . . *Teucrium Chaemadrys* (204.). . . *Pedicularis sylvatica* (250.). . .

Digitalis purpurea (*Campanula sylvestris* 889.) . . .

Digitalis ambigua (*ead. fl. luteo*).

Lepidium ruderales (*Thlaspidium* 83.) . . .

Thlaspi campestre (87.) . . . *Cardamina pratensis*

(83.) . . . *Erysimum Alliaria* (86.) . . . *Erysimum*

Barbarea (101.) . . . *Silybrium Sophia* (*Seri-*

phium germanicum 338.).

Hibiscus Trionum (*Alcea veneta* 921.).

Polygala vulgaris (551.) . . . *Vicia dumeto-*

rum (*Osmunda latinorum* 176.).

Hypericum hirsutum et montanum (73.) . . .

Hypericum ? pulcrum (74.) . . . *Picris licheracioides*

(*Cichorea* 5.).

Pyrethrum corymbosum (*Bupthalmus* 152.).

. . . *Inula germanica* (*Solidago sarracenicæ* 3.) . . .

Achillea Ptarmica (*Tanacetum album* 159.) . . .

Balsamita vulgaris (*Alisma* 165.) . . . *Erigeron*

acre (166.) . . . *Centaurea montana* (219.) . . .

Gnaphalium arenarium (*Amarantus* 330.) . . . *Gna-*

phalium montanum et germanicum (331.) . . . *Gna-*

phalium dioicum (*Lagopus* 332.) . . . *Chrysocoma*

Linofyris (*Linariae tertium genus* 558.) . . .

Achillea Ageratum (*Eupatorium Mesues* 515.) . . .

Centaurea Cyanus (*Baptifecula* 566.) . . . *Tage-*

tès patula (*Garyophylli indi* 925.).

Epipactis Nidus avis (*Satyrium* 9, 785.).

Zea Mays (651.) . . . *Urtica balearica* (3.)

Smilax aspera (814.) . . . *Rhodiola rosea* (913.).

Asplenium septentrionale (*Filix arborea* 537.).
 . . Osmunda regalis (*Filicis maioris alterum ge-
 nus* 543.). . . Blechnum boreale (*Asplenon syl-
 vestre* 550.). . . Asplenium Ceterach (*Scolopen-
 dra vera* 551.). . . Botrychium Lunaria (914.). . .
 Lycopodium clavatum (*Muscus terrestris* 555.). . .
 Lycop. complanatum (*Saccina sylvestris* 556.). . .
 Marchantia polymorpha (*Iecoraria* s. *Hepatica fon-
 tana* 523.).

* * *

Quodsi Brunfelsius et Tragus veterum plantas
 in patria frigidiorē invenisse sibi viderentur, multo
 maior fuit temeritas Cornelii PETRI, Leidenſis
 medici, cuius *adnotatiunculae* in Dioscoridem
 Antverp. 1553. 8. prodierunt. Arundinem enim
 arenariam pro Cypero Papyro, Ilicem aquifolium
 pro Myrto, Arctium Lappam pro Atractylide,
 Sambucum pro Arabi, Geranium rotundifolium
 (*Pes columbinus Dodon.*) pro Amomo habuit.
 Non omisit tamen plantas indigenas, quas veteres
 ipsi videbantur neglexisse, ut Veronicam longifo-
 liam et officinalem, Chenopodium olidum, Sani-
 culam europaeam, Droseram, Ribes nigrum, Epi-
 lobium angustifolium, hirsutum et tetragonum, Py-
 rolam rotundifoliam, Spergulam arvensē, Ra-
 nunculum Thoram, Aiugam reptantem, Scutella-
 riam galericulatam, Asplenium Ceterach.

Haud plane alienus ab aevi sui vitio fuit Euri-

cius **CORDUS**, eximius alioquin auctor. E Simmesufia Haffiae natus, Brunfelsii et Tragi more, ludum literarium Erfordiae aperuit, dein semet ad medicam artem contulit. A Ferrariensi universitate adeptus fummos honores, primum docuit Erfordiae, dein Marpurgi, denique artem Bremae exercuit, denatus 1555.

Edidit doctum opusculum, *botanologicon* Colon. 1534. 12., festivis refertum exercitationibus et ludicris, utilibus tamen, quum in horto suo pariter ac in campis et fylvis plantas sedulo observare confueceret. Quantopere vero hallucinetur in plantis veterum definiendis, vel inde patet, quod Amomum veterum putet Anastaticam esse hierochunticam. In filicibus toties vexatis exponendis mirifice se torquet. Helichrysum Dioscoridis recte putat idem esse cum Gnaphalio Stoechade (fueritne suum arenarium?). Bene illustrat praeterea Antirrhinum Orontium et Linariam. Libanotida Dioscoridis bene distinguit, alteram Roremmarinum, alteram Cachryn, nusquam in Germania visam. Lavandulam Spicam nescit, quo nomine appellet Dioscorides: deest omnino in codicibus: magno opere autem falli, qui celticam nardum cum hac spica commutent. Aethusam Meum eandem putat cum Damo cretico.

Qui Graece se doctum non esse ipse fatetur (*p.* 55.) hisce litibus componendis certe par non erat;

ubique praeceptores Nic. *Leonicenum* et Io. *Manardum* testatur, qui cum dissentiant, ipse etiam ambigit. Hinc non mirum *Ligustrum* cum *Cypro* (*Lawsonia*) *Chamaeleonta nigrum* cum *Carduo arvensi*; *Santolinam maritimam* (*γναφάλιον* Diosc.) cum *Gnaphalio uliginoso*, *Cuscutam* cum *Androface*, *Polytrichum* cum *Adianto* et *Asplenio Trichomane* commutare.

Suboluit tamen ipsi, *tiliam* in *Dioscoride* non occurrere, sed *Phillyream*, *Acaciam* non esse *Prunum spinosam*, *Aristolochiam rotundam* alienam esse a *Fumaria bulbosa*. *Imperatoriam sylvestrem* (*Angelicam*) primum apud eum mihi observare videor, licet *Smyrni* falso nomine traditam: tum etiam *Erodium moschatum* (*Acus moschata*).

Indicem exhibet plantarum, quas *Arabes* primi invenerint, mancum eum et fallacem.

Simili plane ratione rem herbariam tractavit *Hermannus*, Comes a *Novenaar*, dum ad *Schottum* daret epistolam de explicandis simplicibus, 1529 scriptam, antequam *Leoniceni* liber integer ad ipsum venisset. Addita haec est epistola Tomo 2. *Brunfelsii*. *Eupatorium* inter alias verum esse *Agrimoni*am, *Cyclamen*, *Acetosam* aliasque herbas, nominibus germanicis praeditas, conciliare studet.

Ambiguum est de Io. RUELLII *Suessionensis* meritis iudicium. Medica is arte, quam primum

Parisiis exercuit, abdicata, sacerdotium promeruit. Dioscoridem latine interpretatus est (Argentor. 1529. fol.) quae quidem versio summo studio facto Marcelli omnino Vergilii praeferenda est, quum illustrationibus Hermolai Barbari et Leoniceni sedulo usus fuerit.

Dein autem edidit opus integrum *de natura stirpium* (Venet. 1538. Not. 1. 2. 8.) quod uberimum et primum fere tractatum de nomenclatura botanica, de partium usu et de colore, odore saporeque plantarum continet, plerumque compilatum e Theophrasto et Plinio. Fateatur licet, se multum diuque per montium inga et sylvas peregrinatum fuisse, pauca tamen nova aut peculiaria occurrunt. In nominibus plantarum conciliandis totus est, neque tamen satis felix. Confundit enim Coluteam cum Senna, Cardamomum cum Capfico, Smyrnum cum Ligustico, Nardum cum Lavandula, Tanacetum cum Artemisia, Celtin cum Nymphaea, Cyperum ipsum cum Curcumae pigmento. Qui quidem errores amplam praebuerunt posteris occasionem, eum reprehendendi.

Sequitur aequissimus maiorum suorum iudex, Leon. FUCHSIUS, vir linguarum studiosissimus, ipsiusque plantarum naturae, quam et in horto suo et in agris sylvisque indagaverat. Natus 1501 Wembdingae Rhaetiae, in patrio oppido primum Iudi magister, dein Ingolstadii medicinam docuit,

fuit etiam Ansbaci apud principem, revocatus Ingolstadtium, dein Tubingam abiit, ubi per triginta annos († 1565) summa laude medicinam professus est.

Initio edidit 1552 adnotationes aliquot herbarum et simplicium, quae Brunfelsio adiectae, redeunt auctae in *Paradoxis medicinae* Basil. 1555. fol. Vatiniano odio prosequutus Arabes, quos impias bestias vocat, ad Graecos fontes ubique ablegat: acerrime reprehendit recentiores, qui, summo rei medicae damno, plantarum veterum nomina traduxerint ad Germanicas plantas. Populum arborem Arabes non cognovisse; Cassiam Fistulam longe alienam esse a Siliqua dulci; saccharum Arabum a Graeco saccharo; Carpesium Galeni a Cubebis; male herbarios Cicutam commutasse cum Harmel Arabum; Sanguinem Draconis male Arabes descripsisse, cuius arborem (Dracaenam) recens in Canariis insulis inventam *Cadamustus* navigator, de quo deinde plura, illustraverit. *Thlaspi* veterum penitus ignorari.

Adgressus est paullo post insigne opus, *de historia stirpium* Basil. 1542. fol., quod eo potissimum sine edidit, ut ad vulgatissimas Germaniae australis plantas botanicorum studia converteret, atque icones daret, non sumtuosas, sed fidissimas, umbris partium solis expressis, in quo consilio ita adiutus fuit a Rod. Specklin, Argentinenſi, at ip-

fae etiam partes effentiales non negligenterur. Rarissime hae icones erroneae sunt, e. g. p. 611. ubi Thlaspi Bursa folia habet omnia lyrata. Nomina sunt quidem antiqua, descriptiones etiam saepius e maioribus excerptae, plura tamen nova, ipsique peculiaria, quae ut clarius fiant, libet meliora ordine systematico apponere.

Veronica Beccabunga (*Sium* 725.). . . Veronica agreftis (*Alfine media* 22.).

Valeriana officinalis (*Phu germanicum* 857.). . . Holcus Songhum (771.).

Alchemilla vulgaris (*Pes leonis* 612.).

Anchusa italica (*Cirsium italicum* 55.). . . Campanula Rapunculus (*Rapum sylvestre* 214.). . . Lyfimachia Nummularia (*Centummorbia* 401.). . . Datura Stramonium (690.). . . Capsicum annuum, baccatum et grossum (*Siliquastrum* 732 — 734.). . . Primula veris et elatior (*Verbasculum odoratum et non odoratum* 850. 851.).

Chenopodium album (*Atriplex sylv.* 119.). . . Impatiens Balsamina (190.). . . Gentiana lutea (200.). . . Ammi maius (67.). . . Daucus Visnaga (*Seseli massiliense* 786.). . . Athamanta cretensis (*Daucus creticus* 231.). . . Athamanta Libanotis (*Daucus* III, 233.). . . Selinum Cervaria (*Daucus* II, 232.). . . Sium angustifolium (*Apium palustre* 270.). . . Scandix Cerefolium (*Gingidium* 216.). . . Pimpinella nigra (*Sifer sylv.*

vestre 753.). . . *Chaerophyllum sylvestre* (*Myrrhis* 525.).

Lilium Martagon (*Asphodelus femina* 115.). . .

Ornithogalum luteum (*Bulbus sylvestris* 169.). . .

Allium urfinum (739.). . . *Allium vineale* (737.).

Scilla bifolia (*Hyacinthus coeruleus minor* 837.).

. . . *Hyacinthus racemosus* (*coeruleus maior* 836.).

Calla palustris (*Hydrop. rubeum* 844.).

Papaver quadrifolium (*Aconitum Pardalianches* 87.).

Agrostemma Githago (*Lolium* 127.). . . *Stellaria*

Holoosteum (*Gramen, Agrostis* 156.). . . *Dianthus*

Carthusianorum (*Betonica sylvatica* 1, 352.).

. . . *Saxifraga granulata* (747.). . . *Saponaria offi-*

cinalis (*Struthium* 780.).

Spiraea Filipendula (*Oenanthe* 562.).

Clematis Vitalba (*Vitis nigra* 97.). . . *Ranunculus*

polyanthemus (*Chrysanthemum* 879.). . .

Ranunculus auricomus (156. *Ranunc.* 1.). . . *Ranunculus*

acris (*R. hortensis* 157.). . . *Ranunculus*

sceleratus (*R.* II, 159.). . . *Ranunculus*

bulbosus (*R.* III, 160.). . . *Anemone Nemorosa*

(*Ranunc.* III, 161.). . . *Anemone Ranunculoides*

(*Ranunc.* IV, 162.). . . *Delphinium Consolida*

(*Chamaemelon Exanthemum* 27.).

Aiuga reptans (*Consolida media* 391.). . . *Melittis*

Melissophyllum (*Melissophyllum adulterinum*

499.). . . *Teucrium Botrys* (*Chamaedrys femina*

870.). . . *Digitalis purpurea* (893.). . . *Digita-*

lis lutea (894.). . . Scrofularia aquatica (*Galeopsis* 194.).

Hesperis matronalis (314.). . . Lepidium latifolium (484.). . . Silybrium Löselii (*Verbena recta* 592.). . . Silybrium tenuifolium (*Eruca sativa* 262.).

Erodium cicutarium (*Geranium* I, 204.). . .
Geranium molle (*Ger.* II, 205.). . . *Geranium Robertianum* (*Ger.* III, 206.). . . *Geranium dissectum* (*Ger.* IV, 207.). . . *Geranium pratense* (*Ger.* V, 208.). . . *Geranium sanguineum* (*Ger.* VI, 209.). . . *Goffypium herbaceum* (*Xylon* 581.).

Fumaria bulbosa (*Aristolochia Pistorlochia* 91.).
Spartium monospermum (*Spartus* 758.). . . *Vicia lathyroides* (*Aphace* 110.). . . *Lathyrus tuberosus* (*Apios* 131.). . . *Trifolium ochroleucum* (818.). . . *Medicago lupulina* (819.).

Apargia autumnalis (*Hieracium minus* 320.). . .
Tagetes patula (57.). . . *Carlina vulgaris* (*Atractylis mitior* 121.). . . *Inula dysenterica* (*Calaminthae ingenus* 436.). . . *Aster Amellus* (*A. attenuatus* 134.). . . *Chrysanthemum Leucanthemum* (*Bellis maior* 148.). . . *Centaurea benedicta* (*Atractylis hirsutior* 122.).

Zea Mays (825.).

Mercurialis perennis (*Cynocrambe* 444.).

Asplenium Ruta muraria (*Saxifraga* 730.). . .

Parmelia pulmonacea (*Pulmonaria* 632.).

Eccipiat hunc Antonius Musa BRASAVOLUS, nobilis Venetianus, qui a Nic. Leonicensi et Manardo hausit doctrinam, magnifico et eximio literarum artiumque patrono, Principi Estensi Ferrariae inserviit, cum quo et Liguriae montes et Galliam et Illyriam peragravit; a quo et praedium dono accepit, ubi plantas exteras solertissime coluit; ipsi etiam duci Alphonso suavit, tum hortum amoenissimum, Pado circumdatum, plantarum copia ornare, tum quotannis Cretam mittere navigia, quae femina inde et plantas reportarent. Patrium solum optimus vir insigni sedulitate perquisivit, nec auctorum veterum studium neglexit, nec, raro exemplo, aegrotorum curationem, quorum quotannis sesquimillia ipsi semet tradere consueverunt (*Amat. Lusit. in Diosc. 507.*). Herbarium ipse collegit ditissimum († 1555. Cf. *Tiraboschi letterat. Italian. tom. 7. vol. 2. p. 57.*).

In egregio libro: *Examen omnium simplicium medicamentorum*, Lugd. 1537. 8. pleraque tractat, ab aliis iam exposita aut illustrata, plura tamen nova: in nominibus gallicis, italicis et ipsis germanicis fatis curiosus: corrigit textum Dioscoridis et castigat versionem. Libere iudicat, certo partem nondum centesimam in universo orbe exstantium a Dioscoride aut Plinio descriptam esse, sed indices augeri plantarum cognitarum copiam.

Veram Androsacen in Istria invenerat, mon-

stravit eam Amato (*in Diosc.* 576.) Centauream Rhaponticam haud esse Rha ponticum veterum fuffissime demonftrat. Convolvulum Imperati (Braficam marinam) bene illuftrat. Valerianam Phu (non veram Diofcoridis) ab officinali tamen aegre distinguit. Acorum Diofcoridis credit Galangam effe. Lycium petiit e Bononiae montibus: Atropam Mandragoram in Gargano monte, in Apennino Thapfiam veram (Th. Afclepium) invenit.

Modefte et perhumaniter dubia movere ftuduit Aloyfius MUNDELLA, prof. Brixiënſis, in praxi et botanica et medica parum inſtructus (*Amat. Luſit. in Diosc.* 394.). Licet bene refutet Ruellium, Coluteum cum Senna commutantem, alienus tamen omnino eſt a plantarum ipſarum inſpectione: Cubebas idem credit effe ac Carpeſium Galeni: faccharum noſtrum veteribus iam fuiſſe notum: Rheum ponticum idem effe cum barbaro etc.

* * *

AMATUS LUSITANUS, feu, quod verum videtur nomen, Io. RODERICUS CASTELLI ALBI, Beira - Luſitanus, Antverpiae, Ferrariae, Anconae, Theſſalonici demum vixit, anxie ambivit medici munus apud Ragufanos, quibus indigne in epiftoſa nuncupatoria adulatur: paradoxus homo, cui nemo tempore aequalium favit. *Enarrationes* ſcripfit *in Diofcoridem*, Argentor. 1554. 4., quas iam, ſub vero ſuo nomine, 1539. edidiſſe gloriatur;

non inutiles eas, cum Lusitanus, qui Antverpiae vixerat, non paucas merces indicas, quae in contentione erant, bene cognosceret et illustrare posset. Nardum et Costum, Radicem Chinae, Batatas et Colocasiae ipse examinavit. Anconae ipsi orator Imperatoris Romani apud Solimanum monstravit verum Rheum ponticum, quod in Ponto ipso evulserat (p. 258.). Prope Anconam Salsolam Tragum invenit (418.), Spartum copiose in Hispania (471.), ibidem Atriplicem Halimum (110.) Acacalida credit Ericam baccantem esse, Camarinham Lusitanorum (109.). Vidit etiam ipsum Aspalathum et lignum Rhodium, Genistae radices (38.). Ribes fruticem apud antiquos non occurrere, sed esse Ribes Arabum, in quo vehementer fallitur (115.).

Haud paucos tamen etiam errores commisit. Malabathrum esse Betel (23.), Helenium, Nepenthes Homeri (50.), Myrabolanos iam a Dioscoride describi (138.). Elaten Dioscoridis esse nucem indicam (140.) Persica mala cum Persea confundit. Benzuinum esse Asam dulcem (348.). Inimicitias sibi non paucas conscivit, dum acriter inveheretur in eos, qui eadem ante tractaverant, maxime in Fuchsum, aequissimum virum, et in Matthiolum, qui tum iam coeperat Dioscoridem illustrare.

Pauca huc pertinentia insunt Caroli STEPHANI, e celebri typographorum familia († 1564.)

libello de re hortensi. Lugd. 1536. 8. Rhamnum habet pro Groffularia, Leucantheon pro Iasmino, Hyacinthum pro Orchide conopsea, Baccar pro Afaro. Rosas ceteroquin recenset provinciales, gallicam damascenam et luteam: Momordicam etiam describit Balsaminam.

Inutile opus susceperunt, cui pares non erant, Monachi Minoritae, *Bartholemaeus Urbevetanus* et *Angelus Pulla Iuvenatiensis*, dum commentarios in Mesuen iuniorem ederent Venet. 1543. fol. Licet per Nursiae montes plantas semet conquississe fatentur, plantarum tamen vera cognitio ab iis aequae abfuit ac veterum auctorum. Fuchsum fere ubique sequuntur, et si quae de suis adiiciunt, labuntur plerumque. Aethusam Meum, quam in Nursiae montibus invenerunt, verum habuerunt Meum antiquorum: Galangem crediderunt esse Iuuci odorati radicem, Matricariam cum Artemisia, Colchicum cum Hermodactylo, Cynosbaton cum Cynorrhodo, Carum cum Carota confuderunt. Quos cum amare satis, nec tamen iniuste reprehendisset Matthiolus, defendere semet conati sunt, de quo Vincentius *Cantonus* ad Matthiolum (*epist.* 1, 55.) scripsit. Respondit Matthiolus, ut solitus erat, acriter sed docte (*ib.* p. 63 f.).

* * *

Insignia sunt merita, licet nil reliquerit, Lucae GHIINI, Imolensis, prof. simplicium Patavini,

tum Bononiensis, demum Pisani († 1556.). Eximius is plantarum indagator, hortorum botanicorum Patavini pariter ac Pisani auctor, tanta liberalitate usus est erga Matthiolum, ut, quas ipse amplissima collectione, describere sibi proposuerat, plantas omnes Matthiolo donaret, doctissimum etiam atque aequissimum adiungeret commentarium. „Scio,“ inquit *Matthiolus* (*epist.* 1, 118.) „me „maximam accepisse iacturam, cum mihi e „vis sublatus est Ghinius, in quo maximae et quam „plures fulgebant animi dotes, inter quas praeci- „puum locum sibi vendicabant integritas, sinceri- „tas, humanitas, fides. Nulla unquam in eo fuit „invidia. Cuius rei hoc maximum omnibus prae- „bebit indicium, quod, quum decrevisset volumi- „na quaedam, quae de plantis conscripserat, una „cum imaginibus in lucem edere, visis perlectisque „commentariis nostris, non solum ad me gratulato- „rias scripsit literas, quod ipsum praevenerim, ip- „siusque sublevaverim labores, sed quamplurimas „misit plantas, quas illi sane refero acceptas, ubi „earum imaginibus nostrum ornavimus Dioscori- „dem.“ Simili laude eum extollit dignissimus eius discipulus Barthol. *Maranta* (*meth. cognosc. simpl. p.* 3. 4.).

Unicus fere, qui Ghinium parvi facit, successor eius Patavii est, Aloysius ANGUILLARA Romanus, eruditissimus vir, qui ad Cassianum Bas-

sum, Cratevam et librum Kyranidum usque omnia legerat; exercitatissimus etiam in plantis indagandis. Corficam viderat et Sardiniam, ceterasque Italiae partes; Sclavoniam multum diuque perquisiverat, in Creta per aliquot annos moratus erat, ubi a Roberto Constantino, rhizotomo, multa didicerat, post Patavii doctrinam de simplicibus professus est, horto praefuit, sed pluribus exosus, munere abdicato Ferraram tendit, ubi denatus est 1570.

Italico sermone rarissimum nunc librum *de simplici* Venet. 1561. 8. edidit, ubi sine ordine plantas antiquorum, non solum Dioscoridis, sed feriorum etiam omnium, percurrit, cumque viderit plerasque terras, quarum plantas antiqui memorarunt, eximie plerumque, modeste et pererudite iudicat. Innumeris locis supra, ad Dioscoridem praeprimis et Plinium, citatus fuit: hinc repetenda non sunt, quae copiose de iuventis ab eo plantis praecepimus. Quem modeste reprehenderat, Matthiolus acerrimus tamen ipsi adversarius fuit, convitiis saepius et contumeliis obruens, quas eximius auctor non meretur. Non paucae plantae novae occurrunt, e. g.: Salicornia fruticosa. . . Iasminum grandiflorum. . . Salvia pomifera (*Φασκομηλία*, *Sibthorp. flor. graec. t. 15.*). . . Globularia vulgaris (*Aphyllantes*). . . Plantago afra (*Psyllium primum*). . . Camphorosina monspeliaca (*Chamaepeuce*). . . Alchemilla alpina (*Pentaphyllo argen-*

teo). . . *Ruppia maritima* (*Fucus maritimus* con
foglie di *finocchio*). . . *Anchusa tinctoria* (*l'al-*
tra). . . *Solanum Lycopersicon*. . . *Drypis spi-*
nosa. . . *Quercus Aegilops* (*Cerrus*). . . *Quer-*
cus Esculus.

Andreae etiam MARINI Veneti, qui com-
mentaria in Mesuen 1562. fol. Venet. edidit, non
exiguae sunt partes in adornandis et exponendis
plantis veterum. Multum adiutus a Petro Anto-
nio *Michelio*, Patricio Veneto, qui hortum ele-
gantissimum colebat, herbarium collegerat, et sim-
plicia multa e remotis regionibus advehi curaverat,
delineavit plantas plures rarissimas: praesertim (*f.*
52.) *Cassiam Fistulam*, cuius triplicem cognovit
varietatem, memphiticam, damiatensem et ameri-
canam: tum (*f.* 75. b.) veram *Hyperantheram*
Moringam, quam vero cum *Behen Arabum* con-
fundit: *Penaeam Sarcocollam* (*f.* 79.) et *Tamum*
communem (*f.* 85. b.). *Variae* tamen icones fal-
sissimae sunt, ut *Rhei veri barbari* e *Marco Paulo*
(*f.* 50.) quam tamen alii ex eo sumserunt; *Tama-*
rindi (*f.* 52.), *Sagapeni* (*f.* 80.), *Euphorbii* (*f.* 80.
b.). Auctori suo nimis addictus defendere eum
continuo contra *Manardum* fatagit.

* * *

Lumen novum exortum est ac concitatus stu-
dium Petri Andreae MATTHIOLI conatibus. Se-

nenfis Romae in valle Anania prope Tridentum et Goritii vixit, demum Viennae curam Archiducis Austriae suscepit: vir laboriosus, studio, eruditione, plantarum cognitione superior fere plerisque sui temporis botanicis; ambitiosus tamen etiam *) et opinionum, quas semel imbiberat, fatis pertinax. A multis adiutus fuit a liberalitate Principum Germaniae et Oratoris austriaci *Busbequii*, tum ab eius medico *Quakelbeen*, a Luca *Ghini*, Franc. *Calceolario*, pharmacopoeo Veronenfi, *Cortuso* patricio Patavino et celeberrimo *Ulyffe Aldrovando*.

In Dioscoride explicando totam fere vitam consumsit, codices antiquos et Cantacuzenum et alium a *Busbequio* e Constantinopoli adlatos sedulo comparavit, versiones correxit, plantas et italicas et Austriae meridionalis summa industria examinavit, aliorum opiniones, acerrime quidem et nonnunquam rustice, plerumque tamen iuste refutavit, icones ligno incidi curavit adeo eximias fidasque, quales autem nunquam in lucem editae fuerant. Fictitias tamen aliquas excipio, e. g. *Auriculae muris* (470.), *Rhei barbari* (478.), *Sideritidis* 3. et 4. (712.), et eas, quas pictor Venetus amiserat, de-

*) Ambitionissimum vocat, qui sibi ipsi nihil unquam acceptum ferre soleat *Conn. Gesnerus (epist. ad Wolf. f. 75. a.)*.

inde vero memoriter delineaverat (*Matth. ep. p. 169.*).

Initio interpretatus italice Dioscoridem 1544. Venet. fol., dein commentaria amplissima edidit 1554., quae dein plusquam vigesies edita, in plerasque linguas versa celebritatem acquiverunt fere incredibilem et auctoritatem. Exceptis paucis, quas non cognovit, ut Santalum et Aspalathum, Bunium et Pseudo-bunium, continent plurimas alias novas ac prius inauditas, quas amplissimo literarum commercio et studio indefesso sibi comparaverat. Editionem, quam sequor, optimam habeo C. Bauhini (*Opera Matthioli, Basil. 1674. fol.*).

Plantas autem, quas vel primus vel melius maioribus suis delineavit et illustravit, indicem adiungam systematicum:

Phillyrea latifolia, media et angustifolia (155.).
 . . Salvia Horminum (640.). . . Lycopus europaeus (711. *Sideritis* 1.). . . Crypsis aculeata (*Gramen aculeatum* 709.). . . Syringa vulgaris (*Lilae* 854.). Pictam miserat Busbequius. . . Piper Betle (42.).

Valeriana celtica (33.) Saliuncam recte diversam credit. . . Valeriana dioica (39. *Phu minimum.*).

Ilex Aquifolium (147. *ad Paliurum relatum.*).
 . . Elaeagnus angustifolia (174.). . . Plantago

Wulffenii mihi, *fl. hal. p. 54.* (*Coronopus* f. *Serpentina* 383.). . . *Hypecoum procumbens* (*Cuminum sylvestre* II, 556.). . . *Epimedium alpinum* (700.). . . *Globularia Alypum* (880.).

Euonymus europaeus (169.). . . *Onosma echioides* (*Anchusa* 3. p. 704.). . . *Lycopsis pulla* (*Buglossum alterum flore nigro* 826.). . . *Musa paradisiaca* (189.). . . *Zizyphus vulgaris* et *Lotus* (211.). . . *Cordia Sebestena* (218.). . . *Cordia Myxa* (*Persea* 257.). . . *Datura Metel* (225.). . . *Convolvulus Soldanella* et *Imperati* (368.). . . *Gentiana Pneumonanthe* (481.). . . *Campanula Medium* (699.). . . *Salsola Tragus* (751.). . . *Hyoscyamus Scopolia* (*Solanum somniferum* 755.). . . *Atropa Belladonna* (756.). . . *Coris monspeliensis* (*Symphytum petraeum* 682.). . . *Verbascum Lychnitis* (*Lychnite* 801.). . . *Verbascum pulverulentum* (*Verb.* II, 800.). . . *Verbascum nigrum* II, *ib.*). . . *Verbascum finuatum* (801.). . . *Hottonia palustris* (*Myriophyllum alterum* 812.). . . *Cortusa Matthioli* (698.). . . *Primula Auricula* (685.). . . *Lyfimachia Ephemerum* (780.). . . *Cynanchum erectum* (*Apocynum* I, 774.). . . *Periploca graeca* (*Apocynum* II, *ib.*). . . *Salsola Soda* (*Kali maius cochleato semine* 364.). . . *Cressa cretica* (*Chamaepitys altera* 670.). . . *Pastinaca Opopanax* (*Pseudocostus* 54. *Panax Heracleum* 544.). . . *Echinophora spinosa* (381.). . . *Athamanta Matthioli*

(*Meum* 24.). . . *Aethusa Meum* (*Meum adu-
 lerinum* 24.). . . *Phellandrium Mutellina* (*Meum al-
 pinum* 25.). . . *Scandix australis* (*Sc. italica* 403.).
 . . . *Caucalis nodosa* (404.). . . *Eryngium mariti-
 mum* (505.). . . *Thapsia Asclepium* (*Panax As-
 clepium* 545.). . . *Thapsia foetida* (851.). . . *La-
 ferpitium Siler* (*Ligusticum* I, 547.). . . *Lasfer-
 pitium Libanotis* (*Seseli aethiopicum* 550.). . .
Daucus Visnaga (*Seseli massiliense* 550.). . . *Bu-
 pleurum fruticosum* (*Seseli aethiopicum* II, 551.).
Ligusticum peloponnesense (*Ses. peloponnes.* 551.).
 . . *Lagoecia cuminoides* (*Cuminum sylvestre* 556.).
 . . *Seseli Ammoides* (*Ammi* 558.). . . *Bubon
 macedonicum* (*Petroselinum macedon.* 563.). . .
Smyrniium perfoliatum (*Smyrniium creticum* 566.).
 . . *Cachrys Libanotis* (*Libanotis* I, 575.). . . *Fe-
 rula communis* (578.). . . *Oenanthe pimpinelloi-
 des* (*Oenanthe* II, 627.). . . *Oen. crocata* (*Oe-
 nanthe* III, 628.). *Oen. fistulosa* (IV, *ib.*). . .
Afrantia Epipactis (*Epipactis* 806.). . . *Viburnum
 Opulus* (*Samb. aquatica* 874.). . . *Linum mariti-
 mum* (334.). . . *Lin. tenuifolium* (*ib.*).

Oryza fativa (346.). . . *Hyacinthus Muscari*
 (*Bulbus vomitorius* 452.). . . *Pancreatium illyricum*
 (*Narcissus* III, *constant.* 859.). . . *Allium Victo-
 rialis* (*anguinum* 422.). . . *Allium subhirsutum*
 (*Moly* 544.). . . *Uvularia amplexifolia* (*Laurus
 alexandrina* I, 841.). . . *Iuncus bufonius* (*Ho-*

Iostium 687.) . . Leontice *Leontopetalum* (596.).

. . *Anthericum Liliastrum* (*Phalangium* 607.).

Aesculus Hippocastanum primum innotuit 1557 Matthiolo, cum Quakelbeen, medicus Busbequii, in literis ad Matthiolum datis (*lib. 3. p. 101.*) illius mentionem faceret.

Epilobium angustifolium (*Chamaedaphne* 842.).

. . *Daphne Cneorum* (46.). . . *Amyris Opobalsamum* (54.).

Euphorbia Characias, myrsinites et *Paralias* (864.). . . *Euphorbia Apios* (876.).

Styrax officinale (89.). . . *Diospyros Lotus*

(211.). . . *Melia Azedarach* (*Pseudo-Sycomorus*

232.). . . *Ledum palustre* (*Rosmarinum sylvestre*

576.). . . *Anagyris foetida* (665.). . . *Silene Saxifraga*

(694.). . . *Sedum dasyphyllum* (*Sempervivum*

minus femina 785.). *S. Cepaea* (666.). . . *Sempervivum*

arboreum (786.). . . *Cotyledon Umbilicus* et

ferrata (787.). . . *Saxifraga Cotyledon* (788.). . . *Sa-*

ponaria Ocimoides (*Cneorum Theophrasti* 872.).

Refeda Luteola (*Pseudo Struthium* 442.). . .

Peganum Harmala (542.) Quakelbeen misit.

Prunus lusitanica (197.). . . *Prunus Chamae-*

cerafus (198.). . . *Eugenia caryophyllea* (435.)

a Calceolario misit.

Cistus villosus (*mas* 158.). . . *Cistus salvifo-*

lius (*femina ib.*). . . *C. Helianthemum* (*Flos solis*

546.). . . *Cistus Ledon* (*Ledum* 160.). . . *Ranun-*

culus hirsutus (*Ran.* II, 458.). . . *Ran. polyanthemos* (*Aconitum* III, 764.). . . *Ran. Gouani* (*Aconitum* V, 765.). . . *Ran. Thora* (*Pseudo-aconitum* 766.). . . *Anemone narcissiflora* (*Ran.* IV, 458.). . . *Trollius europaeus* (*Ran.* VI, 459.). . . *Nigella fativa, damascena et arvensis* (*Melanthium* 580.). . . *Clematis Flammula* (680.). . . *Aconitum pyrenaicum* (*Aconit.* IV, 764.). . . *Aconitum Lycoctonum* (*Aconit.* VI, 765.). . . *Aconitum volubile* (*Aconit.* VII, 765.). . . *Aconitum Anthora* (*Aconit.* IX, 769.). . . *Aconitum Napellus* (*Napellus* 768.). Cum eo experimenta famosa in latronibus capitis damnatis instituit. . . *Adonis vernalis* (*Pseudo-Elleborum* 846.).

Origanum heracleoticum et Onitis (522.). *A. Ghinio e Creta adlata.* . . *Origanum Dictamnus* (522.). . . *Maerubium Pseudo-Dictamnus* (522.). . . *Thymus Tragoriganum* (520.). . . *Moluccella laevis* (*Melissa constantinop.* 602.). . . *Dracocephalum Moldavica* (*Melissa moldavica* 603.). . . *Teucrium montanum* (*Polium alterum* 612.). . . *Teucrium capitatum* (*Polium* I, 612.). . . *Stachys recta* (*Sideritis* II, 711.). . . *Phlomis fruticosa* (*Verbascum* IV, 800.). . . *Satureia iuliana* (*Saxifraga* I, 693.). . . *Satureia montana* (*Saxifr.* II, 693.). . . *Satureia capitata* (*Thymum* I, 531.). . . *Sideritis syriaca* (*Stachys* I, 605.). . . *Orobanche elatior* (409.). . . *Digitalis Thapsi* (*Bac-*

charis 538.) a Lacuna missa. . . Lathraea Squamaria (*Dentaria maior* 685.). . . Antirrhinum Elatine (716.). . . Antirrhinum spurium (*Veronica femina* 514.).

Cochlearia Draba (*Arabis* f. *Draba* 530.). . . Iberis umbellata (*Thlaspi* IV, 428.). . . Thlaspi faxatile (*Thlaspi* III, 427.). . . Sifymbrium polyceraton (*Frig altera* 431.). . . Sifymbrium stric-
tissimum (*Draba lutea* 430.). . . Dentaria pentaphylla (684.).

Geranium tuberosum (*Geran.* I, 621.). . . Geranium rotundifolium (*Geran.* II, 621.). . . Geranium reflexum (*Geran.* V, 623.). . . Erodium malacodes (*Geran.* VI, 624.).

Spartium spinosum (*Acacia altera* 172.). . . Astragalus Cicer (*Cicer sylvestre* 335.). . . Glycyrrhiza echinata et glabra (486.). . . Astragalus Poterium (495.) Busbequius misit. . . Pforalea bituminosa (*trifolium asphaltites* 608.). . . Coronilla Securidaca (641.). . . Trigonella polycerata (*Securidaca minor* 641.). . . Hippocrepis unifili-
quosa (*Sferra cavallo* 648.). . . Cytifus Laburnum (*Anagyris altera* 665.). . . Medicago arbo-
rea (*Cytifus* 810.). A Barthol. Maranta acceperat. . . Galega officinalis (836.). . . Ornithopus scorpioides (895.).

Hypericum Androsaemum (668.). . . Hypericum Coris (669.).

Zacyntha verrucosa (589). . . Apargia tuberosa (*Cichorium constantinop.* 388.). . . Lactuca quercina (400.). . . Scorzonera glastifolia (410.). . . Scorzonera hispanica (*ep.* 5. 210.). . . Carthamus lanatus (*Atractylis* 593.). . . Santolina maritima (*Gnaphalium* 625.). . . Serratula alpina (*Cirsium* 817.). . . Cacalia alpina (823.). . . Gnaphalium Leóntopodium (828.). . . Inula crithmifolia (382.). . . Inula viscosa f. Pulicaria (*Conyza maior* 629.). . . Inula odora (*Conyza minor* 629.). . . Tuffilago alpina (*Afarina* 370.). . . Xeranthemum annuum (*Ptarmica altera* 441.). . . Brotera corymbosa (*Chamaeleon niger Morantae* 491.). . . Artemisia Santonica (*Abfynth. Seriphium* 511.). . . Artemisia coerulescens (*Abfynth. marinum a.* 509.). . . Artemisia pontica (*Ambrosia* 11, 619.). . . Prima est Coronopus. . . Anthemis Pyrethrum (*Pyrethrum alterum* 574.). Alterum videtur esse Pimpinella. . . Chrysanthemum italicum (*Helichrysum* 755.). . . Doronicum plantagineum (*Alisma* 666.). Bauhinus vult Arnica esse montanam, sed valde dubito. . . Doronicum scorpioides (*Aconitum Pardalianches* 762.). . . Doronicum austriacum (*alterum ib.*). . . Doronicum Pardalianches (763.). . . Achillea aegyptiaca (*Abfynthium seriphium aegyptiacum* 511.). . . Bupthalmum spinosum (*Aster atticus alter* 818.).

Orchis mascula (*Testiculus* 1, 635.). . . Or-

chis Morio (*Test. III. —*). . . Orchis conopsea (*Test. IV, maior fig.*). . . Orchis maculata (*Test. IV, minor fig. 636.*). (*Palma Christi maior 637.*). . . Orchis coriophora (*Test. v, 636.*). . . Orchis nigra (*Palma Christi minor 637.*). . . Ophrys myodes (*Test. II, 635.*). . . Ophrys ?anthrophora (*Test. v, mai. fig. 636.*). . . Epipactis ovata (846.).

Arum italicum (448.). . . Arum proboscideum (*Arum ib.*). . . Arum Arifarum (450.). . . Arum tenuifolium (*Arifarum alterum ib.*). . . Pinus Mughus, Cembra, halepensis et maritima (98.). . . Quercus Pseudofuber (181.).

Pistacia Terebinthus (108.). . . Juniperus phoenicea et lycia (122.). . . Acacia vera (171.). . . Myristica Nux moschata (224.). . . Hydrocharis Morfus ranae (*Nymphaea parva 644.*). . . Smilax Sarsaparila (838.).

Marfilea quadrifolia (*Lens palustris altera 783.*) a Cortuso accepta. . . Aspidium Lonchitis (*Lonchitis aspera maior 661.*). . . Blechnum boreale (*Lonchitis aspera minor 661.*). . . Acrostichum Marantae (*Lonchitis Marantae ep. p. 168.*). Hoc missum a Luca Ghinio pro Lonchitide, cum Aspidio Lonchitide a Matthiolo commutatum erat (*Marant. meth. p. 21.*).

Interpretationem hispanicam commentariorum Matthioli edidit Andr. LACUNA, Salmant. 1560.

EXAM. LACUNA. IAXAVA. MARANTA. 345

fol., quam auxit et illustravit *Suarez de Ribera*. Matr. 1752. fol. Lacuna tamen Ruellii et Matthioli interpretationem emendare studuit, ex ipso codice antiquo, non tamen neapolitano, quod docuit *Weigelius* (*Baldingers med. Journ. St. 32. p. 10.*).

Io. IAXAVA etiam compilavit simile opus: *Historia de las Yervas y Plantas, sacada da Dioscorides y otros autores*. Antverp. 1557. 8.

Iuvenis, quocum de his aliisque plantis amice disputavit Matthiolus (Barthol. MARANTA) Venusinus, Pisis a Lucae Ghinii ore pependit, post Neapoli vixit in horto Pinelli, Apuliae et Calabriae montes, Garganum maxime, perquisivit. Edidit autem *Methodum cognoscendorum simplicium*, Venet. 1559. 4., librum, qui principatum fere sui aevi habet. Eximia enim libertate a praeconceptionis opinionibus, eruditione non mediocri, incredibili fere ingenii acumine conspicuum continet regulas, iuxta quas plantae veterum eruendae sint, multasque indicat plantas, quas ipse primus invenerat: e. g. verum *Cytisum* veterum (p. 36.), *Verbenacam* in Apulia (p. 173.) et *Thymelaeam* ad Cajetam (p. 175.), *Pistolochiam* (23.) et *Ammi* (27.). In nominibus veterum plantarum, et partium descriptionibus similitudinibus etiam indicatis cautissime agendum esse. Maxime vero ridet homines imbecilli animo ac paene languenti, qui Dioscoridi addere nihil audeant, quum omnes plantas ab eo

descriptas fuisse opinentur. Asphodeli, cuius unicam solummodo speciem cognoscat Diosc., se tria genera in Gargano monte invenisse: Ranunculi decem: Geranii undecim: Trifolii viginti. Multas esse apud Theophrastum, quas filuerit Diosc. multas exteras arbores vel male hunc descripsisse vel penitus ignorasse. Nonnullas etiam varia aetate exposuisse, ut ad iuventutem solam aut ad adultam aetatem quadret. Dictamnium cretensem omnino flores habere, quos negaverit Diosc. Demum de codicum mendis. Praeclare omnia, dilucide, optime exposita sunt.

Marantae aemulus fuit Laurentius PEREZ, seplasiarius Tolitanus, doctissimus vir, qui Graeciam et Asiam ipsam adierat. Optimas is plantarum veterum descriptiones dedit in libro hispanico *de la theriaca*, Toledo 1575. et synonymiam eruditissimam plantarum in libro: de medicamentorum delectu, quem 1590. Toleti Franc. Penia edidit (Cf. *Cavan. in anal. de cienc. nat. n. 20. p. 110.*).

Valerius CORDUS, Euricii filius, si diutius vixisset, maturitatem quamdam ipsius opera consequuta fuissent, quae iis magnopere deest. Studiose enim perquisiverat Saxoniam, praesertim saltus Hercynicos, Halensem ditionem ad Stasfurthum usque, tum Misniam, Bohemiam, Austriam, Italiam borealem. Romae febre correptus, cumque annum nondum trigessimum attigisset, extinctus

(† 1544.) reliquit *Adnotationes in Dioscoridem; Historiam plantarum et Sylvam observationum* in itinere per Germaniam institutarum: quae omnia Conr. Gesnerus Argentinae 1561. fol. edidit, iconibusque adornavit. Librum quintum descriptionum e codice Gesneri edidit C. C. Schmiedel cum *Gesneri opp. Norib.* 1751. fol. Italicas is continet 25 stirpes, non admodum raras.

Minoris momenti sunt adnotationes in Dioscoridem, cuius ne textum quidem graecum legerat, cuius plantas iuvenis, media in Germania educatus, cognoscere non poterat. Errorum inde caetera excusanda. Asphaltum esse cassiam ligneam: lotum idem cum santalo; quercus species graecas omnes in Germania crescere: Phillyream cum Ligustro commutat, nec scit, quid de Tilia agendum.

Historia plantarum plures continet ad id usque tempus incognitas plantas: multas tamen etiam obscuras, plurimas novis nominibus decoratas, quas haud facile aliquis enotare potuerit: e. g. Chamaepeuce (f. 111.) pro qua Gesnerus Lycopodium clavatum pingit. Falsa praepriis occurrunt in quarto libro, ubi de exoticis agitur: Guaiacum enim et Scammonia (f. 210.) nec ipsa Gesneri fictitia icone clariora fiunt. Sunt autem, quas Valerius primus recenset, aut melius maioribus suis, sequentes:

Caucalis Anthriscus (*Daucoides minus* f. 159.

b.). Cf. C. Bauhin. prodr. p. 80. . . Selinum Oreofelinum (*Polychrestum* f. 155. b.). Sed radicem tricubitalem (*sphalma forte*) facit. . . Selinum palustre (*Olsenichium* f. 149. a.). Utrumque Gesnerus cognovisse non videtur. . . Menyanthes trifoliata (*Trifolium palustre* f. 96. b.). . . Drosera rotundifolia (f. 86. a.). . . Parnassia palustris (*Hepatica alba* f. 152. b.).

Phalangium ramosum (f. 149. a.). . . Phalangium Liliago (f. 190. b.).

Adoxa Moschatellina (*Moschatella* f. 172. b.).

Vaccinium Oxycoccus (f. 140. b.). . . Saponaria Vaccaria (*Thamecnemum* f. 104. a.). . . Saxifraga Aizoon (*Aizoon serratum* f. 92. b.).

Euphorbia Peplus (f. 106. a.). . . Rosa arvensis (*Cynorrhados tertia* f. 19. b.).

Comarum palustre (*Pentaphyllon palustre* f. 96. a.). . . Thalictrum minus (f. 97. b.). . . Ranunculus arvensis (f. 120. a.). . . Ranunculus bulbosus (f. 121. a.). . . Ranunculus Flammula (f. 121. b.).

Lathraea Squamaria (*Anblatum* f. 89. b.).

Dentaria enneaphylla et bulbifera (*Coralloides* f. 151. a.).

Cytifus ? austriacus (f. 187. b.). . . Cytifus nigricans (*Pseudocytifus* f. 188. a.).

Lactuca saligna (*Ixopus* f. 104. a.).

Epipactis latifolia (*Alisma* f. 150. b.).

Sagittaria sagittaefolia (f. 87. a.) . . . Hippo-
phaë rhamnoides (Oleaster. german. f. 186. b.).

* * *

Regiones Europae plantarum feracissimas docti viri plures curiose perquisiverunt: quorum opera utilior multo fuisset, ni solis nominibus Dioscoridis, Plinii, Fuchsi et Tragi contenti, descriptiones nimis neglexissent.

Ut de *Helvetia*, plantarum alma matre, ordiar, summum hic quidem indagatorem rei herbariae, Couradum *Gesnerum*, silentio praeterire liceat, quippe qui infra, ubi de conatibus systema condendi praecipiam, meliorem obtinebit locum.

Amici autem Gesneri, Benedictus *ARETIUS*, prof. theologiae Bernensis († 1578.) et Io. *FABRICIUS*, clericus Curiensis, hic nominandi sunt, quorum ille montes Niesen et Stockhorn in ditio-
ne Bernensi peragravit, et quadraginta fere plantas alpinas, helveticis maxime nominibus insignitas, invenit (*Ad Valer. Cord. opp. f. 232 — 235.*). Erutu eae perquam difficiles sunt, quum nec synonyma nec descriptiones addantur. Orchidem tamen odoratissimam (*Brändlin*): Salicem myrtilloidem aut reticulatam (*Balmenstritten*) Phellandrium Mutellinam (*Mutrina*): Primulam Auriculam, farinosam, integrifoliam (*Flüebumen*): Violam bifloram (*Gäle Violen*): Eryngium alpinum (*Edel-*

distel): *Trollium europaeum* (*Dönij*) certo intelligo.

Paucula sunt et negligenter notata, quae *Fabricius* in monte Galandae, ditionis Rhaeticae, invenit (*Ad Valer. Cord. f. 235.*). Inter ea *Doronium* plantagineum, *Veratrum album*, *Ranunculus montanus* et *glacialis* etc.

Multo maiora sunt *Veronensium* botanicorum de montis *Baldi*, amoenissimi et ditissimi, gazis merita. Primus, qui eum multoties conscendit. Franc. CALCEOLARIUS, pharmacopola *Veronensis* fuit, quem comitati sunt celebres viri, *Ulysses Aldrovandus*, *Aloyfius Anguillara*, *Iulianus Fumanella* et *Io. Bapt. Olicea* (*Iter in Baldum montem ad calc. Franc. Seguieri plant. Veron. vol. 2. p. 445 f.*).

Baldus inons, lacui *Beraco* (*Lago di Garda*) ab oriente contiguus, inter *Veronam* et *Tridentum* extenditur. Altissimum cacumen, a Comite *Sternbergio* nuper mensuratum, 6860 pedes supra maris planum adscendit. Plantarum varietas infinita fere, quum praeter alpinas et boreales omnes fere magis australes ibi occurrant. A *Buffolengo* inde vallem clausam, pagum *Caprini* et sacrarium *Mariae Coronariae* visitavit. Rariores plantae, quas invenit, sunt sequentes:

Erythronium Dens Canis (*Mithridatica*). . .
Hypocoum procumbens. . ., *Reseda Phyteuma*.

(*Reseda Plinii*). Cf. *Sternbergii iter in rhaeticas alpes*, p. 50. . . *Athamanta cretenfis (Daucus)*. . . *Laserpitium Libanotis (Seseli aethiopicum)*. . . *Ligusticum peloponnesense*. . . *Tordylium officinale (Seseli creticum)*. . . *Campanula saxatilis*. . . *Valeriana celtica et montana*. . . . *Aconitum album*. . . *Arum Arifarum*. . . *Prunus Chamaeerasus*. . . *Anemone baldensis*. . . *Arnica scorpioides*. . . *Arnica cordata Wulff. (Pseudo-Doronium)*. . . *Plantago Wulffenii (Coronopus serpentinus Matth.)*. . . *Ferula nodiflora f. rablensis*. . . *Thapsia garganica*. . . *Saxifraga adscendens Vahl*. Cf. *Sternbergii iter nuperrimum* p. 50. Plures species sub generico nomine comprehensas non rite distinxit, nonnullas etiam satis obscuras nominat: e. g. *Acacalidem Diosc.*, quam solus *Amatus* pro *Erica baccante* habuerat. Videtur tamen Calceolarius *Empetrum nigrum* voluisse.

Vestigia Calceolarii pressit Io. PONA, pharmacopolus etiam Veronenfis, qui ad Car. Clusium primo, dein seorsim edidit: *Plantas, s. Simplicia, quae in Baldo monte reperiuntur*, Basil. 1608. 4. iconibus ligno incisus decoratas. Ioachimo Iungermannio Noribergensi et Nicolao Maronea comitibus totum montis amplissimum tractum percucurrit, non neglectis Caesaris *Niclesolae* viridariis, quae Pontini erant, ac in quibus plantae graecae plurimae colebantur. Praeter has, alio loco recensendas, Bal-

denſibus ipſis Pona operam dedit, praecipue frequentibus:

Veronica faxatilis p. 74. . . Wulffeniae Buonarotae (*Veronica petraea ſempervirens* p. 72.). Haec Linnaeo falſo dicta Veronica Pomae. . . Campanulae Cervicariae (*Trachelium maius petraeum* p. 62.). . . Phyteumati comoſo (*Trachelium minus petraeum* p. 70.). . . Bupleuro graminifolio (*Sedum petraeum bupleuri folio*, p. 111.). . . Geo montano (*Caryophyllata* p. 91.). . . Saxifragae adſcendenti (*S. alba petraea* p. 76.). . . Cherleriae Sedoidi f. Sileni acauli (*Ocimoides muſcoſum* p. 89.) . . Arenariae bavaricae (*Saxifraga bavarica* p. 60.). . . Cifto guttato (p. 8.) . . Atrageni alpinae (*Clematis cruciata* p. 68.). . . Ranunculo rutaefolio (*R. alpinus Coriandri folio* p. 87.). . . Bartſiae alpinae (*Clinopodium alpinum* p. 95.). . . Myagro faxatili (*Thlaſpi petraeum myagroides* p. 78.). . . Geranio argenteo (p. 91.). . . Trifolio alpino (p. 84.). . . Artemiſiae Mutellinae (*Abſinthium alpinum* 2.). . . Senecioni incano (*Abſinthium* 3 *alpinum.*) . . Centaureae Rhaponticae (*Centaureum maius* p. 65.). . . Aſpidio alpino (*Filix faxatilis criſpa* p. 101.).

Columnae amicus et Cluſii, Ferrandus IMPERATUS pharmacopoeus Neapolitanus, ſedulo plantas italicas et praefertim marinas, collegit, et vel amicis largitus eſt vel ipſe etiam in Hiſtoria natu-

rali, quae italice primum Neap. 1599. fol., dein latine Colon. 1695. 4. prodiit, publicavit. Mentionem maxime merentur:

Verbena nodiflora (p. 889.). . . Valeriana italica (*bulbosa* p. 869.). . . Crucianella monspeliaca (*Rubia spicata* p. 880.). . . Telephium Imperati (872.). . . Convolvulus Imperati (*marinus* 886.). . . Thapsia garganica (884.). . . Phyteuma pinnatum (*Rapunculus creticus* 882.). . . Gypsophila Struthium (871.). . . Euphorbia mauritanica (*Tithymalus aphyllus* 876.). . . Argemone mexicana (*Papaver spinosum* 873.). . . Ranunculus illyricus (888.). . . Cichorium spinosum (881.). . . Cnicus Acarna (883.). . . Parmelia fuciformis (*Fucus capillaris* 850.). . . Parmelia Roccella (*Alga fucus* 851.). . . Fucus barbatus (*Abies marina* 849.), natans (*Acinaria* 844.), lumbricalis (*Furcellaria* 842.). . . Plocamium (*Pal-mula marina* 844.). . . Ulva intestinalis (*Cava* 858.).

* * *

Borussiae plantas recensuit Ioannes *Wigandus*, Episcopus Pomezaniensis (*Vera historia de Succino prussico et de herbis in Borussia nascentibus*, Ien. 1590. 8.). Nomina antiquorum male traducta ad boreales plantas, ut vix possis dignoscere, quales velit. Stratiotem tamen aloidem, Melampyrum cristatum, Callam palustrem, Glaucem mari-

timam, Gladiolum communem et paucas alias manifestas habet.

* * *

Hercyniae saltus, borealis Germaniae gazophylacium botanicum, Io. THALIUS, medicus Northufanus († 1587.), primus perquisivit (*Sylva Hercynia* Frcf. ad Moen. 1588. 4.). Laurentium Hial, rei herbariae in universitate Ienenſi profefſorem, laudat praeceptorem. Inſignem copiam et rariorum hodie plantarum multarum etiam varietatum, congeſſit, nonnullas, praecipue graminum, erutu difficillimas. Novae ſunt, aut melius deſcriptae:

Veronica triphyllos (*Dactyliobotanon coeruleum* 39.). . . Eriophorum alpinum (*Gramen iunceum lanigerum* 55.).

Scabioſa Columbaria, ochroleuca et arvenſis 108. 109. . . Potamogeton perfoliatus (*μαλακόφυλλον* 86.).

Myosotis paluſtris (*Echium paluſtre* 40.). . . Campanula thyrſoidea (*Cervicaria tenuifolia* 32. t. 4.). . . Campanula glomerata (*Rapunculus ſylveſtris umbellatus* 94. t. 6.). . . Theſium Linoſphyllum (*Linaria montana* 72.). . . Lithoſpermum purpureo-coeruleum 74. . . Cicuta viroſa (33.). . . Caucaſis daucoides (*Daucus ἐχινόκαρπος* 37.). . . Laſerpitium pruthenicum (*Daucus λασιόκαρπος* 36.). . . Laſerpitium latifolium (*Li-*

banotis Theophrasti 71. . . Selinum Cervaria
 (*Libanotis alba minor* 71.). . . Sefeli annuum
 (*Libanotis ναρθηκοειδής* 71.). . . Chaerophyllum
 hirsutum (*Myrrhis Broccenbergensis* 77.). . . Li-
 num catharticum (λινοκάριος 72.).

Iuncus triglumis (*Lychnanthemus tenuis* 60.).

Vaccinium uliginosum (*Myrtus tenuifolia* 18.),
Vaccinium Oxycoccus 82.

Triantalis europaea (άλσιανάθεμον 15.). . . .

Gypsophila fastigiata (*Symphlytum petraeum* 113.).

Saxifraga tridactylites (*Dactylio botanon albo
 flore* 39.). . . Lychnis Viscaria (ἰξόκαυλος 59.). . .

Cucubalus Otites (κρυαυρόφιλον 68.). . . Euphor-
 bia Cyparissias cum Aecidio Euphorbiae 126. . .

Euphorbia amygdaloides 127. . . Rubus saxatilis

102. . . Ranunculus acoutifolius 101. . . Scutel-

laria galericulata (*Sideritis* 3, 104.). . . Euphra-

fia lutea (*Ericoides luteum* 39.). . . Euphrasia

Odontites (*Ericoides purpureum* 40.).

Draba verna (*Pilosella filiquata* 84. tab. 7.
 f. E.). . . Lunaria rediviva 74. . . Arabis Thaliana

(*Pilosella filiquata* 84. f. 7. f. D.).

Geranium lucidum (*Saxatile ὑγροσκοπέλον*
 44. . . Anthyllis Vulneraria (*Arthetica Saxonum*

10.). . . Orobus tuberosus (*Astragalus sylvati-*
cus 7. t. 1.). . . Orobus vernus 80. . . Lathyrus

latifolius 74. . . Astragalus microphyllus (*Cicer
 sylvestre minus* 37.).

Scorzonera glastifolia f. humilis 117. . . ? Crepis tectorum (*Chondrillae alia species* 22.). . . Hypochoëris glabra (*Chondrilla altera* 22.). . . Hypochoëris maculata (*Pilosella maior Gallorum* 83.). . . Apargia hispida (*Chondrylla altera Dodonaei* 23.). . . Hieracium alpinum 57. . . Hieracium cymosum (*Intybi spec.* 5, 64.). . . Hieracium sabaudum (*Intybi spec.* 7, 65.). . . Hieracium praemorsum (*Intybus ἀφύλλόκαυλος* 9, 66.). . . Hieracium murorum (*Int. nigrifolius lanuginosus* 11, 67.). . . Hieracium paludosum (*Int. uliginibus familiaris* 15, 67.). . . Sonchus alpinus (*Int. πλατύφυλλος* 62.). . . Chondrilla iuncea (*Int. species* 3, 64.). . . Prenanthes purpurea (*Lact. sylv. ἐρυθράνεμος* 75.). . . Serratula tinctoria (*Centauroides* 26.). . . Senecio paludosus (*Conydia aquatilis maxima* 21.). . . Senecio farracenicus (*Consolida farracenica* 27.). . . Conyza squarrosa (*maior montana* 20.). . . Centaurea montana (*Cyanus integrifolius* 29.). . . Centaurea phrygia (*Cyanus κυνογκλωσσόφυλλος*). . . Centaurea paniculata (*Cyanus sylvestris tenuifolius*).

Orchis bifolia (*candida* 82.). . . Epipactis pallescens (*Alisma κυμβαλιάνθεμον* 13.). . . Cypripedium Calceolus (*Alisma κολιάνθεμον* 13.).

Betula pubescens (*pumila* 20.). . . Empetrum nigrum (*Erica baccifera* 41.).

Blechnum boreale (*Lonchitis aspera* 72.). . .
 Lycopodium Selago. (*Selago tertia* 116.).

* * *

Ipse Paracelsi et adfectarum stulta ignorantia, licet omnis eruditioni generis vehementer obfuerit, haud impedivit tamen rei herbariae patriae culturam. Plerique enim, qui in Paracelsi verba iuraverunt, adeo adhaeserunt patriis, i. e. germanicis medicamentis, ut summo studio ea conquirere, summa diligentia describere et illustrare suum ducerent.

Celeberrimus fere est Leon. THURNEISEN, natus Basileae 1530. Aurificis officinam, fraude captus vilissima, deseruit, stipendia meruit et in metalli fodinis laboravit, donec agryta curationibus celebratus, Electori Brandeburgico commendatus, ab hoc archiater nominatus fuerit. Quo munere indigne abusus, in exilium pulsus, vagabundus Coloniae 1595. obiit. „*Historiam plantarum omnium*,“ Berol. 1578. fol. edidit, in quo umbelliferas solas tractat, admittis nugis theosophicis et astrologicis.

Non defuerunt inter hos, qui ad augendam rem herbariam nati viderentur: e. g. Io. *Fischartus*, obscurus ceteroquin homo, cuius librum *Michaël Toxites*, Rhaeticus, post medicus Haganoensis edidit. Titulus est: „Horn des Heyls moischlicher Blödigkeit: oder Kreutterbuch, darin die Kreutter des teutschen Landes, aus dem Liecht

„der Natur, nach rechter Art der himmlischen
 „Einführung beschrieben durch *Philomusum Anony-*
 „*nium*, nachmals durch *Doctorem Toxiten*.“
 Strasßb. 1606. fol. Astrologicus liber continet ta-
 men patriarum herbarum descriptiones adeo exactas,
 adeo claras, ut optimae omnium iudicari possint,
 quae ad id usque tempus prodierant. Loca etiam
 natalia egregie indicantur: icones adduntur
 eximiae, licet *Dulcamarae* falsissima sit. Nomina
 ceteroquin erronea, ut *Gratia Dei* pro *Erodio cicutario*,
Smyrnium pro *Imperatoria*, *Salicaria* pro
Lysimachia, *Galeopsis* *Melissa* pro *Leonuro Marrubi-*
biatro ponantur.

* * *

Hispanicae provinciae, *Valenciae* plantas hoc
 saeculo primus examinavit *Iacob. Petr. ESTEVE*,
 interpres theriacorum *Nicandri*. Licet *Hallerus*
 id herbarium *Valentinum*, velut typis excusum iam
 citet (*Bibl. bot.* 2, 671.) nunquam tamen prodiit,
 a solo *Escolano* (*hist. de Valencia* I, col. 681.)
 visum. Cf. *Cavanill. in annal. hist. natur. hispan.*
n. 20. p. 116.

Alter peregrinator botanicus Hispanus fuit *Ioannes*
FRAGOSUS Toletanus, chirurgus *Philippi II.*,
 qui cum *Franc. Hernandezio* *Hispalensem* provin-
 ciam perquisivit. Edidit librum utilem „de succe-
 daneis medicamentis. *Matrit.* 1575. 12. Cf. *Ca-*
van. l. c. p. 111.

Tertius Bernardus CIENFUEGOS Tarraconensis, ab Ignatio *Affo* primo, dein a *Cavanillesio* laudatus, professor Alcalensis, totam Hispaniam peragraverat. Reliquit septem tomos historiae plantarum, cum picturis egregiis et doctis adnotationibus, qui etiamnum scripti latent in bibl. regia Escorialensi. Cf. *Cavan. l. c. p. 123.*

CAP. III.

HORTORUM CULTURA.

Paucis exponi nequit, quot quantaque emolumenta in rem herbariam augendam et amplificandam ex hortorum botanicorum cultura redundent. Etenim, quae, per varia climata, folique et terrarum innumeras differentias dispersa, a nemine fere observari et examinari possint, ea omnia unicus hortus botanicus iungit, observatuque ita facilia reddit, ut instructioni iuventutis suppetant. Accedit, differentias plantarum, sive essentiales sint sive accidentales, nonnisi in cultis rite decerni posse, novas etiam plurimas species, quae a negligente aut non satis instructo observatore peregrinante haud definitae erant, in horto demum cultas optime determinari. Unde elucet, tum omnino plantarum cognitionem incrementa cepisse laetissima, cum horti coli coepissent. Fuit id autem praecipuum in Italia, medio saeculo decimo sexto.

Antiquissima hortorum botanicorum vestigia, Theophrasti Eresii, Mithridatis regis, Antonii Castoris, Caroli Magni, Matthaei Sylvatici, suis iam locis citavimus. Post restitutas autem literas Italia prima et illustria proposuit exemplaria hortorum et privatorum et publicorum, in quibus plantae omnis generis, et a remotissimis regionibus adlatae, coeherentur.

Immortalis Torquati Tassi patronus, literarum omnium patronus liberalissimus, Alfonsus Estensis, dux Ferrariae, gloriam meruit sempiternam eo etiam nomine, quod, Musa maxime Brassavolo moneute, hortos plures botanicos instituerit ac coluerit: amoenissimum maxime, Pado circumdatum, quem Belvedere nominabat (*Brasavol. exam. p. 288. 289. 299.*). Tribus iis hortis praefuit per aliquod tempus Pancius, prof. Ferrariensis (*Fantuzzi vita di Aldrovandi, p. 257.*). Hoc ducis exemplum sequuti sunt plures Ferrarienses. Ioannes *Brasavolus*, patruus Musae viridarium habuit (*Brasavol. exam. p. 316.*). In horto nobilis *Acciajuoli* Ferrariensis rariores pleraeque plantae conspiciebantur (*Amat. Lusit. in Diosc. p. 290. 375. 448.*). Tantum omnino Ferrariae studium plantarum exoticarum fuit, ut exteri botanophili eo potissimum confluerent, quod de Io. *Falconero* Anglo, narrat Amatus, qui herbarium insigne, Ferrariae potissimum collectum, servabat (*in Diosc. p. 337.*

557.). Quotannis enim Ferrarienses in Graeciam Afiamque navigia mittere consueverant, quae femina plantasque rariores inde reportarent.

Simile fuit studium Venetorum. Patricii Michellii et Cornarii laudantur a Brasavolo, Mariuo et Anguillara, quod simplicia ex Oriente advehi, plantasque rariores in ditissimis hortis coli iusserunt. Aegyptiacas etiam plantas, ut fabam Aegyptiam (*Arum Colocasia*) in pluribus venetis hortis coli vidit *Amatus* (*in Dioscor. p. 240.*). Hieronymum Capellum, Senatorem Venetum et Cretae proconsulem, plantas innumeras graecas Patavium misisse, ac Nicolum Contarenum Patricium, hortum ditissimum prope Campum Sancti Petri aluisse, testatur *Prosp. Alpinus* (*in praef. ad exot.*).

Patavii vixit botanices summus promotor, Gaspar a Gabrichis, qui nullis sumptibus pepercit, ut quascunque conquireret plantas (*Stephan. de re hort. p. 45. Gesner de hort. German. f. 239. b.*). Tres alios hortos patavinos, Priuli, Pasqualigi et Bernard. Travisini laudat *Anguillara* (*di' sempl. p. 34. 80. 90.*).

Primus omnino hortus academicus Pisis, iubente Cosmo medico, praefecto Luca Ghinio, instructus fuit. Anno enim 1544 ad Arnun flumen magnificus Princeps donavit fundum, qui tum a Ghinio tum a Caesalpino successore adeo ditatus fuit, ut Belonium 1555. admiratione impleverit. Qui post

Cosmum Etruriam imperio rexit, Ferdinandus Iosephum *Benincasam*, quem *Casabonam* vulgo appellant, in Orientem misit, ut plantas et semina colligeret, reducem horto praefecit (*Calvi comm. histor. Pisani vireti. Pis. 1777. 4.*). Is etiam Florentinum hortum primus instruxit.

Post Pisanum primus fuit Patavinus hortus, inauguratus 1545. a Patriciis Venetis et Patavinis, qui rei herbariae promovendae studerent. Primus index, satis pauper, Venetiis 1591. 8. prodiit plagulis tribus.

Coeperunt autem primam cathedram stabilire, ut simplicia omnia exponerentur, quam ex anno 1533. primus occupavit Franc. *Bonafides* (*Tiraboschi letterat. ital. vol. 7. p. 2. p. 50.*). Suadente praeprimis et indies magis urgente ipso Bonafide Daniel tandem Barbarus, patriarcha Aquilagenensis, viridarium exstrui iussit (*Belon. neglect. cult. plant. ad Clus. exot. p. 239.*). Id iam 1533. factum fuisse licet Hallerus arbitretur (*Bibl. bot. 1, 266.*). Tiraboschio tamen potius credendum, qui annum 1545. ex actis ipsis indicat. Aloysio Anguillarae, primo horti praefecto mox successit Melchior Guilandinus, ei autem Io. Ant. Cortufus et Prosp. Alpinus.

Sequuti sunt Bononienfes, qui 1568., Ulyffe Aldrovando hortante, hortum in patria academia stabiliverunt.

In agro Veronenfi Caesar Niclesola habuit prae-

dium, plantis peregre nis dicatum, ubi in viridariis duobus amplissimis colebantur rarissimae quaecunque graecae plantae, quas *Pona* descripsit (*iter in Baldum*, p. 9.).

Neapoli erat hortus ditissimus Io. Vincent. *Pinnelli*, quem multoties celebrat *Maranta*: Arimini Iul. *Moderatus*, Romae Scipio ad S. Apostolum hortos alebant, quos nominat C. Gesnerus.

In agro Lucensium hortum fatis amplum ac locupletem habuit Vincentius a Monte Catino, ubi a longo inde tempore arbores peregrinae colebantur (*Belon. l. c.*). Florentiae Nic. Goddius hortum aluit praestantissimum, cui praefuit Benincasa.

* * *

Gallia pauciores eo aevo hortos botanicos exhibet. Celeberrimus fuit Renati Bellaii, episcopi Cenomanensis, omnium, ut *Stephanus* ait (*de re hort. p. 31.*) nobilissimus et ditissimus. Nominat id praedium Toutuoia, Cenomanorum urbi vicinum, *Belonius* (*neglect. cult. p. 216.*).

Cum idem *Belonius* anno 1558. etiamnum Parisinae universitatis antistites moneat, facili negotio posse hortum institui academicum (*l. c. p. 240.*), patet, eo demum tempore caruisse horto botanico Parisios.

Primum autem in Gallia conditi horti publici exemplum, est Mospeliensis, quem a Rich. Bellevalio instructum, suadente duce Ventadour, uni-

versitati donavit Henricus magnus (*Histoire de Languedoc, tom. 5. p. 487. 505.*). Ibi gallicas, alpinas et pyrenaicas plantas, numero MCCC coli, testatur Olivarius de Serras (*théatr. d'agricult. 1600. Paris. fol.*).

* * *

In Germania qui horti eius saeculi fuerint, memoriae prodidit Conr. Gesnerus (*de hort. German. ad cult. Valer. Cordi.*). Ipse autem Euricius Cordus, Theod. Zwingerus Basileae, Matth. Curtius Lindaviae, Bened. Aretius Bernae, Israël Minckelius Argentinae, Petrus Condenbergius Antverpiae hortos aluerunt. Hieron. Tragi etiam, Leon. Fuchsi et Laur. Scholtzii Vratislaviensis horti eo aevo celebres fuerunt. Catalogum plantarum, primum plantarum, quae in Germania hortis proveiebant, edidit Conr. Gesnerus, dein horti sui Laur. Scholtzii (1594.).

Leidae hortus publicus academicus, suadente Ger. Bontio, 1577. conditus est, Theod. Augerio Clutio primo praefecto, cuius filius mox itineribus per Europam Australem et Africam susceptis insigniter novum hortum ditavit. Successit Clutio 1589. Petr. Paavius, partes autem provinciae demandatae sunt Car. Clusio et Bern. Paludano (*Berhaav. hist. hort. in limine indic. alter. hort. Lugd. bat. 1720. 4.*).

CAP. IV.

PEREGRINATIONES ET ITINERA,
QUAE REI HERBARIAE AMPLIFICANDAE
INSERVIERUNT.

Quantopere profuerint itinera, vel alio fine suscepta, rei herbariae per ipsa barbara saecula, supra praecepimus. Iam vero, quum lux liberiorum cognitionum alacritate nova studia incitaret, in ipsum hunc finem instituta itinera messim ingentem plantarum novarum attulerunt.

Merus et simplicia orientalia triplici potissimum via Europam adferebantur. Prima borealis per Bactrianam caspiumque mare tendebat Casanum, unde Novogrodum et Wisbium (in insula Gottlandia) ibatur (*Lopez de Gomara hist. de las Indias, p. 99. in Barcia historiador. primit. de las Ind. vol. 2. — Sartorii hist. civit. hanseat. p. 198 f.*). Secunda via per pontum Euxinum ducta, Trapezunti in Tauride urbe emporia habebat (*Clavijo hist. del gran Tamorlan, p. 113. Lopez de Gomara l. c.*). Tertia demum via per sinum persicum et mare rubrum, Alexandriam aut Halepurn agnoscebat, velut celeberrima commercii emporia: licet, et ipso fatente *Sanuto Torfella*, multo carioris pretii et vilioris indolis merces essent, quae hac via in Europam advehebantur. Varia etiam simplicia nunquam per Alexandriam, sed semper

per Tauridem et Trapezuntum venerunt, velut Rheum, Cinnamomum, nuces moschatae, caryophylli (*Clavijo p. 113. 190.*).

Interea a medio inde faeculo decimo quinto Lusitani, principe Henrico iubente, occidentalem oram Africae navigando perquisiverunt Maderam primum, dein 1456. Capitis viridis insulas, promontorium viride et rubrum appulerunt, cuius Ludovicus praeprius *Mostus*, Venator, qui *Cadamofo* vulgo appellatur, narrationem reliquit (*Ramusio coll. 1.*). Impulit autem principem Henricum, ut huc potissimum navigia tendere iuberet, magnus mercimoniorum pretiosorum proventus in iis insulis. *Dracaena* maxime *Draco*, quam ad portum sanctum Madaerae inventam describit Mostus (*Ramusio 1, f. 106.*) quaeque Sanguinem draconis, ab antiquo omnino diversum, largiebatur, magni aestimatum. Saccharum etiam in Madera et aliis insulis Canaribus colebant Lusitani. Laurus indicae lignum rubrum, eximiam materiem, mensis elegantissimis idoneam et Lichenem Roccellam, *Ori-cello* dictam, e Canariis insulis apportarunt Lusitani. Ad fluvium Senegal invenit Mostus arbusculam, quae phascolos ferat coccineos cum hilo atro exiguos — *Abrum precatorium* (*Ramusio 1. f. 113. a.*). Ad promontorium viride arborem vastissimam, 17 ulnas diametro — *Adamsoniam digitatam* (*ib. f. 118. b.*).

Oram Africae occidentalis iugiter legentes Lusitani, 1460, Alphonso Sequeira duce, litus invenerunt, quod a *Zingibere Malaguetia* (alias *Amomum Granum Paradisi*) nomen habet. Is olim fructus a Mauris, Mandingis, per desertum ingens Zaharam, Tunctum portabatur (*Barros decada, da Asia portugueza, f. 53. d.*).

Lusitani sequentibus annis lineam ultra aequinoctialem progressi, Alphonso Aveira duce, Beninum et Congum regionem invenerunt, ubi *Myrtus Vincenta* (*Rabo pola*) provenit, haud tanti aestimata ac piper orientale (*Barros l. c. f. 40. d. 41. a.*). Fallitur ergo amicus olim *Sprengelius* (*hist. geogr. 376. 377.*) dum Malaguettam et Pimentam confundit.

Paullo post (1486.) detectum a Bartholomaeo Diaz caput bonae spei, *Vasco da Gamma* viam monstravit, qua peti India orientalis posset. Earum regionum commercium lucrosissimum ex eo inde tempore Lusitani fortiti sunt, donec (1520.) Ferdinandus Magellanus, Lusitanus et ipse, a rege suo neglectus aut offensus, Hispanis suaderet, aliam sibi munire, et occidentalem quidem viam, qua sub America ipsa iretur ad Indiam orientalem. Invidiam continuam bellaque ipsa crudelissima commoverunt Caryophylli aromatici, quos e Moluccis, Santalum, quod e Timor, Camfora, quam e Borneo, et Aloë, quam e Succotra reportarunt Lusitani

(*Barros* 1, 114. 147. *Lopez de Gomara* in *Barcia historiad.* 2, 92. 93.). Invidiam mercatorum Alexandrinorum primum tumultum Indorum contra Lusitanos sollicitasse, refert *Petrus Martyr* (*epist.* 10, 181.).

Quum Ceylonam Lopo de Soarez 1519. detexisset, Cinnamometorum in ea insula frequentium etiam potiti sunt Lusitani: *Cocos maldivica* (*Lodicea Commerf.*) innotuit ut alexipharmacum, dum Io. Gomez 1525. insulas Maledivas occuparet (*Barros* 3, 70.). Sumatra a Georgio Albuquerque Lusitanis subiecta largita est Camforam e Fansora, Santalum album, Aquilariam, Terminaliam Benzoin, Metroxylon *König.*, Nipam fruticantem et Elateu sylvestrem (*Barros* 3, 114. 128.).

Caryophylli aromatici maxime ex insulis Ternate, Tidor, Bocham, Mutel et Palo Caballo, quae ab occidente insula Gilolo vicinae sunt, proveniebant. Praefuit huic mercatui legatus Lusitanorum, Antonius Calvaõ, in insula Ternate residens (*Barros* 3, 127.).

* * *

Novus interea orbis detectus novum etiam et immensum Florae imperium revelavit. Indiam quaesiverunt aromatibus et auro ditissimam, qui primi Americam adierunt, Indiam etiam appellarunt novas terras, Indiaeque plantas ibi observare sibi visi sunt. Quid quod Europaeos flores in Chi-

lenſi regione deſcribat poëta Alphonſus *Ercilla* (*draucana*, *cant.* 17. *p.* 176.).

„El blanco lirio y encarnada roſa,
 „junquillos, azahares y moſquetas,
 „azucenas, jazmines y violetas.“

Et ipſe *Cortuſius*, egregius alioquin botanicus, *πικνύζουρον* Dioſc. (*Leonurum Marrubiaſtrum*) cum Papas Peruano (*Solano tuberoſo*) commutavit (*I. Bauh. hiſt.* 3, 623.). Arachiduam Theophrasti idem credidit *Cluſius*.

Protinus ut ſumma ingenii vis et fortitudo Chriſtophori *Columbi* 1492. inſulas Indiae occidentalis appuliſſet, novae plantae novique fructus ſemet ipſi obtulerunt. *Dioſcorea fativa*, *Amyriſ balsamifera* (*Almaſtigā*, arbol, que en la hoja y eh fruto es ſemejante al lentisco), *Zea Mays*, *Nicotiana Tabacum*, *Bombax Ceiba* primae plantae fuerunt, ad quas Hiſpanorum animi attendebant (*Barcia hiſtoriad.* 1, 24.).

Quum *Columbus* ſecunda navigatione detegeret *Guadalupam*, *Bromelia Ananas* primum innotuit. (Cierta fruta, que parecia piñas verdes, y Uenas de una carne, que parecia Melon, muy olorosa y ſuave. *Barcia* 1, 43.). Huic fructui palmam prae omnibus tribuebat rex *Ferdinandus* (*Petr. Martyr rer. ocean. dec.* 2. *lib.* 39. b.). *Cinnamomum* invenerunt Hiſpani in Hiſpaniola (*Barcia* 1, 61.) quod *Laurus montana* eſſe videtur: *Myrobalanos*

in Veragua, qui e *Terminalia latifolia* venisse videntur (*ib.* 106.): Palmam novam, e cuius fructibus cerasa aemulantibus vinum parabatur, *Bactris maior* (*ib.* 112.): *Mammeam americanam*, fructum suavissimum: *Iatropham* denique *Manihot*, e qua panis conficiebatur (*ib.* 118.), quo vesci malebant Hispani, quam triticeo, quod sapidi sit gustus ac facilius stomacho concoquatur (*Petr. Martyr epist.* 8, 156.). Iuccam vocabant incolae, cuius succum, aconito letaliorem esse aiebant, qui epotus ilico perimat, panem autem ex eius farina confectum sapidum esse et salubrem omnes confitebantur (*Petr. Martyr de reb. ocean. lib. i. p. 2. Oviedo in Barc.* 1. p. 6. 7.).

Mexicanum regnum detectum 1519, Cordova, et occupatum 1520 Cortesio ducibus; Peruvianum imperium 1527 — 1530 a Francisco Pizarro subiugatum; Chileusis natio Hispanis post diuturna bella submissa a Valdivia 1548.; Florida occupata a Ferdinando de Soto eodem fere tempore; Brasilia longe antea (1500) a Petro Alvarez Cabral Lusitanorum imperio submissa; novae terrae, quas Ferdinandus Magellanus in America australi et oceano pacifico (1519) detexit, novarum plantarum innumeram copiam Europaeis tradiderunt, quae tum usui medico ac oeconomico idoneae tum ad rei herbariae doctrinam amplificandam commodissimae videbantur.

Primus, qui novi orbis plantas uberius descripsit, Gonzalus Ferdinandus *Oviedus* de Valdes est, summus Hispaniolae et Dariae praefectus; memoriter autem conscripsit historiam 1525 post reditum. (*Barcia historiadores* 1. *Ramusio* 3. *Purchas Pilgrims* 2.). Quae maxime memorabiles ipsi videbantur, sequentes sunt:

Mammea americana (*Mamey p. 37. Barcia.*).
 . . Annona muricata (*Guanabano ib.*). . . Pfidium pomiferum et pyriferum (*Guayaba ib.*). . . Cocos nucifera (*Cocos p. 38.*). . . Cocos fusiformis (*ib.*).
 . . Chamaedorea gracilis Willd. (*Ai unas palmitas, que tienen la hoja como la de los palmitos terreros del Andaluçia, y estas llevan por fruta unas cuentas pequeñas y redondas p. 39.*). . .
 Elais occidentalis (*Ai otras palmas altas y de buenos palmitos etc. ib.*). . . Thrinax parviflora (*Palmas muy espinosas ib.*). . . Areca oleracea (*Palmitos muy excelentes para comer ib.*). . . Quercus falicifolia (*Encinas buenas de comer ib.*). . .
 Vitis indica (*Parras: sed uvas mas gruesas no tan agras ib.*). . . Carica cauliflora (*Higos del mastuerzo p. 40.*). . . Chryfobalanus Icaco (*Membrillos ib.*). . . Laurus Persea (*Perales ib.*). De eadem Petr. *Martyr ocean. f. 41.* . . . Crescentia Cujete (*Higuero, que echan calabazas redondas ib.*). . . Spondias Mombin (*Hobos p. 41.*). De eadem Lopez de Gomara p. 60. Petr. *Martyr*

f. 39.) . . Guaiacum officinale (*Palo santo*, *Guaiacan ib.*). Guaiacum Xagua ? p. 42. . . Hippomane Mancinella (*Manganas de la Jerva p. 42.*). . . Bambusa Guadua Humb. (*Caña p. 44.*). . . Convolvulus Batatas (p. 45.). . . Ceropia peltata? (*Platanos p. 46.*). . . Cactus Tuna (p. 27.). . . Heliconia Bihai (*ib.*).

In eadem *Barciae* collectione Alvarus Nuñezius *Cabeça de Vaca* Floridae plantas describit: Cassiam Fistulam (cuius uberrimum invenerunt Hispani proventum): Limoniam acidissimam: Hedwigiam balsamiferam (non Myroxylon peruiferum ut vult *Bauhinus in pin.*), Canellam albam, Ingam sagifoliam Willd.

Mexicanas plantas *Lopezius de Gomara* paucas habet: Agaven americanam (*Maguey. Metl. Barcia tom. 2. p. 211.*) Tolviferam Balsamum: Cactum coccionelliferum (*Nuchtli p. 79.*): Theobroma Cacao (p. 82. 209.).

Peruvianas plantas primus descripsit *Çarate* (*Barcia 5.*) qui (p. 10. 477.) nomine Papas Solani tuberosi meminit.

Paraguaienses poëta *Martinus del Barco* in Argentina (*Barcia 5.*) ubi p. 9. Passiflora coerulea, Mimosa pudica et Dorstenia Contrayerva memorantur.

Adiit etiam Indiam occidentalem (1542 — 1556) Hieronymus *Benzoni*, Italus, cuius „no-

„va novi orbis historia“ Genev. 1578. 8. plantarum quarundam memorabilium descriptionem continet. Inter eas eminet *Petum*, s. *Nicotiana Tabacum*, cuius usum is uberius observavit. Non multo post Benzoni reditum (1559) herba ea Lisbonae iam culta, velut remedium ulcera maligna faciens, oratori gallico Ioanni *Nicotio* innotuit, qui, tum foliis tum aqua destillata tentatis, eximium eius usum semet observasse Regi Galliae nunciavit. Quo quidem iure nomen ipsius plantae tributum fuit (*L'Agriculture et maison rustique, par Ch. Estienne et J. Liebaut, p. 208. Rouen 1647. 4.*). Fuit autem ea species *N. Tabacum*, quod e descriptione *Nic. Monardis* (*apud Clus. exot. p. 307.*) elucet. Mox vero et *N. fruticosa* (*Petum femina* et *N. glutinosa* et *N. rustica* fuerant, ut quatuor iam species Clusio innotuerint. Optimus *Conr. Gesnerus*, qui experiri omnia consueverat, folia eius herba et manducare et fumum fugere ausus fuit, quo ebrietatis speciem et vertiginem sibi conscivit (*epist. medic. f. 79. b.*). Eadem in cane experimenta repetiit *Aegidius Everardus*, qui insignia commoda herbae praedicavit (*Comm. de herba Panacea, quam alii Petum, alii Nicotianam vocant, Antwerp. 1587. 12.*). *Monardis* tractatum interpretatus est *Iacob. Gohory* (*Instruction sur l'herbe Petum, Rouen 1588. 8.*).

Meminit etiam primus Benzonius arboris il-

lius mirabilis, quae perennes aquas e foliis fundat, *Nepenthes* sine dubio *destillatoriae*, cuius vero patria (Zeilona) falso habetur insula Ferro. Recurrit tamen haec arboris historia in plerisque posterioris aevi scriptis, et ipso C. *Bauhini pinace* (p. 512. 513.).

E primis memorat Benzoni *Coram* fruticem, quem adfiduo Peruanos in ore gestare adfirmat, ut nec sitim sentiant nec virium infirmitatem. Est autem, ut Ios. *Jussieuus* observavit, *Erythroxyl* species, cuius proventus in provincia Peruviae, Yungas dicta, tam copiosus est, ut quotannis 7 — 800,000 numi, quos *Piaftros* dicunt, inde redeant (*Lam. encycl.* 2, 393.).

Brafiliae historiam naturalem primus conscripsit monachus Carmelita, Andreas *Thevetius* (*Les singularitez de la France antarctique*, Antwerp. 1558. 8.). Licet rudiores plantarum icones addat, ac diu se in Brasilia commoratum fuisse adseveret, fidei tamen parum meretur, quum non immerito de fama ipsius detraxerit Ioannes *Lerius*, Margella-Burgundus, candidus homo et ecclesiasticus, qui ad fidem Reformatorum propagandam, iubente summo Colignio, cum aliis Brasiliam (1556.) adgressus est (*Histoire d'un voyage fait en Bresil.* 1576. 8.). Difertis is verbis fatetur, terram ipsam a Brasiliano potius ligno, quam hoc ab illa nomen accepisse (p. 194.). Describit plantas sequentes:

Zamiam furfuraceam (202. *Ayri, palmam, ligno durissimo.*). . . Copaiferam officinalem (*ib. Copan.*). . . Amyridem balsamiferam (202. *Bois de senteur de roses.*). . . Cerberam Ahovai (*ib.*). . . Anacardium occidentale (205. *Acaion.*). . . Musam sapientum (*Paco 205.*). . . Nicotianam Tabacum (*Petum 212.*). . . Caladium esculentum *Venten* (*Caïou, espèce de Choux 214.*). . . Convolvulum platanifolium (*Hutich 214.*). . . Arachin hypogaeam (*Marobi 215.*).

Et in cosmographico opere (*La Cosmographie universelle, 1. 2. Paris 1575. fol.*) *Thevetius* plantarum descriptiones dedit parum fidas iconesque aequae incertas. Sic (*vol. 1. f. 69. b.*) oleraceam plantam, *Achanaca*, habet, quae contra morbum Yaws dictum, expedit. Fabulosa pariter est historia Rhabarbari (*f. 126.*) et miserima figura, e *Marino* mutuo accepta. Smilacem Chinam paullo melius tractat (*f. 415.*). Qualis sit arbor zeilanensis *Gehuph* (*f. 419. b.*) plane ignoro. Convolvulum platanifolium male delineat (*vol. 2. f. 921. a.*) ut et Cerberam Ahovai (*f. 922. a.*): pessime Nicotianam (*f. 927. a.*) et Iatropham Manihot (*f. 948. b.*).

Quae alii invenerunt, collegit Nicol. *Monardes* prof. Hispalensis in libro, quem *Clusius* in exoticis interpretatus est. Multa ipse viderat, plura etiam, velut *Carañam*, quae etiamnum definire ne-

quimus: medicus tamen medico consilio omniã describit. Praecipuae plantae, systematice determinandae sunt:

Hymenaea Courbaril (297. *Anime.*). . . Populus balsamifera (238. *Tacamahaca.*). . . Iatropha Curcas (299. *Oleum cicinum.*). . . Tolvifera Balsamum (304.). . . Guaiacum officinale (312.). . . Dorstenia Contrayerva (311.). . . Smilax China et Sarsaparilla (315. 316.). . . Laurus Sassafras (320.). . . Canella alba (323.). . . Iatropha multifida (*Avellanae purgatrices* 334.). . . Convolvulus Mechoacanha (334.). . . Capsicum annuum et frutescens (*Piper* 340.). . . Passiflora incarnata (*Granadilla* 347.). . . Helianthus annuus (*Herba Solis ib.*). . . Tropaeolum maius et minus (*Flos sanguineum et Nasturcium peruanum* 348.).

Monardis librum cum aliis fere excerptit Ioan. Fragosus, quem supra iam citavimus. „Discursos de las cosas aromaticas etc. de las Indias, „Madr. 1572. 8.“

Neque Gaufridus *Linocierus* peculiaria multa habet, sed pleraque e Monarde, Lerio, Garcia et Acofta (*Histoire des plantes aromatiques, qui croissent dans l'Inde tant occidentale, qu'orientale.* Paris 1584. 16.),

* * *

Orientis interea regiones, eximiarum plantarum feracissimae et veterum monumenta maxime

illuſtrantes, eruditorum curioſitatem excitarunt: quorum ſtudio factum eſt, ut plantae, quas Dioſcorides et Arabes dixerunt, indies magis innotefcerent et melius exponerentur.

Primus autem peregrinationem eiſmodi utiliſſimam ſuſcepit Petrus BELONIUS, Cenomanus (nat. 1517., occiſus a latrone Romano 1563.). Peragratis ab ineunte adoleſcentia Gallice, Helvetiae, Italiae, Germaniaeque partibus, Cardinali Turnonio commendatus et ab eo ſuſtentatus, adiit Orientem (1546.) ac per tres annos Graeciam, Archipelagum, Aſiam minorem, Syriam et Aegyptum perquiſivit, in plantis potiſſimum ſtudioſus, neque tamen animalia aut ipſos hominum mores neglexit. Gallice conſcriptas obſervationes Cluſius latine interpretatus eſt et exoticis ſuis addidit.

Utilia multa et nova occurrunt, e. g.:

Platani orientalis vera deſcriptio et icon (p. 9.).
 . . Salvia pomifera. . . Aristolochia baetica ſ. altiſſima Fontan. (p. 9.). . . Brotera corymbosa (Chamaeleon niger in inſula Lemno p. 34.). . .
 Euphorbia Apios in monte Atho (p. 43.). . . Cotyledon Umbilicus (p. 56.). . . Acacia vera (p. 123.). . . Lawſonia inermis (p. 135.). . . Caulis orientalis (p. 200.). . . Ephedra altiſſima (p. 206.). . . Prunus Laurocerafus (Ceraſus trapezuntina.).

Secundus Orientem adiit Melchior **GUILANDINUS** Boruffus, post reditum prof. Patavinus († 1589.) acerrimus homo, Matthiolo praefertim adversarius. In Aegypto et Syria fuit 1559 et 1560, ex captivitate piratarum redemptus Fallopii liberalitate. Edidit celeberrimum et eruditissimum „de Papyro“ tractatum, Venet 1572. 4. odii praeterea plenum libellum „Theonis adv. Matthaeolum,“ Patav. 1558. 4. Tantopere saepius fallitur, ut Belladonnam cum Mandragora confundat (*Matthiol. ep. 5. p. 134.*).

Vestigia Belonii pressit, incredibili plantarum amore accensus, optimus vir **LEONARDUS RAUWOLFIUS**, Vindelicus († 1596.), qui per tres annos (1573 — 1576.) Asiam minorem, Syriam et Persiae partem visitavit. Itinerarium ipsius (*Aigentliche Beschreibung der Rayss etc.*, Lauingen 1583. 4.) descriptiones plerumque exactas plantarum plurimarum continet, quas numero **DXIII.** siccatas ex Oriente reportaverat: servantur eae etiamnum in bibliotheca Leidensi, iisque investigatis **Io. Fr. Gronovius** „floram orientalem“ **LB. 1755.** S. elaboravit. Redierunt tamen plures iconibus elegantibus expressae in **C. Gesneri opp. ed. Schmiedel.** Itinerarii Rauwolfiani editio, quam supra citavi, quarto libro continet **XLII.** icones plantarum orientalium, in opere ipso descriptarum, plerumque novarum, e. g.:

Plantago Lagopus (*Catananche n. 6.*) saepe repetita ab Imperato, C. Gesnero, C. Bauhino.

Convolvulus Imperati (*n. 54. b.*). . . Echium italicum var. β . (*n. 120.*). . . Solanum Melongena (*n. 75.*). . . Sol. sanctum (*n. 73. b.*). . . Anabasis aphylla (*Kali Arabum n. 38.*). . . Artedia squamata (*Gingidium Diosc. n. 287.*). . . Pastinaca Secacul Ruffel. (*n. 74. b.*). . . Statice finuata (*Limonii species, n. 314.*).

Leontice Chryfogonum (*n. 119.*).

Michauxia campanuloides (*Medium 248.*) multo elegantius ea redit in *Gesneri opp. ed. Schmiedel tab. lign. 4. fig. 36.* . . Lawsonia inermis (*n. 60.*).

Rheum Ribes (*n. 266.*).

Reaumuria vermiculata (*Kali n. 37.*). . . Zygophyllum Fabago (*Morgsani n. 113.*).

Acanthus Dioscoridis (*n. 285.*).

Hibiscus Trionum (*n. 193.*).

Hedyfarum Alhagi (*Agul. n. 94. 173.*). . . Astragalus christianus (*n. 116.*). . . Astrag. densifolius (*Tragium alterum n. 29.*). . . Astrag. colueoides (*Tragacantha altera n. 281.*).

Scorzonera tuberosa (*Chondrilla altera n. 17.*). . . Artemisia iudaica (*Scheha n. 456.*). . . Gnaphalium sanguineum (*Baccharis n. 285.*). . . Baccharis Dioscoridis (*Conyza n. 54.*). . . Erigeron tuberosum (*Chondrilla altera, n. 117. b.*). . .

Centaurea Behen (*Behen album* n. 288.). . . Gundelia Tournefortii (*Silybum* n. 74.).

Arifolochia maurorum (*Raufut et Rumigi* n. 121.).

Poterium spinosum (*Bellan* 287.). . . ? *Salix aegyptiaca* (*Zarnab.* n. 112.)? *Elaeagnus spinosa*. . . *Sal. babylonica* (*Garb* n. 160.).

In opere ipso Coffeae potus (p. 98.) describitur, rarioresque aliae plantae, ut *Calla orientalis* (*Arum Carfaami* p. 115.), *Tragopogon lanatus* (p. 219.) etc.

* * *

Mox etiam Indiam suam orientalem Lusitani medici curatius peruestigarunt, ut medicamenta et aromata veterum exponerent. Arabum monumenta, licet linguam non satis callerent, assiduo compararunt, neque facile plantarum botanicam dederunt descriptionem, utilem tamen omnino laborem.

Praevit GARCÍAS AB ORTO, proregis indici medicus, qui Goae et Bombaiae diu commoratus erat, hortumque plantis medicis refertum posteriori loco aluerat. „Aromatum historia“ a Clusio versa huius exoticis inserta, haud pauca nova aut memorabilia continet:

Nyctanthen Arborem tristem (225.).

Strychnon Nucem vomicam (*Colubriini ligni tertium genus* 214.). . . *Str. colubrinum* (*alte-*

rum genus 214.). . . *Ophioxylon serpentinum*
(*primum genus* 214.). . . *Convolvulum Turpe-*
thum (206.) verum arabicum, quod longe differt
a *Turbith barbarorum*, *Seseleos specie*. . . *Carif-*
sam Carandas (227.). . . *Iamboliferam peduncu-*
latam (235.).

Terminaliam Benzoin (156.). . . *Term. Che-*
bulam (194.). . . *Amyridem Kataf* (*thuris arbo-*
rem 157.). . . *Aeglen Marmelos Correae* (*Cydo-*
nia indica 233.).

Mangiferam indicam (228.). . . *Garciniam*
Mangoltanam (233.). . . *Eugeniam Iambos* (233.).
Averrhoam Carambolam (234.). . . *Annonam*
muricatam (*Iaca* 227.).

Viticem Negundinem (226.).

Phaseolum Mungo (236.). . . *Indigoferam*
Anil (239.).

Durionem zibethinum (251.). . . *Arecam Ca-*
techu (187.). . . *Excoecariam Agallocham* (172.).
. . . *Smilacem Chinam* (208.). . . *Mimofam Ca-*
techu (163.).

Imitatus est *Garciam* et saepius plane exscripsit
Christophorus ACOSTA, chirurgus Lusitanus, in
Africa natus, *literarum rudis*, cuius „*Aromatum*
historia“ ab eodem *Clusio* exoticis adiecta, eadem
fere continet, quae *Garcias* docuerat. Ligni ta-
men *colubrini* descriptio differt. Habet etiam pau-
ca peculiaria:

Pavettam indicam (*Pavate* 266.). . . Cerberam Manghas (*Mangas bravas* 284.). . . Hyperantheram Moringam (248.). . . Mimofam pudicam (290.).

Ioannes Hugenius LINSCHOTEN, Enchusa-Batavus, adiit Indiam orientalem et Chinam ab anno inde 1579. „Itinerarium“ ipfius (Amfteld. 1644. fol.) a D. Paludano commentariis dotatum, complectitur fructus et aromata Garciae et Acoftae, praeterea Rhizophorae Mangles (*Arbor de-rays* p. 82.), Daturae Tatulae (*Dutroa* p. 86.), Aquilariae ovatae (*Palo d'aguilla* p. 96.) descriptionem. Paludanus addidit primam mentionem Polianthis Tuberofae, quam 1594. Simon de Tovar Hifpanus cum ipfo communicaverat.

* * *

Summa folertia et indefeffo ftudio Prosper ALPINUS plantas Orientales examinavit, pluresque veterum, ante ignotas, clare expofuit. Marofticae natus 1553., cum Confule Veneto Eno 1580 Aegyptum adiit, Caïri triennium commoratus eft. Graeciae infulas etiam, maxime Candiam perquifivit, poft reditum Principis Doriae medicus, dein profeffor Patavinus fuit, denatus 1617.

Celeberrimum opusculum eft „de plantis Aegypti“, cuius editionem Patav. 1640. 4. coram habeo. Plantae nondum quinquaginta describun-

tur dialogice, delineatae more faeculi illius: inter eas novae fere sunt:

Cynosurus aegyptius (*Meiem el msalib p. 122.*) . . Cyperus Papyrus (*p. 111.*) . . Plantago squarrosa (*Kalli 5. p. 127.*) . . Vahlus habet Schoenum mucronatum, sed valde differt.

Zizyphus Spina Christi (*Nabea p. 19.*) . . Periploca Secamone (*p. 124.*) . . Cynanchum viminale (*Fefel tavil p. 96.*) . . Rhamnus divaricatus Forsk. (*Agiaholid p. 39.*) . . Asclepias procera (*Beidelfar p. 86.*) . . Cassia Abfus (*p. 97.*) . . Cass. Sophera (*p. 84.*) . . Lycium europaeum (*Uzeg p. 45.*)

Amyris Opobalsamum (*p. 60.*) . . Corchorus olitorius (*Melochia p. 93.*) . . Origanum aegyptiacum (*Zatarhendi p. 95.*) . . Sesamum orientale (*p. 100.*) . . Pistia Stratiotes (*p. 108.*) . . Adanfonia digitata (*Baobab p. 67.*)

Gossypium arboreum (*p. 71.*) . . Hibiscus ficulneus (*Bamiah p. 91.*) . . Abrus precatorius (*p. 77.*) . . Coronilla Sèsban (*p. 82.*) . . Trigonella hamosa (*Alchimelech p. 124.*) . . Acacia Senegal (*p. 15.*)

In libro, qui huic aduectitur, „de balsamo“, Amyridis Opobalsami et gileadenfis historiam naturalem uberrime exponit, veraene autem sint species an varietates duntaxat, ambiguum mittit. Coluit tamen in horto fruticem.

Praestantissimum et novarum plantarum locupletissimum opus est posthumum „de plantis exoticis“, quod Venetiis 1627. 4. prodiit. Amplectitur eas, quas a Capello, proconsule Veneto Cretae, a Palmerio Anconitano, Caïri residente et ab aliis amicis acceperat et in horto ditissimo Patavino coluerat. Inter eas praecipuae sunt:

Syringa persica laciniata (*Ligustrum nigrum* 178.). . . Cenchrus frutescens (*Arundo graminea aculeata* p. 104.). . . Scabiosa limonifolia (*Sc. arborea* p. 34.).

Galium graecum (p. 166.). . . Lithospermum fruticosum (*Anchusa arborea* p. 68.). . . Onofima simplicissima (*Echium creticum* 129.). . . Convolvulus paniculatus (*arabicus* 185.). . . Campanula Alpini (*pyramidalis minor* 340.). . . Ferula Afa foetida (*Laserpitium* 210.). . . Statice Echinus (56.). . . Linum arboreum (18.). . . Oenothera biennis (*Hyoscyamus virginianus* 324.).

Daphne oleoides (*Chamaedaphnoides cretica* 43.). . . Aur creticum (1).

Saponaria cretica (*Saxifraga altera* 291.). . . Dianthus iuniperinus (*Caryophyllus sylv. arboreus* 38.). . . Euphorbia aleppica (*Tithymalus Cyparissius* 64.).

Pyrus cretica (*Cerasus idaea* 2.). . . Nymphaea Lotus (p. 213.—229.). Uberrima eius

plantae historia. . . Cistus creticus (*Ladanum creticum* p. 38.). . . Ranunculus muricatus (p. 262.).

Teucrium creticum (*Rosmarinum stoechadis facie* p. 102.). . . Satureia graeca (*Clinopodium creticum* p. 264.). . . Nepeta Scordotis (p. 283.). . . Origanum Maru (p. 288.). . . Scrofularia fambucifolia (*Sideritis* p. 202.). . . Celsia Arcturus (*Verbasculum sylvestre creticum* p. 122.). . . Bunias spinosa (*Brassica* p. 200.).

Alyssum creticum (*Leucoium luteum, utriculato semine*, p. 118.). . . Cardamine Impatiens (*Sium minimum* 331.). . . Cleome pentaphylla (*Quinquefolium filiquosum* 322.). . . Hibiscus Abelmoschus (p. 196.).

Genista lusitanica vel Spartium horridum (*Echinopoda* p. 14.). . . Anthyllis cretica (*Ebenus* p. 278.). . . Anth. Hermanniae (*Spartium spinosum* p. 26.). . . Coronilla argentea (*Colutea scorpioides argentea* p. 16.). . . Coron. globosa (*Hedysarum argenteum* p. 314.). . . Astragalus echioides (*Tragacantha altera* p. 54.). . . Trifolium clypeatum (p. 306.). . . Trif. uniflorum (*Spica trifolia* p. 168.). . . Lotus edulis (*Trifolium corniculatum* p. 268.).

Catananche lutea (*Stoebe plantaginis folio* p. 286.). . . Acarna gummifera (*Carduus pinea* p. 124.). . . Ac. cancellata (*Carduus minimus* p. 254.). . . Staehelina arborefcens (*Cyanus arbo-*

rescens altera p. 32.). . . Balsamita ageratifolia
 (*Bellis spinosa* p. 326.). . . Chrysanthemum trifur-
 catum *Fontan.* (*Bupthalmum peregrinum* 320.).
 . . Achillea cretica (*Stratiotes millefolia cretica*
 p. 85.). . . Centaurea spinosa (*Cyanus spinosus*
 165.). . . Cent. babylonica (*Iacea maxima* 281.).
 . . Cent. eryngioides (*Carduus* 158.).

Datisca cannabina (*Canapis lutea* 295 — 301.).
 . . Ephedra fragilis (*Equisetum montanum creti-
 cum* 140.). . Pteris longifolia (*Phyllitis* 66.).

Plura etiam infunt huic operi nondum fatis dé-
 terminata.

Cum Prospero Alpino iungendus est Honorius
 BELLUS Vicentinus, medicus Cydonia-Cretensis,
 qui Belonium et Alpinum imitans, plantas Grae-
 ciae studiose examinavit. Epistolae ipsius ad Clu-
 sium datae (*Clus. hist.* 2, p. 299 — 314.) versan-
 tur maxime in ventilandis Belonii et Alpini expo-
 sitionibus: scriptae autem sunt ab anno inde 1594.
 Explicat Echinopoda, Baobab, Asclepiada proce-
 ram, Sopheram, Cytisum veterum, Stachyn spi-
 nosam (*Gaiderothymo*), Scandicem australem
 (*Zilimonida*), Scutellariam peregrinam (*Scordo-
 tin Plinii* 2.), Abrum etc.

Ex eiusdem Belli literis Pona expositiones non
 paucas montis Baldi historiae inseruit: e. g. de Stä-
 helina Chamaepeuce (*Stoebe capitata*), de Cicho-
 rio spinoso, de Loto eduli (*ἰεραζούρι*), de Phyteu-

mate pinnato (*Petromarulo*), de Verbasco spinoso (*Galastivida*), de Satureia spinosa, Teucrio brevifolio (*Polium erectum creticum*) etc.

CAP. V.

INSTAURATIO, COLLECTIO ET DISPOSITIO INVENTORUM.

Expositio veterum critica, hortorum cultura et itinera botanica thesaurum rei herbariae satis amplum aperuerunt. Inventa vero colligenda, comparanda cum cognitis et ventilanda erant: ne effitas etiam urgebat tot varias res in ordinem quemdam disponere, ac, ni systema conderetur, speciem quamdam dispositionis melioris introducere.

Id consilium primus, ni fallor, Conradus GESNERUS cepit, vir omni literarum genere cumulatissimus, atque tum animi dotibus praeclaris tum incredibili plantarum amore insignis. Humili loco Figuri 1516. natus, patre pellione in bello civili occiso, victum tenuissimum quaerere in puerorum institutione debuit. Immaturo etiam matrimonio magis depressus, adiit tamen Galliam meridionalem, Argentoratum, Laufannam et Basileam, ubi nemum fummos in arte medica honores adeptus, patriae postea inserviit, alpes Helvetiae, maxime montem Septimum et Pilati, et Vallem Tellinam,

Io. Bauhino comite, percucurrit, hortum proprium coluit, veterum monumenta diligentissime emendavit, plantarum vires experimentis in se ipso, temere saepius, institutis investigavit, pictorem aluit, qui plusquam MD icones nitidissimas et exactissimas, ad opus insigne, historiam plantarum, pararet, artem medicam ipse exercuit, eamque laboriosam vitam ad annum 1565. usque produxit, ubi peste ereptus est *).

E tantis tanti viri meritis, quae Hallerus civis ipsius et Schmidelius uberrime exposuerunt, memoranda praecipue est ipsius perspicacia, quae facile vidit, e feminibus, fructibus et floribus plantarum potius quam e foliis naturas stirpium et cognationes apparere. Unde monuit amicum Theod. Zwingerum (*epist. ed. Wolf. f. 113. a.*) femina et fructus plantarum delineari debere. His enim notis facile deprehendi, Staphidem agriam et Consolidam regiam Aconito *συμφύλους εἶναι βοτάνας*. Ita etiam ad Ad. Occonem (*f. 65. b.*) scribit, cognationem plantarum e feminibus praecipuis derivandam esse. Eo etiam nomine icones Gesnerianae prioribus omnino multo praestantiores sunt, quod partes essentiales exprimunt.

Novas complures species detexit, tum alpinas,

*) Uberrime de vita Gesneri commentatus est C. C. Schmidelius in *praef. ad opp. Gesneri*.

quas ipse vel invenerat vel amici, Aretius Bernensis, Vollatus, Zwingerus et alii miserant, tum exoticas, in horto suo cultas aut ab amicis exteris cum ipso communicatas. Plerasque diligentissime pictas cum descriptione reliquit Casp. Wolfio, qui *ὑπόσχεσι* cum specimine iconum, Simleri vitae Gesneri adiectam. (Tigur. 1566. 4.) edidit. At promissis Wolfius morbis vexatus non stetit, vendidit thesauros Gesnerianos Ioach. Camerario (pretio 150 flor.), qui iis ad epitomen Matthioli edendam usus est, ut, quaenam verae sint Gesnerianae icones, haud facile determinari possit. Cesserunt aliae icones Trewio, a quo acceptas C. C. Schmie-*delius* titulo „Operum botanicorum“ tom. 1. 2. Norib. 1754. 1771. fol. numero 72 vel aeri vel ligno incisus partim etiam coloratis edidit.

Coram est „Historia plantarum C. Gesneri, Paris. 1541. 16.“ iuvenile opus, e veteribus conscriptum, nil peculiare aut novum continens. Multo utilior est „Montis Fracti s. Pilati historia,“ quam *Scheuchzerus* in *hist. nat. Helvet.*, Tigur. 1716. recudi curavit. Ad Tragi etiam historiam et ad Valer. Cordi opuscula adnotationes et additamenta iunxit, praecipue celeberrimum tractatum „de hortis Germaniae,“ ubi plures novas plantas recenset. Infunt eae etiam epistolis, tum iis, quas Wolfius Tiguri 1577. 4., tum quas Bauhinus Basil.

1591. 8. edidit, tum etiam libro quarto epistolarum, Wittebergae 1584. 4. impresso.

Ut pauca tantummodo e tot divitiis clarissimi viri adducam, Cannam indicam (*epist. Wolf. f. 52. b.*) fere primus habet. Passim occurrunt praeterea:

Salvia ceratophylla (*tab. lign. 12. f. 104.*), calycina Sibth. *fl. graec. 16. (tab. lign. 12. f. 105.)*.

Lappago racemosa (*tab. lign. 3. f. 20.*).

Scabiosa prolifera (*tab. lign. 4. fig. 56.*). . .

Potamogeton ferratus (*Lapathi genus sylvestre minus, hort. Germ. f. 265. b.*).

Nicotiana Tabacum, cuius folia ipse expertus erat (*epist. Wolf. f. 79. b.*). . . Androsace villosa (*opp. tab. aer. 9. f. 76.*). . . Primula Auricula (*hort. f. 274. a.*). . . Pr. marginata (*opp. tab. aer. 9. f. 77.*). . . Lyfimachia nemorum (*Nummularia sylvatica hort. f. 268. b.*). . . Convolvulus Nil (*hort. f. 255. a.*). . . Lobelia Dortmanna (*tab. lign. 13. f. 117.*). Rediit primum in *Clus. cur. post. 75.* Gladioli lacustris nomine. . . Lonicera alpigena (*Chamaecerasus ad Val. Cord. f. 213. b.*). . . Solanum Pseudocapsicum (*hort. f. 282. a.*). . . Rhamnus infectorius (*opp. t. 19. n. 167.*). . . Swertia perennis (*opp. prima picta*). . . Gentiana bavarica (*opp. t. 22. f. 84.*). . . Gent. asclepiadea (*t. 11. f. 99.*). . . Gent. punctata (*t. 28. f. 92.*). . . Gent. purpurea (*ib.*). . . Eryngium

alpinum (*mont. fract.*). . . Ligusticum peloponnesense (*ib.*).

Tulipa Gesneriana (*ad Cord. f. 213.*) 1559
 primum adlata Augustae Vindelicorum floruit.

Epilobium angustissimum (*ad Cord. f. 215. b.*).

Rhododendron ferrugineum (*tab. lign. 21. f. 181.*). . . Saxifraga autumnalis (*Sedi minoris genus, floribus luteis maculosis, mont. fract.*). . .
 Euphorbia dulcis (*Esula hort. f. 280. b.*) . . Dianthus barbatus (*Lychnis monachorum hort. f. 266. a.*).

Mespilus Chamaemespilus (*ad Cord. f. 215.*).

. . Comarum fragarioides (*Fragaria sterilis hort. f. 250. b.*). . . Dryas octopetala (*opp. tab. aer. 5. f. 22.*).

Actaea spicata (*Christophoriana hort. f. 253. a.*).

. . Cistus linearis Cav. (*tab. 5. aer. f. 25.*). . .
 Cist. halimifolius (*ib. f. 26.*). . . Cist. guttatus (*ib. f. 27.*).

Mentha cervina (*Pulegium angustifolium, ib. f. 274. a.*). . . Stachys palustris (*Betonica foetida, mont. fract.*). . . Pedicularis flammea (*Herba aspleno persimilis ib.*). . . Digitalis lutea (*ib.*).

Bunias Erucago (*tab. lign. 13. t. 115.*). . . Lepidium perfoliatum (*tab. lign. 13. f. 110.*).

Polygala Chamaebuxus (*ib.*). . . Astringalus Erianthus s. Eriocephalus Willd. (*Poterium Rauwolf. tab. lign. 15. f. 119. aer. inc. 1. f. 1.*). . .

Ulex nanus (*tab. aer. 1. f. 2.*). . . Lathyrus
 Aphaca (*ib. f. 5.*). . . Lath. fetifolius (*tab. 2. f. 11.*
 . . Lath. angulatus (*tab. 2. f. 12.*).

Artemisia vallesiaca (*Abfinthium seriphium fe-
 mina ib.*). . . Achillea moschata (*Iva moschata
 ib.*). . .

Coix Lacrima (*opp. tab. lign. 2, 15.*). . . Pteris
 cretica (*ib. f. 12.*). Doronicum scorpioides f. Ar-
 nica scorpioides, quam haud esse Aconitum vete-
 rum contra Matthiolum probare studuit, experi-
 mentis in se ipso institutis fretus (*epist. Wolf. f.*
74. 78.). Ranunculum autem Thoram id potius
 esse perhibet (*f. 9.*).

Non reticenda est in historia rei herbariae sum-
 mi viri modestia, candor, humanitas, probitas.
 Eae animi virtutes vel e qualibet epistolarum pagina
 elucent. Ut Moibani amici liberis auxilium ferret,
 suscepit editionem euporistorum Dioscoridis, e co-
 dice, quem Moibanus possederat: a Rihelio typo-
 grapho accepit thalerum unicum pro quaternis phi-
 lyris, quam pecuniam infantibus patre orbis par-
 tim donavit (*epist. f. 25.*). Cum Fuchsius, ni-
 mis suae gloriae cupidus, anxie rogaret, ne planta-
 rum historiam ederet, candidus vir ita respondit,
 ut virum eximium decet (*ib. f. 137.*) Guilandi-
 num, Matthiolo infestissimum, monuit, ut meri-
 tissimo viro parceret, neque *ματαίον* nominaret,
 ut adfectus iuveniles exuisse videretur (*ib. f. 140.*).

Gratissimus erga amicos primus consilium cepit, nomina plantarum ab iis petere viris, qui experimenta de earum viribus instituerunt. Vولاتام, Aretiam, Occoniam, Calceolariam, Cortusam optima censet nomina, si modo plantae veteribus plane incognitae fuerint: alioquin enim veterum appellationes delendas non esse (*epist. f. 73. a. 120. b.*).

Sequitur Gesnerum amicus eius, Gulielmus TURNERUS, Morpetha-Northumbrensis, Cantabrigiae, exemplo Tragi et ipsius Gesneri, medicinae simul et theologiae operam dedit, cumque reformatorum partes nimio defendisset ardore, exilio multatus est. Id sapienter toleravit rei herbariae studiosus vir: moratus est Coloniae Agrippinae, Argentorati et Basileae, ubi in familiaritatem Gesneri venit, Patavium denique se contulit, ubi medicae artis doctor renunciatus est. Redux Ducis Somerfeti archiater, decanus Wellensis et canonicus Windsorii creatus est. Hortos plures aluit, Kewi et Wellae, feminumque ipsi assiduum fuit commercium cum Gesnero, Matthiolo, Ghinio et Guilandino († 1568.).

Edidit magnum opus alphabetico ordine: „A new herball P. 1. Lond. 1551. fol.“, cuius nova editio, tribus tomis comprehensa Coloniae 1568 fol. prodit. Duo priores tomi complectuntur plantas veteribus cognitatas, quas caute et docte ex-

ponit, ventilatis Fuchſii, Matthioli et Tragi commentariis: icones autem e Fuchſio ſumtae, additis circiter nonaginta. Tertius vero tomus novas habet et veteribus incognitas plantas, tum exoticas tum britannicas tum etiam rhenanas. Inter eas

Aſperula arvenſis (*Aliffon*). . . *Sedum reflexum* (*S. minus*). . . *Crambe maritima* (*Brassica ſylveſtris*). . . *Aſtragalus glycyphyllos* (*Glaux*). . . *Medicago fativa*.

Rembertus DODONAEUS, Iankema-Friſo, archiater Caefareus, dein prof. Leidenſis, nat. 1517. † 1586., innumeras contulit ſymbolas ad augendam rem herbariam. Typographi Antverpienſis amici ſuaſu ſuſcepit primum opus belgicum, „Cruydeboek, Antverp. 1553. fol.“ quod a C. Cluſio gallice 1557. Antverp. et ab Henr. Lyte anglice Lond. 1578. verſum fuit. Praxi licet medica obrutus auctor, amicorum tamen divitias tanto ſtudio in ſuum convertit uſum, ut 1559. „de ſtirpium hiſtoria „commentarios“ voluminibus duobus edere potuerit. Icones praeter Fuchſianas adiecit 133 proprias nitidas. Auctum denique et emendatum opus, titulo „ſtirpium hiſtoriae pemptades VI. Antverpiae 1585. fol.“ prodiit, cuius poſthumam editionem 1616. parumper auctam poſſideo. Adiectae huic etiam Lobelianae et Cluſianae plantae ſunt, ut nonniſi e prioribus editionibus eluceat, quid ad amplificandam rem herbariam ipſe contu-

Merit Dodonaeus. Ordinem fere servat naturalem: plantas veterum docte et eximie exponit, adductis iconibus codicis Dioscoridei Vindobonensis. Sunt autem, quas primus observavit ac delineavit, plantae praecipuae hae:

Isaminum fruticans (*Trifolium fruticans* 570.).
 . . Veronica longifolia et maritima (*Pseudolyfimachium coeruleum* 86.).

Iris graminea (*Chamaeiris* 247.). . . Aegilops triaristata Willd. 539.).

Heliotropium supinum (70.). . . Campanula Speculum (*arvensis minima* 168.). . . Celosia coccinea (*Amurantus purpureus* 185.). . . Atriplex portulacoides (*Portulaca marina* 771.). . . Cynanchum acutum (*Periploca prior* 408.). . . Hydrocotyle vulgaris (*Cotyledon palustris* 133.). . . Bupleurum rigidum (*B. alterum latifolium* 633.).
 . . Bupleur. iunceum et falcatum (*angustifolium ib.*). . . Selinum Oreoselinum (*Veelgutta* 696.).
 . . Ferula Ferulago (321.). . . ?Laserpitium Chironium (*Panaces peregrinum* 509.). . . Cicuta virofa (*Sium alterum* 589.). . . Sison Ammi (*Ammi alterum parvum* 501.).

Allium Ampeloprasum (690.). . . Fritillaria Imperialis (202.) 1576. Viennae innotuit. . . Fritill. persica (*Lilium persicum* 220.). . . Fritill. Meleagris (233.). . . Tulipa sylvestris (*minor narbonensis* 232.). . . Ornithogalum narbonense (222.).

. . Ornith. stachyoides (*Asphodelus bulbosus Galeni* 209.). . . Lanaria plumosa (*Bulbus eriophorus* 692.). . . Anthericum ossifragum (*Asphodelus luteus palustris* 208.). . . Hyacinthus non scriptus (215. 216.). . . Hemerocallis flava (*Lilium non bulbosum* 204.). . . Hemeroc. fulva (*L. obsoleto colore rubens ib.*). . . Rum. scutatus (*Oxalis rotundifolia* 649.). . . Rumex tuberosus (*Oxalis tuberosa* 649.).

Erica ? cinerea (*E. altera* 767.). . . Er. ? mediterranea (*E. tertia* 768.).

Chryso-splenium oppositifolium (*Saxifraga aurea* 316.). . . Dianthus virgineus (*Armerius flos III, 176.*). . . Lychnis chalcedonica (*Flos constantinopolitanus* 178.). . . Cerastium viscosum (*Alfina spuria IV, 31.*). . . Cerast. vulgatum (*Alfina spuria III, ib.*).

Capparis ovata (746.). . . Glaucium phoeniceum et violaceum *Smith.* (449.). . . Delphinium elatum (*Lycoctonum flore delphinii* 441.). . . Anemone trifolia (436.). . . Ranunculus Flammula (432.).

Teucrium Achaemenis (*Polium I, 283.*). . . Teucr. supinum (*Pol. tenuius ib.*). . . Teucr. gnaphalodes (*Pol. repens ib.*). . . Leonurus Galeobdolon (*Urtica iners III, 153.*). . . Phlomis Lychnitis (*Verbascum sylvestre* 145.). . . Thymus Mastichina (*Marum vulgare* 271.). . . Mentha ro-

tundifolia (96.). . . Pedicularis fasciculata (*Filipendula montana* 56.). . . Linaria purpurea (183.).
 . . . Anarrhinum bellidifolium (*Linaria odorata*
 184.). . . Acanthus spinosus (*A. sylvestris* 719.).

Iberis umbellata (*Draba* f. *Arabis* aut *Thlaspi*
Candiae 713.). . . Alyffum clypeatum (*A. Dioscoridis* 89.). . . Lunaria rediviva (*Viola latifolia*
 161.). . . Dentaria pinnata (*Viola dentaria altera*
 162.).

Ferraria pavonia (*Tigridis flos* 693.). . . Hibiscus palustris (*Althaea hortensis* f. *peregrina*
 653.).

Ulex europaeus (*Genista spinosa* 759.). . .
 Anthyllis lotoides (*Coronopus e cod. caes.* 109.).
 Paludanus invenerat ad montem Libani. . . . Orobus niger (*Astragaloides* 551.). . . Vicia narbonensis (*Bona sylvestris* 516.). . . Scorpiurus fulcata (*Scorpioides* 1, 71.). . . Hedyfarum coronarium (*Onobrychis altera* 549.). . . Alstragalus aristatus (*Tragacantha* 751.). . . Trifolium rubens (*Lagopus maior* II, 578.). . . Trif. agrarium (576.). . .
 Trigonella polycerata (*Foenugraecum sylv. alterum* 547.). . . Trig. corniculata (*Trifolium corniculatum* II, 575.).

Lactuca perennis (*Chondrilla prior* 637.). . .
 Crepis ? tectorum (*Dentis leonis* III, spec. 636.). . .
 Hypochoeris radicata (*Hieracium* III, 639.). . .
 Catananche coerulea (*Chondrilla* III, 638.). . .

598 LIB. IV. CAP. V. INSTAURATIO

Cnicus monspessulanus (*Cirsion* 737.). . . Onopordon Acanthium (721.). . . Cacalia Anteuphorbium 578.). . . Artemisia camforata (*Abrotanum odoratum humile* 22.). . . Artem. maritima (*Abfynthium seriphium* 25.). . . Gnaphalium arvense (*Filago minor* 66.). . . Senecio viscosus (*Erigeron maius* 641.). . . Aster Tripolium (579.). . . Inula crithmifolia (*Crithmum chrysanthemum* 706.). . . Centaurea nigra (*Iacea nigra* 124.). . . Cent. muricata (*Cyanoides flos* 251.). . . Echinops spinosus (*Carduus sphaerocephalus acutus* 722.).

Orchis hircina (*Tragorchis* 257.). . . Cypripedium Calceolus (*Calceolus Marianus* 280.).

Thuia occidentalis (*Arbor vitae* 858.). Franco I. Galliae rege e Canada advena. . . Momordica Balsamina (*Charantia* 670.). . . Cucumis flexuosus (*oblongus* 662.).

Salix fusca (*pumila prior* 845.). . . Stratiotes aloides (*Sedum aquatile* 589.). . . Myrica Gale (*Chamaeleagnus* 780.).

Asplenium lanceolatum Smith. (*Dryopteris candida* 456.).

Fucus nodosus (*maritimus* III, 480.) filiquosus (IV, *ib.*), loreus (II, 479.).

Dodonaei civis, Matthias LOBELIUS, Infulis Belgii 1538. natus, iconum praestantissimarum tantam copiam edidit, quantum nemo ante eum: qua-

rum licet ingentem numerum in operibus ab anno 1576 editis (*stirp. historia et icones*) e Clusio mutuatus fuerit, parem tamen copiam (praecipue in adversariis) tanquam sibi peculiarium atque novarum repraesentavit. Fuit enim Lobelius vir peregrinationibus, lectione, ingenio, doctorum hominum commercio et amplissima plantarum cognitione clarus, uno saltem Gesnero aut Clusio secundus. Galliam australem praeprimis studio summo peragravit, Narbonae Petro *Pena* in amicitiam recepto, quocum postea opera sua edidit. Helvetiam dein, Germaniam, Italiam borealem, patriasque provincias percucurrit: post vero artem Antverpiae et Delphis exercuit. Turneri amicitia Angliam adlectus, horti Hakneyensis curam suscepit, ipsiusque regis Iacobi botanicus vocatus fuit. Ultimos vitae annos degit in Highgate prope Londinum, ubi 1616 obiit.

Primum opus sistunt „stirpium nova adversaria“ Londin. 1570. fol. Elizabethae reginae dicata. Accessit deinde adversariorum altera pars. Lond. 1605. fol. Antiquissimum autem et clarissimum complectuntur exemplum methodi cuiusdam naturalis. Incipit a *graminibus*, quibus iungit *frumenta*, *arundines*: transit ad *Acoros*, sub quibus militant Irides, Scitamineae; sequuntur *Iunci* cum *Cyperoideis*; *Aphodeli*, *Hyacinthi*, *Narcissi*, *Lilia*; ipsaeque *Orchides*, ut facile videas, plerasque *Monocotyledones* iidem cohorti adnumerari. Eas

excipiunt *Siliquosae*, sine nomine generali, quibus tamen et Resedam et Senecionem adnumerat: tum *Cichoraceae*, Serides dictae; Brassicae (quibus melior locus inter Siliquosas fuisset): Atriplices: Glaucia; cum Anemone: Lapatha, cum cohorte disparium plantarum: Leucoia, Tithymali, Perfoliata et iterum Bupleura: *Labiatae* pleraeque, ordine satis iusto: *Asperifoliae* item: Nymphaeae: Cucurbitaceae: Rubiaceae: Filices: Leguminosae: Rosaceae et aliae Arbores, sine certo quodam ordine.

Haec prima familiarum naturalium rudimenta plures scriptores Lobelio posteriores imitati sunt. Ipse autem singularum plantarum adiunxit icones aeri nitidissime incisas, exiguas quidem sed novas plerasque, dum, quas Dodonaeus, quas Fuchsius aliique iam habeant, fide summa indicaverit. Descriptiones haud optimae, dictio etiam aspera ac impedita. Nova fere haec sunt:

. Schoenus mucronatus (*Tuncus maritimus* 44.).
 . . Poa dura (2, 461.), alpina (2, 463.). . . Aira
 canescens (2, 466.). . . Melica uniflora (2, 466.),
 quam Villarsius ideo M. Lobelii vocat.

Scabiosa alpina (233.). . . Plantago maior, var.
 rosea (128.). . . Plant. albicans (*Holosteum mous-
 peliense* 18.). . . Alchemilla Aphanes (*Percepier
 Angl.* 324.).

Anchusa sempervirens (*Buglossum* 247.). . .

Illecebrum capitatum (*Polygonum montanum niveum* 180.). . . Apocynum venetum (*Efula rara e Lio Venet.* 160.). . . Heracleum ?tauricum (*Laserpit. massil.* 315.). . . Statice oleaefolia (*Limonium maritimum* 125.). . . Radiola Millegrana Smith. (*Herba Turca* 180.).

Aphyllanthes monspeliensis (190.). . . Frankenia laevis (*Polygonum alterum pufillum* 180.).

Daphne Tartonraira (160.).

Gypsophila Saxifraga (*Saxifraga antiquorum* 183.).

Cactus mammillaris (*Echinomelocactus* 373.).

. . . Pyrus Aria (435.).

Aiuga Iva (*Iva moschata* 164.). . . Sideritis scordioides (225.). . . Marrubium creticum (222.).

. . . Phlomis italica (*Verbascum sylvestre* 241.). . .

Moluccella spinosa (*Molucca asperior* 221.).

Clypeola Ionthlaspi (*Thlaspi alterum minus clypeatum* 74.). . . Biscutella coronopifolia (*Thlaspi*

parvum hieracifolium ib.). . . Iberis pinnata (*Thlaspi minus umbellatum* 75.). . . Alyffum ma-

ritimum (*Thlaspi narbonense* 75.). . . Sifymbrium Iris (69.). . . Cheiranthus sinuatus (*Leucoium ma-*

ritimum maius 141.).

Lavatera olbia (*Althaea* 294.).

Trifolium angustifolium (*Lagopus* 384.). . .

Lotus filiquosus (385.). . . Lot. hirsutus (*Oxy-*
triphylum alterum Scribonii 381.). . . Dory-

cnium monspeliense (389.) . . . *Medicago marina* (385.) . . . *Medic. turbinata* (*Medicae spec.* 11, *ib.*).

Hieracium bulbosum (*Chondrilla pusilla marina bulb.* 85.) . . . *Carduus acanthoides* (371.) . . . *Cnicus tuberosus* (*Carduus bulbosus monspel. ib.*). *Cnic. eriophorus* (370.) . . . *Carthamus Carduncellus* (374.) . . . *Stähelina dubia* (*Stoechas citrina altera* 203.) . . . *Gnaphalium fylvaticum* (*tertium anglicum* 202.) . . . *Erigeron graveolens* (*Conyza minor vera* 146.) . . . *Aster acris* (*minor narbonensium* 147.) . . . *Cineraria maritima* (*Iacobaea marina* 80.) . . . *Inula montana* (*Aster montanus hirsutus* 148.) . . . *Anacyclus aureus* (*Herbariorum Anthemis chrysanthemos* 343.) . . . *Anthemis maritima* (*Cotula f. Parthenium marinum minimum* 345.) . . . *Centaurea conifera* (*Chamaeleon non aculeatus* 367.) . . . *Cent. pullata* (*Iacea humilis serpens* 235.) . . . *Echinops Ritro* (369.) . . . *Echin. strigosus* (*Spina alba ib.*).

Typha minor (41.) . . . *Oxyris alba* (*Casia poetica Monspeliensium* 185.).

Pistacia reticulata (*Terebinthus maior pistachiae folio* 411.) . . . *Coriaria myrtifolia* (*Rhus Plinii myrtifolia* 412.) . . . *Fucus natans* (256.).

Sequuta est „Plantarum f. stirpium historia, Antverp. 1576. fol.“ quae paucas novas plantarum descriptiones, sed earum, quae in adversariis ex-

ponuntur, icones et illustrationes continet, minoris pretii opus, icones etiam rudiores. Hae quidem, tum ex hoc libro tum ex adversariis repetuntur in „Iconibus stirpium, Antwerp. 1591. 4. oblong.“, additis figuris Dodonaei, Clusii aliorumque, ut plusquam 2000 icones numerentur. *) Nulla descriptio, nomina sola, qualia aetas amabat, indices autem copiosissimi septem linguarum. Quodsi discefferis ab iis, quae mutuo acceptae ab aliis sunt, supersunt Lobelio peculiares aut novae fere frequentes:

Lemna trifulca (*Hederula aquatica* 2, 36.). . .
 Utricularia vulgaris (*Millefolium aquaticum* 1, 791.). . .
 Salvia glutinosa (*Colus Iovis* 1, 557.). . .
 Nardus stricta (*Spartum nostras parvum* 1, 90.). . .
 Alopecurus geniculatus (*Gramen aquaticum spicatum* 1, 15.). . .
 Holcus bulbosus (*Gramen bulbosum nodosum* 1, 23.). . .
 Poa aquatica (*Gramen maius aquaticum* 1, 4.). . .
 P. fluitans (*Gr. aquis innatans* 1, 12.). . .
 Avena nuda (1, 32.).

Asperula taurinensis (*Rubia laevis taurinensis* 1, 800.). . .
 Plantago subulata (*Serpentina omnium minima* 1, 439.). . .
 Camphorosma acuta (*Anthyllis marina Narbonensium* 1, 468.).

*) Halleri numerus 2191 nimius est, quum paginarum duplicatus sit: haud tamen quaevis pagina duas continet icones.

Cynoglossum omphalodes (*Symphytum pumilum repens* 1, 577.). . . Symphytum tuberosum (1, 584.). . . Cyclamen hederaefolium (1, 605.). . . Verbascum virgatum With. (1, 564.). . . Samolus Valerandi (*Anagallis aquatica tertia* 1, 467.). . . Herniaria fruticosa (*Polygonum herniariae foliis* 2, 85.). . . Tordylium syriacum (*Gingidium foliis bauciae* 1, 725.). . . Bunium aromaticum (*Ammi creticum* 1, 724.). . . Ligusticum austriacum (*alterum Belgarum* 1, 786.). . . Chaerophyllum aureum (*Myrrhis altera* 1, 735.). . . ? Sefeli montanum (*Meum alterum spurium* 1, 778.). . . Linum strictum (*Passerina linariae folio* 1, 411.). . . Lin. campanulatum (*Campanula lutea linifolia* 1, 414.). . .

Tillandsia utriculata (*Peruviana alia, aloës facie* 2, 204.). . . Allium carinatum (*Ampeloprasum proliferum* 1, 156.). . . Tulipa suaveolens (*T. pumilio* 1, 127.). . . Scilla Liliohyacinthus (*Hyacinthus stellaris liliifolius* 1, 101.). . . Kerneria oceanica Willd. (*Alga marina* 2, 248.). . . Iuncus conglomeratus (*laevis glomerato flore* 1, 84.). . . Iunc. glaucus (*acutus vulgatus* 1, 85.). . . Iunc. pilosus (*Gramen hirsutum nemorosum* 1, 16.). . . Iunc. ascendens (*Gr. aquaticum alterum* 1, 12.). . . Iunc. campestris (*Gr. exile hirsutum cyperoides* 1, 15.). . . Triglochin maritimum (*Gr. spicatum alterum* 1, 17.). . . Alisma

Damaſonium (*Plantago aquatica minor altera* 1, 301.). . . Al. ranunculoides (*Plant. aqu. humilis* 1, 300.).

Polygonum maritimum (1, 419.). P. lapathifolium (*Hydropiper* 1, 315.). . . Coccoloba uifera (*Populus novi orbis* 2, 195.).

Rhododendron hirsutum (*Balsamum alpinum* 1, 367.). . . Saxifraga Burſeriana (*Sedum minimum tertium* 1, 376.). . . Dianthus proliſer (*Armeria proliſera* 1, 449.). . . Dianth. deltoides (*Caryophyllus minimus pulchellus* 1, 444.). . . Silene conoidea (*ſylveſtris altera* 1, 338.). . . Sil. maritima (*Lychnis marina anglica* 1, 337.).

Reſeda alba (*maxima* 222.).

Cactus peruvianus (*Euphorbii arbor* 2, 25.).

Papaver Argemone (1, 276.). . . Aconitum variegatum (*Lycocotnum coeruleum parvum* 2, 678.). . . Ranunculus gramineus (1, 671.). . . Ranunc. falcatus (*Perpuſillum Melampyrum* 1, 37.).

Phlomis Herba venti (1, 532.). . . Origanum ſyriacum (*Marum ſyriacum* 1, 499.). . . Meliſſa cretica (*Calamintha 2 incana* 1, 514.). . . Antirrhinum Aſarina (1, 601.). . . Scrofularia canina (*Ruta canina* 1, 55.). . . Digitalis ferruginea (1, 573.). . . Vella Pleudocytifus (*Cytiſi facie Alyſſon fruticans* 2, 49.).

Cochlearia danica (*Hederaceum Thlaspi* 1, 615.). . . Cochl. anglica (*britannica* 1, 294.). . .
 Alyffum spinosum (*Thlaspi fruticosum spinosum* 1, 217.). . . Al. campestre (*Thl. supinum luteum* 1, 220.). . . Erysimum diffusum (*Eruca sylv. angustifolia* 1, 205.).

Erodium gruium (*Geranium creticum annum* 1, 662.).

Genista anglica (*Genistella aculeata* 2, 93.). . .
 Ononis antiquorum (*Ononis Aegyptios* 2, 28.). . .
 On. rotundifolia (*Cicer sylv. verius* 2, 73.). . .
 Cytifus argenteus (*Lotus asperior fruticosa* 2, 41.).
 . . ? Coronilla Emerus (*Colutea scorpioides* 2, 86.).
 . . Pforalea americana (*Trifolium* 2, 31.). . .
 Medicago radiata (*Lunaria radiata Italarum* 2, 38.).

Hypericum elodes (*tomentosum* 1, 400.). . .
 Hyp. serpyllifolium (*fyriacum et alexandrinum* 2, 390.).

Apargia crispa (*Hieracium flore et folio dentis leonis* 1, 233.). . . Helminthia echioides (*Buglossum echioides luteum* 1, 577.). . . Cnicus disfectus (*Cirsium maius* 1, 582.). . . Cn. pratensis (*Cirs. anglicum* 1, 583.). . . Cn. Cafabonae (*Acarua Theophrasti* 2, 16.). . . Staehelina fruticosa (*Cyanus repens* 1, 548.). . . Artemisia arborefcens (*Absinthium* 1, 753.). . . Gnaphalium alpinum (*Leontopodium parvum* 1, 484.). . . Gn.

asterisciflorum (*Leontopodium ib.*). . . Xeranthemum orientale (*Iacca pusilla incana* 1, 545.). . . Cineraria palustris (*Gonyza helenitis fol. laciniatis* 1, 547.). . . Cin. ? campestris (*Gonyza helenitis mellitâ incana ib.*).

. . . Orchis variegata (*strateumatica minor* 1, 184.). . . Orch. militaris (*strateum. maior ib.*). . . Ophrys Monorchis (*Orchis minor leodiensis* 1, 187.). . . Ophr. apifera (*Melittias* 1, 180.). . . Ophr. aramifera (*Testiculus vulpinus secundus* 1, 179.).

Carèx ovalis (*Gramen cyperoides parvum aquaticum* 1, 19.). . . Car. vulpina (*Gr. palustre cyperoides ib.*). . . Car. elongata (*Gr. palustre maius* 1, 11.). . . Car. Pseudocyperus (1, 76.). . . Ambrosia maritima (*Jativa hortensis* 1, 766.).

. . . Asplenium marinum (*Chamaefilix marina anglica* 1, 814.). . . Fucus barbatus (2, 254.). F. acinarius (256.). Ulva Lastuca (*Hist.* 647.). U. umbilicalis (*Lichen marinus ic.* 2, 246.).

Posthumas „firpium illustrationes“ Gul. Howe Lond. 1655. 4. edidi, ubi variae rariores occurrunt, sine iconibus: e. g. Aquilegia canadensis, Anamenia *Ventenati* etc.

* * *

Excipiat Lobelium vir omnino summus et immortalis, *Carolus CLUSIUS*, qui omnes facile sui aevi botanicos, cognitione fere immensa plantarum, iudicii acumine, arte describendi, experientia et

doctrina superavit. Cuius vita cum laborum et fortunae varietate, peregrinationibus maxime abundaverit, repetere eam hic libet. Atrebas fuit, natus 1525, in disciplina apud Lovanienses et Marpurgenses permanfit, donec Monspelium adiret, ubi 1559. summos in arte medica honores adeptus est. Redux Antverpiae, Lovanii et Augustae Vindelicorum commoratus est. Inter amicos Fuggerorum receptus, cum his Belgium et Germaniam borealem peragravit, dein oras Galliae occidentales, totam Hispaniam et Lusitaniam ipsam. Rediit 1565, quinquennium consumfit in digerendis itineris fructibus: 1560. adiit Angliam: 1575. vocatus est Vindobonam, ut hortis Imperatoris praeesset. Quo munere functus est ita, ut totam simul Austriam et Hungariam perquireret. Angliam iterum 1580. tendit: 1587. Francofurti ad Moenam habitare coepit, ubi a Landgravio Hassiae sustentatus, Leidam denique 1593. vocatus fuit, ut rem herbariam publice doceret († 1609.). Valetudine adversa et variis morbis luit immensum ardorem in re herbaria. Brachium et alterum femur fractum, alterum luxatum cum fracto malleolo coegerunt senem, ut baculis se continuo sustineret: his accessit hernia cum aliis morbis, qui tamen animum summi viri nunquam deprimere neque minuere amorem plantarum potuerunt. Harum immensam fere copiam ex itineribus retulit, in naturales quasdam familias

digestit, studio summo discrevit novas a cognitis, illas duntaxat ut suas descripsit, iconibusque illustravit. Non iudicii folius acie excelluit, sed eruditione etiam non mediocri, cum et veteres et recentiores plerasque linguas calleret. Quibus animi virtutes accesserunt non vulgares: pietas in Deum pariter ac in homines. Cum enim maiori natu dominium ac feudum Watenesii hereditatis iure a patre accepisset, cessit eo ultro fratri natu minori, victum sibi quaerens e diligentiae et doctrinae emolumentis (Cf. Ever. *Vorstii orat. de vita Clus. ad calc. cur. poster.*).

Tanti viri scripta monumenta aeterna ingenii sunt ac doctrinae, quibus et tiro et qui ad maturitatem pervenit, etiamnum carere nequit. Edidit autem, praeter *Garciam*, *Monardem*, *Acostam*, *Dodonaeum* et *Belonium*, „*Rariorum stirpium per Hispanias observatarum historiam*“, Antv. 1576. 8. cum 229 iconibus, dein „*Rariorum stirpium per Pannoniam observatarum historiam*“, Antverp. 1585. 8. cum figuris 558. Utrumque librum contraxit, additis aliis, in „*Rariorum plantarum historiam*“ Antverp. 1601. fol. Quibus post obitum accesserunt „*Curae posteriores*“, Antverp. 1611. 4. Complectuntur autem haec opera tum eas plantas, quas ipse detexerat, tum quas amici ipsi tradiderant, inter quos grate nominat *Thom. Pennaeum Londinensem*, qui in plantas

helveticas inquisiverat et in thesauro Gesneriano fuminum studium collocaverat; Iacobum *Plateau* Turnacensem: Io. *Dortmannum* Groningensem: Bernardum *Paludanum* Frisium, qui Orientem adierat.

Indicem exhibeo plantarum a Clusio inventarum ordine Linnaeano:

Veronica spuria (*recta vulgaris* *hist.* 1, 347.). *V. spicata* (*recta minima* *ib.*). *V. alpina* (*Teucrium* 6, 350.). *V. aphylla* (*Teucr. minimum* *ib.*). *V. latifolia* (*Teucr.* 4, 349.). *V. dentata* (*Teucr. quarta tertia spec. ib.*). *V. prostrata* (*Teucr. quintum* 350.). . . *Salvia sylvestris* (*Hormini sylv.* 5. *spec. prior* *hist.* 2, 31.). *S. austriaca* (*Horm. sylv.* 4. *spec. altera* 30.). *S. verticillata* (*Horm. sylv.* 3, 29.). *S. glutinosa* (*Horm. sylv.* 2, 29.). *S. triloba* (*cretica non pomifera* *hist.* 1, 343.). . . *Pinguicula vulgaris* et *alpina* (*hist.* 1, 310.). *Purpureo* enim et albo flore habet: primus autem nominaverat *C. Gesnerus* in *hist. montis fracti*.

Ixia Bulbocodium (*Crocus vernus angustifolius* *hist.* 1, 208.). . . *Iris variegata* (*latifolia maior.* xv. *hist.* 1, 221.). *I. fusiana* (*latifolia maior* 217.). *I. aphylla* (*spec.* xxv. 223.). *I. Silyrinchium* (216.). *I. iuncea* (*mauritanica cur. post.* 116. 47.). *I. lutescens* (*Chamaeiris latifolia* vii. *hist.* 1, 227.). . . *Lygeum Spartum.* (*Spartum* ii.

hist. 2, 220.). . . Panicum sanguinale (*Ischaemon Plinii hist.* 2, 217.). . . Pan. Dactylon (*Gramen legitimum ib.*). Arundo arenaria (*Spartum III. hist.* 2, 221.). . . Stipa pennata (*Spartum austriacum pennatum ib.*). St. tenacissima (*Spartum I. hist.* 2, 220.). . . Melica ciliata (*Gramen montanum avenae semine, hist.* 2, 219.). . . Poa megastachya Schrad. (*Gramen Amourettes, hist.* 2, 218.). . . Ortegia hispanica (*Iuncaria salmanticensis, hist.* 2, 174.).

Globularia cordifolia (*Scabiosa x. hist.* 2, 5.). . . Scabiosa sylvatica (*Sc. III. hist.* 2, 2.). Sc. stelata (*Sc. I. hist.* 2, 1.). Sc. atropurpurea (*Sc. VI. 3.*). . . Galium rubrum (*hist.* 2, 175.). . . Plantago Bellardi (*Holosteum salmantic. minus, hist.* 2, 111.). Pl. cretica (*Leontopodium creticum ib.*). . . Cornus suecica (*Chamaepericlymenum, hist.* 1, 60.). . . Fagara Avicennae (*exot.* 185.). . . Potamogeton densus (*Tribulus aquaticus minus alter hist.* 2, 252.).

Cynoglossum cheirifolium (*creticum I, hist.* 2, 162.). C. pictum (*II. ib.*). . . Cerinthe aspera (*hist.* 2, 167.). C. minor* (168.). . . Echium violaceum (*rubro flore, hist.* 2, 164.). E. creticum (*ib.*). . . Androface Chamaeiasme (*Sedum minus, x. hist.* 2, 64.). A. lactea (*Sedum minus, XI. hist.* 2, 63.). . . Primula integrifolia (*Auricu-*

la urfi iv., *hist.* I, 304.). *Pr. glutinosa* (vii. *ib.*),
Pr. minima (305.). *Pr. farinosa* (*Pr. veris rubro*
flore 300.). . . *Lyfimachia thyrsiflora* (*lutea* 3.
hist. 2, 53.). *Lyf. punctata* (*altera* 52.). . . *Ana-*
gallis Monelli (*app. alt. exot.*). . . *Azalea pro-*
cumbens (*Chamaecistus* vii. *hist.* 15, 7.). . . *So-*
lanum tuberosum (*hist.* 2, 79.) 1588 tubera ipsi
 misit Phil. de Sivry. . . *Convolvulus althaeoides*
 (*hist.* 2, 49.). *C. Cantabrica* (*ib.*). . . *Ipomoea*
Bona nox (*Buenas noches exot.* 44.). *Ip. Quam-*
oclit (*cur. post.* 8. 9.). . . *Lonicera nigra* (*Pe-*
riclymenum rectum ii. *hist.* 1, 58.). . . *Lycium*
afrum (*Rhamni* i. *spec.* ii. *hist.* 1, 109.). . . *Rham-*
nus lycioides (iii, 110.). *Rh. Alaternus* (50.). . .
Evonymus latifolius (*hist.* 1, 56.). *Ev. verrucosus*
 (57.). . . *Viola grandiflora* (*montana* iii. *hist.* 1,
 310.). *V. pinnata* (*laciniato folio* 309.). . . *Cynau-*
chum monspeliacum (*Apocynum* iv. *latifol.* *hist.*
 I, 126.). . . *Gentiana pannonica* (*maior purpu-*
reo flore *hist.* 1, 312.). *G. verna* (vi, 315.). *G.*
nivalis (xi, 316.). . . *Eryngium pusillum* (*hist.*
 2, 158.). . . *Tordylium maximum* (*Caucalis*
maior, *hist.* 2, 201.). . . *Caucalis pumila* (*cur.*
post. 71.). . . *Laserpitium Archangelica* (*hist.* 2,
 195. *male*). . . *Chaerophyllum bulbosum* (*Cicu-*
taria vulgaris *hist.* 2, 200.). . . *Seseli Hippoma-*
rathrum (*Saxifraga pannonica*, *hist.* 2, 196.). . .
Peucedanum arenarium (*pannonicum* *ib.*). . .

Thapsia villosa (*hist.* 2, 192.). . . Pimpinella peregrina (*Selinum montanum pumilum*, *hist.* 2, 200.). . . Cassine capensis (*Celastrus Theophr. cur. post.* 4.). . . Telephium Imperati (*hist.* 2, 67.). . . Linum hirsutum (*sylv.* 1. *hist.* 1, 317.).
L. tenuifolium (IV, 318.). L. alpinum (V, *ib.*).

Leucoium aestivum (*bulbosum maius*, *hist.* 1, 168.). L. autumnale (*bulbosum serot. tenuifolium* 170.). . . Narcissus minor (*Pseudonarcissus minor hisp. hist.* 1, 165.). N. triandrus (*iuncifolius albo flore reflexo*, *app. alt. auct. in exot.*).
N. ferotinus (162.). N. Tazetta (*latifolius* 155.). N. moschatus (*Pseudonarcissus* III, 166.). N. calathinus (*ix angustif.* 158.). . . Pancratium maritimum (*Hemerocallis valentina*, *hist.* 1, 167.). . .
Bulbocodium vernum (*Colchicum vernum app. alt. exot.*). . . Amaryllis lutea (*Narcissus autumnalis maior*, *hist.* 1, 164.). . . Am. formosissima (*Narcissus latifolius flore rubro* 157.). . . Allium rotundum (*Moly v. hist.* 1, 195.). All. oleraceum (*Moly* III, 194.). All. vineale (II, *ib.*). All. paniculatum (IV, *ib.*). All. fenescens (*narcissinis foliis* 1, *ib.*). All. angulosum (II, 196.). All. Clusianum (*Moly minus* 192.). All. nigrum (*Moly Theophrasti* 191.). All. Moly (*app. alt.*). . . Lilium pomponium (*rubrum praecox*, *hist.* 1, 133.).
Lil. chalcedonicum (*byzant. miniatum* 132.), Lil. pyrenaicum Gouan. (*montanum flavum hist.* 2,

256.). . . *Fritillaria pyrenaica* (*hist.* 2, 257.). . .
Ornithogalum pyrenaicum (*app. alt. ad exot.*).
O. comosum (*pannon. albo flore hist.* 1, 187.).
O. arabicum (186.). *O. nutans* (*neapclitanum*
app. alt. ad exot.). . . *Scilla italica* (*Hyacinthus*
stellatus cineracei coloris hist. 1, 184.). *Sc. peru-*
viana (182.). *Sc. verna* (*Ornithogalum hisp. mi-*
nus 188.). *Sc. hyacinthoides* (*Bulbus eriophorus*
172.). *Sc. autumnalis* (*Hyacinthus autumnalis mi-*
nor 185.). . . *Asphodelus ramosus* (1, 196.). *A. al-*
bus (11, 197.). *A. fistulosus* (*minor ib.*). . . *Aspara-*
gus acutifolius (*Corruda* 1. *hist.* 2, 177.). *A. aphyll-*
us (11, 178.). *A. albus* (111, *ib.*). . . *Convallaria la-*
tifolia (*hist.* 1, 276.). . . *Polianthes Tuberosa* (*Hy-*
acinthus indicus hist. 1, 176.). . . *Hyacinthus cer-*
neuus (*hispanicus hist.* 1, 177.). *H. romanus* (*comio-*
sus albo flore 180.). . . *Lachenalia ferotina* (*Hy-*
acinthus obsoleti coloris hist. 1, 177.). . . *Yucca*
Draconis (*Tacori exot.* 48.). . . *Tofieldia palu-*
stris Hudf. (*Pseudo-asphodelus* 11. *hist.* 1, 198.).
Sternbergia colchiciflora Kitaib. (*Colchicum pan-*
nonicum 199.). . . *Colchicum montanum* (*hist.* 1,
200. 201.). . . *Frankenia pulverulenta* (*Anthyl-*
lis valentina hist. 2, 186.).

Chlora perfoliata (*Centaurium parvum fla-*
rum hist. 2, 180.). . . *Erica viridi-purpurea* (*co-*
ris folio 3. *hist.* 1, 42.). *Er. arborea* (*coris folio*
1, 41.). *Er. mediterranea* (11, 42.). *Er. scoparia*

(IV, *ib.*). Er. cinerea (v, 43.). Er. purpurascens (VII, *ib.*). Er. herbacea (VIII, 44.). Er. ciliaris (XII, 46.). . . Passerina hirsuta (*Sanamunda* III. *hist.* 1, 89.). . . Polygonum viviparum (*Bistorta minor hist.* 2, 69.).

Laurus Persea (*hist.* 1, 3.).

Ruta montana (*hist.* 2, 156.). . . Rhododendron Chamaecistus (VIII. *hist.* 1, 76.). . . Arbutus alpina (*Vitis idaea* II. *hist.* 1, 62.). A. Uva urfi (63.). . . Pyrola secunda (*hist.* 2, 117.). P. umbellata (III, *ib.*). P. uniflora (IV, 118.). . . Saxifraga caesia (*Sedum minus* IX. *hist.* 2, 61.). S. Hirculus (*cur. post.* II.). S. aizoides (*Sedum minus* VI. *hist.* 2, 60.). . . Dianthus alpinus (*Caryophyllus sylv.* III. *hist.* I, 283.). . . Silene quinquevulnera (*Lychnis sylv.* VI. *hist.* I, 290.). S. conica (*Lychnis sylv.* II. *hist.* I, 288.). S. Muscipula (III, 289.). S. polyphylla (VIII, 290.). S. Armeria (I, 288.). S. alpestris (X, 291.). S. pumilis (*Caryophyllus sylv.* VII, 285.).

Sedum Anacamperos (*Telephium* VI. *hist.* 2, 67.). S. villosum (*Sedum minus* III, 59.). . . *Cerastium dichotomum* (*Alfne corniculata hist.* 2, 184.).

Reseda Clusii mihi in cent. (*Sesamoides parvum salmant.* *hist.* I, 295.). . . *Euphorbia ferrata* (*Tithymalus myrtites valent.* *hist.* 2, 189.). . . Euph.

hiberna (*Tith. platyphyllos* 190.). E. Characias (1, 188.).

Philadelphus coronarius (*Frutex coronarius hist. 1, 55.*) . . . Pyrus Amelanchier (*Vitis idaea II. hist. 1, 62.*) . . . Spiraea falicifolia (*hist. 1, 84.*). Rosa spinosissima (*campestris odor. hist. I, 116.*), R. sempervirens (*app. alt. auct.*) . . . Rubus Chamaemorus (118.). . . Potentilla supina (*Pentaphyllon supinum hist. 2, 107.*). P. opaca (*IV. spec. 2, 106.*). P. aurea (*III, ib.*). P. Clusiana (*II, 105.*).

Sarracenia purpurea (*Limonio congener hist. 2, 82.*) . . . Bixa Orellana (*fructus echinatus exot. 73.*) . . . Cistus lavandulifolius (*hist. 1, 72.*). C. ocimoides (*fol. sampsuci ib.*). C. thymifolius (*ib.*). C. oelandicus (*Chamaecistus II, 73.*). C. canus (*Chamaec. III, 74.*). C. pilosus (*IV, ib.*). C. Clusii (*V, 75.*). C. Fumana (*VI, ib.*). C. ledifolius (*annuus 76.*). C. laurifolius (*Ledon. I, 17.*). C. populifolius (*latifolius II, 78.*). C. laxus (*Ledon. IV, ib.*). C. monspeliensis (*V, 79.*). C. Libanotis (*VI, ib.*). C. umbellatus (*X, 81.*). C. crispus (*mas V, 68.*). C. incanus (*mas II, ib.*). C. albidus (*mas I, 67.*) . . . Delphinium ambiguum (*elatius simplici flore hist. 2, 206.*). D. intermedium (*Aconitum Lycoctonum flore Delphin. 2, 94.*) . . . Aconitum tauricum (*hist. 2, 96.*). Ac. neomontanum (*neubergense 97.*). Ac. cer-

num (VIII, 97.). Ac. Cammarum (*iudenbergenſe ib.*). . . Rhizobolus butyroſus Gärtn. (*Caſtanea peruſiana, hiſt. 1, 8.*). . . Anemone palmata (*hortenſis latifolia, hiſt. 1, 248.*). . . Clematis cirrhofa (*altera baetica, hiſt. 1, 123.*). C. integrifolia (*coerulea pannonica ib.*). . . Ranunculus amplexicaulis (*pyrenaeus albo flore, append. alt. auctar. ad exot.*). R. bullatus (*grumofa radice I, hiſt. 1, 258.*). R. creticus (259.). R. illyricus (*grumofa radice IV, 240.*). R. alpeſtris (*montani ſpec. I, 234.*). . . Iſopyrum thalictroides (*Ranunc. praecox II, hiſt. 1, 232.*).

Teucrium fruticans (III, *hiſt. 1, 548.*). T. montanum (*Polium VII, 363.*). . . Nepeta tuberoſa (*Menthaſtrum III, hiſt. 2, 33.*). . . Lavandula dentata (*Stoechas criſpo folio, hiſt. 1, 545.*). L. multifida (*ib.*). . . Sideritis hirta (III, *hiſt. 2, 40.*). S. hyſſopifolia (VII, 41.). . . Lamium Orvala (*Galeopſis maxima pannonica, hiſt. 2, 36.*). . . Betonica Alopecuros (*albo flore, hiſt. 2, 39.*). . . Stachys hirta (*Ocimaſtrum valentinum, hiſt. 2, 42.*). . . Marrubium peregrinum (*alterum pannonicum, hiſt. 2, 54.*). . . Thymus pannonicus (*Sérpyllum pannon. III, hiſt. 1, 360.*). Th. Zygis (358.). Th. alpinus (*Clinopodium auſtriacum 353.*). . . Dracocephalum auſtriacum (*Chamaepitys auſtr. hiſt. 2, 185.*). . . Prunella grandiflora (I, *hiſt. 2, 43.*). . . Pedicu-

laris foliosa (*Alectorolophus alpina*, *hist.* 2, 210.).
 P. rostrata (III, 221.). . . Antirrhinum triphyllum
 (*Linaria hispan.* 1, *hist.* 1, 320.). A. lupinum (*hisp.*
 v, 321.). A. simplex (IV, 323.). A. alpinum
 (III, 322.). A. genistaefolium (*pannonica* 1, *ib.*).
 . . Scrofularia tanacetifolia *Willd. hort. berol. t.* 55.
 (*cretica* 1, *hist.* 2, 209.).

Vella annua (*Nasturtium sylvestre valenti-*
num, *hist.* 2, 130.). . . Thlaspi montanum (II,
 131.). T. alpestre (III, *ib.*). . . Iberis odorata
 (*Thlaspi* IV, 132.). . . Peltaria alliacea (*Thlaspi*
 1, 130.). . . Cardamine trifolia (*hist.* 2, 127.). . .
 Cheiranthus erysimoides (*Leucoium sylv.*, *hist.* 1,
 299.). C. litoreus (*marinum minus* 298.). . .
 Arabis alpina (*Draba* II, *hist.* 2, 125.). A. bel-
 lidifolia (*Plantula Cardamines alterius aemula*
 129.). A. Turrita (*maior Plateau* 126.). . . Bra-
 fica arvensis (*campestris* II, 127.).

Geranium phaeum (I, *hist.* 2, 99.). G. no-
 dofum (101.). G. sylvaticum (II, 99.). . . La-
 vatera maritima (*Althaea frutex*, *hist.* 2, 24.). . .
 Althaea cannabina (*hist.* 2, 25.). . . Hibiscus
 Sabdariffa (*Alcea americana*, *hist.* 2, 26.).

Polygala maior (*hist.* 1, 324.). . . Erythrina
 Corallodendron (*Coral arbor*, *hist. app.* 253.). . .
 Spartium sphaerocarpon (II, *hist.* 1, 102.). Sp.
 Scorpius (*Aspalathus alter* III, 106.). . . Geni-
 sta florida (*tinctoria hispan.*, *hist.* 1, 101.). G. fa-

gittalis (*Chamaegenista* II, 104.). *G. canariensis* (*Cytifus* I, 94.). . . *Cytifus divaricatus* (II, *hist.* I, 94.). *C. capitatus* (V, 95.). *C. austriacus* (V, *spec. alt.* 96.). *C. lupinus* (VII, *ib.*). *C. triflorus* (III, 94.). . . *Anthyllis cytifoides* (*Cytifus* VI, 96.). *A. Erinacea* (107.). . . *Vicia pififormis* (*Pisum sylv.*, *hist.* 2, 229.). *V. oroboides* (*Orobos pannon.* IV, 231.). *V. amphicarpa* (*Theophrasti ἀράνω ὁμοιον exot.* 88.). *V. fordida* (*sylv. albo flore*, *hist.* 2, 235.). . . *Coronilla valentina* (*Polygala*, *hist.* 1, 98.). *C. glauca* (*Colutea scorpioides* I, 97.). *C. coronata* (II, 98.). . . *Phaca baetica* (*Astragalus*, *hist.* 2, 233.). *Astragalus hamofus* (*monspeliacus*, *hist.* 2, 234.). *A. Glaux* (233.). . . *Trifolium alpestre* (*maius* III, 245.). *T. montanum* (*maius* I, *ib.*). *T. fragiferum* (*cur. post.* 73.). *T. squarrosum* (*Lagopus angustifolia hisp.*, *hist.* 2, 247.). . . *Lotus tetragonolobus* (*siliquosus rubello flore*, *hist.* 2, 244.). . .

Hypericum balearicum (*Myrto-cistus Pennaei*, *hist.* I, 68.). *H. humifusum* (*supinum* III, *hist.* 2, 131.).

Scorzonera purpurea (*angustifolia* IV, *hist.* 2, 139.). *Sc. humilis* (*pannon.* II, 138.). *Sc. rosea* (*angustifolia* III, 138.). . . *Apargia incana* (*Hieracium* VI, *montanum* *hist.* 2, 141.). . . *Hieracium villosum* (V, 141.). . . *Lapsana pusilla* (*Hie-*

racium ix. minimum hist. 2, 142.) . . *Scolymus maculatus (hist. 2, 153.)*. *Sc. hispanicus (ib.)*. . . *Serratula discolor (Carduus mollior II. hist. 2, 151.)*. . . *Carduus defloratus (Cirsium III. hist. 2, 149.)*. *C. pannonicus (Cirsium pannonicum I, 148.)*. *C. mollis (mollior 1, 150.)*. . . *Carlina racemosa (sylv. minor hispanica hist. 2, 157.)*. . . *Carthamus coeruleus (Cnicus alter hist. 2, 152.)*. . . *Cacalia Kleinia (Arbor lavandulae folio exot. 7.)*. *C. alpina (glabro folio hist. 2, 115.)*. *C. albifrons (incano folio ib.)*. . . *Santolina squarrosa (Abrotanum semina vulg. hist. 1, 341.)*. *S. rosmarinifolia (IV, 342.)*. . . *Tanacetum annuum (Elichryson hist. 1, 326.)*. . . *Artemisia scoparia (Absynthium tenuifolium hist. 1, 359.)*. . . *Gnaphalium margaritaceum (americanum hist. 1, 327.)*. . . *Senecio carniolicus (Chrysanthemum alpinum 1, hist. 1, 333.)*. *S. abrotanifolius (II, 334.)*. *S. alpinus (Iacobaea III, hist. 2, 23.)*. *S. Doronicum (Doron. austr. 1, 17.)*. . . *Inula Oculus (Conyza III. austr. hist. 2, 20.)*. *In. Bubonium (Aster montanus IV. hist. 2, 14.)*. *In. ensifolia (Aster VI, 15.)*. . . *Arnica montana (Doronicum v. VI. hist. 2, 18.)*. *A. Doronicum (II, 17.)*. *A. glacialis (IV, ib.)*. . . *Chrysanthemum coronarium (creticum hist. 1, 335.)*. . . *Pyrethrum alpinum (Leucanthemum ib.)*. . . *Achillea Clavennae (Absinth. alpinum umbelliferum hist. 1,*

340.). Nomen habet a Nicol. *Clavenna*, pharmacopola Bellunenſi, cuius tr. de Abſinthio umbellifero, Venet. 1610. 4. exſtat. *A. atrata* (*Parthenium alpinum* 336.). *A. tomentofa* (*Stratiotes millefolia flavo flore* 330.). *A. tanacetifolia* (*Millefolium rubro colore* 331.). . . *Bupthalmum maritimum* (*Aſter* 11, *hiſt.* 2, 13.). *B. falicifolium* (*Aſter* 111, *ib.*). . . *Centaurea erucaefolia* (*Stoebe ſalmantica* 11, *hiſt.* 2, 9.). *C. ſplendens* (111, 10.). *C. Calcitrapa* (7.). *C. Verutum* (*Iacea luteo flore* 8.). *C. ſalmantica* (*Stoebe ſalmantica* 1, 9.). . . *Micropus erectus* (*Gnaphalium* 111, *Plateau*, *hiſt.* 1, 329.).

Orchis ſambucina (*pannonica* VIII, *hiſt.* 1, 269.). . . *Cymbidium Corallorrhiza* (*Dentaria coralloide radice*, *hiſt.* 2, 120.). . . *Limodorum abortivum* (*Pſeudo-Leimodorum*, *hiſt.* 1, 270.). . . *Aristolochia baetica* (*hiſt.* 2, 71.).

Myriophyllum verticillatum (*hiſt.* 2, 252.). . . *Quercus humilis* (*Robur* VII, *hiſt.* 1, 19.). *Q. auſtriaca Willd.* (*Cerrus* 1, 20.). . . *Corylus Colurna* (*Avellana pumila byzantina*, *hiſt.* 1, 11.). *Hura crepitans* (*Baruce ex Hura exot.* 42.). . . *Manicaria faccifera* (*Palma exot.* 4.). . . *Pinus Pumilio* (*Pinaſter* IV, *hiſt.* 1, 32.). . . *Forſtera muſcifolia* (? *Amomum ad Garc.* 199.). *Poterat* autem a Magellani et Drakii comitibus accepiffe magellanicam plantam.

Empetrum album (*Erica coris folio* 10, *hist.* 1, 45.). . . Smilax nigra (*hist.* 1, 113.). Sin-
Pseudochina (*exot.* 85.). . . Dorstenia Drakena
(*exot.* 83.). . . Mercurialis tomentosa (*Phyllum
marificum*, *hist.* 2, 48.). . . Carica Papaya (*Ma-
moera Lusitanorum cur. post.* 78 — 81.). . . Schi-
nus Molle (*cur. post.* 94.).

Polypodium calcareum *Smith.* (*Filix pumila
faxatilis* 1, *hist.* 2, 212.). P. fragile (II, *ib.*).
P. quercifolium (*indicum exot.* 89.). . . Botrychium
rutaceum *Sw.* (*Lunaria minor ramosa* 3, 119.). . .
Lycopodium denticulatum (*Muscus terrestris lu-
sit.* *hisc.* 2, 249.). . . Fucus vesiculosus (*Quer-
cus marina*, *hist.* 1, 21.). F. Plocamium (*Mus-
cus marinus* 2, 250.).

In fungis etiam defudavit praestantissimus Clu-
sius, esculentos generatim a noxiis discernens.
Ceterum Peziza Auricula (*hist.* 2, 276.). . . Phal-
lus impudicus (288.). . . Merulius lobatus (*Fun-
gi alii E.* 294.). . . Morchella esculenta (264.). . .
Clathrus ruber (*Fungus cancellatus in app. al-
ter. auctar. ad exot.*) novi sunt.

* * *

Andreas CAESALPINUS, quem primum Sy-
stematicum Orthodoxum praedicat Linnaeus, Are-
tinus fuit, natus 1519, Lucae Ghini discipulus,
dein pontificis maximi archiater † 1603.

Quem prius instauraverat naturalem ordinem

Lobelius, Clusius autem auxerat et exornaverat, Caesalpinus legibus firmis ac stabilibus superstruere conatus est. Vir enim perspicacissimus facile intellexit, cum indies plantarum numerus augetur, difficillimam fieri cognitionem et usum librorum fere nullum evadere, nisi principia quaedam statuuntur ac leges, iuxta quas examinandae sint plantae, similitudines conferendae et genera stabilienda. Molitus id est in opere „De plantis“ Florent. 1583. 4. quod omnino systema quoddam naturale complectitur, sed artificialibus fundatum characteribus.

Orditur autem praeclarissimus vir ab examine partium et loci illius, qui principatum animae habere videatur. Venis iis, quibus animalia, haud quidem instructas esse plantas; esse tamen ductus quosdam succo nutritio plenos, quos in lactescentibus manifesto observamus. Attrahi autem humores e terra vel aëre neque sensu quodam, quo omnino careant plantae, neque mere mechanico modo, ob fugam vacui vel ob magneticam vim, sed caloris ope vim altricem agere ita, ut humores intrent et surgant. Folia e cortice oriri, venas etiam et nervos eorum e libro. Medullam non tanti esse momenti in plantis, quam corticem: plures enim sine medulla vivere: emori etiam circumciso cortice, non perire medulla excavata. Transit ad gemmarum et feminum differentiam, quae et nos

etiamnum exercet: differre autem arbitratur ut foetum vivum ab ovo: semen enim tanquam ovum esse, in quo sit principium vitale, at vita nequaquam: sobolem vero vivere primo iuxta parentem, ut eius germen, post vero per se ipsam, suis radicibus humorem attrahere. Quae quidem differentia tantum abest, ut rem exhauriat ut potius qualitatem quamdam complectatur et feminibus et gemmis peculiarem. Maris et feminae distinctione plantas non egere, ob simpliciore[m] structuram et pauciore[m] spiritum.

Seminis essentialem particulam Caesalpinus iure quaerit in eo loco, unde cotyledones, quas folia duo pulposa vocat, oriuntur; eam particulam *corculum* dicit, quo exeso ilico plantulam perire observavit. Flores nil esse nisi involucra fructuum, qui cum spiritu potius quam humore abundant, esse versicolores, nec virides, ut folia. Inesse floribus et stamina et floccos: illa (pistilla) esse feminum processus: hos (stamina nobis) arbitratur etiam feminum propagines esse. Calycem, seu exterius floris involucrum, nutriri e cortice, hinc non decidere cum flore, sed fructum plerumque vestire. In quibusdam firmiter flori adhaerere, ut interne flos, externe calyx nominari possit, e. g. Ornithogalum. Fatetur, in quibusdam esse sexum distinctum, ut in Cannabi, Urtica, Mercuriali, Iunipero, Taxo etc.

Distributionem plantarum adgrediens, cum Gesnero fatetur, e modo fructificandi optime et commodissime peti generum characteres: in nullis enim aliis partibus tantam organorum varietatem molitam esse et distinxisse naturam, quam in iis, quae ad fructificationem pertineant (*lib. 1. c. 13.*). Quae lex ab ipso stabilita licet optima sit et rationi congrua, labitur tamen eximius vir, dum in singula exspatiatur. Etenim alias esse perhibet plantas, quae dum nullum ferant semen, e putredine oriantur, quorsum fungos pertinere autumat, alias vero imperfectum producere, quod aliarum plantarum velut abortus sint aut morbi, ut multa in genere frumentorum, quibus spica inanis et fere iuncorum genera et orchidum, Orobanche et Hypocistis: namque in his pro femine mucum aut pulvisculum conceptaculis contineri. Quosdam aliquid ferre, quod proportionem respondeat femini: *nam per id visas esse propagari*: esse autem lanuginem quamdam foliis insidentem, caule vero et flore et femine carere, velut filices omnes.

Partium fructificantium autem et numerum et situm et figuram in censum venire, dum constituentiae sint classes plantarum. Seminum itaque situm; sive corculum exterius spectet sive interius; sedem supra aut infra calycem; conceptaculorum formam et numerum: ita etiam floris et calycis figuram situmque considerat, ut plantarum genera distri-

buat. Quaecunque autem neque ad totius plantae neque ad fructus constitutionem faciant, ut colores, odores, sapes et alia huiusmodi, accidentia esse, saepiusque e cultu aut locorum coelique diversitate variari.

Vulgarem ordinem sequens, primum arbores tractat, dein herbas, utrasque habet vel simpliciores, quae sub uno flore *A. unicum semen* ferunt, aut *unum seminis conceptaculum*; vel magis compositas, quae plura habent in uno calyce semina. Subdivisiones autem petuntur e sede seminis et corculi, quod vel exterius vergit, ut in plerisque arboribus, vel interius: aut, quod idem est, corculum ex apice vel e basi seminis prodit. *α.* Glandiferae et nuciferae arbores omnes ad prius pertinent genus, quas primo loco tractat Caesalpinus. Inter has Quercus Pseudosuber (*Subcrella Caesalp.* 2, 2.) et Ostrya vulgaris (2, 7.). Immiscet tamen etiam alienas, ut Acera et Fraxinos et Platanos. . . *β.* Quae pericarpium ferunt, 1. seminis *corculo exterius vergente*, aliae quidem florem in summo fructu, aliae vero in basi gestant. Ad priorem classem refert Amygdalas, Perficis, Prunos, Perseam (quam cum Anacardio confundit), Laurum, Piper, Cubebas, aliasque plantas gumiferas, ut Benzoën, Styracem et alias, quarum semen haud examinaverat, ad famosissimam usque Lotum. Dein persequitur eas, quarum semina 2. *cor in inferiore parte* habent, qua sci-

licet aut pedunculo aut conceptaculo nectuntur: magna ex parte plura hae ferunt femina, aut in communi conceptaculo aut in pluribus. Huc Ficum, Morum, Sambucum, Hederam, Ligustrum, Syringam ipsamque Rosam; dein Vitim, Arbutum, Guaiacum, *Ermellinam* (*Diospyros Lotus*): leguminosas, ut Cassiam, Ceratoniam, Tamarindum, Cytisum, Genistam, Emerum, refert. B. Sunt quibus feminis sedes *bipartita* est, ut duo conceptacula videantur, quibus femina lanugine involuta sunt, quorum *Periploca* pertinet, *Staphylodendron*, *Populus*, *Salix*, *Tamarix*. C. *Tripartita* feminis sede pauca in genere arboreo occurrunt: novit autem Caesalpinus duntaxat *Buxum* et *Myrtum*, quarum flores summis fructibus inhaerent. D. *Quadrupartita* feminis sede habentur manifeste quidem *Siler* (*Evonymus*) obscure autem ob fructus parvitatem *Vitex*. E. *Multipliei* feminis sede et indeterminatori numero multa reperiuntur, horum autem α . quaedam fructum ferunt exterius communi cortice tectum, ut *Malorum* genera, β . alia eundem habent tegente proprio singulorum corpore, ut *Conifera*: haec enim veluti e squamis compactilem fructum ferunt, sub singulis squamis femina continentur. Seminis autem cor omnibus est in parte inferna: flos nullus, aut, si quis est, amentaceus.

Expositis arborum differentiis transit ad suffrutices et herbas, quarum differentias similes prae-

cipit. A. Prima classis solitaria fert femina sub singulis floribus, aut solitarium feminis conceptaculum. α . Nuda sunt femina in Valerianis folis, quarum tum flos tum feminis cor exterius sita sunt: infident autem pappi his feminibus summis. β . Pericarpio cincta femina gerunt, quibus vel feminis cor exterius sedet, flos interius: quorsum Thymelaea, Daphnoides et Iasminum pertinet; vel flos in summo fructu et feminis cor pariter, ut in Cassia lignea (Daphne Cneorum.). Aliis pro feminis tegmine datum est floris involucrium, feminibus solitariis existentibus sub singulis floribus, ut in Cannabi, Lupulo, Ambrosia, Chenopodio, Beta, Atriplice, Blito, Tribulo, Spinachia, Rumice, Oxalide, Polygono, Salsola et omnibus frumentis ac cyperoideis. γ . Conceptaculum simplex ac unicum sub uno flore gerunt, quae florem habent, fructui pulposo eduli infidentem, ut Cucurbitae et Cucumeres, Bryonia, Sambucus, Solanum, Smilaces, Rusci, Dictamnus, Arum. Huc autem legumina omnia, inter quae recenset etiam Cassiam Sennam italicam (8, 36.), quae in agro Pistoriensis frequens feritur: adnumerat his etiam Lychnides, Dianthos, Afclepiades et alias. B. Secunda classis complectitur eas, quae bina femina nuda sub singulis floribus gerunt, aut conceptacula feminum bipartita. Ad priorem ordinem pertinent umbelliferae omnes (inter eas Pancafeolus s. Bunium Bul-

bocastamum 7, 29.) et Sefeli Ammoides (7, 15.) ad posteriorem Rubiae, (*Crucianella maritima* 8, 12.), Agrimoniae, Mercurialis et Xanthium, Plantago etiam et Euphrasia, Orobanche, Cuscuta, Tor-naebona (*Nicotiana*), Hyoscyamus, Verbascum, Scrofularia. Huc etiam refert filiquosas, quippe quae bipartitum habent conceptaculum. . . C. Tertia classis continet plantas, quae terna femina gerunt aut nuda, ut Thalictum (quod cum Pegano Harmala confundit), aut in conceptaculis, ut Euphorbiae (inter quas Euphorbia Cajogala 11, 8.) et Croton (*Heliotropium*), Convolvuli etiam, Sesamum, Asarum et Cardamomum, Cyclamen, Hypericum. Huc refert etiam bulbosas omnes, Alia, Scillam, Hyacinthum, Crocum, Narcissum, Aloën, Orchideas omnes. . . D. Sequuntur, quae quaterna habent femina; eaque plerumque nuda, ut Asperifoliae et Labiatae omnes. . . E. Quae multa femina gerunt, dividuntur α . in Compositas, ubi flos superus est, et femina vel papposa vel nuda, receptaculum etiam vel foliaceum (*paleaceum*) vel nudum. His adnumerat Scabiosas, inter quas Sc. vel cretica vel limonifolia (15, 60.). β . in eas, quibus flos inferus est, qualis apparet in Ranunculis, Anemone, Geo, Butomo, Potentilla, Alchemilla, Geranio, Malvis. γ . in eas, quae in singulis conceptaculis plura gestant femina, ut Oxalis, Goffypium, Bamia (*Hibiscus esculen-*

tus), Papaver, Ruta, Helleborus, Aconitum, Paeonia, Aquilegia. Superest plantarum familia, quae nullum profert semen, quorsum Filices (inter has Polypodium ilvense, 16, 10.), Musci frondosi, Equiseti, Lichenes, Algae et Fungi.

En primi systematis carpologici syllabum, quod licet imperfectum sit, ingenii tamen summi monumentum et aliorum omnium ad Gärtnerum usque exemplar est.

* * *

Ni inter systematicos, inter collectores saltem inventorum numerandus est Ioachimus CAMERARIUS, medicus Noribergensis (nat. 1534. † 1598.), Gesneriani thesauri possessor et horti praestantissimi cultor. Usus est iconibus Gesneri ad edendam „De plantis epitomen utilissimam Petr. Andr. Matthioli“ Frcf. ad Moen. 1586. 4. Egregium opus, ob mutatas et emendatas plerasque Matthioli icones, relictis paucis deterioribus, ut Auricula muris (408.), Rhabarbaro (414.), Chamaeleonte nigro (429.). Reliquae sunt elegantissimae, nitidissimae, quales nec maiores ipsius nec posteri unquam ligno inciderunt; pleraeque habent partes effectuales, ut facillime et genus et speciem definire possis. Ordo ceteroquin nullus, nisi is, qui in Dioscoride Matthioli observatur. Adiutus fuerat a nepote Ioach. IUNGERMANNIO, Lipsiensi, post Guilandini successore nominato, qui Orientem ad-

gressurus, obiit Corin̄thi 1591. Praestantissimas et novās prorsus icones, inter plusquam M, quae hic occurrunt, existimo sequentes:

Echium italicum (*stare albo* 758.). . . Celosia castrensis (*Amarantus cristatus* 792.). . . Sefeli tortuosum (*massiliense nonnullorum* 511.). . . . Agave americana (*Aloë* 451.) multo melius redit in *horto t. 5.* . . Ballota alba (572.). . . Cardamine hirsuta (*Sissymbrium aquaticum alterum* 270.). . . Sissymbrium strictissimum (*Arabis quibusdam* 342.). . . Tragopogon orientalis (*Barbula hirci* 312.). . . Sonchus coeruleus Sm. (281.). . . Artemisia gallica (*Abfuthium seriphium vulgo dictum* 458.). . . Tussilago alba (*Petasites fl. albo* 595.). . . Ulva plicata Roth. (*Muscus marinus alter Plin.* 872.).

Mox sequutus est „Hortus medicus et philosophicus“ Frcf. ad Moen. 1588. 4., primum et splendidum quidem exemplum descriptionis plantarum, quae in horto ditissimo colebantur; icones adiectae sunt nitidissimae, aliae propriae, aliae e Gesneri thesauro. Novae sunt fere:

Montia fontana (*Portulaca exigua p.* 131.).

Sherardia arvensis (*Rubeola arvensis* 149.).

Physalis angulata (*Halicacabum t.* 17.). . . Gentiana bavarica (*t.* 15.). . . Gent. imbricata (*ib.* 11.). . . Eryngium amethystinum (*totum coeruleum p.* 58.). . . Bupleurum longifolium (*Perfo-*

liata montana t. 38.). . . *Tordylium peregrinum*
(*Caucalis hispanica* t. 11.).

Silene fruticosa (*Ocimoides fruticosum* t. 33.).

. . . *Sil. noctiflora* (*Oc. noctiflorum* t. 34.). . . *Euphorbia Gerardiana* (*Tithymalus linifolius* 170.).

Scrofularia peregrina (t. 43.).

Bunias fyriaca (*Rosa hierochuntica alia* t. 42.).

. . . *Cheiranthus tricuspidatus* (*Leucoion marinum*
t. 24.).

Sida indica (*Abutilon* t. 1.). . . *Hibiscus fyriacus* (*Alcea arborescens* t. 4.).

Anthyllis tetraphylla (*Trifolium halicacabum*
t. 47.). . . *Trifolium italicum* (*Melilotus italica*
t. 29.). . . *Lotus ornithopodioides* (t. 25.). . .

Medicago maculata (t. 27.).

Hieracium dubium (*Lactucella sylvestris repens* p. 82.). . . *Cnicus fyriacus* (*Carduus lacteus fyriacus* t. 10.).

Neottia repens (*Orchis radice repente* t. 55.).

. . . *Phoenicis dactyliferae* germinatio (t. 36.).

* * *

Inventa colligere ac in meliorem disponere ordinem fategit etiam Iacobus DALECHAMP, medicus Lugdunensis (nat. 1513. † 1588.), sed, licet adiutus a Ioanne Bauhino et Io. Molinaeo, inconditum tamen opus reliquit, quo aegerrime utimur, cum eadem plantae diversis nominibus occurrant. „Historia generalis plantarum.“ vol. 1. 2. Lugd.

1587. fol. Rouillius bibliopola iusto iactantius prae-
fatur. Ordo singularis: 1. de arboribus sylvestri-
bus; 2. fruticibus; 3. arboribus fructiferis; 4. fe-
getibus et leguminibus; 5. oleribus et herbis;
6. plantis umbelliferis; 7. flore placentibus; 8. odo-
ratis; 9. palustribus; 10. de plantis in asperis lo-
cis et saxosis; 11. de plantis in udis locis et pin-
guibus; 12. de plantis maritimis et marinis; 13. de
parasitis; 14. de Carduis et spinosis; 15. de bul-
bosis; 16. de catharticis; 17. de venenatis; 18. de
peregrinis. Plantarum descriptiones pleraeque e
Matthiolo, Fuchſio, Lobelio, Dodonaeo et Cluſio:
icones indidem mutuatae, paullo inferiores illis,
ſed appoſitis interdum, more Geſneri, partibus
eſſentialibus.

Quae propria ſunt Dalechamptio aut melius ab
eo expoſita, ſequentia videntur:

Veronica urticaefolia (*maxima* 1165.).

Anthoxanthum odoratum (426.). . . *Saccha-*
rum cylindricum (*Gramen tomentosum* 430.). . .

Elymus arenarius (*Oxyagrostis maritima* 432.). . .

Knappia agrostidea Sm. (*Gramen minimum* 424.).

. . . *Dactylis glomerata* (*Gr. spicatum* 427.). . .

Polycarpon tetraphyllum (*Paronychia altera*
1213.).

Globularia nudicaulis (*Aphyllanthes* III. 864.).

. . . *Plantago alpina* (*Holosteum quorundam* 1183.).

. . . *Camforosma glabra* (*Chamaepeuce Plinii* 1179.).

Convolvulus faxatilis (*Lychnidis sylvestris species Myconi* 817.). . . Verbaſcum Myconi (*Auricula urſi* 837.). . . Eryngium Bourgati (*Spina alba* 1462.). . . Bupleurum Odontites (*Odontites lutea* 1063.). . . Sifon verticillatum (*Daucus pratensis* 718.). . . Oenanthe peucedanifolia (*Bulbocastanum femina* 778.). . . Aethuſa Bunius (774.). . . Chaerophyllum hirsutum (*Cicutaria alba* 789.). . . Sefeli elatum (*Petroſelinum* 702.).

Ornithogalum latifolium (*magnum Myconi* 1583.).

Möhringia muſcoſa (*Alſine muſcoſa* 1255.). . .
 Acer monſpeſſulanum (95.).

Scleranthus polycarpus (444.). . . Saxifraga Aizoon (*Phyllon thelygonon* 1195.). . . Gypſophila rigida (*Tunica minima* 1191.).

Sedum daſyphyllum (*Aizoon daſyphyllum* 1133.).

Euphorbia verrucōſa (*Tithymalus* 1650.).

Sarracenia flava (*Turis limpidi folium* 1754.).
 . . Ciſtus Tuberaria (*maior Myconi* 1099.). . .
 Anemone apiifolia (*Pulſatilla* III. 851.). . . Ranunculus hederaceus (1031.). R. platanifolius (*montanus albus ib.*).

Lamium incifum (*Ballote criſpa maior* 1253.).
 . . Erinus alpinus (*Ageratum purpureum* 1184.).

Cakile maritima (*Eruca maritima* 1394.). . .
 Lepidium alpinum (*Thlaſpi montanum minimum*

(1180.). . . Iberis sempervirens (*Thlaspi montanum candidum* 1180.).

Althaea hirsuta (*Alcea villosa* 594.).

Polygala monspeliaca (*Onobrychis* III. 491.). . .

Ononis pinguis (*lutea non spinosa* 449.). . . Co-

ronilla minima (*Lotus enneaphyllos* 510.). . .

Ornithopus compressus (*Scorpioides leguminosa* 493.). O. perpusillus (*Ornithopodium tuberosum* 486.). . .

Astragalus montanus (1547.). . . Me-

dicago minima (*Tribulus minor rectus* 513.).

Arnopogon Dalechampii (*Hieracium magnum* 569. *male.*). . . Sonchus picroides (*Crepis* 562.).

. . . Prenanthes muralis (*Sonchus dendroides* 573.).

. . . Andryala integrifolia (*Sonch. lanatus* 1116.).

. . . Cnicus Erisithales (1094.). . . Conyza fordida

(*Ageratum aliud quorundam* 778.). . . Eri-

geron glutinosum (*Conyza montana* 1201.). . .

Anthemis maritima (*Chamaemelum* 1394.). . .

Chrysanthemum Myconi (873.).

Orchis globosa (*rotundus* 1556.).

Polypodium ilvense (1221. 1230.). Marfilea quadrifolia (*Lemma* 1014. 1015.).

Haec quidem certiora sunt. Plurima dubia aut variis nominibus, licet eadem, insignita, de quibus Iacobus Pons egit in „animadversionibus in historiam plantarum generalem.“ Lugd. 1600. 8. Edidit etiam C. Bauhinus animadversiones in historiam plantarum Lugduni editam; catalogum plan-

tarum 400 eo in opere bis terve positarum. Fref.
1601. 4.

* * *

Jacobus Theodorus TABERNAEMONTANUS, Alfatus, medicus Episcopi Spirensis et principis Palatinatus, Tragi autem discipulus, praeceptoris opera continuare moliens, impensas ab Episcopo Spirensi accipere speravit, sed intermortuo hoc, Bassaeus, typographus Francofurtanus magni herbarii tomum primum 1588. edidit. Defuncto 1590. auctore ipso, Nicol. Braunius reliquos tomos 1592. curavit: novam autem editionem *C. Bauhinus*: „Neuw vollkommentlich Kreuterbuch“ Tom. I. 2. Fref. ad Moen. 1613. fol. quam coram habeo. Continet, ordine quodam arbitrario, plusquam 5800 species plantarum, quarum 2480 iconibus expressae sunt, rudioribus iis, quam quae Cameraarius curaverat, plerisque mutuo acceptis a Clusio, Lobelio aliisque, nonnullis pessimis, aliis tamen melioribus, imo novis et peculiaribus. Nimus autem in viribus medicis, multus in nomenclatura omnium fere linguarum. Propriae ipsi aut melius descriptae sunt sequentes:

Veronica triphyllos (*Alfine recta* 2, 410.). . .
Ver. hederæfolia (*Alf. hederacea* 2, 411.). . .
Ver. arvensis (*Alf. sol. veronicae ib.*). . . Ver. agrestis (*Alf. sol. trifraginis ib.*). . .
Salvia hispanica (*Sclarea* 2, 97.).

INVENTOR. TABERNAEMONTANUS. 437

Valeriana dioica (*Phu minus* 1, 469.). . . Iris pallida (*dilute coerulea* 2, 559.). . . Scirpus Tabernaemontani *Gmel. fl. bad. n. 69.* (*Iuncus sylvaticus* 1, 554.). . . Phalaris arundinacea (*Gramen harundin. maius* 1, 53.). . . Panicum verticillatum (*Gr. geniculatum* III. I, 552.). . . Andropogon Ischaemum (1, 553.). . . Stipa capillata (*Aegilops* IV. I, 564.). . . Polycnemum arvense (*Camforata* II. 1, 57.).

Dipfacus laciniatus (II. 2, 393.). . . Asperula tinctoria (*Gallium album* III. I, 445.).

Campanula patula (*Rapunculus sylv. minor* 2, 125.). . . Chenopodium murale (II. 2, 142.). . . Chaerophyllum temulum (*Cerefolium sylvestre* I, 288.). . . Pimpinella nigra (*Tragofelinum minus* 1, 258.). . . Linum austriacum (*sylvestre* III. 2, 526.).

Iuncus sylvaticus (*Gramen iunceum* I. 1, 555.).
Epilobium tetragonum (*Lyfimachia* III. 2, 554.).
. . . Epil. palustre (*Lyf. VII. 2, 555.*). . . Polygonum aviculare (II. 2, 555.).

Scleranthus annuus et perennis (*Polygon.* IV. V. 2, 554.). . . Stellaria uliginosa (*Alfine fontana* 2, 411.). . . Cerastium aquaticum (*Alfine palustris* 2, 412.).

Erodium pimpinellifolium (*Geranium arvense* 1, 124.). . . Althaea ficifolia (*Malva rosea simplex* 2, 469.).

Spartium multiflorum (*Genista alba* 3, 824.).

. . Vicia dumetorum (*Cracca maior* 2, 220.).

Hieracium paludosum (xiv. 1, 509.). H. sylvaticum (*Pulmonaria gallica tenuifolia* 1, 500.).

. . Crepis Dioscoridis (*Hierac.* I. 1, 506.). . . Cr.

nemaufensis (*Hier.* VI. 1, 507.). . . Cr. virens

(*Hier.* II. 1, 506.). . . Helianthus indicus (*Corona folis* I. 2, 466.). . . Hel. multiflorus (*Cor.*

folis IV. 2, 467.).

* * *

Immortalem meretur gloriam splendidum ingenium indefessaque industria *Fabii* COLUMNÆ, Neapolitani. E nobilissima gente circa annum 1567. natus, ab infantia inde diro morbo comitali vexatus, licet iuris scientiam sibi elegisset, veteres tamen medicos assiduo legere coepit, ut remedium aliquod expeditissimum inveniret, quo morbum suum fugare posset. Incidit in Phu Dioscoridis, quod Valerianam officinalem significare credidit (*ph; tobaf.* 97.) eaque a morbo per aliquod tempus liberatus fuit. De ea planta postea contentio orta est inter Columnam et Evangelistam Quatramium (*ecphraf.* 1, 210.), ubi noster defendit suam sententiam, licet a veritate alienam. Haec tamen studia adeo juvenem delectarunt, ut in iis etiam aetatem consumeret ac consenesceret. Edidit enim primum, quum annum XXV ageret, „Phytobasanum“ quem Iani Planci castigatione Mediolani 1744. 4;

editum coram habeo. Pingendi arte ipse Columna peritus, aeri incidi icones primus curavit, quae quidem artis initia satis speciosa palman tamen ligneis iconibus Camerarii haudquaquam praeripiunt. Quum postea Aequicolorum iudex et proprinceps nominatus esset, otium omne in Campoclarensum montibus et Apuliae campis plantarum feracissimis consumpsit; multo curatius, Gesneri et Caesalpini exemplo accensus, ad partes essentielles consilium transferre didicit; immensam rariorum vegetabilium copiam collegit, quarum praecipuas et novas in „Ephrafi stirpium“ tom. 1. 2. Rom. 1616. 4. descripsit ac delineavit. Eodem fere tempore Io. Bapt. Porta successor, seu prof. Neapolitanus vocatus fuit, fractus autem paene viribus ac animum despondens vitam protraxit ad annum usque 1640. ubi vivere desit.

Quum de veterum plantis agerem, saepius iam Columnam citavi, unde patet, eum operam praeripis dedisse, ut Dioscoridem et Theophrastum explicaret, laud satis felix initio: namque in phytobasano pluries labitur, sibi que ipse contradicit. Multo maturius ac vere eximium opus est ephrasis, quae climatis florae perquam faventis plantas innumeras fere continet, quae nec antea nec etiam post studiosius observatae fuerunt. Indicem adiungo plantarum novarum aut Columnae peculiarium:

Circaea alpina (*minima ephr.* 2, 80.). . .

Veronica montana (*Alyssum montanum* *ecphr.* 1, 288.).

Fedia echinata (*Valerianella* *ecphr.* 1, 206.).

F. coronata (*semine scabiosae* *ib.* 209.). *F. dentata* (*altera* *ib.*).

Scabiosa palaestina (*Phyteuma minus* *phytob. t.* 22.). . . *Sherardia muralis* (*Asperula* *ecphr.* 1, 300.). . . *Asperula cynanchica* (*Galium τετράφυλλον* 1, 297.). . . *Valantia muralis* (*Cruciata* *ib.*). *Plantago Serraria* (*pilosa laciniata apula*, *ecphr.* 1, 259.).

Lithospermum apulum (*Echioides lutea minima*, *ecphr.* 1, 185.). . . *Cynoglossum apenninum* (*ecphr.* 1, 170.). *C. Columnae mihi* (*ib.* 178.). . . *Aretia Vitaliana* (*Sedum alpinum* 1. *ecphr.* 2, 65.). . . *Androface carnea* (*Sed. alpin.* 11. *ib.*). . . *Campanula graminifolia* (*Trachelium montanum phytob. t.* 34.). . . *Phyteuma orbiculare* (*Rapuntium corniculatum*, *ecphr.* 1, 224.). . . *Chironia maritima* (*Centaureum luteum novum*, *ecphr.* 2, 77.). . . *Gentiana ciliata* (*Gentianella coerulea simbriata*, *ecphr.* 1, 221). *G. utriculosa* (*altera coer. cordata*, *ib.*). . . *Bupleurum tenuissimum* (*minimum*, *ecphr.* 1, 247.). . . *Echinophora tenuifolia* (*Pastinaca echinophora*, *ecphr.* 1, 101.). . . *Tordylium apulum* (*ib.* 124.). . . *Caucalis latifolia* (*Echinophora* 1v. *ecphr.* 1, 97.). *C. platycarpus* (*Echinophora πλατύκαρπος*, *ib.* 94.). . . *Dau-*

ens muricatus (*Echin. πυκνέκλαρος, ib.*). . . La-
ferpitium hirsutum (*Panax Asclepium apulum,*
ecphr. 1, 86.).

Allium pallens (*Gethyoides sylvestre, ecphr. 2,*
7.). . . A. Chamaemoly (*1, 326.*). . . Rumex
bucephalophorus (*Acetosa, ecphr. 1, 150.*).

Saxifraga bryoides (*Sedum alpinum iv. ecphr.*
2, 67.). S. androfacea (*iii. ib.*). S. bulbifera
(*ecphr. 1, 317.*). . . Saponaria bellidifolia (*Glo-*
bularia lutea montana, ecphr. 1, 153.). . . Se-
dum stellatum (*Sempervivum iii. phytob. t. 11.*).
. . . Cerastium repens (*Ocimoides Lychuitis phytob.*
t. 31.).

Agrimonia Agrimonoides (*ecphr. 1, 144.*). . .
Refeda Phyteuma (*Erucago apula, ecphr. 1, 269.*).
. . . Euphorbia Epithymoides (*Tithymalus, ecphr.*
2, 51.). E. fylvatica (*lunato flore, ib. 57.*). . .
Sempervivum arachnoideum (*ecphr. 1, 291.*).

Ranunculus chaerophyllus (*montanus lept-*
ophyllus, ecphr. 1, 311.). R. parvulus (*minimus*
apulus 316.).

Teucrium Pseudhyssopus (*Hyssopus apulus,*
ecphr. 1, 67.). . . Sideritis montana (*ecphr. 1,*
196.). . . Scutellaria Columnae (*Cassida, ecphr.*
1, 189.). . . Rhinanthus Elephas (*ecphr. 1, 188.*).
R. Trixago (*ib. 197.*). . . Euphrasia latifolia (*ec-*
phr. 1, 202.). . . Tozzia alpina (*Anonyma S. Gre-*
gorii, ecphr. 2, 50.).

Lepidium petraeum (*Cardamine pusilla saxatilis*, *ecphr.* 1, 273.). . . Draba muralis (*ib.* 272.). . . Thlaspi perfoliatum (*ib.* 276.). T. saxatile (*Ionthlaspi montanum* 277.). . . Alyssum deltoideum (*Litoreo-leucoium supinum*, *ecphr.* 1, 284.). . . Biscutella auriculata (*Leucoium montanum flore pedato*, *ecphr.* 2, 61.). B. apula (*Iondraba apula*, *ecphr.* 1, 285.). B. laevigata (*Leucoium alyssoides*, *ib.*). . . Sifymbrium Irio (*ecphr.* 1, 265.). S. Columnae (*Rapistrum sylvestre*, *ib.* 268.).

Erodium ciconium (*Geranium apulum* *ecphr.* 1, 235.).

Spartium radiatum (*ecphr.* 1, 290.). Ononis Columnae (*ecphr.* 1, 301.). . . Orobus vernus (*Astragalus phytob. t.* 14.). . . Hippocrepis comosa (*Ferrum equinum capitatum*, *ecphr.* 1, 301.). . . Astragalus sesameus (*Vicia sesamea apula*, *ib.*).

Hypericum hirsutum (*Androsæum*, *ecphr.* 1, 74.). H. montanum (*ib.*).

Geropogon hirsutus (*Tragopogon*, *ecphr.* 1, 231.). . . Tragopogon crocifolius (*ib.* 250.). . . Scorzonera hirsuta (*Tragopogon apulum*, *ib.* 233.). . . Prenanthes viminea (*Chondrilla viscosa*, *ecphr.* 1, 240.). P. hieracifolia (*Hieracium leptomacrocaulon* 1, 249.). . . Thrinicia hirta (*Hieracium montanum saxatile*, *ecphr.* 1, 243.). . . Hieracium cymosum (*Pilosella macrocaulos*, *ec-*

phr. 1, 249.). *H. aurantiacum* (*germanicum* 1, *ecphr.* 2, 50.). . . *Crepis scariofa* (*Cichorium pratense vesicarium*, *ecphr.* 1, 257.). *Tolpis barbata* (*Hieracium calyce barbato*, *ecphr.* 2, 27.). . . *Lapsana foetida* (*Hieracium* III, *ecphr.* 2, 31.). . . *Carlina lanata* (*Acanthoides*, *ecphr.* I, 27.). *C. corymbosa* (*Acarna apula umbellata*, *ib.*). . . *Artemisia coerulescens* (*Abfynthium latifolium*, *ecphr.* 2, 76.). . . *Carpesium cernuum* (*Aster*, *ecphr.* 1, 252.). . . *Anthemis montana* (*Abfynthium montanum phytob. t.* 53.). . . *Helianthus tuberosus* (*Flos solis Farnesianus*, *ecphr.* 2, 15.). . . *Centaurea Crupina* (*Senecio-Carduus apulus*, *ecphr.* 1, 54.). *C. solstitialis* (*Spina solstitialis mitior*, *ecphr.* I, 51.). *C. centauroides* (*Iacea laevis maxima*, *ecphr.* 1, 55.).

Orchis anthropophora (*ecphr.* 1, 520.). *O. tephrosanthes* (*cercopithecophora*, *ib.*). . . *Serapias Lingua* (*Orchis macrophylla*, *ecphr.* 1, 522.).

* * *

Syftematicum transire nequeo, qui naturalem Lobelii methodum ulterius elaborare ftuduit, Adamum ZALUZANIUM a ZALUZANIIS, Bohemum, cuius „Methodus herbaria libr. 5.“ Fref. 1604. 4. coram eft. De sexu plantarum c. 24. longe aliam ac priores profert fententiam: plurimas enim hermaphroditas effe et androgynas, nonnullas vero femum feperatum habere. *Ligulam ap-*

pellat filamentum, *apicem* antheram: *stamen* autem pistillum. Familias naturales ordine fati congruo percurrit, ab imperfectis ordiens: Fungos, Muscos, Lichenes, Gramina, Scitamina, Lilia, Hyacinthos, post eos Orchides tractat, quas memorabili elencho complectitur: Orchides enim sunt:

1. Satyria legitima, nobis minus nota, Monorchides, quorum Erythronium et Hyacinthus orientalis.
2. Cynosorchides, polydactylae.
 - a. Oreades, folio laevi et maculoso (*Orchis maculata.*).
 - b. Nereides, palustres.
 - α . folio acuto, laeves et maculosae.
 - β . folio lato et laciniato.
3. Serapiades, rotundis testibus.
 - a. Duobus (*Orchis variegata, militaris: Ophrys myodes etc.*).
 - b. Tribus aut quatuor.
4. Mediae, Dactylides.

Sequuntur Leguminosae, quibus et Rutam et Sesamum adnumerat; Ferulaceae, inter quas Umbelliferae, Filices, Artemisia, Filipendula; Compositae: tum congeries quaedam, ubi Sempervivum cum Plantagine, Rheum cum Oxalide coniungit. Ranaceae plantae dicuntur Aroideae, et Caltha et Ranunculus Thora etc.

Claudant agmen „fratrum Bauhinorum fydera lucida“, quorum tot tantaque sunt in promovenda et perficienda re herbaria merita, ut ab uno fere Linnaeo superentur. Basileae, patre Ioanne medico, natus uterque, alter natu maior Ioannes anno 1541, minor alter Casparus 1550. Ioannes a Fuchfio primum, dein a Conr. Gesnero hausit disciplinam, huius comes indefessus in itineribus helveticis. Post Galliam Narbonensem, Italiam ipsam, Afsatiam totam et fylvam Martiam peragravit, Ebroduni per aliquod tempus commoratus est, donec Basileam 1566 vocaretur; quatuor vero post annos princeps Montisbeligardensis medicum sibi eum elegit, Montebeligardi etiam denatus est 1615.

Edidit is primum „historiam admirabilis fontis et balnei Bollenfis“, Montebelig. 1598. 4. cuius liber quartus, seorsim editus, stirpes plerasque in vicinis montibus et fylvis provenientes tractat. Inter eas paucae quidem novae, ut Peplis Portula (*Alfine minima* p. 194.), *Alnus incana* p. 144. etc., quae redeunt in historia plantarum. Molitus enim erat abineunte aetate vir doctissimus et studiosissimus ingens opus, Gesneriani aemulum, in quo colligere ex omnibus auctoribus, quaecumque innotuerant, melius describere, icones repetere et synonyma diiudicareategit. Prodrum eius operis, in quo a Io. Henr. *Cherlero* genero adiutus fuerat, posthumum editum habemus Ebrodun. 1619. 4., ubi classes na-

turales fere eadem, quas Lobelius delineaverat, repetuntur. Tandem ipsum opus, quadraginta fere post obitum auctoris annos, a Dominico *Chabraeo* Ebroduni tribus voluminibus 1650. 1651. fol. titulo: „Historia plantarum universalis“ editum fuit. Laudes summas meretur studium auctoris in colligendis et describendis plantis, in diiudicandis synonymis, in indigitandis locis natalibus: quae taxari possunt, versantur fere in iconibus multo minoris momenti, quam ea aetate, post Gesneri et Camerarii splendidissima exempla, expectari poterant. Nonnullae etiam, ut *Pulsatilla* 3, 410. pefino loco positae. Sic 3, 290. loco *Chamaedryos* *Salvia* picta est, *Centaurea* 3, 754. loco *Trichomanis* aut *Polypodii*, *Gramen* 2, 927. loco *Thlaspeos*, *Hypericum* 3, 344. loco *Lychnidis*, *Coronilla Securidaca* 2, 459. loco *Graminis*. Ordo potissimum naturalis: Arbores primum pomiferae, nuciferae, exoticae, -bacciferae, glandiferae, coniferae, sylvestres, leguminosae: tum *Cisti*, *Rosaceae*, scandentes, cucurbitaceae, herbae leguminosae, frumenta, graminia, cyperoideae, bulbosae et tuberosae, rapunculi et campanulae, filiquosae et siliculosae, oleraceae: denique cichoraceae, capitatae, echinocephalae, corymbiferae, umbelliferae, labiatae, coronariae: peculiaris etiam classis nervifoliarum, ut *plantaginum*, *gentianarum*,

polygonatorum: rotundifoliae et cognatae, ut Asarum, Viola etc. asperifoliae: venenatae, crassifoliae, stellatae, filices, aquaticae, marinae, coralina et fungi.

Quae ab amicis Felice Platero, Cherlero, Nic. Agerio prof. Argentinensi et aliis acceperat aut ipse nova invenerat, sunt fere quae sequuntur:

Veronica austriaca (*Chamaedrys tenuissime lacinata* 5, 287.).

Phleum Michellii (*Gramen cum cauda muris purpurascens* 2, 475.). . . Crypsis aculeata (*Gramen supinum aculeatum* 2, 461.). . . Alopecurus utriculatus Schrad. (*Gramen tenue duriusculum* 2, 465. *exclus. synonym.*).

Galium rotundifolium (*Rubia quadrifolia* 3, 718.).

Anagallis tenella (*Nummularia rubra* 3, 371.).
 . . Campanula spicata (*Trachelium altissimum foliis angustis* 2, 801.). C. linifolia (2, 797.).
 C. rhomboidea (*alpina glabra* 2, 806.). C. bononiensis (2, 804.). C. hederacea (2, 797.). . .
 Phyteuma pauciflorum (*Rapunculus alpinus parvus* 2, 811.). . . Herniaria hirsuta (3, 379.). . .
 Ammi glaucifolium (*Daucus petraeus glaucifolius* 3, 58.). . . Peucedanum alsaticum (*Umbellifera alsatica magna* 5, 106.). . . Ferula glauca (3, 45.). . . Laserpitium angustissimum (*Laser-*

pitio Lobelii similis angustifolia 3, 157.). . . *Seseli glaucum* (*Daucus glauco folio* 3, 16.).

Scilla unifolia (*Bulbus monophyllus flore albo* 2, 622.). . . *Calamus Zalacca* (*Baly insulae fructus* 1, 401.). . . *Iuncus acutus* (*pungens* 2, 520.).
I. maximus (*Gramen Luzulae maximum* 2, 493.).
I. capitatus (*foliatus minimus* 2, 523.). . . *Rumex pulcher* (*Lapathum pulcrum bononiense* 2, 988.). *R. Lunaria* (994.).

Andromeda polifolia (*Viti idaeae adfinis polifolia* 1, 527.). . . *Saxifraga stellaris et cuneifolia* (*Cotyledon altera* 3, 684.). *S. moschata* *Wulf.* (*Tridactylites alpina* 3, 762.). *S. aspera* (*Sedum alpinum hispidum* 5, 695.). . . *Arenaria trinervia* (*Alfne plantaginis folio* 3, 364.). *A. tenuifolia* (*Alfne, ib.*). *A. striata* (*Auricula muris pulcro flore* 3, 360.). . . *Sedum saxatile* (*luteum minimum non acre* 3, 695.).

Lythrum Thymifolia (*Hyssopifolia minor* 3, 792.).

Prunus semperflorens (*Cerasus racemosa* 1, 223.). . . *Pyrus Pollveria* (1, 59. *A patria Pollwiler Alfatae dicta.*) *P. dioica* (*Malus non florida* 1, 21.). . . *Rosa tomentosa* *Smith.* (2, 44.).

Cistus nummularius (2, 20.). *C. sampucifolius* (*ib.*). ?*C. glutinosus* (*thymi folio incano* 2, 19.). . . *Ranunculus plantagineus* (*angustifolius bulbosus* 3, 866.). *R. pyrenaicus* (*pumilus gra-*

mineis foliis, ib.). *R. glacialis* (3, 861.). *R. montanus* (*minimus alpinus luteus ib.*).

Teucrium Marum (3, 243.). . . *Nepeta nuda* (*Mentha Cataria hispanica* 3, 226.). . . *Sideritis romana* (*Sideritis genus spinosis verticillis* 3, 428.). . . *Ocimum monachorum* (3, 260.). . . *Scutellaria albida* (*teucrii facie* 3, 291.). . . *Antirrhinum Pelifferianum* (*Linaria coerulea calcariibus longis* 3, 461.).

Thlaspi peregrinum (2, 927.). *T. alliaceum* (*folio alliariae* 2, 932.). . . *Sisymbrium obtusangulum* (*Eruca inodora* 2, 862.). . . *Cheiranthus maritimus* (*Leucoium* 2, 877.).

Spartium purgans (1, 404.). . . *Genista fylvestris* (*Genistella montis ventosi spinosa* 1, 400.). . . *Ononis Cherleri* (2, 394.). . . *Orobus canescens* (*Araci vel Apios leguminosae species* 2, 326.). . . *Lathyrus fylvestris* (*maior narbonensis* 2, 304.). *L. hirsutus* (2, 305.). *L. Nissolia* (*Catananche leguminosa* 2, 309.). . . *Vicia platycarpus* (*Aracus fabaceus* 2, 286.). . . *Cytisus biflorus* (*glaber, siliqua angusta* 1, 373.). *Coronilla iuncea* (*Colutea caule genistae fungoso* 1, 383.). *Astragalus monspessulanus* (2, 338.). *Trifolium tomentosum* (2, 379.). *T. resupinatum* (*folliculaceum ib.*). *Lotus angustissimus* (2, 356.). . . *Medicago coronata* (2, 386.). *M. tuberculata* (*magna turbinata* 2, 385.). *M. turbinata* (*scu-*

tellata 2, 384.). *M. rigidula* (*hirsuta*, *echinis rigidioribus* 2, 385.).

Lactuca augustana (*longo et angusto folio* 2, 999.). *Hieracium sticticaefolium* (*Chondrilla folio non dissecto* 2, 1041.). . . *Crepis Sprengiana* (*Hieracium pulcrum ramosum* 2, 1026.). *Rhagadiolus edulis* (*Hierac. stellatum* 2, 1014.). *Carduus crispus* (3, 59.). *C. tenuiflorus* Sm. (*acanthoides* 3, 56.). *Cnicus canus* (*Cirsium tomentosum* 3, 44.). *C. ferox* (*Carduus lanceolatus ferocior* 3, 58.). *Conyza ficula* (*foliis virgaureae* 2, 1049.). *Inula spiraeaefolia* (*Conyzae mediae monspel. adfinis* 2, 1049.). *Senecio nemorensis* (*Virgaurea latifolia* 2, 1063.). *S. aquaticus* (*Iacobaea latifolia* 2, 1057.). *Cotula aurea* (*Chamaemelum aureum* 3, 119.). *Anthemis repanda* (*Chrysanthemum latifolium* 3, 105.). *Achillea herba rota* (3, 144.). *A. nana* (*Millefolium alpinum* 3, 138.). *Centaurea galactites* (*Carduus* 3, 54.). *C. nigrescens* (3, 28.).

Epipactis cordata (*Bifolium minimum* 3, 534.). *Caulinia fragilis* et *Naias monosperma* Willd. (*Fluvialis pisana* 3, 779.).

Salix Amaviana Willd. (*latifolia non hirsuta* 1, 216.). *S. arbutifolia* (*pumila folio utrinque glabro* 1, 217.). *S. reticulata* (*pumila folio rotundo ib.*).

Asplenium Trichomanes ramosum (3, 755.).
 Pteris crispa (*Adiantum album tenuifolium* 3,
 743.). . . Aspidium spinulosum Sm. (*Filix te-
 nuissime secta* 3, 759.).

Fucus falicifolius Gmel. (*Salix marina* 3, 805.).
 Fuc. Erica marina (3, 799.). Ulva Linza (3, 789.).

Eius operis compendium edidit Domin. Cha-
 braeus „sciagraphiae“ titulo Genev. 1677. fol. ubi
 p. 389. Selinum Chabraei nomine Carvifoliae pri-
 mum occurrit.

Fratre multo superior et divitiis herbariis et
 amicorum liberalitate et egregii pictoris arte fuit
 natu minor Casparus BAUHINUS. Is Italiae mon-
 tes, agros et hortos multo diligentius perscrutatus
 erat, adierat Monspelium et Galliam narbonensem;
 Helvetiae alpes et Germaniae feracissimas regiones
 bene cognovit; redux invenis disciplinae graecae
 et anatomiae, denique botanicae etiam provinciam
 in academia Basileensi suscepit († 1624.).

Commercium aluit adfiduum et summe pro-
 ficuum cum fratre, cum Nic. Agerio, prof. Argen-
 tinenfi, Ferr. Imperato Neapolitano, Honor. Bello
 Cretenfi, Franc. Pona Veronenfi, cum Ioach. Bur-
 fero Camentia-Lufato, qui per totam fere Euro-
 pam peregrinatus erat, *) cum Io. Fleiffero Vra-

*) Burferus, dein in Academia Sorana stationem obtinuit,
 reliquit autem viginti quinque volumina plantarum sicca,

tislaviensi, Iac. Albino Hamburgensi, Iacobo Cargillo Scoto, Fabio Columna, Basil. Beslero Noribergensi, Vespasiano Robino Parisino, multisque aliis. Notandum vero, patriam plantarum non rite indigitari. E Brasilia enim et Topinambutorum regione derivat, quae ex America boreali sunt.

Immensum opus et immortale moliebatur, omnium, quotquot innotuerant, plantarum collationem et in certos quosdam ordines digestionem: hactenus diversum a fratris opere, ut multo curatius ne ullum quidem omittere scriptorem vellet. Eius operis prodromum exhibuit in „phytopinace, s. enumeratione plantarum ab herbariis nostro saeculo descriptarum“, Basil. 1596. 4. cum figuris 8 et descriptionibus 160 plantarum novarum, quae redeunt in „prodromo theatri botanici“, Frcf. 1620. 4. et in editione Matthioli, quam citavimus, et in „theatri botanici parte prima,“ quam posthumam filius Io. Caspar, Basil. 1658. fol. edidit. Prodromus ducenas fere et quinquaginta novas continet plantas cum iconibus ligno incisus iisque praestantissimis: theatrum erat initium magni operis et absolutissimi, quod ad ordines naturales plantas omnes complecti

tarum, quae, e dono Coijet ad academiam Upsalensem transierunt, ubi tria volumina magno incendio 1702. perierunt. In cineres reductae etiam sunt tabulae, quas ex thesauro paraverant Rudbekii. Linnaeus tandem rariores stirpes huius herbarii determinavit (*Amoen. acad.* 1, 144. f.).

debebat. Sed praematura morte interceptum fuit: pars haec prima nil continet nisi gramina, cyperoides et liliaceas. Tandem edidit „Pinacem theatri botanici“, Basil. 1625. 4. indicem locupletissimum synonymorum fere omnium, quae apud maiores ipsius occurrunt. Non negandum, multa praefuisse doctissimum virum, neque tamen exhaustis omnes literaturae botanicae fontes, neque, quos novit, ubique bene exposuit, cum characterum vera sedes nondum innotesceret. Summo autem botanicorum commodo is liber inservit: namque ex eo inde tempore multo facilius fuit, plantas determinare, synonymis collatis et recensitis. Primus etiam „catalogum plantarum circa Basileam nascentium“, Basil. 1671. 8. ditissimum dedit.

Ut autem innotescant plantae, quas Caspar detexit ac descripsit, ordine systematico eas tractemus:

Blitum capitatum (*Atriplex sylv. lappulas habens, ad Matth. 365.*) . . . Syringa persica (*Ligustrum II, prodr. 158.*) . . . Veronica bellidioides (*prodr. 116.*) . . . *V. scutellata (Anagallis aquatica, ib. 119.)* . . . *Salvia syriaca (Horminum prodr. 114.)* . . . *S. grandiflora (I, prodr. 113.)*.

Valeriana Tripteris (alpina prima, prodr. 86.) . . . *V. montana (alpina profulariae folio, ib. 87.)* . . . *Fedia Cornucopiae (Valeriana peregrina phytop. p. 293. t. 1. prodr. 87.)* . . . *Cladium germanicum Schrad. (Cyperus longus inodorus theatr.*

221.). Schoenus mucronatus (*Gramen cyperoides maritimum, theatr. 91.*). . . Scirpus caespitosus (*Gramen iunceum, foliis et spica iunci minus, theatr. 79.*). Sc. acicularis (*Iuncus inutilis, ib. 183.*). Sc. lacustris (*Iuncus maximus, ib. 178.*). Sc. Holoschoenus (*Iuncus acutus maritimus, ib. 174.*). Sc. triqueter (*Iunc. acut. marit. caule triangulo, ib. 175. prodr. 22.*). Sc. fluitans (*Iuncellus 27. prodr. 23.*). . . Eriophorum caespitosum *Host.* (*Iuncus alpinus capitulo lanuginoso, theatr. 188. prodr. 23.*). E. latifolium (*Gramen tomentosum pratense panicula sparsa, ib. 61.*). . . Alopecurus agrestis (*Gramen typhoides spica angustiore, theatr. 53.*). . . Phleum pratense (*Gramen typhoides maximum, theatr. 49.*). . . Aira caryophyllea (*Caryophyllus xi, prodr. 105.*). . . Andropogon distachyos (*Festuca iunceo folio, prodr. 19.*). A. Gryllus (*Festuca dumetorum, theatr. 149.*). A. Ravennae (*Gramen plumosum album, prodr. 14.*). . . Holcus lanatus (*Gramen pratense paniculatum, theatr. 27.*). . . Arundo epigeios (*Gramen arundiaceum spicatum, theatr. 94.*). . . Polypogon monspeliensis (*Gramen alopecuroides, theatr. 58.*). . . Lagurus ovatus (*Gramen alopecuros spica rotundiore, ib. 56.*). . . Sefsleria coerulea (*Gramen spica varia, theatr. 158.*). S. echinata (*Gramen spica subrotunda echinata, prodr. 16.*). . . Poa compressa

(*Gramen v*, *prodr.* 2.). *P. bulbosa* (*Gramen arvense panicula crispa*, *prodr.* 6.). . . *Cynosurus cristatus* (*Gramen pratense*, *prodr.* 8.). *C. echinatus* (*Gramen alopecuroides, spica aspera, theatr.* 59.). . . *Briza maxima* (*prodr.* 5.). . . *Bromus velutinus* Schrad. (*Festuca graminea glumis hirsutis*, *theatr.* 143.). . . *Triticum rigidum* Schrad. (*Gramen angustifolium spica tritici muticae simili*, *prodr.* 17.). *T. pinnatum mihi* (*Gramen spica brizae maius*, *ib.* 18.).

Globularia spinosa (*Bellis spinosa coerulea*, *prodr.* 121.). . . *Scabiosa graminifolia* (*argentea angusto fol. phytopin.* 528. *t.* 4. *prodr.* 127.). . . *Asperula pyrenaica* (*Rubia viii*, *prodr.* 146.). *A. laevigata* (*Rubia iii*, *ib.* 145.). . . *Galium pufillum* (*Rubeola vi*, *prodr.* 145.). *G. glaucum* (*Rubia i*, *ib.*). *G. boreale* (*Rubia ii*, *ib.*). . . *Valantia glabra* (*Galium latifolium glabrum*, *prodr.* 146.). . . *Crucianella spicata* (*Rubia iv*, *prodr.* 145.). . . *Cornus canadensis* (*Pyrola alfines folio brasiliiana*, *prodr.* 101.). . . *Alchemilla pentaphylla* (*prodr.* 138.). . . *Potamogeton pectinatus* (ii, *prodr.* 101.). *P. fetaceus* (i, *ib.*). *P. pufillus* (iii, *ib.*). . . *Ruppia maritima* (*Gramen maritimum fluitans cornutum*, *theatr.* 41.).

Pulmonaria suffruticosa (*Lithospermum angustifolium umbellatum*, *pin.* 521.). . . *Lysimachia*
Linum stellatum (*Linum iii*, *prodr.* 107.). . .

Anagallis tenella (*Nummularia purpurascens*
flore, prodr. 136.) . . Convolvulus copticus (*III*,
prodr. 134.) . C. tricolor (*II, ib.*) . . Campa-
 nula stylosa Lam. (*foliis subrotundis, prodr. 35.*) .
 C. caespitosa Scop. (*v, ib. 34.*) . C. barbata (*fo-*
liis echii floribus villosis, prodr. 36.) . . Lobelia
 urens (*Draba II, prodr. 55.* . . . Mirabilis dichoto-
 toma (*Solanum IV, prodr. 91.*) . . Chironia spi-
 cata (*Centaurium minus spicatum, prodr. 130.*) .
 . . Rhamnus alpinus (*Frangula altera, prodr.*
160.) . . Ribes alpinum (*montana, ib.*) . . Her-
 niaria lenticulata (*Polygonum IV, prodr. 131.*) . .
 Chenopodium ambrosioides (*Botrys ambrosioides*
mexicana pin. 520.) . . Velezia rigida (*Lychnis*
II, prodr. 103.) . . Astrantia minor (*Hellebo-*
rus niger saniculae folio, prodr. 97.) . . Bupleu-
 rum stellatum (*Perfoliata III, prodr. 129.*) . B.
 petraeum (*Perf. IV, ib.*) . B. angulosum (*II, ib.*) .
 B. ranunculoides (*, ib.*) . . Caulis nodosa
 (*prodr. 80.*) . . Cachrys ficula (*Hippomarathrum*
creticum, prodr. 76.) . . Laferpitium aquilegifo-
 lium (*Libanotis I, prodr. 83.*) . . Heracleum
 angustifolium (*Sphondylium I, ib.*) . H. austria-
 cum (*II, ib.*) . H. alpinum (*III, ib.*) . . Sese-
 li pyrenaicum (*Carvi alpinum, prodr. 84.*) . . Rhus
 typhinum (*virginianum pin. 517.*) . Rhus gla-
 brum (*Sumach angustifolium, prodr. 158.*) . .
 Corrigiola litoralis (*Polygonum III, prodr. 131.*) .

.. Statice cordata (*Limonium* I, *prodr.* 99.). St.
minuta (II, *ib.*). . . Linum viscosum (VI, *pin.*
214.). L. narbonense (II, *prodr.* 107.). . . Craf-
sula rubens (*Sedum* VI, *prodr.* 132.). . . Sibbal-
dia procumbens (*Fragariae adfinis*, *prodr.* 139.).

Tradescantia virginica (*Allium f. Moly virgin.*
pin. 516.). . . Uvularia perfoliata (*Polygonatum*
II, *prodr.* 156.). . . Iuncus glaucus (*acumine re-*
flexo maior, *theatr.* 183.). I. trifidus (*acumine*
reflexo trifidus, *ib.* 184.). I. albidus (*Gramen*
XLVII, *prodr.* 16.). I. triglumis (II, *prodr.* 22.).
.. Frankenia hirsuta (*Polygonum* II, *prodr.* 151.).
.. Rumex vesicarius (*Acetosa*, I, *prodr.* 54.).
R. tingitanus (*Lapathum maritimum*, *prodr.* 56.).
R. digynus (*Acetosa* II, *prodr.* 55.). R. spinosus
(*Beta cretica* 57.). R. aculeatus (*Acetosa* IV,
prodr. 55.). . . Scheuchzera palustris (*Iuncus* IX,
prodr. 25.). . . Trillium erectum (*Solanum* III,
prodr. 91.).

Epilobium angustifissimum (*Lyfimachia* III. *pr.*
116.). E. parviflorum (*Lyfimachia* I. *ib.*). . .
Daphne Thymelaea (*Sanamunda viridis pr.* 160.).
.. Elatine Alinastrum (*Equisetum* I. *pr.* 24.).

Monotropa Hypopitys (*Orobanche* III. *pr.* 51.).
.. Saxifraga Cotyledon (*Cotyledon minor. pr.* 135.)
S. oppositifolia (*Sedum* III. *pr.* 132.). S. petraea
Vahl. (I. I. *pr.* 131.). S. caespitosa (II. *ib.*). . .
Dianthus sylvestris (*Caryophyllus* III. *pr.* 104.).

D. arborescens (I. *ib.*). . . Silene rupestris (*Caryophyllus* VII. *ib.*). . . Arenaria tetraquetra (*Caryophyllus* XII. *ib.* 105.). A. juniperina (*Alfine* IV. *ib.* 118.). . . Sedum atratum (VII. *ib.* 132.). . . Ceraftium latifolium (*Caryophyllus* IV. *ib.* 104.). C. tomentosum (*Caryophyllus* IX. *ib.*). . . Spergula nodosa (*Alfine* VIII. *ib.* 118.).

Euphorbia rubra (*Tithymalus* III. *ib.* 133.).

Spiraea hypericifolia (*Pruno fylv. similis pia.* 517.). . . Potentilla intermedia (*Quinquefolium* III. *pr.* 139.). P. caulescens (I. *ib.*).

Papaver alpinum (*Argemone alpina pr.* 95.). P. cambricum (*erraticum pyrenaicum ib.* 92.). . . Delphinium peregrinum (*Consolida regalis latifolia pr.* 74.). . . Aquilegia viscosa (II. *ib.* 75.). A. alpina (I. *ib.*). . . Nigella hispanica (I. *ib.*). N. orientalis (II. *ib.*). . . Anemone patens (*Pulsatilla v. pr.* 94.). A. vernalis (II. *ib.*). A. baldensis (II. *ib.*). . . Clematis maritima (*pr.* 155.). . . Thalictrum angustifolium (*pr.* 146.). T. foetidum (*ib.* 147.). . . Ranunculus lanuginosus (VII. *pr.* 96.). . . Ifopyrum aquilegioides (*Aquilegia* II. *pr.* 75.).

Teucrium spinosum (*Chamaedrys spinosa pr.* 117.). . . Stachys cretica (*Pseudostachys* I. *pr.* 113.). St. arvensis (*Sideritis* II. *pr.* 111.). . . Scutellaria alpina (*Teucrium alpinum inodorum pr.* 116.). . . Melampyrum cristatum (*luteum pr.*

112.). . . Antirrhinum monspeffulanum (iv. pr. 106.). A. arvense (v. 107.). A. organifolium (*Antirrhinum saxatile* 106.). A. dalmaticum (i. *ib.*). A. linifolium (ii. *ib.*). . . Scrofularia ver-nalis (i. pr. 112.). . . Linnaea borealis (*Campanula serpyllifolia* pr. 55.).

Myagrum perenne (*Rapistrum monospermum* pr. 57.). M. perfoliatum (iv. 52.). M. panicu-latum (iii. *ib.*). . . Bunices Erucago (*Eruca* vii. pr. 41. . . Draba stellata (*Bursa pastoris* iii. pr. 51.). . . Thlaspi hirtum (iii. pr. 47.). . . Alyf-fum montanum (*Thlaspi* vii. pr. 49.). . . Carda-mine refedaefolia (*Nasturtium* iv. pr. 45.). C. par-viflora (ii. 44.). . . Silymbrium terrestre (*Ra-phanus aquaticus fol. laciniat.* pr. 58.). S. am-phihiun (*alter ib.*). S. arenosum (*Eruca* v. 40.). S. asperum (*Sinapi parvum filiqua aspera* 41.). . . Erysimum hieracifolium (*Leucoium* iii. pr. 102.). . . Cheiranthus trilobus (*Leucoium* vi. pr. 103.). . . Hesperis verna (*Rapistrum* i. pr. 57.). . . Ara-bis Halleri (*Nasturtium* vii. pr. 46.). . . Turri-tis hirsuta (*Eryfimo similis hirsuta* pr. 42.).

Lavatera trimestris (*Malva* ii. pr. 152.).

Genista hispánica (*Genistella monspeliaca spi-nosa* pr. 157.). . . Orobus luteus (*alpinus latifo-lius* 149.). . . Lathyrus fetifolius (pr. 148.). . . Vicia onobrychioides (pr. 149.). . . Hedyfarum Caput galli (*Onobrychis* ii. *ib.*). . . Oxytropis pi-

lofa Decand. (*Cicer* II. 148.). . . *Astragalus in-*
canus (*Onobrychis* III. 149.). *A. exscapus* (*Cicer*
 I. 147.). . . *Trifolium creticum* XIV. *pr.* 142.).
T. Cherleri (XVIII. 145.). *T. saxatile* (VII. 140.).
T. scabrum (VIII. *ib.*). *T. spumofum* (IV. *ib.*).
T. lappaceum (*phytopin. t.* 5.). *T. spadiceum* (III.
pr. 140.). . . *Lotus diffusus* (*Trifolium* XXI. *pr.*
 144.). . . *Medicago orbicularis* (*Trifolium* IX. *pr.*
 140.).

Hypericum Ascyrum (*pr.* 130.). *H. nummu-*
larium (*ib.*).

Arnopogon picroides (*Sonchus* I. *pr.* 60.). . .
Sonchus maritimus (IV. *pr.* 61.). *S. tenerrimus*
 (III. *ib.*). . . *Lactuca faligna* (*Chondrilla* II. *pr.*
 68.). . . *Hieracium florentinum* (XXII. *pr.* 67.).
H. chondrilloides (XII. 64.).). *H. grandiflorum*
 (XVI. 65.). *H. glutinosum* (IV. 63.). . . *Crepis*
foetida (*Chondrilla* III. *pr.* 68.). . . *Andryala chei-*
ranthifolia (*Sonchus* VI. *pr.* 61.). . . *Hyoferis ra-*
diata (*Dens leonis* III. *pr.* 62.). . . *Hypochoeris*
helvetica (*Dens leonis* I. *ib.*). . . *Carduus Perfo-*
nata (I. *pr.* 155.). . . *Artemisia glacialis* (*Ab-*
sinthium III. *pr.* 71.). . . *Gnaphalium orientale*
 (*Helichryson pr.* 123. . . *Conyza saxatilis* (*Heli-*
chryso sylv. similis *ib.*). . . *Erigeron alpinum* (*Co-*
nyza I. *pr.* 124.). . . *Senecio limifolius* (*Linariae*
aureae adfinis pr. 107.). . . *Aster alpinus* (*pr.*
 124. *ad Matthiol.* 818.). . . *Solidago mexicana*

(*pin.* 517.). . . *Cineraria cordifolia* (*Iacobaea alpina* *pr.* 69. . . *Inula britannica* (*Conyza* III. *pr.* 124.). *I. provincialis* (*Iacobaea* II. *pr.* 69.). . . *Chrysanthemum atratum* (*Bellis* I. *pr.* 120.). . . *Pyrethrum Halleri* (*Bellis* II. *ib.*). . . *Anthemis mixta* (*Bellis* V. 121.). *A. altissima* (*Chamaemelum* I. 70.). . . *Achillea magna* (*Millefolium* I. 72.). *A. tanacetifolia* (II. *ib.*). *A. macrophylla* (*Dracunculus alpinus* *pr.* 59.). . . *Rudbeckia laciniata* (*Doronicum americanum* *pin.* 516.). . . *Centaurea alpina* (*pr.* 56.). *C. pectinata* (*Iacea* V. *pr.* 128.). *C. Cineraria* (*Iacea* VII. *ib.*). *C. fontichifolia* (IV. *ib.*). *C. axillaris* (II. 127.). . . *Filago pygmaea* (*Gnaphalium roseum* 122.).

Orchis viridis (VIII. *ib.*). . . *Ophrys alpina* (*Chamaeorchis* IV. *pr.* 29.).

Zannichellia palustris (*Potamogeton* IV. *pr.* 101.). . . *Chara hispida* (*Equisetum foetidum sub aqua repens* *pr.* 25.). *Carex baldensis* (*Gramen* XXXVI. *pr.* 15.). *C. digitata* (XXIII. 9.). *C. ornithopoda* (XXII. *ib.*). *C. ampullacea* (*Gramen cyperoides* IV. *theatr.* 84.). . . *Myriophyllum spicatum* (*Millefolium* IV. *pr.* 75.). . . *Thelygonum Cynocrambe* (*pr.* 59.). . . *Bryonia cretica* (*pr.* 155.).

Salix herbacea (VII. 159.). *S. retufa* (V. *ib.*).

Aspidium aculeatum (*Filix* II. 151.). . . *Adian-*

tum pedatum (*fruticosum brasilianum* 150.). . *Salvinia natans* (*Lenticula palustris phytopin. t. 7. multo melius pr. 153.*). . . *Neckera pennata* (*Muscus* I. 151.). *Trichostomum ericoides* (*Muscus* VII, *ib.*). *Mnium roseum* (VIII. *ib.*). . . Fuci a Cargillo Scoto accepti, inter quos *F. bulbosus* Turn. (II. 154.). *F. saccharinus* (IV. *ib.*). *F. palmatus* (VI. 155.). *F. Filum* (VIII. *ib.*). *Ulva pavonia* (*Fucus* VII. *ib.*).

COMPILATORES.

Tandem, ne omiffisse aliquid videamur, enumerandi sunt scriptores, qui saeculo decimo sexto aliorum labores in suos converterunt usus, neque proprii aliquid addiderunt.

Eorum primus fere est Iul. Caes. *Scaliger*, Veronensis, natus 1484. Stipendia multa iuvenis habuit, quibus confectis ad bonarum artium disciplinam et ipsius artis medicae se contulit, quam dein Agenae exercuit, † 1558. Quum Hieron. *Cardanus* in libr. 21. de subtilitate, plantas novi orbis, ex Oviedo, Monarde et aliis descripserit, noster, pariter alienus ab ipsa naturae cognitione, illum refutare conatus est in libro XV. „exercitationum „exotericarum de subtilitate“ Frcf. 1582. 8. Ceteri libri non prodierunt, neque quidquam, licet celebris admodum sit, ad augendam rem herba-

riam hic contulit. In erroribus enim versatur, quoties de plantis veterum disceptat. Epithymum credit flores Thymi, Nardum indicam Crocum esse: in quo refutatur a Io. *Fabro* disp. de Nardo et Epithymo. Rom. 1607. 4. Commentarii Scaligeri in Theophrastum de causis plantarum grammatici solummodo nequaquam rem herbariam ipsam complectuntur.

Adamus LONICER, poliater Francofurtanus, focero Egenolfio obtemperavit, quum antiquum herbarium, ab Euchar. Rhodione emendatum (*p.* 297.), et a Dorstenio commentariis auctum, iterum recuderet ac variis nuperiorum observationibus illustraret. Sic prodit „Kräuterbuch“ Frcf. 1573. fol., quod et 1757. fol. iterum a Balth. Io. *Ehrharto* editum est; inutile opus et erroribus plurimis refertum.

Io. COSTAEUS, Laudi-Mediolanensis, Augustae Taurinorum medicinam docuit, † 1503. Adnotationes edidit in Mesuen, Venet. 1602. fol., parum utiles, quum neque arabice doctus esset, neque plantas ipsas omnes cognosceret. „De universali stirpium natura Aug. Taurin. 1573. 4.“ opus e Theophrasto potissimum haustum, peripatetice causas plantarum, absque naturae cognitione enucleat.

Castor DURANTES, Gualdo-Italus, pontificis maximi medicus, † 1599. historiam plantarum

e turbidis fontibus, antiquis herbariis, Matthiolo tamen etiam, haustam edidit. „Herbario nuovo.“ Venet. 1636. 4. Ordo alphabeticus, icones fere pessimae eius aevi, meliores e Matthiolo, plurimae ex herbariis, aliae fictae; descriptiones mancae, fustissimae virtutum enumerationes. Fumaria minore p. 194. est Umbellifera, Phalaride p. 366. est Iris, repetita p. 507. sub Xiride, Phillirea ib. Oxyacantha, Zaccon d’Hierico p. 510. planta forte fictitia, Cortusa p. 148. quam potuisset e Matthiolo omnino cognoscere, est Umbellifera, Amomo p. 24. est forte Chenopodium, Ammi ib. Crucianella etc.

Io. Bapt. PORTA Neapolitanus, nat. 1545. † 1615., in patria urbe physicam docuit, miraculorum studiosus et mysticarum comparisonum, cuius documentum praeprimis est „Phytognomonica.“ Neapol. 1588. fol. A Paracelsi *Ψευδοσοφία* haud longe abest, dum similitudines ubique plantarum cum animalibus earumque partibus quaerit, ac inde earum vires deducit. Nostri omnino aevi est, has nugas sapere, fumamque putare sapientiam.

Marcus URZEDOWA polonicum herbarium „Herbarz Polski“ Cracov. 1595. fol. conscripsit e veteribus. Icones pleraeque e Matthiolo: nomina corrupta. Sic p. 25. Antipater est Dianthus Caryophyllus: p. 41. Aster atticus — Ranunculus bulbosus: p. 114. Cuminum idem ac Carum Carvi: p. 124. Filix femina loco Dryopteridis: p. 136,

Epaticus flos est Alchemilla vulgaris: p. 158. Fabba aegyptia est Zygophyllum Fabago: p. 238. Parietaria est Melampyrum nemorosum: p. 295. Staphis agria est Bryonia. Fictitia plura, ut Levisticum p. 186. Lanaria herba p. 180. Paliurus p. 231. Sinapis p. 286. . . Rarissimum librum in Göttingensi bibliotheca vidi.

Ioann. GERARDUS, Nantvicha-Anglus, nat. 1545. † 1607. Chirurgus fuit Londini, sed praefuit etiam Burleighiano horto, ipseque Holborni hortum aluit. Edidit plantarum historiam titulo: „the herball or general historie of plantes. Lond. 1597.“ fol., quam Thom. *Johnsonius* dein novis additamentis insigniter auxit Lond. 1633. fol. Manifesto e Dodonaeo hausta, neque ipsa interpretatio Gerardum habet auctorem, sed *Priestium*, quo defuncto noster suam fecit (*Lobel. illustr. p. 100.*). Ipse Lobelius plures correxit errores, vel invito Gerardo, literarum rudi homine: icones ipsae e Tabernaemontano, qui iterum e Dodonaeo mutuo eas acceperat. Neque tamen plane alienus a peculiaribus observationibus: utile praecipue id opus reddidit *Johnsonius*, primum seplasiarius, tum miles, denique medicus Oxoniensis, qui Bauhinorum ipsiusque Besleri labores adhibuit, ut perfectius redderet Gerardi opus.

Quae peculiare aut novae Gerardo emendato sunt, sequuntur:

Rynchospora alba Vahl. (*Grameniunceum leucanth.* 50.). . . Panicum verticillatum (15, f. 1.).
 P. viride (17.). . . Festuca Myurus (29.). . .
 Arundo arenaria (*Spartum anglicanum* 42.). . .
 Hordeum fecalinum (29.).

Campanula latifolia (448.). C. hybrida (*Speculum veneris minus* 439.). . . Chenopodium polypermum (325.). . .
 Asclepias variegata (*Vincetoxicum indicum* 100.). . . Bunium flexuosum With.
 (*Bulbocastanum minus* 1064.). . . Sifon fegetum
 (*Selinum fii folio* 1018.). . . Drosera longifolia
 (1556.).

Polygonum minus (*Perficaria pusilla repens* 446.). . . Arenaria peploides (*Anthyllis lentifolia* 622.). . .
 Rosa rubiginosa (1269.).

Mentha gracilis (680.). . . Stachys sylvatica
 (*Galeopsis vera* 784.). St. palustris (*Panax Coloni* 1005.). . .
 Scutellaria minor (*Gratiola latifolia* 581.). . . Iberis nudicaulis
 (*Bursa pastoria minima* 276.). . . Trifolium maritimum (*stellatum glabrum* 1208.).
 T. filiforme (1186.).

Cnicus eriophorus (1152.). . . Gnaphalium minimum
 (*Filago minor* 641.). . . Salix aurita et acuminata (1390.).

INDEX I.
VOCES HEBRAEAE.

אבטחים 17.	הבנים 12.
אנוז 17.	הדס 14.
אהלים 18.	זית 7.
אזוב 14.	הבצלת 11.
אחר 7.	חרק 10.
אלגמים 15.	חטה 9.
אלה 18.	חלבנה 11.
אלון 17. 18.	חציר 12.
ארז 16.	חרול 10.
ארן 14.	
בר 15.	כמון 11.
בדלח 18.	כסמת 9.
בוץ 15.	כפר 12.
בטנים 18.	כרכם 7.
בכא 12.	לבנה 12. 18.
בצלים 12.	לוד 13.
ברוש 16.	למ 14.
בשם 12.	לענה 16.
גך 11.	
גמא 7.	מלוח 14.
גפן 10.	נעמוץ 10.
גפר 17.	גדר 8.
גודאים 17.	סנה 14.
דחן 9.	ערשום 15.
דרר 13.	

עץ השמן 16.	רמון 13.
ערכים 18.	רחם 18.
פול 15.	שומים 12.
פקעות 17.	שושנה 11.
פשחה 11.	שטה 18.
צרי 18.	שעורה 8.
קדה 12.	שקר 13.
קיקיון 17.	שקמים 9.
קמוש 15.	חאנה 9.
קנה 7. 11.	האשור 16.
קנמין 13.	חדהר 16.
קצה 14.	המר 19.
קציעות 12.	הפוח 13.
קשאים 17.	חרזה 17.

INDEX II.

VOCES ARABICAE, UT ENUNCIANTUR.

Abdelavi 269.	Badendschan 250.
Adchar 246.	Baderudsch 265.
Agalluchi 261. 271.	Badischfan 266.
Akhlil almelech 267.	Bahman 243. 267.
Akul 266.	Bakam 260.
Alhahh 266.	Bakhah 257.
Alvah 272.	Balafan 257.
Andschedan 253.	Balut 267.
Aran 14.	Bamiah 265.
Ardafui 261.	Ban 261.
Aud 271.	Bascham 257.
Aumeli 268.	Batikh 269.
Azaderacht 261.	Bedeward 267.

- Bel 256.
 Beladher 254.
 Beliledsch 262.
 Belabefa 272.
 Bifch 264.
 Bondsch 250.
 Bonduk 261.
 Bufeiden 267.
 Dafli 252.
 Dar fchifchgan 266.
 Deleb 244.
 Dem alachvin 257.
 — altfoaban 256.
 Dend 250. 268.
 Diudar 256.
 Dochn 9. 246.
 Dsal 252.
 Dfchaus 267. allaki 250, han-
 dem 263.
 Dfchebalahenk 252.
 Dfchedowar 241.
 Dfchommeis 244.
 Dum 272.
 Durrah 246.
 Emledsch 267.
 Efsanedsch 270.
 Fagarah 247.
 Fakilafus 248.
 Faufel 269.
 Fel 268.
 Felfel 244.
 Felondschemefchkh 265.
 Gabriah 251.
 Garb 270.
 Gufchnah 273.
 Heliledsch 262.
 Hhab al kelkel 260.
 Hhadak 10. 250.
 Hhaltits 253.
 Hhamamah 247.
 Hhandakuk 267.
 Hhantal 269.
 Hharmal 263.
 Hhafchifch 270.
 Hhatsmi 265.
 Hhelaf 270.
 Hhennah 258.
 Hhornang 257.
 Iabruhh 250.
 Iafmin 242.
 Kahweh 249.
 Kakelah 265.
 Kakelath 242.
 Kali 253.
 Kankham 252.
 Kannab 270.
 Karonfal 263.
 Kafab 256.
 Kest 254.
 Khadi 270.
 Khafur 258.
 Khalidumenon 242.
 Kharpas 265.
 Kharub 260.

- Khasf 267.
 Kheiseran 256.
 Khefcht ber khefcht 266.
 Khesrudaru 242.
 Khiar-dichambar 260.
 Khobbas 265.
 Khobebah 243.
 Khondor 257.
 Khalendfchan 242.
 Khusnedfch 273.
 Koton 265.

 Lebakh 251.
 Leben 257.
 Lebleb 266.
 Lefan alafafir 243.
 Loabah 249.
 Lohiah 249.
 Lubiah 266.
 Lufihbah 250.

 Maheredfch 271.
 Mahhaleb 264.
 Mahhruts 253.
 Makal 272.
 Mamitfa 264.
 Marbas 250.
 Masch 266.
 Matfal 249.
 Maus 254.
 Mechel 244.
 Mehudenah 263.
 Meifch 252.
 Meluch 253.

 Meluchith 264.
 Merkh 252.
 Miah 268.
 Misam 270.
 Murdefafram 251.

 Nabkah 251.
 Nardsches 255.
 Nasrin 256.
 Nerdfchil 268.
 Nermaschkh 251.
 Nil 266.

 Ofcher 252.
 Ofnan 253.

 Reabah 269.
 Ribas 259.
 Rihhan affoliman 248.
 Riwand 259.

 Sabar 255.
 Sakhr 245.
 Sanbak 242.
 Sanbal 246.
 Sandal 248. 266.
 Sarmak 253.
 Sarnab 270.
 Saronbad 241.
 Scharbin 267.
 Schehedenedfch 270.
 Schekakul 254.
 Scherzehre 283.
 Schihh 267.
 Schir khefchkh 254.

Sebestan 251.	Surendfchan 244.
Sedar 251.	Sufan 256.
Seffef 270.	Talesfar 272.
Segar 268.	Tamar hendi 265.
Sel 263.	Tanub 268.
Selem 252.	Tebarfed 245.
Selichah 258.	Tebafchir 256.
Sendfchebil 240.	Telhh 270.
Sennah 260.	Tenbul 243.
Sent 270.	Terendfchabin 266.
Senubar 268.	Torbed 249.
Seradfch alketrob 265.	Tfah 264.
Sittah 19.	Ufedfch 252.
Such 267.	Wirf 258.
Sufa 15. 265.	
Sukutun 267.	

INDEX III.

VOCES GRAECAE.

Ἀβρότονον 102. 186.	αἰγίπυρον 127.
ἀγασύλλις 166.	αἰγόκερας 46.
ἀγγούρια 217.	αἰθίωπις 157.
ἀγήρατον 188.	αἰμόδωρον 96.
ἀγνός 45. 181.	αἶρα 80.
ἀγριορίγανος 130. 179.	ἀκάκαλις 174.
ἀγρωστis 81. 159. 168.	ἀκακία 183. 191.
ἀγκουσα 38. 82. 129. 160.	ἀκαλύφη 47. 190.
ἀδίαυτον 49. 108. 192.	ἀκάνθιον 186.
ἀείζων 92. 174. 176.	ἄκανθα 101. 181. 185. 186.
αἰγίριος 28. 48. 106.	ἄκανθος 49. 97. 107. 181.
αἰγίλωψ 80. 159. 104.	ἄκανος 100.

- ἄκινος 180.
 ἀκόνιτον 43. 77. 130. 177.
 ἄκορνα 102.
 ἄκορον 170.
 ἄκορος 102.
 ἀκτῆ 41. 87. 168.
 ἄκυλα 27.
 ἀλθαία 97. 182.
 ἀλικάκκαβος 127. 162.
 ἄλιμον 97.
 ἄλιμος 164.
 ἄλισμα 171.
 ἀλίφλοιος 104.
 ἀλκία 182.
 ἀλκιβιάδιον 160.
 ἀλόη 169.
 ἀλσίνη 174.
 ἄλυπον 159.
 ἄλυsson 131. 182.
 ἀλωπέκουρος 80.
 ἄμαμηλῆς 42.
 ἀμάρακος 95.
 ἀμβρωσία 190.
 ἄμμι 164.
 ἀμπελόπρασον 168.
 ἄμπελος 48. 106. 108. 191.
 ἄμμιον 140. 247.
 ἀνάγαλλῆς 38. 161.
 ἀνάγυρις 173.
 ἀνάξυρις 171.
 ἀνδράφαξις 40.
 ἀνδράχνη 90. 97.
 ἀνδρόσαιμον 185.
 ἀνδρόσακες 193.
 ἀνεμοχόρτος 218.
 ἀνεμώνη 32. 43. 94. 95. 177.
 ἄνηθον 86. 167.
 ἄνθεμις 188.
 ἄνθεμον 47.
 ἀνθέρικον 88.
 ἄνθυλλας 164. 178.
 ἄννησον 40. 167.
 ἀντιβρένου 96. 181.
 ἄνωις 183.
 ἀπαρήνη 82. 101. 160.
 ἄπιος 175.
 ἀπόκυνον 163.
 ἄρακος 93.
 ἀράχιθνα 98.
 ἀργημώνη 177.
 ἀρία 93.
 ἀρίσαρον 190.
 ἀριστολογία 47. 103. 190.
 ἀρκεϊον 185.
 ἄρκευτος 106.
 ἄρκτιον 162.
 ἀρκτοῦρος 162.
 ἀρμηγικὰ μῆλα 176.
 ἀρνήγλωsson 82. 160.
 ἄρον 47. 103. 190.
 ἀρτεμισία 46. 187.
 ἄσαρον 127. 174.
 ἀσκληπιάς 163.
 ἄσκυρον 185.
 ἀσπάλαθος 45. 183.
 ἀσπάλαξ 89.

ἀσπίραγος 88.
 ἀσπλήνον 192.
 ἀστήρ 188.
 ἀστράγαλος 183.
 ἀσφόδελος 24. 41. 88. 169.
 ἀφάκη 98. 100. 183.
 ἀφάκη 78.
 ἀφία 95.
 ἄχερος 25.
 ἀχερωίς 28.
 ἀχίλλεια 188.
 ἀψύνηιον 46. 186. 187.

Βάκχαρις 46. 187.
 βάλανος 27. 90. 173.
 βαλλωτή 180.
 βάλαμον 89. 172.
 βαμβάκιον 218.
 βάτος 25. 93. 176.
 βατραχίον 44. 178.
 βερνικακκα 54.
 βερνικη 218.
 βεττονικη 171.
 βηχίον 46. 186.
 βλίτον 37.
 βόλβος ἐδωδιμός 169. ἐμετι-
 κός 168.
 βόλβου κώδιον 87.
 βότερον ποντίον 109.
 βότερος 163.
 βουβώνιον 205.
 βούγλωσσον 160.
 βουκίρας 46.

βούκιος 177.
 βουνίας 128.
 βούνιον 164.
 βούπρηστις 38. 84.
 βούτομος 90.
 βούφθαλμον 188.
 βραθύς 191.
 βρεταννικη 171.
 βρόνον 49. 193.
 βρωμος 80. 159.

Γαλίψις 179.
 γάλλιον 160.
 γεντιανη 164.
 γεράνειον 109. 182.
 γητύον 87.
 γιγγίδιον 164.
 γίζυ 172.
 γλαῦξ 184.
 γλήχρον 44. 189.
 γλῶσσον 89.
 γλυκοκάλαμος 218.
 γλυκυρρίζα 98. 184.
 γλυκυσίδη 43. 177.
 γναφάλιον 186.
 γογγυλίς 97.

Δαῦκος 39. 85. 165. 168.
 δάφνη 107. 109. 192.
 δαφνοειδές 178.
 δελφίνιον 177.
 δενδρολίβανος 217.
 δίκταμος 45. 96. 180.
 διός ἄνθος 91.

- διόςπυρος 89.
 δίστακος 159.
 δόλιχος 97.
 δόναξ 20. 159.
 δορύκνιον 127. 129.
 δράβη 182.
 δρακόντιον 47. 103. 190.
 δρασιοβοτάνας 218.
 δρυόπτερις 192.
 δρυπίς 86.
 δρῶς 27. 109.
 Ἐβένη 97.
 ἐβένος 46. 89. 183.
 ἐλαία 19.
 ἐλαίαγνος 105.
 ἐλάτη 28. 105. 108.
 ἐλατήριον 191.
 ἐλατίνη 181.
 ἐλαφοβόσκον 166.
 ἐλελίσφακον 37. 77.
 ἐλειοσέλιον 168.
 ἐλένιον 47. 95. 179. 188.
 ἐλίχρυσον 102. 187.
 ἐλλεβορένη 189.
 ἐλλέβορος 44. 95. 49. 88.
 175. 171. 178.
 ἐλξίνη 89. 159. 172.
 ἔλυμος 208.
 ἔμπετρον 164.
 ἐπίθυμον 163.
 ἐπιμηθιον 192.
 ἐπίπακτις 189.
 ἐπίπετρον 42. 56. 91.
 ἐρέβινθος 25. 46. 98.
 ἐρείκη 41. 89. 172.
 ἐρίνεος 29.
 ἔρινος 129. 161.
 ἐρμολόχτυλος 218.
 ἔρφυλλος 96. 180.
 ἐρυθρόδανος 38. 81. 160.
 ἐρύσιμον 45. 97. 182.
 ἔσπερις 97.
 εὐάνθεμον 47.
 εὐζωμον 97. 182.
 εὐπατώριον 174.
 εὐφόρβιον 175.
 εὐώνυμος 53.
 ἐφήμερον 89. 129. 169.
 ἔχιον 129. 161.
 ἐχινόπους 134.
 Ζάρναβι 217.
 ζέα, ζεία 20. 81. 159.
 ζευτογάλη 217.
 ζέρινα 139.
 ζιγγίβερι 157.
 ζιγείρ 172.
 ζυγία 103.
 ζυγίς 108.
 Ἡδύοσμον 44. 179.
 ἡδύσαρον 183.
 ἡλεκτρον 218.
 ἡλιοτρόπιον 82. 160. 191.
 ἡμερίς 105.
 ἡμεροκαλές 87.

- ἡμεροκαλλίς 168.
 ἡμιόνιον 108.
 ἡμιονίτις 192.
 ἡπατίτις 170.
 ἡράνθεμον 47.
 ἡρήγγιον 83. 164.
 ἡριγερών 102. 188.
- Θάλικτρον 178.
 θαλασσοκράμβη 216.
 θαψία 86. 167.
 θερηπίδιον 127.
 θερμός 46.
 θηλυκρένεια 81.
 θηλύπτερις 107. 192.
 θηλύφονον 102.
 θησεῖον 75.
 θλάσπι 127. 181. 208.
 θερύπαλος 107.
 θριδακίνη 99.
 θριδαξ ἀγρία 185.
 θρύαλλις 129.
 θρύμβη 216.
 θρύον 27.
 θύα, θυία 26. 105.
 θύμβρεξ 45. 95. 180.
 θυμέλαια 172.
 θύον 26.
 ἰασίωνη 82.
 ἰβέρις 181.
 ἰθαία ῥίζα 168.
 ἰερὰ βοτάνη 179.
 ἰεράκιον 185.
 ἴκμη 75.
 ἴνδικον 37. 184.
 ἰζία 106.
 ἰζίνη 101.
 ἴον 23. 163.
 ἴπνον 76.
 ἰππόγλωσσον 192.
 ἰππομανές 127.
 ἰππομάραθρον 39. 165. 167.
 ἴππουρις 192.
 ἰπποσέλινον 39. 59. 86. 167.
 ἰπποφαές 48. 191.
 ἰππόφαιστον 186.
 ἴρις 37. 77. 158.
 ἴσατις 181.
 ἰσόπυρον 178.
 ἴσχαιμον 79.
 ἰτία 28. 105.
 ἴφουον 96.
 ἴψος 92.
 Κάγκαμον 172. 252.
 καδύτας 90.
 κακαλία 164.
 κάκτος 101.
 καλαμάγρωστις 159.
 καλαμίνθη 95. 130. 180. 181.
 κάλαμος 41. 78. 79. 88.
 170. 171.
 κάμμαρον 43.
 κάναβις 182. 191.
 καπνός 182.
 καρδαμίνη 182.

- καρδαμῖς, κάρδαμον 45. 181. κλήθρη 27. 103.
 καρδάμωμον 37. 157. κληματῖς 163.
 καρδιοβοτάνη 218. κληματῖτις 178.
 καρναβάδιον 166. 217. κλινοπόδιον 180.
 κάρως 167. κλύμενον 183.
 καρπήσιον 209. κνέωρον 89.
 καρύα περσικὰ 104. κνῆκος 46. 100.
 καρυόφυλλον 217. κνήστρον 41.
 κασσία 42. 172. κνίδη 47.
 κατανάγκη 183. 184. κωδιμέντον 216.
 καύκαλις 129. 164. κοκαλις 218.
 καφουρά 217. 218. κοκκαλός 48.
 καχυός 39. κόκκος 41. 91. 191.
 κεανωδός 101. κοκκυγία 91.
 κέγγρον 38. 79. κοκκυμηλιά 82. 92.
 κέθρις, κέθρος 106. 191. κόκκωνες 42.
 κενταύριον 47. 162. κολοκύνθη 191.
 κεντρομυρέννη 106. κολοκύνθεις 48. 59. 105. 191.
 κέρασος 92. κολουτέα 98.
 κερατώνια 83. κολυμβάς 190.
 κεραύνιον 109. κολουτέα 92.
 κερκίς 90. κολχικόν 171.
 κέστρον 179. κόμαρος 90.
 κήλαστρον 76. κονδρίλλη 185.
 κηπαῖα 174. κονίλη 130. 179.
 κίκι 48. κόνναρος 134.
 κιννάμωμον 41. 172. κόνυζα 46. 102. 188.
 κικκαῖα 163. κορίαννον 84.
 κίρσιον 131. 186. κόριον 129. 166.
 κισθός 43. 94. 177. κόρις 161.
 κισσάνθεμον 161. κόρχορος 94.
 κιττός 83. 163. κορώνοπους 82. 182.
 κιχώριον 100. κόστος 156.

- κόνιος 92.
 κοτυλιδών 42.
 κουκιοφόρα 103.
 κράμβη 161. 182.
 κρανεία 21. 81.
 κράταιγος 93.
 κραταιόγονον 41. 172.
 κριθή 20. 38. 80.
 κριθμον 39. 165.
 κρινάνθεμον 42.
 κρινον 87. 88. 168.
 κριός 46. 98.
 κροκοδείλιον 189.
 κρέκος 158.
 κρόμμυον 30. 168.
 κρότων 48. 191.
 κύαμος 25. 30. 43. 46. 94.
 98. 177.
 κυδώνιον 92.
 κυκός 106.
 κυνόγλωσσον 160.
 κυνοκράμβη 163.
 κύμιον 39. 164. 166.
 κυνέσβακτος 43. 176.
 κύνωψ 82.
 κυπάριττος 128.
 κύπειρον 20. 37. 78. 158.
 κύπρος 171.
 κύτισος 99. 184.
 κώνειον 39. 165.
 λαγώπους 184.
 λαγώπυρος 47.
 λάθυρις 175.
 λάθυρος 98.
 λακάθη 76.
 λαμψάνη 185.
 λάπαθον 89. 171.
 λήθον 177.
 λείριον 87. 88.
 λειχήν 192.
 λεοντοπέταλον 171.
 λεοντοπόδιον 187.
 λεπίδιον 181.
 λευκάκανθος 100. 186.
 λευκάς 179.
 λευκόιον 38. 45. 87. 182.
 λιβανωτίς 86. 100. 157. 165.
 167.
 λιβανωτός 69. 172.
 λιγυστικόν 166.
 λιθόσπερμον 160.
 λινοζώστις 48. 191.
 λινόσπαρτον 79.
 λογχίτις 189. 192.
 λύκαψος 129.
 λύκιον 162. 191.
 λύκοψις 160.
 λυσιμαχία 174.
 λύχνις 174.
 λωτός 22. 26. 49. 83. 177.
 184.
 Μαγύδαρις 85.
 μακεδανίσιον σπέρμα 218.
 μαλαίβαθρον 194.

- μαλακόκισσος 44.
 μαλάχη 45. 97. 182.
 μαλιναθάλλη 79.
 μανδραγόρα 38. 82.
 μάραθρον 39. 167.
 μάρον 179.
 μάσπετον 84.
 μέδιον 161.
 μελόγεραις 77.
 μελάμπυρον 96.
 μελάνδιον 43. 177.
 μελία 19.
 μελίλωτος 130. 184.
 μέλιον 79.
 μελισσόβοτος 130.
 μελισσόφυλλον 180.
 μεμαίκυλον 90.
 μέον 165.
 μέσπιλος 92. 93.
 μετώπιον 166.
 μηδική 99. 184.
 μήκων 25. 42. 94. 102. 130.
 176. 177. 189.
 μηλία 76. 99.
 μῆλον 25.
 μήνανθος 82.
 μῆλος 106.
 μίνθος 44. 95.
 μνάσιον 79.
 μόδον 39. 48.
 μοσχοβότανος 218.
 μύαγρον 182.
 μύκης 109.
 μυζάριον 30.
 μυσώτις 160.
 μυρίκη 22. 44. 168.
 μυριόφυλλον 168.
 μυροβάλανος 218.
 μυρξίνη 42. 48. 192.
 μύρξις 166.
 μυρτίδανος 37.
 Νάπυ 45.
 νάρδος 129. 168. 159.
 νάρθηξ 84. 165.
 νάρκισσος 41. 87. 168.
 νάσκαφρον 192.
 νέπετος 181.
 νηπένδες 25.
 νήριον 163.
 Ξάνδιον 47. 190.
 ξανδοβάλανος 209.
 ξίφιον 77. 158.
 ξύρις 158.
 "Ογχνη 25.
 δθόννα 188.
 οἶη 93.
 οἰνάνθη 86. 166.
 οἰνοθήρα 89.
 οἶσος 82.
 ὀλέστιον 160.
 ὀλοκωνίτις 36.
 ὀλόσχοινος 78. 158.
 ὄλυρα 20. 81. 133. 159.
 ὄναγρα 171.
 ὄνιτις 130. 180.

- ἀνοβρύχις 184.
 ἀνόγηρος 100.
 ἀνόκλειον 160.
 ὄνοσμα 160.
 ὄνωις 97.
 ὄξαλις 130. 171.
 ὄξυά 104.
 ὄξυάκανθα 93. 176.
 ὄξυλάπαρον 171.
 ὄποκάλπασον 208.
 ὄποπάναξ 167.
 ὄπος μηδικός 39.
 ὄρθειλον 129.
 ὄρεοσέλιον 85. 165.
 ὄρηγιανον 44. 95. 180.
 ὄρμηνον 76.
 ὄρμιον 157.
 ὄρμηθόγαλον 169.
 ὄρροβάγχη 83. 181.
 ὄρυζα 88. 171.
 ὄρχις 102. 189.
 ὄσπράλεων 83.
 ὄστρέα 105.
 ὄυα 43.
 οὐίγγον 98.
 ὄφιοσκόροδον 168.
 Πάδος 92.
 παιδέρις 104.
 παλίουρος 83. 162.
 πάνακες 40.
 πάναξ 85. 86. 165. 166.
 παρθέριον 47.
 παρωνυχία 163.
 πεζία 109.
 πεντάφυλλον 43. 93. 176.
 πεπλις 175.
 πέπλος 175.
 πέπερι 37. 76. 157.
 πέπων 48. 105. 191.
 περδίκιον 89.
 περικλύμενον 161.
 περιστερεών 127. 179.
 περσαία 30. 162.
 περσικά μῆλα 176.
 πέρσιον 82.
 πετασίτης 188.
 πευκίδανον 39. 85. 165.
 πεύκη 27. 105.
 πήγαλον 42. 173. 174.
 πηλεκίνος 98.
 πίκρις 100.
 πῖσος 98.
 πιστάκια 130.
 πιτυοῦσα 175.
 πίτυς 28. 105.
 πλατάνιστος 27.
 πλόκαμος 79.
 πόθος 91.
 πολεμώμιον 161.
 πόλιον 44. 95. 179.
 πολυγόατον 169.
 πολύγαλα 183.
 πολύγονον 130. 172. 203.
 πολύκαρπον 41.
 παλώποδιον 192.

- ποταμογεΐτων 163.
 ποτήριον 184.
 πρακόνια 176.
 πράσιον 45. 95. 180.
 πράσον 87. 168.
 πριός 103.
 πταρμική 188.
 πτελέα 23.
 πτέρις 192.
 πτίρηνιζ 101.
 πυκνόκομον 180.
 πύζος 106. 109.
 πύρεθρον 188.
 πυρός 21. 80.

 ῥᾶ 173.
 ῥάμνος 38. 83. 162.
 ῥαφανίς 97. 182.
 ῥῆον 208.
 ῥίζα λευκή 41. μέλαινα 45.
 ῥοδιά ῥίζα 191.
 ῥοιά 25. 92.
 ῥοιάς 93. 177.
 ῥοῦς 41. 86. 168.
 ῥυτή 130.
 ῥυτρός 102.

 Σαγαπηγόν 165.
 σάμψυχον 180.
 σαντώιον 186.
 σᾶρι 178.
 σατύριον 168. 189.
 σέλιον 22. 40. 86. 168.

 σεράπιας 189.
 σέρις 185.
 σερίφιον 187.
 σέσελι 39. 85. 164. 166.
 σευτλομόλοχος 216.
 σεϋτλον 40.
 σησαμοειδές 175.-184.
 σήσαμον 45. 96.
 σίδειον 42.
 σίδη 94.
 σιδηρήτις 159. 166. 180.
 σικύη 48. 105.
 σίκυος 48. 59. 105. 191.
 σιλλικύπρια 48.
 σιλυβον 186.
 σίλφιον 39. 84. 165.
 σίνηπι περσικόν 127.
 σίον 40. 166.
 σίσαρρον 167.
 σισύμβριον 95. 179. 182.
 σισυρίγγιον 77.
 σίσων 166.
 σκάλιον 102.
 σκαμμώνιον 38. 161.
 σκάνδυξ 166.
 σκίλλη 41. 169.
 σκόρδιον 44. 179.
 σκολοπέδρον 108.
 σκόροδον 87. 168.
 σκοροδόπρασον 168.
 σκορπισειδές 184.
 σκορπίσεις 130.
 σκόρπιος 97.

- σκυρίδιον 45.
 σμίλαξ 105. 106. 161. 183.
 191.
 σμύριον 167.
 σόγκως 100-
 σπάρτιον 183.
 σπάρτον 80.
 σπειραῖα 93,
 σπόδ.ας 92.
 σταφίς ἀγρία 43. 177.
 σταφυλῖνος 128. 164.
 στάχυς 179.
 στελεφοῦρος 80.
 στέλις 88.
 στιχὰς 179.
 στειβη 103. 190.
 στρατιώτης 161. 182.
 στρουθίον 42. 92. 174.
 στρύχνον 38. 82. 162.
 στύραξ 173.
 συκάμινος 105.
 σύκη 92.
 σῦκος 83.
 σύμφυτον 160. 174.
 σφένδαμνος 89.
 σχῖνος 41. 106.
 σχοῖνος 20. 38. 78. 158.
 159.
 Τέρμινθος 48. 106. 191.
 τεύριον 179.
 τεῦτλον 40. 83.
 τευτλόρριζον 216.
 τηλέφιον 42. 174.
 τιθύμαλλος 91. 175.
 τίφη 80. 133.
 τραγάκανθα 99. 184.
 τράγιον 167. 185.
 τράγον 173.
 τραγοπώγων 100. 185.
 τραγορίγανος 130.
 τράγος 164.
 τριβολος 82. 91. 160. 174.
 τριπόλιον 161.
 τρίφυλλον 46. 184.
 τριχόμανες 107. 192.
 Ὑάκινθος 32. 169. 177.
 ὕδνον 109.
 ὕδροπέπερι 172.
 ὕσκύαμος 38. 162.
 ὑπέρικον 46. 185.
 ὑπήκοον 160.
 ὑποκίστις 47. 190.
 ὑποχοῖρις 100.
 ὕσσωπος 44. 179.
 Φάκος 46. 190.
 φαλάγγιον 169.
 φάλαρις 159.
 φάσγανον 77.
 φέλλες 104.
 φηγός 27. 104.
 φιλλυρέα 157.
 φίλυρα 94.
 φιστάκια 128.
 φλειώ 79.

- φλέως 103.
 φλόγιον 88.
 φλομῖς 180.
 φλόμος 38. 82. 126. 161.
 180.
 φλόξ 91.
 φλοῦς 79.
 φοινῖξ 106. 109. 159.
 φόνος 100.
 φοῦ 157.
 φῦκος 103. 108. 134. 193.
 φυλίκη 83.
 φυλλίτις 192.
 φύλλον 103. 190.

 Χαλβάνη 40.
 χαμαιάκτη 168.
 χαμαιδάφνη 192.
 χαμαιδρενς 95. 179.
 χαμαίσιστος 181.
 χαμαιιλέα 129.

 χαμαιιλέων 47. 101. 102.
 186. 189.
 χαμαιπεύκη 186.
 χαμαιπίτυς 130. 178.
 χαμαιριφές 106.
 χαμαιισύκη 175.
 χαρακίας 79. 176.
 κείρωνος ῥίζα 129.
 κελιδόνιον 94. 177. 178.
 κρυσαίνθεμον 178. 188.
 κρυσαβάλανος 209.
 κρυσόγονον 171.
 κρυσοκόμη 186.

 Ψευδοβούγιον 165.
 Ψευδοδίκτησμος 95. 180.
 ψιλώθειον 48.
 ψύλλιον 160.

 Ωκιμοειδές 174.
 ὠκιμον 45. 96.
 ὠχρὸς 98.

INDEX IV.

NOMINA PLANTARUM SYSTEMATICA.

- Abrus precatorius* 366. 383.
Acacia vera si *arabica* 18. 49.
 107. 147. 191. 269. 344. 377.
 Senegal 107. 383. Catechu
 107. 191. 381. latronum
 206. gummifera 270.

Acanthus Dioscoridis 379.
 mollis 35. 145. 181. Iri-
 nosus 97. 181. 397.
Acarna gummifera 101. 385.
 cancellata 101. 385.
Acer monspessulanum 343.

- campestre praef.* Pseudo-
 platanus 89. creticum 89.
 384. Opalus 151. 282. pla-
 tanoides 203.
Achillea aegyptiaca 343. cre-
 rica 386. moschata 392.
 Herba rota 450. nana 450.
 magna 461. macrophylla
 461. Clavennae 421. atra-
 ta 421. nobilis 181. Age-
 ratum 188. 320. tomento-
 sa 188. 421. tanacetifolia
 188. 421. 461. Ptarmica
 188. 320.
Aconitum Anthora 341. py-
 renaicum 341. volubile 341.
 variegatum 405. tauricum
 416. neomontanum 416.
 cernuum 416. Cammarum
 43. 417. Napellus 130. 144.
 341. Lycoctonum 177. 319.
 341. album s. ochroleucum
 264. 351.
Acorus Calamus 11. 41. 88.
 170.
Acrostichum Marantae 344.
Actaea spicata 204. 391.
Adansonia digitata 366. 383.
Adiantum pedatum 462. Ca-
 pillus 49. 108. 192.
Adonis vernalis 341.
Adoxa Moschatellina 348.
Aecidium Euphorbiae 355.
Aegilops triaristata 395.
- Aegle* Marmelos 263. 381.
Aegopodium Podagraria 318.
Aesculus Hippocastanum 340.
Aethusa Cynapium 318. Me-
 um 332. 339. Bunius 454.
Agaricus deliciosus 109.
Agave americana 431.
Agrimonia Agrimonoides 441.
 Eupatoria 174.
Agrostemma flos Iovis 91.
 Coronaria 91. 174. Githa-
 go 218. 327.
Agrostis Spica venti praef.
Aira canescens 400. caryo-
 phyllea 454.
Aiuga reptans 327. geneven-
 sis praef. alpina praef.
 Chamaepitys 130. 178. 221.
 Iva 178. 222. 401.
Alchemilla vulgaris 313. 326.
 alpina 334. Aphanes 400.
 pentaphylla 455.
Aleurites moluccana 269.
Alisma Damasonium 404. par-
 nassifolium 171. ranuncu-
 loides 405.
Allium urfinum 327. vineale
 327. 413. carinatum 404.
 rotundum 413. oleraceum
 413. paniculatum 413. fe-
 nescens 413. angulosum 413.
 Clusianum 413. Moly 413.
 pallens 441. Chamaemoly
 441. ascalonicum 12. 87.

220. *Cepa* 12. 168. *Porrum* 12. 168. 220. 87. *nigrum* 23. 87. 168. 413. 441. *fativum* 87. 168. *Scorodoprasum* 87. 168. *Schoenoprasum* 87. 168. 220. *Ampeloprasum* 168. 395. *arenarium* 168. *Victorialis* 339. *subhirsutum* 339.
- Alnus incana* 445. *oblongata* 27. 103.
- Aloë perfoliata* 166. 255.
- Alopecurus geniculatus* 405. *utriculatus* Schrad. 447. *agrestis* 454.
- Alpinia Galanga* 242.
- Althaea hirsuta* 435. *officinalis* 97. 146. 220. *cannabina* 182. 418. *rosea* 220. 305. *ficifolia* 265. 437.
- Altingia excelsa* Noroſiæ 268.
- Alyſſum creticum* 365. *clypeatum* 397. *maritimum* 401. *spinofum* 406. *campetſtre* 306. *deltoidium* 442. *montanum* 459. *fativum* 97. 182. 227. *alpeſtre* 182.
- Amarantus tricolor* 206. 227. *Blitum* 220.
- Amaryllis formoſiſſima* 413. *lutea* 413.
- Ambroſia maritima* 190. 407.
- Ammi glaucifolium* 447. *copticum* 164. *maius* 220. 326.
- Amomum Cardamomum* 37. 157. *Zingiber* 37. 157. 240. *hirsutum* 156. *Zerumber* 241. *Zedoaria* 241.
- Amygdalus communis* 13. 92. *Perſica* 176.
- Amyris ballamifera* 369. 375. *gileadenſis* 12. 89. 172. 257. *Opobalfamum* 257. 340. 385. *Kataf* 12. 89. 144. 172. 257. 380.
- Anabaſis aphylla* 253. 379.
- Anacardium occidentale* 375.
- Anacyclus aureus* 402.
- Anagallis arvenſis* 38. 161. *Monelli* 412. *tenella* 447. 456.
- Anagyris foetida* 173. 340.
- Anamenia Venten.* 407.
- Anarrhinum bellidifolium* 397.
- Anchuſa anguſtifolia* 318. *officinalis* 38. *ſempervirens* 400. *tinctoria* 82. 160. 334. *italica* 129. 160. 326.
- Andromeda polifolia* 448.
- Andropogon Iſchaemum* 437. *diſtachyos* 454. *Gryllus* 454. *Ravennæ* 454. *arundinaceus* 8. *Nardus* 8. 38. 159. 246. *Schoenanthus* 159. 246.
- Androſace Chamaejaſme* 411. *lactea* 411. *carnea* 440.

- Andryala* integrifolia 435.
cheiranthifolia 460.
- Anemone* pratensis 319. bal-
densis 351. 458. trifolia
396. Pulsatilla 314. apii-
folia 434. Ranunculoides
327. patens 458. narcissi-
flora 341. palmata 417. He-
patica *praef.* coronaria 43.
95. nemorosa 94. 314. 327.
hortensis 177. vernalis 458.
apennina 178.
- Anethum* Foeniculum 39. 167.
graveolens 186. 43. 167.
- Angelica* Archangelica 299.
sylvestris *praef.*
- Annona* muricata 371. 381.
- Anthemis* altissima 461. mixta
461. Cetula 47. 314. Cota
188. maritima 402. 435.
montana 188. 443. Pyre-
thrum 188. 343. repanda
450. valentina 188.
- Anthericum* graecum 88. Li-
liastrum 169. 340. ossifra-
gum 396.
- Anthoxanthum* oderatum 433.
- Anthyllis* Hermanniae 385.
lotoides 397. cytisoides 419.
Erinacea 419. tetraphylla
432. cretica 46. 97. 183.
385. Barba jovis 205. Vul-
neraria 355.
- Antirrhinum* Elatine 342. Li-
naria 314. Pelisserianum
449. organifolium 459.
dalmaticum 459. linifolium
459. triphyllum 418. Tu-
pinum 418. simplex 418.
alpinum 418. genistaefolium
418. maius 96. spurium 181.
342. purpureum 181. 397.
repens f. monspellanum
181. 459. Afarina 181. 405.
- Apargia* autumnalis 328. tu-
berosa 343. hispida 356.
crispa 406. incana 419.
- Aphyllanthes* monspeliensis
401.
- Apium* graveolens 40. 86. 143.
149. 168. Petroselinum 40.
86.
- Apocynum* venetum 401.
- Aquilaria* ovata 261. 382.
- Aquilegia* canadensis 407. al-
pina 458. viscosa 458. vul-
garis 227.
- Arabis* Thaliana 355. Hal-
leri 459. alpina 418. belli-
difolia 418. Turrita 418.
- Arachis* hypogaea 98. 375.
- Arbutus* alpina 415. Unedo
90. 144. Andrachne 90.
Uva ursi 415.
- Arctium* Lappa 101. 185.
- Ardisia* humilis 251.

- Areca* Catechu 269. 381. oleacea 371.
- Arenaria* bavarica 352. tenuifolia 448. trinervia 448. striata 448. juniperina 458. tetraquetra 458. peploides 466.
- Aretia* Vitaliana 440.
- Argemone* mexicana 353.
- Aristolochia* cretica 47. 102. Clematitis 190. rotunda 190. longa 190. Piftolochia 205. baetica 377. 421. maurorum 380.
- Arnica* cordata 351. scorpoides 351. montana 420. Doronicum 420. glacialis 420.
- Arnopogon* Dalechampii 435. picroides 460.
- Artedia* squamata 379.
- Artemisia* iudaica 16. 267. 379. Apfynthium 46. 187. chamaemelifolia 46. 187. Santonica 186. 226. 343. campestris 187. gallica 431. camforata 187. 218. 398. pontica 187. 345. fragrans 187. glacialis 460. maritima 187. 398. Dracunculus 217. 220. Scoparia 420. indica 267. Abrotanum 16. 186. coerulescens 343. 443. Nutellina 352. vallesiaca 392. arborefcens 406.
- Arum* maculatum 47. 226. Dracunculus 47. 103. 190. 290. 306. Colocasia 103. 147. italicum 190. 206. 344. Arifarum 190. 206. 344. 351. tenuifolium 206. 344. proboscideum 344.
- Arundo* Donax 8. 21. 159. Calamagrostis 159. arenaria 411. 466. epigeios 454.
- Afarum* europaeum 174. 220. 227.
- Asclepias* procera 83. 252. 383. Vincetoxicum 163. 218. 222. 314. nigra 163. gigantea 252. variegata 466.
- Asparagus* aphyllus 88. 414. albus 414. acutifolius 414.
- Asperugo* procumbens 201.
- Asperula* odorata 313. arvensis 394. taurinenfis 403. tinctoria 437. cynanchica 440. pyrenaica 455. laevigata 455.
- Asphodelus* ramosus 24. 41. 88. 169. 414. albus 414. fistulosus 414.
- Aspidium* Lonchitis 192. 344. alpinum 352. spinulosum 451. aculeatum 461.
- Asplenium* Trichomanes 107. 192. 222. 227. Hemionitis 108. 192. Ceterach 192. 321. Ruta muraria 314. 290. 328.

- septentrionale* 321. *lanceolatum* 398. *marinum* 407. *ramosum* 451.
Aster *Amellus* 146. 188. 328. *Tripolium* 398. *acris* 402. *alpinus* 460.
Astragalus *creticus* 99. 184. *Poterium* 184. 342. *pugniformis* 184. *sesamoides* 184. 442. *Glaux* 184. 419. *emarginatus* 267. *Cicer* 342. *microphyllus* 355. *christianus* 379. *densifolius* 379. *coluteoides* 379. *echnioides* 385. *Erianthus* 391. *glycyphyllus* 394. *aristatus* 397. *monspessulanus* 435. 449. *incanus* 460. *excipus* 460. *hamosus* 419.
Astrantia *maior* 318. *Epipactis* 339. *minor* 456.
Athamanta *cretensis* 39. 85. 165. 326. 351. *Meum* 39. *Matthioli* 165. 338. *Libanotis* 326.
Athyrium *Filix foemina* 107. 192. *fragile* 422.
Atriplex *hortensis* 40. 149. 202. 220. 252. *Halimus* 164. 253. *portulacoides* 395.
Atropa *Mandragora* 38. 82. 250. *Belladonna* 338.
Avena *sterilis* 80. 143. 159. *fatua* 80. 227. *fativa* 159. *nuda* 403.
Averrhoa *Carambola* 55. 381.
Azalea *pontica* 291. *procumbens* 412.
Baccharis *Dioscoridis* 188. 379.
Bactris *maior* 370.
Ballota *alba* 431. *nigra* 180.
Balsamita *ageratifolia* 386. *vulgaris* 219. 320.
Bambusa *arundinacea* 170. 256. *Guadua* *Humb.* 372.
Barbisia *alpina* 352.
Bellis *perennis* 205. 305.
Berberis *vulgaris* 203.
Beta *vulgaris* 40. 83.
Betonica *Alopecuros* 417. *officinalis* 179. *orientalis* 218.
Betula *pubescens* 356.
Bixa *Orellana* 416.
Bidens *tripartita praef.*
Biscutella *coronopifolia* 401. *auriculata* 442. *apula* 442. *laevigata* 442.
Biserrula *Pelecinus* 98.
Blechnum *boreale* 321. 344. 357.
Blitum *capitatum* 57. 453.
Boletus *suaveolens* 206.
Bombax *Ceiba* 369. *gossypinum* 15. 146. 265.
Borago *officinalis* 160. 226.

- Borassus flabelliformis* 18. 272.
Botrychium Lunaria 321. ru-
taceum 422.
Brassica arvensis 418. Eru-
ca 97. 132. Napobrassica
97. 128. Napus 222.
Briza media 318. maxima 455.
Bromelia Ananas 369.
Bromus velutinus 455.
Brotera corymbosa 47. 102.
189. 226. 343. 377.
Bryonia alba 191. cretica
461. dioica 191.
Bubon gummiferum. 11. 143.
166. Galbanum 40. ma-
cedonicum 218. 339.
Bulbocodium vernum 87. 413.
Bunias spinosa 385. Eruca-
go 391. 459. syriaca 432.
Bunium Bulbocastanum 164.
aromaticum 164. 404. fle-
xuosum 466.
Buphthalmum spinosum 343.
maritimum 421. salicifo-
lium 421.
Bupleurum perfoliatum 318.
falcatum 318. 395. grami-
nifolium 352. iunceum 395.
rigidum 395. Odontites
434. tenuissimum 440. stel-
latum 456. petraeum 456.
ranunculoides 456. angu-
losum 456. rotundifolium
38. 84. longifolium 164.
431. fruticosum 164. 339.
baldense 202.
Butomus umbellatus 90.
Buxus sempervirens 16. 29. 106.
Cacalia alpina 343. 420. Ant-
euphorbium 398. Kleinia
420. albifrons 420.
Cachrys cretica 39. sicula 39.
456. panacifolia 86. Mori-
soni 165. Libanotis 165. 339.
Cactus coccionellifer 372.
mammillaris 401. peruvia-
nus 405. Opuntia 92. Tu-
na 372.
Caesalpinia pulcherrima 203.
Sappan 260. 288.
Cakile maritima 265. 434.
Caladium esculentum 375.
Calamus Rotang 171. 256.
Zalacca 256. 448. ruden-
tum 256.
Calendula officinalis 147. 205.
Caltha palustris 204. 319.
Campanula saxatilis 351. Cer-
vicaria 352. thyrsoides 354.
glomerata 354. Alpini 384.
Speculum 395. patula 437.
graminifolia 440. spicata
447. linifolia 447. rhom-
boidea 447. bononienlis
447. hederacea 447. bar-
bata 456. caespitosa 456.
stylosa 456. Trachelium

PLANTARUM SYSTEMATICA. 489

- praef.* persicifolia *praef.* rapunculoides *praef.* Rapunculus 129. 326. latifolia 466. hybrida 466. Medium 161. 338. Erinus 161. *Camphorosma* monspeliaca 334. acuta 402. glabra 433. *Canarium* commune 270. *Canella* alba 372. 376. *Canna* indica 390. *Cannabis* sativa 191. 222. 270. *Capparis* ovata 396. spinosa 14. 43. 176. 319. *Capsicum* annuum 201. 326. 376. baccatum 326. grossum 326. frutescens 376. *Cardamine* pratensis 314. 320. Impatiens 385. refledaefolia 459. parviflora 459. trifolia 418. hirsuta 431. *Cardiospermum* Halicacabum 319. *Carduus* stellatus 288. leucographus 100. 185. 205. arvensis 101. acanthoides 402. Perfoliata 460. parviflorus 131. 186. defloratus 420. mollis 420. arabicus 186. crispus 450. pannonicus 420. marianus 186. tenuiflorus 450. *Carex* elongata 407. ovalis 407. Pseudocyperus 407. vulpina 407. baldensis 461. digitata 461. ornithopoda 461. ampullacea 461. acuta 147. *Carica* cauliflora 371. Papaya 422. *Carissa* Carandas 381. *Carlina* corymbosa 443. racemosa 420. acaulis 101. 186. vulgaris 328. lanata 443. *Carpesium* cernuum 443. *Carpinus* Betulus 103. 151. *Carthamus* Carduncellus 402. coeruleus 420. tinctorius 46. 100. mitissimus 100. 186. arborefcens 100. lanatus 100. 186. 343. *Carum* Carvi 167. 220. *Cassia* Fistula 218. 260. 307. 372. Senna 218. 260. Torra 260. Abfus 383. Sophera 383. *Cassine* capensis 413. *Cassyta* filiformis 91. *Catananche* lutea 385. coerulea 397. *Cauvalis* orientalis 129. 164. 377. grandiflora 318. nodosa 339. 456. Anthriscus 347. daucoides 354. pumila 412. latifolia 440. platycarpus 440. *Caulinia* fragilis 450.

- Cecropia peltata* 372.
Celofia cristata 202. coccinea 395. castrensis 431.
Celsia Arcurus 385.
Celtis australis 49. 83.
Cenchrus frutescens 384.
Centaurea Centaurium 47. 147. 221. benedicta 102. 328. Cyanus 102. 189. 320. 295. Crocodilium 189. nigra 205. 398. Behen 267. 380. Rhapontica 208. 309. 352. Calcitrapa 226. 421. montana 320. 356. phrygia 356. paniculata 356. spinosa 386. muricata 398. conifera 402. pullata 402. Crupina 443. Centauroides 443. foliitialis 443. galactites 450. nigrescens 450. alpina 461. pectinata 461. Cineraria 461. fonchifolia 461. axillaris 461. erucaefolia 421. splendens 421. Verutum 421. salmantica 421.
Cerastium aquaticum 174. 437. viscosum 396. vulgatum 396. dichotomum 415. repens 441. latifolium 458. tomentosum 458.
Ceratonia Siliqua 83.
Cerbera Manghas 252. 382. Abovai 375.
Cercis Siliquastrum 90.
Cerinte maior 145. minor 411. aspera 411.
Chaerophyllum sylvestre 327. hirsutum 355. 434. aureum 404. bulbosum 412. temulum 437.
Chamaedorea gracilis 371.
Chamaerops humilis 106.
Chara hispida 461.
Cheiranthus incanus 146. 182. Cheiri 45. 296. annuus 296. sinuatus 401. maritimus 449. trilobus 459. erysimoides 418. litoreus 418. tricuspis 432.
Chelidonium maius 94.
Chenopodium glaucum praef. album 163. 326. Botrys 163. Scoparia 202. hybridum 318. murale 437. ambrosioides 456. Bonus Henricus 313. olidum praef. rubrum praef. polyspermum 466. maritimum praef.
Cherleria Sedoides 352.
Chironia Centaurium 129. 162. maritima 440. spicata 456.
Chlora perfoliata 414.
Chondrilla iuncea 356.
Chrysanthemum coronarium 188. 420. monspeliense 188. fegetum 205. Leucanthemum 328. italicum 343.

PLANTARUM SYSTEMATICA. 491

- trifurcatum* 386. *Myconi* 416. *crispus* 416. *albidus* 416. *Tuberaria* 434. *nummularius* 448. *sampfucifolius* 448. *glutinosus* 448.
- Chrysobalanus* *Icaco* 371.
- Chrysocoma* *Linofyris* 186. 320
- Chrysofplenium* *oppositifolium* 396.
- Cicer* *arietinum* 98. *Lens* 15. 46.
- Cichorium* *Intybus* 100. 146. 185. *Endivia* 146. 185. *spinofolium* 353. 386.
- Cicuta* *virosa* 143. 354. 395.
- Cineraria* *maritima* 402. *campestris* 407. *palustris* 407. *cordifolia* 461.
- Circaea* *alpina* 439. *lutetiana* *praef.*
- Cissus* *vitiginea* 142. 247. *rotundifolia* 248.
- Cistus* *creticus* 14. 43. 94. 385. *ladaniferus* 177. *villosus* *f. incanus* 177. 340. 416. *salvifolius* 177. 340. *Helianthemum* 340. *Ledon* 340. *guttatus* 352. 391. *balimifolius* 391. *linearis* 391. *lavandulifolius* 416. *ocimoides* 416. *thymifolius* 416. *oelandicus* 416. *canus* 416. *Clusii* 416. *pilosus* 416. *Fumana* 416. *ledifolius* 416. *laurifolius* 416. *populifolius* 416. *laxus* 416. *monspeliensis* 416. *Libanotis* 416. *umbellatus* 416.
- Clathrus* *ruber* 422.
- Clematis* *Vitalba* 178. 327. *Viticella* 178. *Flammula* 277. 282. 341. *maritima* 458. *cirrhopa* 417. *integrifolia* 417.
- Cleome* *pentaphylla* 385.
- Clinopodium* *vulgare* 180.
- Clutia* *lanceolata* 277.
- Clypeola* *Ionthlaspi* 401.
- Cnicus* *Cafabonae* 186. 406. *Eristihales* 205. 435. *Acarina* 355. *monspeffulanus* 398. *tuberosus* 402. *eriphorus* 402. *dissectus* 406. *pratensis* 406. *ferox* 450. *lyriacus* 432. *canus* 450.
- Coccoloba* *uvifera* 405.
- Cochlearia* *Armoracia* 181. *Draba* 182. 342. *anglica* 406. *danica* 406.
- Cocos* *nucifera* 103. 268. 371. *fusiformis* 371.
- Coffea* *arabica* 249. 380.
- Coix* *Lacrima* 392.
- Colchicum* *autumnale* 89. 129. 171. 319. *montanum* 414.

- Colutea* cruenta 98.
Comarum palustre 348. fragarioides 391.
Conserva glomerata 206.
Conium maculatum 39. 63. 165. 226.
Convallaria latifolia 169. 414. bifolia 202. multiflora 294. maialis 309. 314. verticillata 519.
Convolvulus Scammonia 38. 161. sepium 82. 161. Imperati 161. 216. Dorycnium 127. 129. Turpethum 249. 381. Cantabrica 201. 412. Soldanella 338. Batatas 372. platanifolius 375. Mechoacanba 376. paniculatus 384. Nil 390. althaeoides 412. saxatilis 434. copticus 456. tricolor 456.
Conyza squarrosa 356. fordida 435. ficula 450. saxatilis 460.
Copaifera officinalis 375.
Corchorus olitorius 14. 94. 264. 383. aestuans 264.
Cordia Myxa 30. 82. 162. 251. 338. Sebestena 82. 251. 338.
Coriandrum testiculatum 129. lativum 11. 84. 166.
Coriaria myrtifolia 402.
Coris monspeliensis 160. 338.
Cornus mascula 21. 81. 143. sanguinea 81. 282. suecica 411. canadensis 455.
Coronilla Securidaca 183. argentea 385. globosa 385. Emerus 406. valentina 419. glauca 419. coronata 419. Sesban 383. minima 435. iuncea 459.
Coronopus Ruellii 182.
Corrigiola litoralis 456.
Cortusa Matthioli 338.
Corylus Avellana 47. 103. 134. tubulosa 103. Colurna 421.
Cotyledon Umbilicus 129. 174. 213. 340. 377. ferrata 174. 340.
Crambe maritima 394.
Crassula rubens 457.
Crataegus Azarolus 25. 42. 93. Oxyacantha 318.
Crepis virens 185. 438. biennis 185. tectorum 356. 397. Diolcoridis 438. nemausensis 438. scariofa 443. Sprengeriana 450. foetida 460.
Crescentia Cujete 371.
Cressa cretica 164. 338.
Crinum asiaticum 87.
Crithmum maritimum 39. 165. 282.
Crocus sativus 7. 20. 77. 143. 158.

PLANTARUM SYSTEMATICA. 493

- Croton tinctorius* 191. *Tig-*
lium 268.
Crucianella monspeliaca 353.
spicata 455. *maritima* 429.
Crypsis aculeata 337. 447.
Cucubalus Otites 355.
Cucumis Prophetarum 17. 48.
 191. 269. *Melo* 17. 48.
 59. 105. 151. 191. 269.
Chate 17. 269. *Dudaim*
 17. 269. *fativus* 48. 59. 105.
 191. 269. *flexuosus* 398.
Cucurbita Citrullus 48. 105.
 269. *Pepo* 105. 191. 269.
Melopepo 269.
Cuminum Cyminum 11. 39.
 166. 219. 217.
Cupressus sempervirens 17.
 28. 147.
Curcuma rotunda 242.
Cuscuta europaea 83. *Epi-*
thymum 163.
Cyathus Olla 273.
Cycas circinalis 106. 271.
Cyclamen hederaefolium 168.
 404. *europaeum* 38. *per-*
ficum 249.
Cymbidium Corallorrhiza 421.
Cymodocea aequorea 103.
Cynanchum viminale 252.
 383. *erectum* 338. *acutum*
 395. *monspeliacum* 412.
Cynara Cardunculus 101.
Scolymus 150.
Cynoglossum officinale 160.
omphalodes 404. *cheirifo-*
lium 411. *pictum* 411.
apenninum 440. *Colum-*
nae mihi 440.
Cynosurus aegyptius 383. *cri-*
status 455. *echinatus* 455.
Cyperus Papyrus 7. 20. 383.
longus 8. 20. 37. 158. *fa-*
stigiatus 8. *niloticus* 8. *mu-*
cronatus 20.
Cypripedium Calceolus 134.
 356. 398.
Cytinus Hypocistis 47. 190.
Cytisus Laburnum 205. 282.
 342. *nigricans* 348. *au-*
ltriacus 348. 419. *argen-*
teus 406. *divaricatus* 419.
capitatus 419. *supinus* 419.
triflorus 419. *biflorus* 449.
Dactylis glomerata 433.
Daphne Cneorum 39. 41. 144.
 172. 340. *Gnidium* 41. 172.
fericea 39. *Mezereum praef.*
oleoides 39. 129. 384.
Thymelaea 203. 457. *Lau-*
reola 294. *Tartouira* 401.
Datisca cannabina 386.
Datura Metel 127. 249. 338.
Stramonium 326. *Tatula*
 382.
Daucus Carotta 149. 222. *lu-*
cidus 254. *Gingidium* 164.

- mauritanicus 164. Visnaga 167. 326. 339. muricatus 441.
Delphinium Staphis agria 43. 177. Aiacis 145. 177. Consolidida 177. 327. elatum 396. ambiguum 416. intermedium 416. peregrinum 458.
Dentaria enneaphylla 205. 348. pentaphylla 342. bulbifera 348. pinnata 307.
Dianthus Caryophyllus 298. Carthusianorum 314. 327. superbus 319. barbatus 391. virgineus 396. iuniperinus 384. prolifer 405. deltoides 405. alpinus 415. sylvestris 457. arborefcens 458.
Dictamnus albus 319. 282.
Digitalis ambigua 320. purpurea 320. 327. lutea 328. 391. Thapsi 341. ferruginea 405.
Dioscorea fativa 369.
Diospyros Ebenum 12. 144. 172. Lotus 89. 143. 340. Ebenaster 89.
Dipsacus fullonum 159. 221. pilosus 201. laciniatus 437.
Dolichos Catiang 98. Lablab 266. 307.
Doronicum scorpioides 102. 130. 343. 392. Pardalian-ches 343. plantagineum 343. austriacum 343.
Dorsicenia Contrayerva 372. 376. Drakena 422.
Dorycnium monspeliacum 401.
Draba verna 314. 355. muralis 442. stellata 459.
Dracaena Draco 366.
Dracocephalum Moldavica 341. austriacum 417.
Drosera rotundifolia 348. longifolia 466.
Dryas octopetala 391.
Drypis spinosa 86. 334.
Durio zibethinus 381.
Echinophora spinosa 86. 338. tenuifolia 440.
Echinops Ritro 102. 402. spinosus 267. 398. strigosus 402.
Echium creticum 44. rubrum 129. 160. italicum 160. 379. 431. violaceum 411.
Elaeagnus angustifolia 337. spinosa 380.
Elais occidentalis 371.
Elatine Alinastrum 357.
Elymus arenarius 433.
Empetrum nigrum 351. 356. album 422.
Ephedra distachya 206. altissima 377. fragilis 386.
Epilobium alpestre 89. roseum 171. angustissimum 391.

457. tetragonum 437. angustifolium 340. palustre 434. parviflorum 457.
- Epimedium* alpinum 338.
- Epipactis* Nidus avis 320. ovata 344. latifolia 348. pallens 356. cordata 450.
- Equisetum* sylvaticum 192. pratense 192.
- Erica* arborea f. scoparia 41. 89. 172. cinerea 396. 414. mediterranea 396. 414. viridipurpurea 414. herbacea 415. purpurascens 415. ciliaris 415. vulgaris *praef.*
- Erigeron* acre 320. tuberosum 379. graveolens 402. glutinosum 435. alpinum 460.
- Erinus* alpinus 434.
- Eriophorum* angustifolium 200. alpinum 354. caespitosum 454. latifolium 454.
- Erodium* malacoides 182. 342. moschatum 218. 222. 323. cicutarium 328. gruinum 406. pimpinellifolium 437. ciconium 442.
- Ervum* Ervilia 99. 146. 183. 227. hirsutum *praef.*
- Eryngium* planum 83. 164. maritimum 359. alpinum 349. 391. pusillum 412. amethystinum 431. Bourgaini 434.
- Erysimum* officinale 45. Alitaria 320. Barbarea 320. diffusum 406. hieracifolium 459.
- Erythrina* Corallodendron 418.
- Erythronium* Deus Canis 89. 168. 350.
- Erythroxylo*n Coca 374.
- Eugenia* caryophyllata 217. 222. 263. 340. Jambos 381.
- Evonymus* europaeus 338. latifolius 412. verrucosus 412.
- Euphorbia* Characias 42. 176. 340. 416. Apios 42. 175. 340. 377. Peplis 42. 91. 175. Paralias 42. 91. 130. 175. 340. orientalis 91. antiquorum 91. officinarum 175. Chamaesyce 175. Peplus 175. 348. Lathyris 175. Pityusa 175. helioscopia 175. platyphyllos 175. Cyparissias 176. 355. Myrsinites 176. 340. dendroides 176. nereifolia 263. mauritanica 353. amygdaloides 355. aleppica 384. dulcis 391. ferrata 415. hiberna 416. Cajogala 429. Gerardiana 452. verrucosa 434. epithymoides 441. sylvatica 441. rubra 458.
- Euphrasia* Odontites 205.

355. officinalis 314. lutea
 355. latifolia 441.
Evonymus europaeus 83. 147.
Excoecaria Agallocha 18. 271.
 381.
Fagara Avicennae 247. 411.
Fagonia arabica 13. cretica 91.
Fagus sylvatica 206. Castanea
 16. 104.
Fedia coronata 440. dentata
 440. echinata 440. Cornucopiae 453.
Ferula tingitana 35. 39. 84.
 165. Asa foetida 40. 84.
 165. 253. 384. communis
 et meodes 84. 143. 165.
 339. glauca 85. 447. per-
 sica 165. 253. nodiflora 351.
Ferulago 395.
Festuca Myurus 466.
Ficus Carica et Sycomorus
 9. 21. 81. 244. religiosa
 244. Benjamina 244. ben-
 galensis 245.
Filago pygmaea 461.
Forstera mucifolia 421.
Fragaria vesca 204. 218.
Frankenia laevis 401. pul-
 verulenta 414. hirsuta 457.
Fraxinus excelsior 19. Or-
 nus 76. 142. 243. rotun-
 difolia 76.
Fritillaria Imperialis 395.
Meleagris 395. persica 395.
 pyrenaica 414.
Fucus aculeatus 108. 193. ala-
 tus 127. bulbosus 108. 462.
 cartilagineus 108. 193. mem-
 branifolius 109. natans 353.
 402. barbatus 353. 407.
 lumbricalis 353. loreus 398.
 nodosus 398. acinarius 407.
Erica marina 451. Filum
 462. palmatus 108. 462.
Palmetta 127. Plocamium
 353. 422. saccharinus 108.
 193. 462. salicifolius 451.
 sanguineus 193. siliquosus
 108. 398. tamariscifolius 108.
 turbinatus 109. vesiculosus
 422. volubilis 108.
Fumaria officinalis 182. bul-
 bosa 203. 328.
Galanthus nivalis 314.
Galega officinalis 342.
Galeopsis Ladanum praef.
 Tetrahit 277.
Galium Aparine 82. 160. 201.
 verum 160. sylvaticum 318.
 graecum 384. rubrum 411.
 rotundifolium 447. pusil-
 lum 455. glaucum 455. bo-
 reale 455. uliginosum praef.
 Mollugo praef.
Garcinia Mangostana 381.
Gardenia gummifera 252.

- Genista* aspalathoides 45. 183.
 lusitanica 154. 385. anglica 406. sylvestris 449. hispanica 459. florida 418. sagittalis 418. canariensis 419. tinctoria 317. pilosula *praef.* germanica *praef.*
- Gentiana* lutea 164. 290. 326. Cruciata 318. 296. bavariaca 390. 431. asclepiadea 390. punctata 390. purpurea 390. Pneumonanthe 338. pannonica 412. verna 412. nivalis 412. ciliata 441. utriculosa 441. imbricata 431.
- Geranium* molle 182. 528. tuberosum 182. 542. Robertianum 514. 528. dissectum 328. pratense 328. sanguineum 328. rotundifolium 342. reflexum 342. argenteum 352. lucidum 355. phaeum 418. nodosum 418. sylvaticum 418.
- Geropogon* hirsutus 442.
- Geum* rivale 204. 222. urbanum 204. montanum 352.
- Gladiolus* communis 20. 77. 142. 158.
- Glaucium* phoeniceum 94. 396. violaceum 396. luteum 177. 264.
- Glaux* maritima 353.
- Globularia* Alypum 159. 338. vulgaris 334. nudicaulis 433. cordifolia 411. spinosa 455.
- Glycyrrhiza* asperima 98. glabra 184. 226. 342. echinata 342.
- Gnaphalium* sanguineum 46. 187. 379. Stoechas 102. 187. Leontopodium 187. 343. gallicum 205. arenarium 320. montanum 320. germanicum 320. dioicum 320. arvense 398. sylvaticum 402. alpinum 406. asterisciflorum 407. orientale 460. margaritaceum 420. minimum 466.
- Gomphrena* globosa 319.
- Gossypium* arboreum 15. 146. 383. herbaceum 265. 328.
- Gratiola* officinalis 288.
- Guaiacum* officinale 372. 376.
- Guilandina* Bonduc 261.
- Gypsophila* Struthium 42. 174. 353. fastigiata 174. 355. Saxifraga 401. rigida 434.
- Hedera* Helix 83. 143. 163.
- Hedwigia* balsamifera 372.
- Hedysarum* Alhagi 15. 205. 266. 379. Onobrychis 184.

- coronarium 397. Caput gal-
 li 459.
Helianthus annuus 376. in-
 dicus 438. multiflorus 438.
 tuberosus 443.
Heliconia Bihai 372.
Heliotropium europaeum 82.
 160. supinum 395.
Helleborus orientalis 44. 95.
 178. niger 226. foetidus
praef. hyemalis *praef.*
Helminthia echioides 100.
 406.
Helvella esculenta 109.
Hemerocallis flava 396. ful-
 va 396.
Heracleum Spondylium 166.
 gummiferum 166. tauri-
 cum 401. angustifolium
 456. austriacum 456. al-
 pinum 456.
Herniaria glabra 318. fruti-
 cosa 404. hirsuta 447. len-
 ticulata 456.
Hesperis tristis 97. matrona-
 lis 328. verna 459.
Hibiscus ficulneus 265. 383.
 esculentus 265. Trio-
 num 320. 379. Abelmo-
 schus 385. palustris 397.
 Sabdariffa 418. syriacus 432.
Hieracium alpinum 356. cy-
 mosum 356. 442. muro-
 rum 356. paludosum 356.
 458. sabaudum 356. praec-
 morsum 356. bulbosum 402.
 sylvaticum 438. aurantia-
 cum 442. stiticaefolium
 450. florentinum 460. chon-
 drilloides 460. grandiflo-
 rum 460. glutinosum 460.
 villosum 419. dubium 432.
 umbellatum *praef.*
Hippocrepis unifiliquosa 342.
 comosa 442.
Hippomane Mancinella 372.
Hippophae rhamnoides 48.
 191. 349.
Hippuris vulgaris 76.
Holcus Sorghum 9. 79. 246.
 326. bulbosus Schrad. 402.
 lanatus 454.
Holosteum umbellatum *praef.*
Hordeum vulgare 8. 20. 38.
 80. hexastichon 80. 151.
 nudum 80. Zeocriton 80.
 distichon 80. 151. muri-
 num 201. secalinum 466.
Hottonia palustris 161. 338.
Humulus Lupulus 151. 206.
 226.
Hura crepitans 421.
Hyacinthus comosus 169.
 319. orientalis 149. 169.
 botryoides 319. racemo-
 sus 327. Muscari 339. non
 scriptus 396. cernuus 414.
 romanus 414.

- Hydrocharis* Morfus ranae 344.
Hydrocotyle vulgaris 395.
Hymenaea Courbaril 376.
Hyoscyamus albus 38. 162.
 reticulatus 162. 250. au-
 reus 162. pufillus 250.
 muticus 250. Scopolia 338.
Hyoseris lucida 100. radia-
 ta 460.
Hypecoum procumbens 160.
 338. 350.
Hyperanthera Moringa 90.
 173. 261. 382.
Hypericum Coris 46. 183.
 342. Androfaemum 185.
 342. hircinum 185. mon-
 tanum 185. 320. 442. hir-
 lutum 320. 442. pulcrum
 320. elodes 406. serpylli-
 folium 406. Alcyrum 460.
 nummularium 460. balea-
 ricum 419. humifusum 419.
Hypochoeris glabra 356. ma-
 culata 356. radicata 397.
 helvetica 460.
Hyssopus officinalis 179.

Iambolifera pedunculata 381.
Iasione montana *prae*f.
Iasminum Sambac 242. hu-
 mile 242. fruticans 395.
Iatropa Manihot 370. Cur-
 cas 376. multifida 376.
Iberis umbellata 342. 397.
 pinnata 401. sempervirens
 435. odorata 418. nudi-
 caulis 466.
Ignatia amara 251.
Ilex Aquifolium 201. 337.
Illecebrum Paronychia 163.
 capitatum 401.
Impatiens Noli tangere 318.
Imperatoria Ostruthium 318.
 sylvestris 323.
Indigofera tinctoria 184. 266.
 Anil 381.
Inga fagifolia 372.
Inula viscosa 46. 102. 343.
 Helenium 47. 150. 188.
 Pulicaria 102. 188. 343.
 spiraeifolia 188. 450. Bu-
 bonium 205. 420. germa-
 nica 320. dysenterica 328.
 crithmifolia 343. 398. odo-
 ra 343. britannica 461.
 provincialis 461. Oculus
 420. ensifolia 420.
Ipomoea Bona nox 412. Quam-
 oclit 412.
Iris florentina 37. 77. Sisy-
 rinchium 77. 410. tubero-
 sa 77. 218. 244. germani-
 ca 158. foetidissima 158.
 fusiana 256. 410. grami-
 nea 395. variegata 410.
 aphylla 410. Pseudacorus
 289. 313. juncea 410. lu-
 tescens 410. pallida 437.

- Isatis tinctoria* 45. 181.
Isopyrum fumarioides 178.
 thalictroides 417. aquile-
 gioides 458.
Juglans regia 17. 104. 267.
Juncus maximus 203. 448.
 effusus 319. bufonius 339.
 triglumis 355. 457. ad-
 scendens 404. conglome-
 ratus 404. pilosus 404. glau-
 cus 404 457. campestris
 404. sylvaticus 437. acu-
 tus 448. capitatus 448. al-
 bidus 457. trifidus 457.
Juniperus Oxycedrus 18. 106.
 191. Sabina 191. com-
 munis 106. nana 106.
 phoenicea 344. lycia 344.
Lixia Bulbocodium 410.

Kaempferia Galanga 242.
Kerneria oceanica 404.
Knappia agrostidea Sm. 436.

Lechenalia ferotina 414.
Lactuca sativa 99. perennis
 185. 397. virosa 185. quer-
 cina 343. saligna 348. 460.
 augustana 450.
Lagocchia Cuminoides 164.
 339.
Lagurus ovatus 454.
Lamium album 179. purpu-
 reum 179. maculatum 204.
 laevigatum 314. incisum
 434. Orvala 417. ample-
 xicaule *praef.*
Lanaria plumosa 396.
Lappago racemosa 390.
Lapsana communis 185. fo-
 tida 443. pusilla 419.
Laserpitium hirsutum 40. 85-
 166. 441. Chironium 40.
 149. 165. 395. formosum
 85. latifolium 85. 165. 354.
 ferulaceum 85. Libanotis
 165. 339. 351. filifolium
 165. 290. Siler 318. 339.
 pruthenicum 354. Archang-
 gelica 412. angustissimum
 447. aquilegfolium 456.
Lathraea Squamaria 342. 348.
Lathyrus sativus 98. Aphaca
 98. 183. 392. amphicar-
 pos 183. tuberosus 183.
 328. Clymenum 183. la-
 tifolium 355. setifolius 392.
 459. angulatus 392. syl-
 vestris 449. hirsutus 449.
 Nissolia 449. pratensis *praef.*
Laurus Cassia 12. 41. 90. 172.
 195. 258. Cinnamomum
 13. 41. 90. 172. nobilis
 172. Camfora 217. 258.
 indica 368. montana 369.
 Persea 371. 415. Sassafras
 376.
Lavandula Spica 96. Stoe-

- chas* 179. *dentata* 417. *multifida* 417.
Lavatera arborea 97. 182. *olbia* 182. 401. *maritima* 418. *trimestris* 459.
Lawsonia inermis 12. 171. 258. 377. 379.
Ledum palustre 340.
Lenina minor 190. *trifulca* 403.
Leonurus Marrubiastrum 180. *Cardiaca* 314. *Galeobdolon* 396.
Leontice Leontopetalum 171. 340. *Chryfogonum* 171. 379.
Leontodon Taraxacum 100.
Lepidium latifolium 45. 181. 226. 328. *sativum* 181. *Iberis* 181. *ruderales* 320. *alpinum* 434. *perfoliatum* 391. *petraeum* 442.
Leucoium vernum 87. 314. *aestivum* 413. *autumnale* 413.
Ligusticum peloponnesense 39. 166. 359. 351. 391. *Levisticum* 166. *austriacum* 404.
Ligustrum vulgare 76. 142.
Lilium candidum 11. 88. 144. 168. 256. *chalcedonicum* 88. 202. 413. *Martagon* 168. 327. *pomponium* 413. *pyrenaicum* 413.
Limodorum abortivum 421.
Limonia acidissima 372. *Limosella aquatica praef.*
Linnaea borealis 459.
Linum usitatissimum 11. *maritimum* 339. *tenuifolium* 339. 413. *catharticum* 355. *arborescens* 384. *strictum* 404. *campanulatum* 404. *hirsutum* 413. *alpinum* 413. *austriacum* 431. *narbonense* 457. *viscosum* 457.
Lithospermum officinale 160. *fruticosum* 160. 384. *purpureo-coeruleum* 354. *apulum* 440.
Lobelia Dortmanna 390. *urens* 456.
Lodoicea sechellepsis Labillard. 368.
Lolium temulentum 80. 143. 227. *perenne* 159.
Lonicera Caprifolium 161. *Periclymenum* 161. *alpigena* 390. *nigra* 412. *Xylosteum praef.*
Loranthus europaeus 88.
Lotus corniculatus 143. 184. *rectus* 184. *edulis* 385. 386. *hirsutus* 401. *filiquosus* 401. *angustissimus* 449. *diffusus* 460. *ornithopodioides* 432. *tetragonolobus* 419.
Lunaria annua 127. *rediviva* 355. 397.
Lupinus albus 46. 146.

- Lychnis chalconica* gr. 396.
lyvestris 203. Flos cuculi
 319. Viscaria 355.
Lycium barbarum f. euro-
 paeum 82. 162. 383. afrum
 412.
Lycopodium Selago 206. 357.
 clavatum 321. complana-
 tum 321. denticulatum 422.
Lycopsis pulla 338.
Lycopus europaeus 318. 337.
Lygeum Spartum 410.
Lysimachia Nummularia 288.
 326. Ephemerum 338. ne-
 morum 390. punctata 412.
 thyriflora 412. Linum stel-
 latum 455.
Lythrum Salicaria 174. Thy-
 mifolia 448.

Madrepora Acetabulum 193.
Malope malacoides 182.
Malva rotundifolia 45. 265.
 lyvestris f. mauritiana 182.
 Alcea 182. 314.
Mammea americana 370. 371.
Mangifera indica 581.
Manicaria faccifera 421.
Marchantia conica 192. po-
 lymorpha 321.
Marrubium Pseudodictamnus
 45. 95. 180. 341. creti-
 cum 45. 95. 401. Alysson
 131. album 180. peregi-
 num 417.
Marsilea quadrifolia 192. 344.
 435.
Matricaria Parthenium 47.
 Chamomilla 47.
Medicago sativa 99. 184. 394.
 arborea 99. 146. 184. 342.
 lupulina 328. marina 402.
 turbinata 402. 449. radi-
 ta 406. minima 435. co-
 ronata 449. tuberculata
 449. rigidula 450. orbicu-
 laris 460. maculata 432.
Melampyrum arvense 96.
praef. cristatum 353. 458.
 nemorosum *praef.* sylvati-
 cum *praef.*
Melia Azedarach 261. 340.
Melica uniflora 400. ciliata
 411. nutans *praef.*
Melissa cretica 95. 130. 180.
 405. Nepeta 130. offic-
 nalis 130. 145. 180. Ca-
 lamintha 180.
Melittis Melissophyllum 327.
Memecylon tinctorium 258.
Menispermum Coccus 271.
Mentha Pulegium 44. 179.
 sativa 44. 95. 179. sylve-
 stris 95. 179. cervina 179.
 391. aquatica 226. crispa

227. rubra 314. rotundi-
folia 396. gracilis 466.
- Menyanthes trifoliata* 82. 348.
- Merulius lobatus* 422.
- Mercurialis* annua 48. 191.
perennis 328. tomentosa
422.
- Mespilus* Cotoneaster 95. Pyra-
cantha 93. 176. Chamaeme-
spilus 391. germanica *praef.*
- Michauxia campanuloidea*
379.
- Micropus erectus* 421.
- Mimosa polyacantha* 55. 107.
pudica 372. 382.
- Mirabilis dichotoma* 456.
- Mithridatia quadrifida* 125.
- Mnium roseum* 462.
- Moehringia muscosa* 454.
- Moluccella laevis* 341. spi-
nosa 401.
- Momordica Elaterium* 191.
269. Balsamina 398.
- Monotropa Hypopitys* 457.
- Montia fontana* 431.
- Morchella esculenta* 109. 422.
- Morus nigra* 105.
- Musa paradisiaca* 88. 257.
338. sapientum 375.
- Mussaenda frondosa* 249.
- Myagrurn saxatile* 352. per-
enne 459. perfoliatum 459.
paniculatum 459.
- Myosotis scorpioides* 160.
Lappula 201. 318. palu-
stris 354.
- Myosurus minimus* 319.
- Myrica* Gale 206. 398.
- Myriophyllum spicatum* 190.
461. verticillatum 421.
- Myristica moschata* 192. 272.
344.
- Myrtus communis* 14. 42. Pi-
menta 367.
- Naias monosperma* 450.
- Narcissus orientalis* 11. 87.
168. 255. calathinus 11.
87. 306. 413. Ionquilla
11. 255. poeticus 33. 41.
144. 168. ferotinus 144.
413. biflorus 306. Pseu-
donarcissus 168. 314. mi-
nor 413. triandrus 413.
- Tazetta* 413. moschatus
415.
- Nardus stricta* 403.
- Neckera pennata* 462.
- Nelumbium speciosum* 29. 43.
94. 177.
- Neottia spiralis* 189. 314. re-
pens 432.
- Nepenthes destillatoria* 374.
- Nepeta Nepetella* 181. nu-
da 181. 449. italica 204.
- Scordotis* 204. 385. tubu-
rosa 417. *Cataria praef.*

- Nerium* Oleander 10. 163. 252.
- Nicotiana* Tabacum 369. 373. 375. fruticosa 373. glutinosa 373. rustica 373.
- Nigella* fativa 14. 43. 177. 341. arvensis 341. damascena 341. hispanica 458. orientalis 458.
- Nyctanthes* Arbor tristis 380.
- Nymphaea* alba 94. 177. Lotus 94. 177. 384. lutea 94. 177.
- Ocimum* Basilicum 49. 96. 131. 222. 227. 265. monachorum 265. 449.
- Oenanthe* pimpinelloides 86. 166. 339. crocata 339. fistulosa 339. peucedanifolia 434.
- Oenothera* biennis 384.
- Olea* europaea 7. 19. 37.
- Ononis* antiquorum 97. 127. 130. 183. 406. Natrix 205. rotundifolia 406. pinguis 435. Columnae 442. Cheraleri 449.
- Onopordon* Acanthium 100. 186.
- Onosma* orientalis 129. echiodes 160. 338. simplicissima 384.
- Ophiorrhiza* Mungos 247.
- Ophioxylon* serpentinum 381.
- Ophrys* myodes 344. anthropophora 344. 443. apifera 407. aranifera 407. Monorchis 407. alpina 461.
- Orchis* Morio 102. 131. 189. 267. 344. pyramidalis 189. bifolia 189. 356. mascula 343. conopsea 344. maculata 344. coriophora 344. nigra 344. odoratissima 349. hircina 398. variegata 406. militaris 406. globosa 435. tephrosanthes 443. viridis 461. sambucina 421.
- Origanum* creticum 44. 95. 180. Dictamnus 45. 96. 145. 180. 341. aegyptiacum 383. heracleoticum 95. 180. 341. maioranoides 95. 180. Tournefortii 96. Onites 130. 180. 341. Maru 385. syriacum 405.
- Ornithogalum* stachyoides 168. 396. nutans 168. 414. luteum 327. narbonense 395. comosum 414. arabicum 414. pyrenaicum 414. latifolium 434.
- Ornithopus* compressus 133.

435. scorpioides 342. per-
puffillus 435.
- Orobanche tinctoria* 96. cla-
tior 181. 341.
- Orobis vernus* 183. 355. 442.
tuberosus 355. niger 397.
canescens 449. luteus 459.
- Ortegia hispanica* 411.
- Oryza fativa* 38. 171. 339.
- Osmunda regalis* 321.
- Ostrya vulgaris* 105.
- Ostryis alba* 402.
- Oxalis Acetosella* 130. 222.
stricta 203.
- Oxytropis pilosa* 459.
- Paeonia officinalis* 43. 177.
227. corallina 177.
- Pancreatum maritimum* 87.
413. illyricum 168. 339.
- Pandanus odoratissimus* 270.
- Panicum Dactylon* 201. 227.
411. verticillatum 201. 437.
sanguinale 227. 411. itali-
cum 38. 200. 208. milia-
ceum 200. viride 466.
- Papaver somniferum* 25. 144.
176. Rhoeas 93. 176. du-
bium 176. hybridum 177.
Argemone 177. 405. alpi-
num 458. cambricum 458.
- Parietaria officinalis* 159. 213.
- Paris quadrifolia* 319. 327.
- Parmelia iubata* 193. pul-
monacea 328. Roccella 353.
fuciformis 353.
- Parnassia palustris* 168. 348.
- Passerina hirsuta* 415.
- Passiflora coerulea* 372. in-
carnata 376.
- Pastinaca Opopanax* 40. 86.
167. 533. fativa 128. 149.
167. Secacul Russl. 254. 379.
- Pavetta indica* 382.
- Pedicularis sylvatica* 319. flam-
mea 391. fasciculata 397.
foliosa 418. rostrata 418.
- Peganum Harmala* 174. 263.
- Peltaria alliacea* 418.
- Penaea mucronata* 159.
- Peplis Portula* 445.
- Periploca angustifolia* 163.
graeca 358. Secamone 383.
- Peucedanum officinale* 39. 85.
165. Silaus 164. 202. are-
narium 412. alsaticum 447.
- Peziza Auricula* 422.
- Phaca baetica* 419.
- Phalangium ramosum* 348.
Liliago 348.
- Phalaris aquatica* 159. ea-
nariensis 217. arundina-
cea 437.
- Phallus impudicus* 422.
- Phaseolus vulgaris* 97. 183.
226. 266. multiflorus 266.
Mungo 266. 381.
- Phellandrium Mutellina* 127.

166. 339. 349. aquaticum
praef.
- Philadelphus coronarius* 134.
416.
- Phillyrea latifolia* 76. 157.
337. *angustifolia* 76. 337.
- Phleum Michellii* 447. *pra-*
tense 454.
- Phlomis fruticosa* 189. 341.
italica 180. 401. *Lychni-*
tis 180. 396. *Herba venti*
405.
- Phoenix dactylifera* 19. 29.
- Phucagrostis maior* 29. 103.
148.
- Phyllanthus Emblica* 218.
267.
- Physalis Alkekengi* 162. *som-*
nifera 82. 162. *angulata*
431.
- Phyteuma comosum* 352. *pin-*
natum 353. *orbiculare* 440.
pauciflorum 447. *spica-*
tum praef.
- Picris hieracioides* 320.
- Pimpinella Anisum* 40. 167.
Saxifraga 167. 221. *dioica*
167. *peregrina* 167. 413.
nigra 326. 437.
- Pinguicula alpina* 410. *vul-*
garis 411.
- Pinus Cedrus* 16. 266. *Cem-*
bra 10. 206. 268. 344. *pi-*
cea 16. 27. 105. 147. *La-*
rix 28. 105. *Abies* 28. 105.
Pinea 48. 105. 147. 268.
halepensis 105. 265. 344.
maritima 105. 344. *orien-*
talis 268. *Pinastrer* 206.
Mughas 344. *Pumilio* 421.
- Piper nigrum* 37. 77. 157.
244. *Bele* 195. 337. *Cu-*
beba 217. 243. *Malageta*
217. 243. *longum* 244.
- Pistacia vera* 18. 128. 130.
Lentiscus 18. *Terebinthus*
18. 48. 148. 191. 344. *re-*
ticulata 402.
- Pistia Stratiotes* 182. 383.
- Pisum Ochrus* 98. *sativum*
25. 46. 98.
- Plantago maior* 82. 213. 400.
Cynops 82. *Coronopus* 82.
160. *media* 160. *altissima*
160. *Plyllium* 160. *afra*
334. *Wulffenii* 337. 351.
Lagopus 379. *lquarrosa*
383. *albicans* 400. *subu-*
lata 403. *Bellardi* 411. *cre-*
tica 411. *alpina* 433. *Ser-*
raria 440. *lanceolata praef.*
serpentina Vill. praef.
- Platanus orientalis* 17. 27.
377.
- Plumbago europaea* 161. 202.
- Poa alpina* 400. *dura* 400.
megastachya 411. *aquatica*

PLANTARUM SYSTEMATICA. 507

403. fluitans 403. compressa 454. bulbosa 455.
- Polemonium* coeruleum 161.
- Polianthes* Tuberosa 382. 414.
- Polycarpon* tetraphyllum 433.
- Polycnemon* arvense 437.
- Polygala* amara 183. vulgaris 320. Chamaebuxus 391. maior 418. monspeliaca 435.
- Polygonum* Persicaria 41. 172. 227. 314. maritimum 89. 130. 172. 405. Hydropiper 172. incanum 172. dumetorum 172. Convolvulus 214. aviculare 222. 437. amphibium *praef.* divaricatum 89. Bistorta 313. lapathifolium 405. viviparum 415. minus 466.
- Polypodium* vulgare 107. 192. Filix mas 192. Dryopteris 192. quercifolium 422. calcareum 422. ilvense 435.
- Polypogon* monspeliensis 454.
- Populus* alba 18. 28. 148. nigra 28. graeca 48. balsamifera 376.
- Portulaca* oleracea 97.
- Potamogeton* serratus 82. 390. natans 160. pusillus 201. 455. crispus 318. perforatus 354. densus 411. fetaceus 455. pectinatus 455.
- Potentilla* argentea 43. *praef.* reptans 222. recta 287. 314. alba 319. aurea 416. Clusiana 416. opaca 416. supina 416. caulescens 458. intermedia 458. Anserina *praef.* verna *praef.* rupestris *praef.*
- Poterium* spinosum 103. 190. 380.
- Prenanthes* purpurea 100. 356. muralis 435. hieracifolia 442. viminea 442.
- Primula* vulgaris 201. 228. Auricula 338. 390. veris 305. 326. elatior 326. marginata 390. farinosa 349. 412. integrifolia 349. 411. glutinosa 412. minima 412.
- Prunus* Cerasus 92. domestica 92. insititia 92. Padus 92. Chamaecerasus 205. 340. 351. Mahaleb 203. 263. Armeniaca 54. 176. spinosa 293. Laurocerasus 377. lusitanica 340. semperflorens 448.
- Prunella* grandiflora 417.
- Psidium* pomiferum et pyriferum 371.
- Pforalea* bituminosa 46. 184. 342. americana 406.

- Pteris* longifolia 386. cretica 392. crispa 451.
Pterocarpus fantalinus 15. 266.
Pulmonaria officinalis 291. 227. suffruticosa 455.
Punica Granatum 13. 25. 42. 92.
Pyrethrum corymbosum 320. Halleri 461. Parthenium 188. alpinum 420.
Pyrola rotundifolia 319. fecunda 415. uniflora 415. umbellata 415.
Pyrus Cydonia 13. 92. 228. Malus 25. communis 25. Amelanchier 92. 416. cretica 92. 384. torminalis 92. 203. Aria 92. 228. 401. dioica 448. Pollveria 448.
Quercus Aegilops 104. 334. Balota 104. 267. Cerris 104. coccifera 104. 190. Esculus 17. 27. 104. 334. faginea 104. Ilex 17. 27. 103. 147. Pseudosuber 104. 344. Robur 147. Suber 104. Tournefortii 104. salicifolia 371. humilis 421. austriaca 421.
Radiola Millegrana Smith. 401.
Ranunculus creticus 44. 417. grandiflorus 44. Ficaria 95. 178. hirsutus 145. 178. 341. aconitifolius 178. 355. Iceleratus 178. 327. Seguieri 178. Thora 204. 227. 341. polyanthemus 204. 327. 341. acris 327. auricomus 327. bulbosus 327. 348. arvensis 348. Flammula 348. 396. rutacifolius 352. illyricus 353. 417. muricatus 385. Gouani 341. gramineus 405. falcatus 405. hederaceus 434. platanifolius 434. chaerophyllus 441. parvulus 441. plantagineus 418. pyrenaicus 448. glacialis 449. montanus 449. lanuginosus 458. amplexicaulis 417. bullatus 417. alpestris 417. aquatilis *praef.* fluviatilis *praef.* repens *praef.* Lingua *praef.*
Raphanus sativus 97. 220.
Reaumuria vermiculata 379.
Reseda Luteola 144. 340. Phyteuma 174. 350. alba 175. 405. Clusii 415.
Rhaxadiolus edulis 450.
Rhamnus infectorius 202. 162. 390. saxatilis 163. 202. Alternus 83. 202. 412. lycioides 83. 412. divaricatus

383. alpinus 456. Frangula
praef. catharticus *praef.*
- Rheum* Rhaponticum 173. 210.
 222. 227. Rhabarbarum 215.
 259. palmatum 259. Ri-
 bes 259. 379.
- Rhinanthus* Crista galli 204.
 Elephas 441. Trixago 441.
- Rhizobolus* butyrosus Gärtner.
 417.
- Rhizophora* Mangle 91. 382.
- Rhodiola* rosea 191. 320.
- Rhododendron* ponticum 90.
 ferrugineum 391. hirsutum
 405. Chamaecistus 415.
- Rhus* Coriaria 41. 86. 168.
 Cotinus 91. 202. glabra
 456. typhina 456.
- Ribes* nigrum 202. rubrum
 297. alpinum 456.
- Ricinus* communis 17. 48. 191.
- Rosa* canina 43. 176. mo-
 schata 59. centifolia 93.
 damascena 144. 203. ar-
 venlis 348. sempervirens
 416. spinosissima 416. to-
 mentosa Sm. 448. rubigi-
 nosa 466.
- Rosmarinus* officinalis 157.
- Rubia* tinctorum 38. 81. 160.
 220.
- Rubus* sanctus 14. frutico-
 sus 93. 176. 228. caesus
 93. 222. idaeus 93. 176.
- faxatilis 355. Chamaemo-
 rus 416.
- Rudbeckia* laciniata 461.
- Rumex* Patientia 89. 171.
 319. acutus 171. 220. 227.
 obtusifolius 171. *praef.* di-
 varicatus 171. aquaticus 171.
praef. scutatus 396. tu-
 berosus 396. bucephalo-
 phorus 441. Lunaria 448.
 pulcher 448. digynus 457.
 tingitanus 457. vesicarius
 457. aculeatus 457. spi-
 nosus 457. crispus *praef.*
 alpinus *praef.* sanguineus
praef.
- Ruppia* maritima 334. 455.
- Ruscus* aculeatus 48. 106. 148.
 192. Hypophyllum 107. 192.
 208. racemosus 107. 192.
 Hypoglossum 192. 222.
- Ruta* graveolens 42. 130. 173.
 montana 415.
- Rynchospora* alba 466.
- Saccharum* cylindricum 8. 80.
 433. officinarum 245.
- Sagittaria* sagittaefolia 348.
- Salicornia* fruticosa 334. her-
 bacea *praef.*
- Salix* alba 105. babylonica
 270. 380. Helix 270. riparia
 270. vitellina 151. 148.
 viminalis 151. caprea 147.

- argentea* 148. *aegyptiaca* 270. 380. *myrtilloides* 349. *reticulata* 349. 450. *fusca* 398. *Amaniana* 450. *arbutifolia* 450. *herbacea* 461. *retufa* 461. *aurita* 466.
- Salsola* *Tragus* 164. 338. *polyclonos* 164. *fruticosa* 253. *Soda* 338.
- Salvia* *cretica* 76. 37. *triloba* 76. 37. 410. *Horminum* 76. 157. 337. *argentea* 157. *Verbenaca* 200. 313. *haematodes* 243. *Sclarea* 318. *pomifera* 334. 377. *ceratophylla* 390. *calycina* 390. *glutinosa* 402. 410. *austriaca* 410. *sylvestris* 410. *verticillata* 410. *hispanica* 456. *pratensis praef. officinalis praef.*
- Salvinia* *natans* 462.
- Sambucus* *Ebulus* 41. 144. 168. 223. *nigra* 87. 168. *racemosa* 319.
- Samolus* *Valerandi* 202. 404.
- Sanguisorba* *officinalis* 159.
- Sanicula* *europaea* 314.
- Santalum* *album* 248.
- Santolina* *Chamaecyparissus* 102. 186. *maritima* 186. 343. *sqvarrosa* 420. *rosmarinifolia* 420.
- Saponaria* *ocimoides* 174. 340.
- Vaccaria* 203. 348. *officinalis* 327. *cretica* 384.
- Sarracenia* *purpurea* 416. *flava* 434.
- Satureia* *capitata* 45. 95. 145. 150. 341. *Thymbra* 95. 145. 179. *graeca* 130. 179. 385. *montana* 341. *juliana* 341. *spinosa* 387.
- Saxifraga* *Cotyledon* 42. 340. 457. *Hirculus* 173. *Aizoon* 348. 434. *granulata* 314. 327. *ascendens* *Vahl.* 351. 352. *tridactylites* 355. *autumnalis* 391. *Burleriana* 405. *caesia* 415. *Hirculus* 415. *aizoides* 415. *bryoides* 441. *androsacea* 441. *bulbifera* 441. *stellaris* 448. *cuneifolia* 448. *moschata* *Wulf.* 448. *aspera* 448. *oppositifolia* 457. *petraea* *Vahl.* 457. *caespitosa* 457.
- Scabiosa* *Columbaria* 313. 354. *arvensis* 354. *ochroleuca* 354. *limonifolia* 384. *prolifera* 390. *alpina* 400. *sylvatica* 411. *stellata* 411. *atropurpurea* 411. *palaeestina* 440. *graminifolia* 455. *Succisa praef.*
- Scandix* *Cerifolium* 149. 166. 326. *odorata* 166. *Pecten* 202. *australis* 339.

PLANTARUM SYSTEMATICA. 511

- Scheuchzera palustris* 457. .
Schinus Molle 422.
Schoenus nigricans 77. 158.
 mucronatus 78. 158. 400.
 451.
Scilla maritima 30. 41. 51.
 169. *hyacinthoides* 88. 414.
 amoena 319. *bifolia* 327.
 Liliohyacinthus 404. au-
 tumnalis 414. *peruviana* 414.
 verna 414. *unifolia* 449.
Scirpus articulatus 8. mari-
 timus 8. *praef.* *Tabernac-*
 montani Gmel. 437. *aci-*
 cularis 454. *caespitosus*
 454. *Holofchoenus* 454.
 triqueter 454. *fluitans* 454.
 lacustris *praef.* *sylvaticus*
 praef.
Scleranthus polycarpus 434.
 annuus 437. *perennis* 437.
Scolopendrium officinale 108.
 192.
Scolymus maculatus 101. 420.
 hispanicus 420.
Scorpiurus sulcata 184. 397.
Scorzonera tuberosa 185. 379.
 glastifolia 343. 356. *hispa-*
 nica 343. *purpurea* 419.
 rosea 419. *humilis* 419.
 hirsuta 442.
Scrofularia aquatica 328. *fam-*
 bucifolia 385. *canina* 405.
 tanacetifolia 418. *peregri-*
 na 432. *vernalis* 459. *no-*
 dosa *praef.*
Scutellaria galericulata 355.
 Columnae 441. *alpina* 458.
 minor 466.
Secale villosum 80. *cereale*
 80. 151.
Sedum Anacamperos 42. 174.
 91. 415. *album* f. *acre* 42.
 praef. *Cepaea* 174. 340.
 stellatum 174. 441. *dasy-*
 phyllum 340. 434. *refle-*
 xum 394. *villosum* 415.
 saxatile 448. *atratum* 458.
 Telephium 313.
Selinum Oreoselinum 165.
 348. 395. *Carvifolia* 318.
 Cervaria 326. 355. *palustre*
 348. *Chabraei* 451.
Semecarpus Anacardium 209.
 253.
Sempervivum tectorum 42.
 92. 176. *arboreum* 176.
 340. *sediforme* 176. *arach-*
 noideum 441.
Senecio vulgaris 102. 314.
 Iacobaea 188. *incanus* 352.
 sarracenicus 356. *paludo-*
 sus 356. *viscosus* 398. *ne-*
 morensis 450. *aquaticus*
 450. *linifolius* 460. *abro-*
 tanifolius 420. *carniolicus*
 420. *alpinus* 420. *Doro-*
 nicum 420.

- Serapias* Lingua 189. 443.
Serratula alpina 343. tinctoria 356. discolor 420.
Sesamum orientale 45. 95. 383.
Seseli elatum 166. 434. tortuosum 167. 431. Turbith 249. Ammoides 339. 429. annuum 355. montanum 404. Hippomarathrum 412. glaucum 448. pyrenaicum 456.
Sesleria coerulea 454. echinata 454.
Sherardia arvensis 431. muralis 440.
Sibbaldia procumbens 457.
Sida indica 452.
Sideritis syriaca 341. scor-dioides 401. hirsuta 417. hyssopifolia 417. montana 441. romana 449.
Silene baccifera 205. Saxifraga 340. acaulis 352. conoidea 405. maritima 405. conica 415. Muscipula 415. quinquevulnera 415. alpestris 415. Armeria 415. polyphylla 415. Pumilio 415. fruticosa 432. noctiflora 432. rupestris 458.
Sinapis nigra 451.
- Sison* Ammi 166. 395. verticillatum 434. segetum 466.
Sisymbrium Nasturtium 182. 227. Sophia 320. Löselii 328. tenuifolium 328. polyceratum 342. obtusangulum 449. amphibium 459. strictissimum 342. 431. Irio 401. 442. Columnae 412. arenosum 459. asperum 459. terrestre 459.
Sium Sifarum 149. 166. 202. 226. 319. angustifolium 220. 127. 166. 326. Falcaria 319.
Smilax aspera 106. 191. 320. Sarsaparilla 344. 376. nigra 422. Pseudochina 422. China 375. 376. 381.
Smyrnium Olus atrum 39. 86. 149. 167. 220. perfoliatum 167. 339.
Solanum insanum 10. 82. 162. 227. 250. nigrum 38. 162. Melongena 82. 228. 250. 379. Dulcamara 227. 319. aethiopicum 250. Lycopersicon 334. tuberosum 369. 372. 412. sanctum 379. Pseudocapsicum 390.
Solidago mexicana 460.
Sonchus maritimus 100. 460. oleraceus 185. alpinus 356. coeruleus Sm. 431. arvensis *praef.* tenerrimus

460. picroides 435. palustris *praef.*
Sorbus domestica 43. 93.
Sparganium ramosum 222.
Spartium scoparium 80. *praef.*
 Scorpius 96. 418. horridum 134. 385. junceum 150. 146. 183. 266. spinosum 183. 266. 342. monospermum 328. sphaerocarpon 418. multiflorum 438. radiatum 442. purgans 449.
Spergula nodosa 458. arvensis *praef.*
Spinachia oleracea 216. 270.
Spiraea salicifolia 93. 416.
 Ulmaria 204. Filipendula 277. 327. hypericifolia 458.
Spondias Mombin 371.
Stachys germanica 179. heraclea 180. recta 341. palustris 391. 466. hirta 417. cretica 458. arvensis 458. sylvatica 466.
Stachelina Chamaepeuce 186. arborefcens 385. dubia 402. fruticosa 406.
Staphylea pinnata 202. 319.
Statice Armeria 202. 226. sinuata 379. Echinus 384. oleaefolia 401. cordata 457. minuta 457. Limonium *praef.*
Stellaria nemorum 174. me-
- dia 226. Holoftca 327. uliginofa 437.
Stellera Passerina 319.
Sternbergia colchiciflora 414.
Stillingia sebifera 268.
Stipa tenaciffima 79. 200. 411. pennata 411. capillata 437.
Stratiotes aloides 353. 398.
Strychnos Nux vomica 250. 380. colubrinus 250. 380.
Swertia perennis 390.
Styrax officinale 173. 340.
Symphytum officinale 160. tuberosum 404.
Syringa vulgaris 337. persica 345. 453.
Tagetes patula 188. 320. 328.
Tamarindus indica 218. 265.
Tamarix gallica 22. 143. 168. orientalis 254.
Tamus communis 48. 106. 191.
Tanacetum vulgare 220. 276. annum 420.
Targionia hypophylla praef.
Taxus baccata 106. 191.
Telephium Imperati 353. 413.
Terminalia Chebula 262. 381. Vernix 283. latifolia 370. Benzoin 381.
Teucrium Scordium 44. 179. Pseudhyffopos 44. 179. 441. Polium 44. 95. 179. Cla-

- maedrys* 95. 179. 222. 319.
creticum 95. 127. 179. 385.
Scorodonia 204. *Botrys*
 178. 319. 327. *Pseudo-*
Chamaepitys 178. *Marum*
 179. *lucidum* 179. *mon-*
tanum 179. 341. 417. *ca-*
pitatum 341. *brevifolium*
 387. *Achaemenis* 396. *gna-*
phalodes 396. *lupinum* 396.
spinofum 458. *fruticans* 417.
Thalictrum minus 178. 348.
angustifolium 458. *foeti-*
dum 458. *aquilegifolium*
praef. flavum praef.
Thapsia *Aclepium* 40. 86.
 167. 339. *garganica* 288.
 351. 353. *foetida* 339. *vil-*
losa 413.
Thea viridis 264.
Thelygonum *Cynocrambe*
 103. 190. 461.
Theobroma *Cacao* 372.
Thesium *Linophyllum* 202.
 354.
Thlaspi *campestre* 181. 320.
Bursa 326. *saxatile* 342.
 442. *alliaceum* 449. *per-*
foliatum 442. *peregrinum*
 449. *hirtum* 459. *monta-*
num 418. *alpestre* 418.
Thrinax parviflora 371.
Thrinchia hirta 442.
- Thuia articulata* 105. *occi-*
dentalis 398.
Thymbra spicata 14. 45. 265.
verticillata 265.
Thymus vulgaris 96. 145.
 180. *Zygis* 130. 180. 417.
Tragoriganum 130. 180. 341.
Serpyllum 145. 180. *Ac-*
inos 180. *Mastichina* 396.
alpinus 417. *pannonicus*
 417.
Tilia europaea 94. 144. *al-*
ba 94.
Tillandsia utriculata 404.
Tesfeldia palustris 414.
Tolpis barbata 443.
Tolvifera *Balsamum* 372. 376.
Tordylium officinale 39. 85.
 164. 351. *syriacum* 404. *ma-*
ximum 412. *peregrinum* 432.
Tormentilla erecta 43. 93. 176.
Tozzia alpina 441.
Tradescantia virginica 457.
Tragopogon crocifolius 100.
 185. 442. *lanatus* 380. *o-*
rientalis 431. *pratensis*
praef.
Trapa natans 160.
Trianthema fruticosum 174.
Tribulus terrestris 91. 174.
Trichostomum ericoides 462.
Trientalis europaea 355.
Trifolium arvense 46. 184.
creticum 130. 184. 460. *ita-*

- licum 205. 432. indicum 267. fragiferum 307. 419. ochroleucum 328. alpinum 352. clypeatum 385. uniflorum 385. rubens 397. agrarium 397. angustifolium 401. alpestre 419. squarrosum 419. montanum 419. resupinatum 449. tomentosum 449. Cherleri 460. saxatile 460. scabrum 460. spumosum 460. spadiceum 460. lappaceum 460. filiforme 466. maritimum 466.
- Triglochin* palustre 319. maritimum 404.
- Trigonella* Foenum graecum 46. polycerata 342. 397. hamosa 383. corniculata 397.
- Trillium* cernuum 457.
- Triticum* Spelta 9. 21. 81. 151. 159. Zea 21. 81. 159. aestivum 9. 80. hybernum 20. 80. repens 81. 159. 227. rigidum 455. pinnatum 455.
- Trollius* europaeus 341.
- Tropaeolum* maius et minus 376.
- Tuber* cibarium 109.
- Tulipa* Gesneriana 391. sylvestris 395. suaveolens 404.
- Turritis* hirsuta 459. glabra praef.
- Tussilago* Farfara 47. 188. Petalites 188. alpina 343. alba 431.
- Typha* latifolia 103. 147. 190. minor 402.
- Ulex* nanus 392. europaeus 397.
- Ulmus* campestris 23.
- Ulva* Lactuca 109. 407. intestinalis 353. umbilicalis 407. plicata 431. Linza 451. Pavonia 462.
- Urtica* dioica 47. urens 190. balearica 320.
- Utricularia* vulgaris 403.
- Uvularia* amplexifolia 168. 339. perfoliata 457.
- Vaccinium* Oxycoccus 348. 355. uliginosum 355. Myrtillus praef. Vitis idaea praef.
- Valantia* muralis 440. Cruciata praef.
- Valeriana* celtica f. tuberosa 129. 142. 158. 227. 337. 351. Saliunca 142. Spica 159. Dioscoridis 157. italica 200. 353. officinalis 326. dioica 337. 437. montana 351. 453. Tripteris 453.
- Velezia* rigida 456.
- Vella* Pseudocytifus 405. annua 418.

516 INDEX IV. NOMINA PLANT. SYST.

- Veratrum* album 49. 83. 171.
318. nigrum *praef.*
- Verbascum* Boerhaavii 38. nigrum 82. 338. Lychnitis 129. 162. 338. ferrugineum 162. sinuatum 161. 338. Thapsus 161. phlomoïdes 318. pulverulentum 338. spinosum 387. virgatum With. 404. Myconi 434.
- Verbena* officinalis 127. 145. 179. supina 179. 200. nodiflora 353.
- Veronica* serpyllifolia 313. Beccabunga 318. 326. Chamaedrys 318. agrestis 326. 436. laxatilis 352. triphyllos 354. 436. longifolia 395. maritima 395. aphylla 410. dentata 410. latifolia 410. prostrata 410. alpina 410. spicata 410. spuria 410. urticaefolia 433. hедераefolia 436. arvensis 436. montana 440. austriaca 447. bellidioides 453. scutellata 453.
- Viburnum* Lantana 143. Tinus 202. Opulus 339.
- Vicia* Faba 15. 25. 46. 98. dumetorum 320. 438. lathyroides 328. narbonensis 397. platycarpus 449. onobrychioides 449. orboides 419. amphicarpa 419. fordida 419. pisiformis 419. Cracca *praef.*
- Vinca* maior et minor 163.
- Viola* odorata 22. 38. 83. 163. 313. tricolor 313. palustris 313. biflora 349. pin-nata 412. grandiflora 412.
- Viscum* album 106.
- Vitex* Agnus 45. 181. 228. trifolia 204. Negundo 381.
- Vitis* vinifera 10. 22. indica 371.
- Wulffenia* Buonarota 352.
- Xanthium* orientale 47. strumarium 190.
- Xeranthemum* annuum 343. orientale 407.
- Yucca* Draconis 414.
- Zacyntha* verrucosa 343.
- Zamia* furfuracea 375.
- Zannichellia* palustris 461.
- Zea* Mays 320. 328. 369.
- Zingiber* Malaguetta 367.
- Zizyphus* vulgaris 10. 38. 83. 162. 252. 338. Paliurus 10. 83. 143. 162. 252. Lotus 23. 83. 143. 215. 251. 338. Iniuba 134. Spina Christi 383.
- Zostera* marina 29. 49.
- Zygophyllum* Fabago 261. 379.

INDEX V.

SYNONYMA.

- Abies 147. 353.
 Abrotanum 398. 420.
 Absinthium 343. 398. 407.
 443. 420. 431. 460.
 Abutilon 432.
 Acacia 276. 293. 342.
 Acanthoides 443.
 Acanthus 147.
 Acarna 407. 443.
 Acetosa 441. 457.
 Acinaria 353.
 Aconitum 327. 341. 343. 416.
praef.
 Acorus 293.
 Acus moschata 323.
 Adiantum 451.
 Adoreum frumentum 151.
 Adripia 220.
 Aegilops 318. 437.
 Aegolethron 201.
 Affodillus 293.
 Agallochum 288.
 Ageratum 434. 435.
 Agrifolium 287.
 Agrostis 327.
 Agul 377.
 Aizoon 434.
 Alant 215.
 Alcea 320. 418. 452. 455.
 Alectorolophus 204. 418.
 Alga 148. 138. 353. 404. *praef.*
- Alisma 320. 343. 348. 356.
 Alleluja 222.
 Allium 457.
 Aloë 293. 431.
 Alsinantheum 355.
 Alsiue 326. 396. 415. 434.
 456. 437. 448. 458.
 Althaea 397. 401. 418.
 Alum 213.
 Alyffum 395. 405. 440.
 Amarantus 202. 320. 395. 431.
 Ambrosia 293. 343.
 Ammi 339. 395. 404.
 Amomum 140. 293. 421.
 Ampeloprasum 404.
 Anagallis 405. 453.
 Anagyris 352.
 Anblatum 348.
 Anchusa 338. 384.
 Androsaeum 442.
 Angelicae vitium 318.
 Anime 376.
 Anisum 51.
 Anonyma S. Gregorii 441.
 Anthemis 402.
 Anthora 287.
 Anthyllis 403. 414. 466.
 Aphace 328.
 Aphyllanthes 334. 433.
 Apios 328. 449.
 Apium 293. 326.

- Apocynum 338. 412.
 Apollinaris 213.
 Aquilegia 458.
 Arabis 342. 397. 431.
 Aracus 449.
 Argemone 458.
 Aristolochia 293. 328.
 Armerius flos 396. 405.
 Arthetica 355.
 Arundo 384.
 Asarina 343.
 Aspalathus 418.
 Asperula 440.
 Asphodelus 327. 396.
 Asplenon 321.
 Assyria radix 149.
 Aster 205. 319. 343. 402. 420.
 421. 443.
 Astragaloides 397.
 Astragalus 355. 419. 442.
 Athanasa 276.
 Atractylis 328. 343.
 Atriplex 326. 453. *praef.*
 Auricula 411. 434. 448.
 Avellana 376. 421.
 Avornus 282.

 Baccar 142.
 Baccharis 341. 377.
 Baditis 214.
 Ballote 434.
 Balsamum alpinum 405.
 Baly insulae fructus 448.
 Baptifecula 320.

 Barbula hirci 431. *praef.*
 Barometz 280.
 Baruce 421.
 Batatas 331.
 Baucia 276.
 Behen 378.
 Bellan 378.
 Bellis 328. 386. 455. 461.
 Bellium 205.
 Bernice 283.
 Betle 195.
 Beta 457.
 Betonica 327.
 Bifolium 450.
 Biftorta 415.
 Blida 220.
 Blitum *praef.*
 Bona sylvestris 397.
 Botrys 456.
 Branca ursina 290.
 Brassicum lignum 261.
 Brassica 51. 64. 385. 394.
 praef.
 Britta 220.
 Buenas noches 412.
 Buglossa 318.
 Buglossum 338. 400. 406.
 Bulbocastanum 434. 466.
 Bulbus eriophorus 396. 414.
 monophyllus 448. sylve-
 stris 327. vomitorius 339.
 Buphthalmum 320. 386.
 Burdunculus 214.
 Bursa pastoris 459. 466.

- Calabrica 202.
 Calamagrostis 319.
 Calamintha 328. 405.
 Calceolus 398.
 Calcifraga 213.
 Callicia 51.
 Caltha 147. 205.
 Camforata 437.
 Campanula 320. 459.
 Canapis 386.
 Canaria 201.
 Cantalis 286.
 Capillus Veneris 290.
 Cardamine 442.
 Carduus 294. 385. 386. 398.
 402. 420. 432. 450.
 Cartafilago 205.
 Carvi 456.
 Carvifolia 451.
 Caryophyllata 352.
 Caryophyllus 384. 405. 415.
 457. 458. *praef.*
 Casia 144. 199. 402.
 Cassida 441.
 Castanea 417.
 Catauanche 449.
 Caucalis 412. 432.
 Cava 353.
 Celastrus 413.
 Centauroides 356.
 Centaurium 414. 440. 456.
 Centummorbia 326.
 Centunculus 203.
 Cerafus 138. 384. 448.
 Ceratia 203.
 Cerefolium 437.
 Cerrus 335. 421.
 Cervicaria 354. *praef.*
 Chamaecerasus 390.
 Chamaecistus 412. 416.
 Chamaedaphne 340.
 Chamaedaphnoides 384.
 Chamaedrys 327. 447. 458.
 Chamaefilix 407.
 Chamaegenista 419.
 Chamaeiris 395. 410.
 Chamaeleagnus 206. 398.
 Chamaeleon 343. 377. 402.
 Chamaeleuce 204.
 Chamaemelum 327. 435. 450.
 461.
 Chamaeorchis 461.
 Chamaepericlymenum 411.
 Chamaepeuce 334. 433.
 Chamaepitys 338. 417.
 Charantia 398.
 China 331.
 Chondrilla 356. 377. 397. 402.
 442. 450. 460.
 Christophoriana 391.
 Chrysanthemum 327. 420.
 450.
 Chrysolachanum 202.
 Cicer 342. 355. 406. 460.
 Cichorea 320. 343.
 Cichorium 443.
 Cicutaria 412. 434.
 Circaea 319.

- Cirsium 326. 343. 398. 406.
 420. 450.
 Clematis 352.
 Clinopodium 252. 385. 417.
 Cneorum 340.
 Cnicus 420.
 Coccygia 202.
 Colchicum 413. 414.
 Colocasia 331.
 Colus Iovis 402.
 Colutea 385. 406. 419. 449.
 Combretum 203.
 Condurdum 203.
 Confiligo 201.
 Consolida 293. 294. 327. 356.
 458. *praef.*
 Conyza 343. 356. 377. 402.
 407. 420. 435. 450. 460.
 461.
 Coraceia 51.
 Coral arbor 418.
 Coralloides 348.
 Corona solis 438.
 Coronopus 319. 338. 351.
 praef.
 Corruda 149. 414.
 Costus 219. 331.
 Cotula 402.
 Cotyledon 395. 448.
 Cracca 438.
 Craurophilon 355.
 Crepis 435.
 Cretanus 276.
 Critamus 319.
 Crithmum 398.
 Crocus 410.
 Crucialis *praef.*
 Cruciatia 440.
 Cuculus 203.
 Cuminum 318. 338. 339.
 Cunila 150.
 Cyanoides 398.
 Cyanus 356. 385. 386. 406.
 Cyclaminos 203.
 Cynocrambe 328.
 Cynorrhodos 348.
 Cynosbatos 202. 318.
 Cyperus 453. *praef.*
 Cytifus 138. 146. 150. 342. 419.
 Dactylobotanon 354. 355.
 Daphnoides *praef.*
 Daucoides 347.
 Daucus 326. 351. 354. 434.
 447. 448.
 Dens leonis 397. 460.
 Dentaria 342. 421.
 Diapensia 314.
 Dodecatheon 201.
 Doronicum 420. 461.
 Draba 342. 418. 456.
 Dracunculus 461.
 Dryopteris 398.
 Ebenum (5) 144. 385.
 Echinomelocactus 401.
 Echinophora 440.
 Echinopoda 385.

- Echioides 440.
 Echium 354. 584.
 Elatina 318.
 Empetrum 319.
 Enula 276.
 Epipactis 339.
 Equisetum 386. 457. 461.
 Erica 356. 422.
 Ericoides 355.
 Eruca 328. 406. 434. 449. 459.
 Erucago 441.
 Erysimum 459.
 Efula 318. 401.
 Eupatorium 320.
 Euphorbii arbor 405.
 Euphrasia 313.

 Febrifugia 220.
 Fel terrae 183.
 Ferrum equinum 442.
 Festuca 454. 455.
 Filago 466.
 Filipendula 397.
 Filius ante Patrem 299.
 Filix 321. 352. 451. 422. 461.
 Flammula 282.
 Flos constantinopolitanus 396.
 Flos solis 443.
 Fluvialis 450.
 Foenugraecum 397.
 Fragaria 391. 457.
 Frangula 456.
 Fraxinella 282.
 Fructus echinatus 416.

 Frutex coronarius 416.
 Fucus 335. 353. 462.
 Fungus 422.
 Furcellaria 353.

 Galeopsis 328. 417. 466.
 Gallidraga 201.
 Gallitricum 318.
 Gallium 437. 440. 450.
 Garb 381.
 Garyophyllus 204. 320.
 Genista 146. 397. 458. *praeef.*
 Genistella 406. 449. 459. *praeef.*
 Gentianella 440.
 Geranium 328. 406. 437. 442.
 Gethyoides 441.
 Gilarum 214.
 Gingidium 326. 377. 404.
 Gith 220.
 Glaux 394.
 Globularia 441.
 Gnaphalium 343. 421. 461.
 Gramen 337. 354. 403. 404.
 407. 411. 433. 437. 447.
 448. 454. 455. 457. 461.
 466. *praeef.*
 Granadilla 376.
 Grassula 288.
 Gratiola 466.
 Gromphaena 206.

 Halicacabum 431.
 Halimus 309. *praeef.*
 Halum 214.
 Hederula 403.

- Helichrysum 322. 343. 420.
 460.
 Helleborus 456.
 Hemerocallis 413.
 Hepatica 321. 348.
 Heraclea *praef.*
 Herba folis 376.
 Herba turca 401.
 Hermodactyli 244. 294. 319.
 Hibiscus 146.
 Hieracium 328. 397. 406. 419.
 435. 438. 442. 443. 450.
 Hippomarathrum 456.
 Holosteum 339. 400. 411. 433.
 Horminum 410. 453.
 Hyacinthus 142. 327. 404. 414.
 Hydropiper 327. 405.
 Hyoscyamus 384.
 Hyosiris 205.
 Hyrundinaria 313.
 Hyssopifolia 443.
 Hyssopus 441.

 Iaca 381.
 Iacea 386. 402. 421. 443. 461.
 Iacobaea 402. 420. 450. 461.
 Iecoraria 321.
 Impia 205.
 Intubus 146. 356. *praef.*
 Iondraba 442.
 Ionthlaspi 442.
 Irio 342.
 Ischaemon 411.
 Iucca 370.

 Iuncaria 411.
 Iuncus 400. 437. 454. 457.
 praef.
 Ixocaulos 355.
 Ixopus 348.

 Kali 338. 377. *praef.*

 Labrum Veneris 294.
 Lactuca 356.
 Lactucella 432.
 Ladanum 14. 385.
 Lagopus 320. 397. 401.
 Lappathum 448. 457. *praef.*
 Lappa 318. *praef.*
 Laferpitium 384. 401.
 Laureola 294.
 Laurus alexandrina 339.
 Ledum 340.
 Lemma 435.
 Lens palustris 344.
 Lenticula 462.
 Leontopodium 406. 407.
 Leucanthemum 420.
 Leucoium 385. 401. 418. 432.
 442. 449. 459.
 Libanotis 339. 355. 456.
 Lichen 407.
 Ligisticum *praef.*
 Ligisticum 339.
 Ligustrum 384. 453.
 Lilac 337.
 Lilium 509. 395. 396.
 Limeum 204.
 Limonium 319. 401. 457.

- L**inaria 320. 354. 397. 418. 449. 460.
Linocarpos 355.
Linum 455.
Lolium 327.
Lonchitis 544. 356.
Lotus 143. 406. 455.
Lunaria 406. 422.
Luparia 319.
Lupus salictarius 206.
Lutum 144.
Luziolae herba 203.
Lychnanthemum 355.
Lychnis 390. 405. 415. 434. 456.
Lychnite 338.
Lycocotnum 396. 405.
Lysimachia 437. 457.

Malundrum 203.
Malva 437. 459.
Mamoera 422.
Mandragora 294. 306.
Margaritum 305.
Marrubium *praef.*
Marum 397. 405.
Matrifylva 213. 318.
Medica 138. 402.
Medium 377.
Melampyrum 405.
Melanthium 341.
Melilotus 432.
Melissa 341.
Melissophyllum 145. 327.
Melittias 407.
Mella 215.
Mentha 449. *praef.*
Menthastrum 417.
Meum 339.
Miliaria 201.
Millefolium 403. 421. 450. 461.
Mithridatica 350.
Molucca 401.
Moly 413. 457.
Morgani 377.
Morsus diaboli *praef.*
Moschatella 348.
Muniacus 282.
Muscus 321. 422. 431. 462.
Myrica 143.
Myrriophyllum 338. *praef.*
Myrobalani 283.
Myrrrha 327. 355.
Myrtilus *praef.*
Myrto-cistus 419.
Myrtus 355.

Napellus 341.
Narcissus 319. 339. 413.
Nardus 200. 331.
Nasturtium 418. 459.
Nervalis 213.
Nummularia 390. 447. 456.
Nyctegretum 203.
Nymphaea 344.

Occhi 205.
Ocimastrum 417.
Ocinoides 432. 441.

- Ocimum 137. 138.
 Odocos 214.
 Odonites 434.
 Oenanthe 327.
 Oleaster 349.
 Olfenichium 348.
 Onobrychis 397. 435. 459. 460.
 Ononis 406.
 Orchis 407. 432. 443.
 Ornithogalum 414.
 Ornithopodium 435.
 Ornus 142.
 Orobanche 457.
 Orobus 419.
 Osmunda 320.
 Osteritium 308.
 Oxalis 396.
 Oxyagrostis 433.
 Oxys 203.
 Oxytriphylum 205. 401.

 Paliurus 337.
 Palma 421. Christi 344.
 Palmula marina 353.
 Panax 338. 339. 395. 441. 466.
 Papas 369.
 Papaver 353.
 Paralytis 305.
 Parietaria *praef.*
 Paronychia 433.
 Parthenium 421.
 Passerina 404.
 Pastinaca 440.
 Pedicularia *praef.*

 Pentaphyllum 314. 334. 348.
 410. *praef.*
 Percepier 400.
 Perfoliata 431. 456.
 Periclymenum 412.
 Periploca 395.
 Persea 338.
 Persicaria 466.
 Peruviana 404.
 Pes leonis 326.
 Petalites 431.
 Pentium 204.
 Petroselinum vitium 318.
 Petroselinum 559. 434.
 Phalangium 340.
 Philanthropos 201.
 Phu 326. 337. 437.
 Phyllitis 368. *praef.*
 Phyllon 422. 434.
 Phyteuma 440. *praef.*
 Pilosella 355. 356. 442.
 Pinafter 421.
 Piperitis 201.
 Pifum 419.
 Plantago 405. *praef.*
 Polium 341. 396. 417.
 Polychrestum 348.
 Polygala 419.
 Polygonatum 457.
 Polygonum 401. 404. 437. 456.
 Populus 405.
 Portulaca 315. 431. *praef.*
 Potamogeton 461.
 Poterium 391.

- Prefillum lignum** 288.
Pseudo-Aconitum 341.
Pseudo-Alphodelus 414.
Pseudo-Costus 318.
Pseudo-Cytifus 348.
Pseudo-Elleborum 341.
Pseudo-Leimodorum 421.
Pseudo-Lysimachium 395.
Pseudo-Narcissus 413.
Pseudo-Stachys 458.
Pseudo-Struthium 340.
Pseudo-Sycomorus 340.
Psyllium 334.
Parmica 343.
Pulegium 391.
Pulicaria 314.
Pulmonaria 328. 438.
Pulfatilla 454. 458.
Pyrethrum 343.
Pyrola 455.

Quercus marina 422.
Quinquefolium 319. 385. 458.
præf.
Quititana 297.

Rabo-pola 367.
Ranunculus 327. 341. 417.
præf.
Raphanus 459.
Rapistrum 459.
Rapum sylvestre 326.
Rapunculus 353. 447.
Rapuntium 440.
Rafamala 268.

Rhamnus 412.
Rhodora 204.
Rhus 402.
Rhincus 282.
Robur 421.
Rosa hierochuntica 432.
Rosa laurea 163.
Rubeola 431. 455.
Rubia 353. 403. 447. 455.
præf.
Rumpotinum 151.
Ruta canina 405.

Saliunca 307. 308.
Salix 451.
Sambucus 319. 339.
Sanamunda 415. 457.
Sanguinum 282.
Sardoa herba 145.
Satyrium 320.
Savina 321.
Saxifraga 328. 341. 352. 396.
401. 412.
Scabiosa 411. *præf.*
Scheha 377.
Sclarea 436.
Scolopendra 321.
Scopa regia 202.
Scorpioides 397. 435.
Securidaca 342.
Sedum 352. 398. 405. 411.
415. 440. 441. 457.
Selinum 413. 466.
Sempervivum 340. 441.

- Senecio-Carduus 443.
 Seriphium 320.
 Serpentaria 290.
 Serpentina 338. 403.
 Serpyllum 417.
 Sefamoides 415.
 Sefeli 326. 339. 357.
 Sferra cavallo 342.
 Sideritis 337. 341. 355. 385.
 458. *præf.*
 Sigillum Salomonis 292. 319.
 Siler 290. 318.
 Siligo 215.
 Siliquastrum 326.
 Sinapi 51. 459.
 Sifer 149. 202. 326.
 Sifymbrium 431.
 Sium 318. 326. 385. 395.
 Smyrniun 323. 318. 339.
 Solanum 318. 338. 456. 457.
 Solidago 320.
 Solis flos 340.
 Solsequia 220.
 Sonchus 435. 460.
 Spartium 385.
 Spartum 200. 403. 410. 411. 466.
 Spartus 328.
 Speculum Veneris 466.
 Sphondylium 456.
 Spica trifolia 385.
 Spina appendix 203. alba
 402. 434. solstitialis 443.
 Stachys 341.
 Staphylinus 149.
 Staphylo dendron 203.
 Stoebe 385. 386. 421.
 Stoechas 402. 417.
 Stratiotes 386. 421.
 Superba 319.
 Sycomoros 282.
 Symphytum 338. 355. 404.
 Tacamahaca 376.
 Tacori 414.
 Taeda 206.
 Tanacetum 320.
 Telephium 415.
 Tembul 195.
 Terebinthus 402.
 Testiculus 343. 407.
 Tetrahit 282.
 Teucrium. 410. 458.
 Thamecnemum 348.
 Thlaspi 342. 352. 402. 406.
 418. 434. 435. 459.
 Thlaspidium 320.
 Thora 287.
 Thymus 145.
 Tibulus 206.
 Tinaria 213. 214.
 Tithymalus 355. 415. 430. 434.
 441. 458.
 Trachelium 352. 440. 447.
 Tragacantha 377. 385.
 Tragium 377.
 Tragopogon 442.
 Tragorchis 398.
 Tragofelinum 437.

- Tribulus 411. 435.
 Tridactylites 448.
 Trifolium 342. 348. 385. 395.
 406. 432. 460. *praef.*
 Trinitatis herba 313.
 Tripolium 202.
 Tunica 434.
 Tunicum 298.
 Turbith 310.
 Turifera arbor 144.
 Turis limpidi folium 434.
 Ulmus atinia 151.
 Ulpica 149.
 Ulva 147.
 Umbellifera affatica 447.
 Urceolaris 213.
 Urtica 314. 396.
 Uvularia *praef.*
 Vaccinium 145.
 Valeriana 453.
 Valerianella 440.
 Veelgutta 393.
 Venti herba 319.
 Verbasculum. 326. 385.
 Verbascum 341. 397. 401.
 Verbenaca 328.
 Verbena 314. *praef.*
 Versig 282.
 Vesicaria 319.
 Vicia 442.
 Vincetoxicum 466.
 Viola 146. 397.
 Virga pastoris 201. 294.
 Virgaurea 450.
 Visumarum 214.
 Vitis idaea 415. 416. 448.
 nigra 327.
 Vitrago 213.
 Vulgigina 220.
 Vulneraria 318.
 Warentia 220.
 Xylon 328.
 Zizulus 282.
 Zuber 282.

INDEX VI.

A U C T O R E S.

- Abdollatif 238.
 Abulfeda 233.
 Christ. Acofta 381.
 Actor 224.
 Albertus Magnus 280.
 Alexius 63.
 Alfredus 225. 280.
 Prosp. Alpinus 382—386.
 Ebn Alvam 237.
 Ebn Alvardi 233.
 Aly Abbas 236.
 Amerias 133.

- Anacreon 65.
 Anaxagoras 53.
 Andreas 131.
 Androtion 65.
 Al. Anguillara 333.
 Antonius Rhizotomus 131.
 Apollonius Memphites 124.
 Apuleius 223.
 Bened. Aretius 349.
 Aristophilus 64.
 Aristoteles 55—62.
 Asclepiades Myrleanus 124.
 Asclepiodorus 132.
 Athenaeus 134.
 Averrhoës 237.
 Avicenna 236.

 Badigorius 234.
 Bakui 233.
 Hermol. Barbarus 304.
 Iul. Bassus Tylius 133.
 Casp. Bauhin 451—462.
 Io. Bauhin 445—451.
 Ebn Beithar 238.
 Honor. Bellus 386.
 Petr. Belonius 377.
 Ant. Mus. Brasavolus 329.
 Otho Brunfels 311—315.
 Hieron. Brunsvicensis 295.

 Andr. Caesalpinus 422—430.
 Franc. Calceolarius 350.
 Io. Camerarius 430—432.
 Symphor. Campegius 311.

 Hier. Cardanus 462.
 Carolus M. 219—222.
 Cassianus Bassus 216.
 M. P. Cato 135. 136.
 Bern. Cienfuegos 359.
 Clearchus 124.
 Cleidemus 64.
 Car. Clusius 407—422.
 Pand. Colenutius 308.
 L. I. M. Columella 148—151.
 Fab. Columna 438—443.
 Constantinus Africanus 275.
 Simon de Cordo 285.
 Eur. Cordus 321.
 Valer. Cordus 346—349.
 Cossaeus 234.
 Io. Costaeus 463.
 Cratevas Rhizotomus 126. 127.
 Petr. de Crescentiis 281.
 Io. Cuba 292.

 Iac. Dalechamp 432—436.
 Dalion 132.
 Democritus 53.
 Diocles Carystius 123.
 Diodotus 133.
 Diogenes 65.
 Dionysius Uticensis 132.
 Diophanes Bithynus 139.
 P. Dioscorides 151—195.
 Remb. Dodonaeus 394—398.
 Iac. de Dondis 289—291.
 Cast. Durantes 463.

- Eddrisius 233.
 Empedocles 52. 53.
 Epicurus 124.
 Jac. Pet. Esteve 358.
 Eudemus 63.
 Eumachus 65.
 Euthydemus 124.
 Io. Fabricius 349.
 Abu'l Fadli 236.
 Io. Fischart 357.
 Io. Fragoſi 358.
 Leon. Fuchſius 324—328.
 Galenus 206—210.
 Garcias ab Orto 380.
 Theod. Gaza 303.
 Io. Gerard 466.
 Conr. Gesner 387—393.
 Luc. Ghinius 352.
 Barth. Glanville 286.
 Glaucias Empiricus 133.
 Melch. Guilandinus 378.
 Abu Hanifa 235.
 Heraclides Tarentinus 131.
 Hildegardis 226—228.
 Hippocrates 35—49.
 Hippon Phyiſicus 65.
 Hobaiſch 235.
 Homerus 19—29.
 Honain 235.
 Chr. de Honestis 292.
 Sim. Ianuenſis 285.
 Io. Jarava 345.
 Iceſius 131.
 Ferr. Imperatus 352.
 Iolaus Bithynus 131.
 Iſidorus Hiſpalenſis 214.
 Io. Iungermann 430.
 Andr. Lacuna 344.
 Leo Africanus 234.
 Nic. Leoniceus 306.
 Leophanes 65.
 Gaufr. Linocierus 376.
 Io., Hugo Linſchoten 382.
 Matth. Lobelius 398—407.
 Ad. Lonicer 463.
 Anatus Luſitanus 330.
 Aemil. Macer 225.
 Io. Manardus 309.
 Manfredus de Monte Imperiali 298.
 Io. de Manliis 298.
 Barth. Maranta 345.
 Marcellus Empiricus 213.
 Andr. Marinus 335.
 Maſerſchawaih 235.
 Maſſudi 233.
 Conr. de Megenberg 291.
 Meneſtor 64.
 Menodorus 133.
 Abu Merig 235.
 Meſue ſen. 234. iun. 235.
 Micton 65.
 Mihridades 124.
 Mneſitheus Cyzicenus 132.
 Nic. Monardes 375.

- Al. Mundella 330.
 Nic. Myrepticus 217.
 Herm. a Neuenaar 323.
 Nicander Colophonius 127—
 130.
 Niceratus 133.
 Sext. Niger 133.
 Orpheus 51.
 Ortolfus de Bavaria 297.
 Gonz. Ferd. Oviedus 371.
 Aug. Palla 332.
 Palladius Rutilius 214.
 Pamphilus 132.
 Petr. Pena 399.
 Laur. Pérez 346.
 Corn. Petri 321.
 Petronius 131.
 Phanas Eresius 122.
 Matth. Platearius ser. 276.
 iun. 297.
 Plinius 195—206.
 Plinius Valerianus 223.
 Io. Pona 351.
 Io. Bapt. Porta 464.
 Pythagoras 51.
 Leon. Rauwolf 378—380.
 Rhazeus 235.
 Io. Rodericus de Castello al-
 bo 330.
 Io. Ruellius 323.
 Abu Saher 234.
 Iul. Caes. Scaliger 462.
 Scharak 234.
 Scribonius Largus 213.
 Io. Serapion 237.
 Symeon Sethus 216.
 Solon Smyrnaeus 124.
 Car. Stephanus 331.
 Walafr. Strabus 224.
 Matth. Sylvaticus 286—288.
 Iac. Theod. Tabernaemonta-
 nus 436—438.
 Thales Milesius 50.
 Io. Thalius 354—357.
 Theophrastus Eresius 66—119.
 Andr. Thevetius 374.
 Thrasyas 63.
 Leon. Thurneiser 357.
 Io. Tollat v. Vochenberg 297.
 Hier. Tragus 315—321.
 Tryphon 132.
 Wil. Turner 395.
 Barth. Urbevetanus 332.
 Marc. Urzedowa 464.
 Plin. Valerianus 223.
 Georg. Valla 303.
 Rob. de Valle 305.
 M. T. Varro 137. 138.
 Marc. Vergilius 305.
 Vincentius Bellovacensis 283.
 P. Virgilius Maro 139—148.
 Io. Wigand 353.
 Ad. Zaluzanius 443.

S P H A L M A T A :

P. L.

223. 12. infer. loco auderunt l. auderent.
 306. 4. loco Helli l. Halleri.
 306. 17. — Vineam l. Vincam.
 307. 8. infer. loco Chamaeleum l. Chamaelaum.
 308. 11. loco Storza l. Sforza.
 309. 9. infer. loco Halikon l. Halimon.
 313. 7. — — Exfragia l. Eufragia.
 315. 6. — — Kandeliam l. Kandelium.
 316. 2. — — investigerunt l. investigarunt.
 319. 11. loco botryoides l. botryoides.
 319. 13. — Triglochia l. Triglochis.
 320. 4. — Cardamina l. Cardamine.
 320. 12. — liceracioides l. hieracioides.
 320. 2. infer. loco balearia l. balearica.
 321. 7. loco Saccina l. Savina.
 322. 3. infer. loco Damo l. Dauco.
 323. 10. — — Novenaar l. Nevenaar.
 324. 8. loco Not. l. vol.
 325. ult. infer. loco at l. ut.
 326. 11. loco Songhum l. Sorghum.
 327. 5. infer. loco Exanthemum l. Eranthemum.
 329. 1. loco Eccipiat l. Excipiat.
 337. 14. — Plantas l. Plantarum.
 341. 17. — Macrubium l. Marrubium.
 342. 8. — Frio l. Irio.
 345. Tit. et 6. loco Iaxava l. Iarava.
 350. 14. loco Olicea l. Oliva.
 350. 17. — Beraco l. Benaco.
 352. 3. — Veronica faxatilis l. Veronicæ faxatili.
 354. 7. — Hial l. Hiel.
 357. 3. — Ipfe l. Ipfa.
 357. 3. infer. loco moifcblicher l. menschlicher.
 361. 12. — — Gabrichis l. Gabrielis.
 364. 8. loco cult. l. calc.
 365. 11. — Merus l. Merces.

P. L.

366. 9. loco Venator l. Venetus.
367. 2. — Sequeira l. Sequeira.
367. 10. — Vincenta l. Pimenta.
369. 7. infer. loco Venas l. llenas.
369. 14. — — eh l. el.
374. 7. loco Coram l. Cocam.
384. 7. infer. loco Aur l. Acer.
401. 6. — — Iris l. Irio.
415. 8. — — pumilis l. Pumilio.
441. 11. loco Sempervirum l. Sempervivum.
443. 12. infer. loco Orchis l. Ophrys.
443. 12. loco O. l. Orchis.
-

 AUCTORIS SCRIPTA HUCUSQUE EDITA.

1. Beyträge zur Geschichte des Pulses. Halle 1787. 8.
2. Apologie des Hippokrates und seiner Grundätze. Leipzig 1789. 1791. Tom. 1. 2.
3. Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneykunde. Zweyte Auflage. Halle 1800—1803. Tom. 1—5.
4. Handbuch der Pathologie. Dritte Auflage. Leipzig 1798—1806. Tom. 1—3.
5. Beyträge zur Geschichte der Medicin. Halle 1794. 1796. Tom. 1—3.
6. Handbuch der Semiotik. Halle 1800.
7. Kritische Uebersicht des Zustandes der Arzneykunde in dem letzten Jahrzehend. Halle 1801.
8. Geschichte der Medicin im Auszuge. Halle 1800. Tom. 1.
9. Geschichte der wichtigsten chirurgischen Operationen. Halle 1805.
10. Anleitung zur Kenntnifs der Gewächse. Halle 1802—1804. Tom. 1—3.
11. Antiquitatum botanicarum specimen primum. Lipsiae 1798.
12. Der botanische Garten der Universität zu Halle. 1800.
13. Florae halensis tentamen novum. Halae 1806.
14. Gartenzeitung. Halle 1803—1807. Tom. 1—4.
15. Mantissa florae halensis, addita novarum plantarum centuria. Halae 1807.

INTERPRETATIONES.

1. GALENS Fieberlehre. Breslau 1788. (E graeco idiomate.).
 2. Sendfchreiben über den thierifchen Magnetismus. Halle 1788. (E fuecico.).
 3. BUCHAN'S Hausarzneykunde. Altenburg 1791. (Ex anglico.).
 4. PERENOTTI DI CIGLIANO von der Luftfeuche. Leipzig 1791. (Ex italico.).
 5. KINSBERGHEN'S Befchreibung des Archipelagus. Rostock 1791. (E batavo.).
 6. THUNBERG'S Reise in Africa und Aſien. Berlin 1791. (E fuecico.).
 7. BERGIUS von Leckereyen. Halle 1792. 1793. Tom. 1. 2. (E fuecico.).
 8. JACKSON über die Fieber in Iamaica. Leipzig 1796. (Ex anglico.).
 9. ROSCOE'S Leben Lorenz von Medici. Berlin 1797. (Ex anglico.).
 10. SELLII liber de curandis hominum morbis. Berolini 1798. (E germanico.).
 11. BARTHEZ neue Mechanik der willkührlichen Bewegungen der Menschen und Thiere. Halle 1800. (E gallico.).
 12. SWEDIAUR von der Luftfeuche. Th. 1. 2. Berlin 1801. (E gallico.).
-

